แสงส่องใจ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

เล่ม ๒

แสงส่องใจ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

(อันดับ ๑๒ - ๒๐)

ฉลองพระชนมายุครบ ๑๐๐ พรรษา

วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ เล่ม ๒

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ภาพปก :

บัวสวรรค์

ภาพเขียนสีน้ำฝีมือ :

พันธุ์ศักดิ์ จักกะพาก

เจ้าของภาพ :

พันธุ์ศักดิ์ จักกะพาก

สงวนลิขสิทธิ์

พิมพ์เพื่อฉลองพระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา ๓ ตุลาคม ๒๕๕๖
จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

ดำเนินการพิมพ์โดย

บริษัท พรีมา พับบลิชชิง จำกัด

๓๔๒ ซอยพัฒนาการ ๓๐ ถนนพัฒนาการ แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง
กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ ๐-๒๗๑๗-๕๑๑๑ โทรสาร ๐-๒๗๑๗-๕๑๗๔

ประทานแสงส่องใจ

วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖ เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๑๐๐ พรรษา

เป็นมหามงคลแก่จิตใจ เป็นที่ปีติโสมนัสยิ่งใหญ่พ้นประมาณ เหตุทรงพระคุณมหาศาลพ้นพรรณนา

เมื่อมาถึงอุดมพิเศษสมัย ศิษยานุศิษย์น้อยใหญ่และผู้เลื่อมใสศรัทธาในปฏิปทาอันสงบงามของเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชท่าน จึงพร้อมกันรวมใจประกาศความกตัญญูกตเวที จัดพิมพ์หนังสือ **"แสงส่องใจ"** ทุกอันดับ ที่ประทานลงมาแล้วในทุกวันที่ ๓ ตุลาคมของทุกปี รวมหนังสือ ๒๐ อันดับ เพื่อขอประทานน้อมถวาย เป็นส่วนเพิ่มพูนพระกุศลบุญราศี ที่ทรงสั่งสมมาด้วยดีทุกพระชาตินั้นแล้ว

พระกุศลมากหลาย ที่ทรงกระทำบำเพ็ญเป็นอเนกประการ ภายใต้อานุภาพคุณพระรัตนตรัย ย่อมสามารถส่งเสริมให้ทรงถึงความยิ่งความสว่างไสวในพระธรรม ทรงเป็นพระประมุขนำความเจริญรุ่งเรืองร่มเย็นยืนนาน ให้มีให้เป็นไปในพุทธเขตแห่งสยามรัฐสีมามณฑลนี้ ภายใต้พระบุญญาบารมีสูงส่งแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สองพระผู้ทรงพระชาติทรงพระคุณอันประเสริฐ

สารบัญ

แสงส่องใจ	หน้า
อันดับ ๑๒	๙
อันดับ ๑๓	๕๑
อันดับ ๑๔	๘๙
อันดับ ๑๕	๑๓๑
อันดับ ๑๖	๑๕๕
อันดับ ๑๗	๑๙๑
อันดับ ๑๘	๒๒๗
อันดับ ๑๙	๒๖๓
อันดับ ๒๐	๒๘๙
ประมวลพระศาสนธรรมสำคัญ	๓๑๑

แสงส่องใจ

(อันดับ ๑๒)

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา
วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ
อันดับ ๑๒.

ผู้เกิดมาพบพระพุทธศาสนาเป็นผู้มีบุญอย่างยิ่ง แต่ผู้ปฏิบัติพระพุทธศาสนา คือปฏิบัติให้จริงตามที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน เป็นผู้มีบุญสูงสุด.

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประเสริฐสุด ไม่มีที่เปรียบได้ เพราะพระพุทธศาสนาเท่านั้นที่จะพาไปให้รู้จักพลังพิเศษ คือความคิดที่สามารถทำลายความทุกข์ได้ ตั้งแต่ทุกข์น้อยจนถึงทุกข์ทั้งปวง จนถึงเป็นผู้ไกลทุกข์สิ้นเชิง ไม่มีเวลากลับมาให้เป็นทุกข์อีกเลย ตลอดไป.

ผู้มีพลังพิเศษพาหนีทุกข์ได้ พาดับทุกข์ได้ พาพ้นทุกข์ได้ คือผู้มีความคิดพิเศษ และความคิดพิเศษนี้เกิดได้จากความรู้จักปฏิบัติพระพุทธศาสนาเท่านั้น.

พลังแห่งความคิดพิเศษ หรือความคิดพิเศษนั่นเอง ที่เป็นผู้ช่วยยิ่งใหญ่ พร้อมที่จะช่วยทุกคนที่รู้ค่าของความพิเศษ ที่ยอมรับความเชื่อ ว่าความคิดพิเศษนั้น มีอำนาจใหญ่ยิ่งจริง

อาจพาให้พ้นทุกข์ได้จริง ทั้งทุกข์น้อยทุกข์ใหญ่ จนถึงทุกข์สิ้นเชิง.

จะทุกข์หรือไม่ทุกข์อยู่ที่ความคิดของตนเอง นี่เป็นสัจจะ คือเป็นความจริงแท้ ไม่ว่าผู้ใดจะเชื่อหรือจะไม่เชื่อก็ตาม ก็เป็นความจริง ผู้ใดจะทุกข์หรือไม่ทุกข์ อยู่ที่ความคิดของผู้นั้น.

ไม่มีผู้ใดที่ไม่ปรารถนาความไม่มีทุกข์ ทุกคนล้วนปรารถนาความไม่มีทุกข์ แต่ไม่ทุกคนที่ยอมรับความจริง ว่าการที่หนีความทุกข์ไม่พ้นนั้น เป็นเพราะคิดไม่เป็น ถ้าคิดให้เป็นจะไม่มีความทุกข์ใดกล้ำกรายได้เลย เพราะความคิดนั่นแหละ คือกำลังสำคัญที่สามารถทำให้ทุกข์ไม่เกิดได้.

ความคิดไม่เป็น หรือความคิดไม่ถูกของตนเองเท่านั้น ที่ทำให้ความทุกข์กลุ้มรุมใจตน ไม่มีการกระทำคำพูดของผู้ใดอื่นจะอาจทำให้ความทุกข์กลุ้มรุมใจใคร ถ้าใครนั้นเป็นผู้รู้จักคิดให้เป็น รู้จักคิดให้ถูก ความคิดจึงสำคัญนัก ความคิดจึงมีพลังนักมีอิทธิพลนัก ต่อชีวิตจิตใจผู้คนทั้งปวง ไม่เลือกชาติชั้นวรรณะ ไม่เลือกสูงต่ำ ร่ำรวยหรือยากดีมีจนเพียงใดก็ตาม.

ผู้ปรารถนาความเบิกบานสำราญใจ ไม่เศร้าหมองร้อนรนด้วยความทุกข์ พึงเห็นความสำคัญของความคิดให้มาก เห็นให้จริงใจ ว่าความคิดของใครก็ตาม ที่ถูกต้องเป็นธรรม จะนำไปสู่ความเบิกบานสบายใจแน่นอน สมดังที่ปรารถนาอยู่ทุกเวลานาที.

บุถุชนคนยังมีกิเลสทั้งหลาย คือคนผู้ยังมีความโลภ ความโกรธ ความหลงทั้งหลาย ยังยากที่จะมีใจไม่เป็นทุกข์แม้เพียงในชั่วเวลาไม่กี่นาทีเท่านั้น ไม่ต้องพูดถึงเวลาเป็นวัน เป็นเดือน หรือเป็นปี ซึ่งช่วงเวลานานเพียงนั้น ความคิดที่ไม่ถูกต้องไม่เป็นธรรม จักนำให้จิตใจเกิดเป็นทุกข์นับครั้งนับหนไม่ถ้วน หนักบ้างเบาบ้าง แตกต่างกันเพียงเท่านั้น แต่ที่จะให้ความคิดที่ไม่ถูกต้องไม่เป็นธรรม ไม่นำใจให้เป็นทุกข์ เป็นไปไม่ได้เลย จึงพึงเห็นโทษของความคิดที่ผิดให้จงดี พึงเห็นให้ถนัดชัดเจน และพึงพยายามเห็นให้สม่ำเสมอ พึงพยายามอย่าว่างเว้นตามเห็นโทษของความคิดผิดนั้น.

ความคิดผิดคือมือมีพลัง ที่จะดึงความทุกข์ร้อนร้อยแปดประการเข้ารุมล้อมจิตใจ ทำให้เป็นทุกข์ เช่นที่เป็นกันอยู่มากมายนับจำนวนมิได้ พึงกำจัดมือทรงพลังร้ายนั้น เพื่อมิให้กอบโกยความทุกข์เข้าทับถมใจตน.

ความคิดผิด หรือความคิดไม่ถูก เป็นสิ่งกำจัดได้ในชั่วพริบตาเดียวแม้ตั้งใจกำจัดให้จริง แต่ทั่วไปไม่มีความตั้งใจจริงจะกำจัด นั่นก็เพราะเมื่อความคิดผิดเกิดขึ้น จนกระทั่งนำความทุกข์ความร้อนให้เกิดแก่จิตใจแล้ว ทั่วไปก็ยังไม่รู้ตัว ว่ากำลังมีความคิดผิด กล่าวได้ว่า ทั่วไปนั้นมิได้นึกถึงความคิดของตนเลย ว่าเป็นเหตุอย่างแท้จริง เมื่อความทุกข์เกิด ก็จะรู้แต่เพียงว่ากำลังเป็นทุกข์กำลังเดือดร้อน หาได้นึกให้ลึกลงไปสักเล็กน้อย ว่าเป็นเพราะความคิดของตนเอง ทั้งที่ความจริงนั้น ความทุกข์ความ

ร้อนทั้งหลายทั้งปวงมีเหตุคือความคิดของตนจริง ๆ มิได้มีอะไรอื่นเป็นเหตุ ดังที่มักจะโทษกันอยู่.

กิริยาวาจาการกระทำคำพูดใด ๆ ของใคร ๆ ก็ตาม หาใช่เหตุที่แท้จริงแห่งความทุกข์ร้อนขุ่นเคืองใจของใครอื่นไม่ ความคิดปรุงแต่งไปต่าง ๆ นานาของตนเองต่างหาก ที่เป็นเหตุให้ความร้อนเกิด เป็นความทุกข์ มากน้อยหนักเบา เป็นไปตามอำนาจแห่งความคิด ว่าจะปรุงแต่งรุนแรงเพียงไหน คำเบา ๆ ที่ออกจากปากคนหนึ่ง ไปถึงหูอีกคนหนึ่ง ก็กลายเป็นคำหนักคำแรง ยั่วยุให้เกิดความโกรธแค้นหนักหนาได้ ถ้ามีความคิดปรุงแต่งมาประกอบ คือมาเป็นเหตุนั่นเอง ในทางตรงกันข้ามคำหนักที่ออกจากปากคนหนึ่ง ไปถึงหูอีกคนหนึ่ง ก็กลายเป็นคำเบา ๆ ไม่มีความหมายทางร้ายแต่อย่างใด ถ้าไม่มีความคิดปรุงแต่งที่ผิด ที่ไม่ชอบ ที่ไม่เป็นธรรมมาประกอบ คือมาเป็นเหตุ.

หน้าตากิริยาท่าทางของใครก็ตาม บรรดาผู้ประสบพบเห็นแม้มากมายเพียงใด ก็มิใช่ว่าจะเกิดความรู้สึกตรงกันไปทั้งหมด จะตรงกันก็แต่เมื่อเป็นพวกที่มีความคิดปรุงแต่งไปในทำนองเดียวกัน พวกที่คิดไปในทำนองเดียวกัน ว่าดูดีดูงาม ความรู้สึกก็จะตรงกัน ว่าหน้าตานั้น กิริยาท่าทางนั้น น่าดูน่าชม ไม่มีอะไรก่อกวนจิตใจให้หงุดหงิดเร่าร้อน ส่วนพวกที่คิดไปในทำนองเดียวกัน ว่าดูไม่ดีดูไม่งาม ดูน่าเกลียด ความรู้สึกก็จะตรงกันว่าหน้าตานั้น กิริยาท่าทางนั้น ไม่น่าดู ไม่น่าชม น่าเกลียด

น่าหมั่นไส้ ความรู้สึกนี้ก็จะก่อกวนจิตใจให้หงุดหงิดเร่าร้อน ผู้มีปัญญาปรารถนาความสบายใจ เมื่อได้รับคำแนะนำว่าความคิดผิดทำให้ใจไม่สบาย พึงพยายามเปลี่ยนความคิด ควบคุมความคิด ไม่ให้ผิด คือไม่ให้เป็นเหตุแห่งความไม่สบายใจ.

ผู้มีปัญญาจะพยายามยอมรับ ว่าไม่มีใครอื่น ไม่ว่าจะพูดจะทำอย่างไรแม้ที่เกี่ยวถึงเรา ที่เป็นเหตุให้เกิดความไม่สบายใจแก่เรา ถ้าเราจะไม่คิดผิดเกี่ยวกับการพูดการทำของเขา ความคิดผิดของเราเท่านั้นเป็นเหตุที่แท้จริง ที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจต่าง ๆ นานา.

จะว่ายากก็ยาก จะว่าง่ายก็ง่าย ที่จะทำความคิดของเราให้เป็นผู้ช่วยให้สบายใจ ให้ไม่เป็นทุกข์เดือดร้อน ที่ยากก็เพราะเป็นคนไม่ชอบอะไรที่ง่าย ชอบแต่ที่ยาก เพราะความรู้สึกว่าความยากจะทำให้เกิดผลได้จริง ความง่ายไม่เชื่อว่าจะเกิดผลได้อย่างไร ดังนั้นจึงมีคนบางพวกไม่ยอมฟังไม่ยอมเชื่ออะไรที่ง่ายที่ฟังแล้วเข้าใจชัดเจน ไม่วกวน ไม่มีคำยากยุ่งเหยิง แต่สนใจในอะไรที่ยาก ที่ฟังแล้วต้องตีปัญหาแล้วตีปัญหาอีก แต่ก็ยังไม่เข้าใจถูกต้องอยู่ดี คนเราเป็นเช่นนี้ การหาความสบายใจให้เกิดจึงยากไปด้วย.

ง่ายที่สุดของการทำใจให้สบาย คือรู้ทันความคิดของตนให้เร็วที่สุด ว่าคิดอะไรแล้ว ความไม่สบายใจเกิดขึ้นในขณะที่คิดเช่นนั้น วิธีง่ายที่สุดที่จะช่วยได้ ให้ความไม่สบายใจที่กำลังเกิดขึ้น

หมดสิ้นทันที คือการเปลี่ยนความคิดที่กำลังคิดอยู่ ไม่ว่าจะกำลังคิดถึงเรื่องใดก็ตาม ไม่ต้องลังเลสงสัย เพียงร้อนขึ้นขณะนั้น ต้องหยุดความคิดที่กำลังคิดอยู่ในขณะนั้นทันที หรือให้เร็วที่สุด การหยุดความคิดคือการเปลี่ยนใจให้ไปคิดถึงเรื่องอื่น ที่นิยมทำกันและได้ผลแน่นอนมามาก คือการท่องพุทโธ ท่องพุทโธทันที ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนตำบลไหน ในอิริยาบถใด แล้วความร้อนใจจะหยุดทันทีแน่นอน ไม่ต้องไปสรรหาอะไรอื่น มาแก้ไขดับร้อนที่ครอบคลุมจิตใจ.

ไม่อยากร้อนใจ อยากสบายใจ ต้องยอมเชื่อว่าความร้อนใจเกิดแต่ความคิดผิดของตนเอง ร้อนใจขึ้นมาเมื่อไร ไม่ว่ามากหรือน้อย นั่นคือกำลังมีความคิดผิดเกิดขึ้นแล้ว ยิ่งปล่อยให้คิดผิดมากขึ้นเพียงใด ความร้อนในใจจะมากขึ้นเพียงนั้น สติรู้ถึงความผิดปกติในใจตนเอง จึงสำคัญเป็นอันมากในเรื่องนี้ เช่นเดียวกับในเรื่องทั้งปวงที่สติมีความสำคัญอย่างยิ่ง.

เมื่อความร้อนในใจเกิดขึ้น อย่าคิดผิดเตลิดไปว่า เป็นเพราะคนอื่น คำคนอื่นพูด แต่จงมีสติให้เร็วที่สุด หยุดความคิดที่กำลังเตลิดไปโทษคนนั้นคนนี้ ว่าเป็นต้นเหตุให้จงได้ ความคิดเช่นนั้นเป็นความคิดผิดแน่นอน มีโทษแก่ตนเองยิ่งกว่าแก่ผู้อื่น ผู้อื่นที่ถูกเพ่งโทษอาจจะไม่ทุกข์ร้อนด้วยกับความคิดของเรา เพราะไม่รู้ จึงไม่คิดให้เดือดร้อน ว่ากำลังถูกเพ่งโทษ ความคิดของเขาจึงไม่เป็นโทษแก่เขา หรือแม้จะถูกกระทบกระเทียบเพราะการถูกเพ่งโทษ แต่ถ้าไม่คิดว่ากำลังถูกกระทบกระเทียบ

ฟังเฉย ๆ ได้ยินเฉย ๆ รู้เพียงว่ามีผู้พูดอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่มีความคิดปรุงแต่งที่ผิดไม่เป็นธรรม ว่ากำลังว่าถูกกระทบด้วยถ้อยคำนั้น ๆ ใจจะไม่ร้อน จะไม่ดึงไฟโทสะมาห้อมล้อม.

กิเลสทั้งสามกอง คือทั้งโลภะความโลภ โทสะความโกรธ โมหะความหลง เป็นสิ่งมีอยู่ประจำโลก มีอยู่ทุกขณะ ทุกเวลานาที ไม่มีสูญสลายหายไปไหน เป็นสิ่งที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวเข้าใกล้ผู้ใดผู้หนึ่งได้ด้วยอำนาจตนเอง ต้องถูกกระชากลากถูหรือดึงดูดเข้าไป รวมทั้งต้องถูกผลักไสให้ห่างออกไปด้วย จึงจะห่างพ้นได้ อำนาจที่ทำให้กิเลสเคลื่อนเข้าไปสู่หรือเคลื่อนหนีห่างนั้นจึงสำคัญนัก เป็นอำนาจจิตของแต่ละคนจริง ๆ พึงพิจารณาความจริงนี้ให้จงดี เพื่อจักได้มีวันผลักไสไล่ส่งกิเลสให้ไกลจิตอันสว่างไสวบริสุทธิ์ดุจดังเพชรล้ำค่าของเราได้.

ความโลภ ความโกรธ ความหลง กิเลสทั้งสามกองนี้มีโทษเป็นความร้อนด้วยกันทั้งหมด ความโลภก็ทำให้ร้อน ความโกรธก็ทำให้ร้อน ความหลงก็ทำให้ร้อน และความร้อนที่เกิดจากกิเลสสามกองนี้ บางทียังรุนแรงยิ่งกว่าความร้อนของกองเพลิงที่ลุกโชติช่วง แม้ตั้งใจมีสติพิจารณาจะรู้ชัด.

บุถุชนผู้ยังมีกิเลสแวดล้อมใกล้ชิดจิตใจอยู่นั้น เป็นผู้ยังมีความทุกข์ความร้อนอยู่ใกล้ไม่ว่างเว้น เพราะย่อมเป็นผู้ยอมพ่ายแพ้แก่อำนาจของกิเลสเป็นส่วนมาก ไม่รู้ว่าที่จริงนั้น จิตของตน จิตของมนุษย์ มีกำลังยิ่งใหญ่ เกินกว่าจะเข้าใจได้ง่าย ๆ เพียง

แต่ตั้งใจให้เด็ดเดี่ยวก็จะสามารถทำลายกำแพงกิเลสได้ นั่นก็คือจะสามารถขับไล่ความมืดมิดแห่งหมอกมัวของกิเลสให้ไกลจากจิตใจได้ ความสุกใสแพรวพราวแห่งจิตจะปรากฏ มีแสงเจิดจ้าแห่งปัญญาแวดล้อม พร้อมพรั่งด้วยพลังอำนาจ ที่กิเลสมิอาจทนเข้าใกล้ได้อีกต่อไป.

ความคิดกับปัญญาอย่าให้แยกจากกัน นั่นก็คือคิดอะไรก็ให้ประกอบพร้อมด้วยเหตุผลเสมอ อย่าทิ้งปัญญา อย่าทิ้งเหตุผล แล้วความคิดจะพาให้ไกลพ้นจากความทุกข์ความร้อน คือไกลจากกิเลสทั้งหลาย.

ความคิดกับปัญญาแยกจากกันเมื่อไร นั่นก็คือคิดอะไรไม่คำนึงถึงเหตุผลเมื่อไร ทิ้งปัญญาเมื่อไร ทิ้งเหตุผลเมื่อไร เมื่อนั้นความคิดจะพาให้เป็นทุกข์เป็นร้อน จะดันกิเลสทั้งหลายเข้ารายล้อมคับคั่งปิดบังดวงจิตมืดมิดสนิทสิ้น หาสวยหางามจากความแพรวพราวของแสงแห่งปัญญาไม่มี.

คิดให้เป็นทุกข์เมื่อไร พึงมีสติระลึกให้ได้ แม้จะช้าไปบ้างก็ยังดีกว่าไม่มีสติระลึกได้เสียเลย ว่าความคิดนั้นผิด เพราะขาดปัญญา ถ้าคิดโดยไม่ขาดปัญญา ไม่ทิ้งปัญญา จะไม่ผิด จะไม่พาความทุกข์มาใส่ใจตัวแน่นอน.

ใครจะผิด ใครจะร้าย เป็นเรื่องที่ไม่ควรเป็นเหตุให้นำมาคิดจนเกิดความวุ่นวายเร่าร้อนแก่ใจเรา การคิดให้เกิดความร้อนใจเป็นความคิดผิดของเราแน่ จะกล่าวว่าเป็นความผิดของเราก็ได้

ถ้าเราไม่ผิด คือเราไม่คิดผิด คือเราไม่คิดให้ความร้อนเกิดแก่ใจเรา เพียงเท่านี้ ผู้ใดจะทำผิดทำร้ายจิตใจเราได้ไม่มี ความสำคัญอย่างยิ่งจึงอยู่ที่เราต้องระวังความคิดของเราให้ดี อย่าให้นำความทุกข์ความร้อนมาสู่จิตใจเราเป็นอันขาด จึงจะชื่อว่าเป็นผู้มีปัญญา.

ใครจะผิด ใครจะร้าย ใครจะทำอะไรใคร หน้าที่ที่แท้จริงของเราคือก่อนอื่นต้องเป็นห่วงใจตนเอง อย่ายอมให้ไปร่วมรับกรรมกับเขา ใครจะผิด ใครจะร้าย ใครจะทำอะไรใคร เมื่อเราเป็นผู้ต้องพบ ต้องเห็น หรือต้องเกี่ยวข้องด้วยในฐานะใดก็ตาม พึงระวังความคิดให้จงดี คิดให้ถูก คิดให้ชอบ คิดให้ดี คิดให้มีธรรม คิดให้ถูกธรรม เพื่อความสงบเย็นไม่เป็นทุกข์เร่าร้อนของจิตใจตนเอง.

ใครเล่าจะอยากเป็นคนชั่ว ใครเล่าจะอยากเป็นคนร้าย นี้เป็นความจริงแน่นอน ไม่มีใครสักคนเดียวที่อยากเป็นคนชั่ว ไม่มีใครสักคนเดียวที่อยากเป็นคนร้าย พยายามคิดถึงความจริงนี้ด้วยเมตตาให้มาก เขาชั่วเพราะเหตุใด เขาร้ายเพราะเหตุใด เราเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา มีสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้สูงส่งด้วยพระกรุณาคุณและพระปัญญาคุณ เป็นสมเด็จพระบรมครูของเรา ทรงสอนให้เชื่อกรรม ให้เมตตาผู้กำลังเสวยผลของกรรม ระวังความคิดของเราไว้ ให้อยู่ในกรอบในแนวที่สมเด็จพระบรมครูทรงสอน อย่าให้ผิดไปเป็นอื่น นั่นแหละจะไม่พาใจให้เร่าร้อนด้วยกิเลสทั้งหลาย.

ใจกับกายเป็นสิ่งที่แยกจากกันได้ และจำเป็นต้องแยกจากกันในบางกรณี เป็นไปในทำนองเดียวกับเมตตากับเสวนา คือ คบหาสมาคม ที่เป็นสิ่งจำเป็นต้องแยกจากกันในบางกรณี สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้เมตตา ขณะเดียวกันก็ทรงสอนไม่ให้คบพาล และเมตตานั้นก็ทรงสอนให้แผ่ไปทั่ว ไม่มีขอบเขต ไม่เลือกคนดีคนร้าย ไม่เลือกมิตรหรือศัตรู ไม่เลือกพาลหรือบัณฑิต ราวจะขัดกับที่ทรงสอนมิให้คบพาล ให้คบแต่บัณฑิต ดังนั้นจึงต้องเพ่งให้เข้าใจจริง ถึงความแตกต่างอย่างที่สุดของการให้เมตตากับการคบหาสมาคม.

ความเข้าใจอย่างถูกแท้ในเรื่องการให้เมตตากับการไม่คบพาลจักทำให้ปฏิบัติถูก ปฏิบัติชอบได้ ไม่ทำใจตนให้เสียหาย เพราะขาดเมตตาต่อคนพาล ขณะเดียวกันก็จักไม่ทำตนให้มัวหมองนานาประการ ด้วยการคบผู้มิใช่บัณฑิต ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า โปรดประทานพระมหากรุณาเตือนไว้ ว่าให้คบบัณฑิตมิให้คบพาล.

เรื่องของใจ หรือเรื่องของความคิด ก็ให้เป็นเรื่องของความคิด มิใช่ว่าจะต้องให้การปฏิบัติทางกาย ทางวาจา ตรงกันอย่างไม่พิจารณาให้รอบคอบ ว่าเป็นการถูกหรือผิด การระวังความคิดให้ดี ให้มีธรรม ก็จำเป็นต้องนำมาใช้ในกรณีนี้ด้วยเหมือนกัน ใจของผู้เป็นมารดาบิดานั้นรักลูกนัก เมตตาสงสารห่วงใยลูกนัก แต่มิใช่จักไม่ยอมรู้ไม่ยอมเห็น ไม่ยอมทำโทษดุว่า

แม้ลูกทำผิด ใจผู้อื่นที่มิใช่มารดาบิดาแม้ว่าจะพบเห็นความไม่ดีไม่งามต่าง ๆ นานาในผู้เป็นลูกคนอื่น แม้มีเมตตาอยู่ แต่เมตตานั้นอาจจะไม่เพียงพอ ที่จะทำให้กล้าพูดกล้าทำเพื่อให้ลูกคนอื่นรู้ถูกรู้ผิด และกลับเนื้อกลับตัวกลับใจไม่ทำความไม่ดีไม่งามต่อไป ในกรณีเหล่านี้ความคิดก็มีความสำคัญเป็นอันมาก คิดให้ดี คิดให้ชอบ แล้วจะปฏิบัติทางกายถูก เพราะความคิดดีคิดชอบคืออำนาจสำคัญที่สุด เหนือมนุษย์ทั้งปวง อย่าประมาทความคิด มีสติตามทันความคิดไว้ให้เสมอ แล้วจะไม่มีความทุกข์ จะเป็นสุขสว่างไสวด้วยความยิ่งใหญ่ของปัญญา.

เรื่องทั้งหลายที่เกิดขึ้นเป็นข่าวอยู่มากมายทุกวันนี้ มีทางให้คิดได้หลายแง่หลายมุม แต่อาจแบ่งได้เป็นสองทางใหญ่ คือทางดีกับทางไม่ดี หรือคิดดีกับคิดไม่ดี เช่นข่าวทารกแรกเกิดถูกนำใส่กระเป๋าไปทิ้งน้ำ ก็มีผู้คิดไปสองทางสองพวก พวกหนึ่งถูกตำหนิติเตียนผู้เป็นมารดาทารกนั้น ว่าโหดเหี้ยมอำมหิตนักหนาฆ่าทารกน้อย ๆ ไร้เดียงสาได้ลงคอ อีกพวกหนึ่งคิดว่ามารดาของเด็กอาจจะเพียงนำศพเด็กที่ตายก่อนแล้วไปทิ้งน้ำเท่านั้นเองเด็กอาจจะตายก่อนแล้ว ส่วนที่ไม่แจ้งความให้ตำรวจรู้ก่อนว่าเด็กตาย ก็อาจจะเป็นได้ว่าผู้เป็นมารดาไม่รู้ไม่เข้าใจว่าควรทำเช่นนั้นหรือจะเป็นคนมีภาระหาเลี้ยงชีวิตหนักหนาอยู่แล้ว ไม่มีเวลาพอจะไปวุ่นวายเรื่องอื่นอีก ความรู้สึกของคนสองพวก ที่แตกต่างห่างไกลกัน มีคุณมีโทษแก่เจ้าตัวเอง คือฝ่ายที่ปรักปรำเชื่อมั่นลงไป ว่ามารดาเป็นผู้ฆ่าทารกน้อยเพราะไม่อยากเลี้ยงดู ใจก็

ย่อมจะร้อนด้วยความชิงชังไม่ชอบใจ ฝ่ายที่ปลงใจคิดเสียว่าเด็กตายก่อนถูกนำไปทิ้ง ใจก็ย่อมไม่หวั่นไหวเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็สบายไป นี้เป็นไปตามอำนาจของความคิด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กถูกฆ่าหรือตายเองไม่มีการรับรองยืนยัน.

การอบรมเมตตาก็เป็นไปได้ด้วยการใช้ความคิด คือคิดให้เกิดเมตตา คิดให้ดี คิดให้ถูก คิดให้เป็น แล้วจะสามารถอบรมเมตตาให้เกิดขึ้นในใจตนได้ คิดเช่นนั้นบ่อยเพียงไร ให้สม่ำเสมอเพียงไร เมตตาจะเกิดได้มากเพียงนั้น พึงเห็นความสำคัญของความคิด ซึ่งเปรียบดั่งดาบสองคม จึงต้องระวังให้เต็มที่เกี่ยวกับการใช้ความคิด ฉลาดก็ใช้ให้สบายใจ ไม่ฉลาดก็จะใช้ให้ไม่สบายใจ.

ท่านสอนให้แผ่เมตตา แต่การจะเผื่อแผ่แจกจ่ายอะไรได้จำเป็นต้องมีอะไรนั้นเป็นสมบัติของตนเองเสียก่อน ไม่เช่นนั้นก็จะไม่มีอะไรแจก แจกของที่ไม่มีเป็นไปได้อย่างไร เป็นไปไม่ได้แน่นอน แจกเมตตาคือแผ่เมตตาก็เช่นเดียวกัน ต้องเป็นผู้มีเมตตาจึงจะให้เมตตาแก่ผู้อื่นได้ การอบรมเมตตาให้เกิดเป็นสมบัติของตน จึงจำเป็นสำหรับผู้ปรารถนาจะแผ่เมตตาแก่มนุษย์สัตว์ทั่วไป.

เมตตานั้นก็เช่นเดียวกับน้ำ ภาชนะใดไม่มีน้ำ ภาชนะนั้นก็แห้งอยู่แล้ว จะไปทำให้บริเวณนอกภาชนะเปียกเย็นย่อมเป็นไปไม่ได้ แต่น้ำมีเต็มเปี่ยมภาชนะใด ทั้งยังมีเพิ่มในภาชนะนั้นไม่รู้หยุด น้ำย่อมท่วมล้นไหลรินออกจากภาชนะเอง ซึมซาบลงสู่พื้น

สู่ดินได้โดยไม่ต้องมีผู้ราดรด เมตตาก็เช่นกัน มีขึ้นในจิตใจใดก่อนอื่นย่อมทำให้จิตใจนั้นไม่แห้งผาก แต่ย่อมชุ่มเย็น และเมื่อมีมาก ก็จะท่วมท้นจิตใจ และไหลรินไปสู่ผู้คนและสรรพสัตว์ได้เอง โดยมิต้องตั้งความมุ่งมาดปรารถนา จะเป็นไปเอง ไม่แตกต่างกับน้ำที่ท่วมภาชนะแล้ว ก็ย่อมไหลออกทำความชุ่มชื้นให้เกิดทั่วได้เองฉะนั้น.

ทุกคนเคยมีความทุกข์ หรือไม่ก็กำลังมีความทุกข์ ให้ความทุกข์ของตนนี้แหละเป็นปุ๋ย ปลูกเมตตาให้เจริญงอกงามอยู่ภายในใจ จนถึงให้เปี่ยมล้นพ้นออกไปภายนอก สู่มนุษย์สู่สัตว์ร่วมโลกทั้งหลาย ให้ความสุขความสบาย ความหายจากทุกข์ภัยโรคเกิดแก่ทุกชีวิต และก็ต้องเป็นเรื่องของความคิดอีกเช่นกัน จะให้มียกเว้นสักเรื่องเดียวที่ไม่ต้องเกี่ยวกับความคิดหามีไม่ คิดให้ความทุกข์ของตนเองเป็นปุ๋ย ปลูกความเมตตาให้เกิดให้ได้ ให้เจริญให้ได้ ให้เป็นคุณยิ่งใหญ่แผ่ไปให้ได้อย่างปราศจากขอบเขต.

ความคิดที่ดีที่ชอบ สามารถเปลี่ยนความทุกข์ให้เป็นเมตตาได้ ในขณะที่ความคิดไม่ดีไม่ชอบ ไม่มีคุณไม่มีประโยชน์อย่างใดเลย มีแต่โทษสถานเดียว สามารถทำความทุกข์ให้เป็นความอาฆาตพยาบาทโหดเหี้ยมอำมหิตได้ ตรงกันข้ามกับความคิดดีคิดชอบ ที่มีคุณสถานเดียว.

ความคิดที่ดีที่ชอบที่ถูกที่สมควรจะนำมาใช้เพื่ออบรมเมตตาคือเมื่อพบผ่านผู้คน จะเป็นใครก็ตาม สูงต่ำลำบากยากจน หรือ

คนมั่งมีมหาศาลปานไหน อย่าปล่อยใจไปคิดถึงเรื่องเหล่านั้น แต่จงนึกให้รู้สึกเป็นจริงเป็นจังให้ได้ ว่าเขาอาจกำลังมีทุกข์ที่แสนสาหัสเช่นที่เราเคยมีก็เป็นได้ หรือยิ่งกว่าเราก็เป็นได้ เพียงแต่ว่าเราไม่รู้จักเขาจึงไม่ได้รับรู้จากเขา ปล่อยใจให้คิดถึงความเดือดร้อนดิ้นรนของเขา เช่นเดียวกับที่เราเคยมีเคยเป็น.

เบื้องหลังหน้าตาท่าทางของใคร ๆ ทั้งนั้นที่ดูเบิกบานสดใส ใครเล่าจะรู้ว่าเขากำลังร้อนรนเพียงไหน ด้วยความทุกข์ที่กำลังมีอยู่ เราทุกคนเคยมีทุกข์ นำความรู้สึกในยามนั้นของเรานั่นแหละจับใส่ให้เป็นความทุกข์ของใคร ๆ ทั้งนั้น ที่ได้ประสบพบผ่าน นั่นแหละความเมตตาจะเกิดได้จริงในจิตใจ จากน้อยเป็นมาก เป็นยิ่งใหญ่ เป็นลำดับไป.

ขณะที่ใจกำลังแห้งแสนแห้งด้วยความทุกข์ทับถม แต่เราก็เคยต้องฝืนทำหน้าชื่นเบิกบานต่อหน้าผู้คน แต่เมื่อได้อยู่ตามลำพังเมื่อใด เมื่อนั้นก็จะมืออ่อนเท้าอ่อนหมดเรี่ยวหมดแรง ร้องไห้ได้ก็จะร้อง ความทุกข์ในจิตใจจะระเบิดออกโดยไม่ต้องปกปิดอีกต่อไป นึกถึงตัวเราเช่นนั้น แล้วก็นึกถึงคนอื่นทุกคนว่าอาจจะเป็นเช่นเดียวกับเรา ไม่มีท่าทางว่าจะทุกข์ร้อนให้ใครเห็น แต่ในใจความร้อนอาจกำลังเผาไหม้ น่าเมตตาเป็นที่สุด คิดเช่นนี้ให้รู้สึกจริงจัง ให้เสมอ กล่าวได้ว่าให้จับความทุกข์แสนสาหัสใส่ทุกคนทุกชีวิต เพื่อให้เกิดความสงสารให้มาก นี้เป็นวิธีอบรมเมตตา.

ความคิดให้สม่ำเสมอในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ตาม วันหนึ่งจะเป็นจริงจังขึ้นในใจตน คือจะเป็นความรู้สึกจริงใจขึ้นได้ เช่น การอบรมเมตตา ด้วยการคิดเอาเองว่าคนนั้นก็ตามคนนี้ก็ตาม อาจจะกำลังมีทุกข์อย่างยิ่ง ลูกกำลังเจ็บเงินก็ไม่มี ข้าวก็หมด อะไรต่อมิอะไรทำนองนี้ พยายามอย่าให้เป็นการฝืนใจคิด แต่จงคิดเหมือนรู้มาจริง เห็นมาจริง ถึงความทุกข์หนักหนาของเพื่อนร่วมโลกผู้นั้น คิดถึงความทุกข์ของเรา ที่อาจจะกำลังมีอยู่หรือเคยมีก็ตาม เอาใจเราไปใส่ใจเขา หรือเอาใจเขามาใส่ใจเราก็ได้ ให้เกิดความเห็นใจ และเมตตาสงสาร นี้คือการอบรมเมตตา ที่ถ้าทำจริงจะเกิดผลจริง.

การอบรมเมตตานั้นทำได้ทุกเวลานาที โดยอาศัยความคิดปรุงแต่งนี้แหละเป็นสำคัญ ในทางตรงกันข้าม การทำใจให้ร้อนเร่าก็ทำได้ โดยอาศัยความคิดปรุงแต่งอีกเช่นกัน คิดให้เมตตาก็จักเมตตา คิดให้ร้อนก็จักร้อน พึงพิจารณาให้รอบคอบว่าปรารถนาจะมีใจอ่อนโยนด้วยเมตตา หรือว่าปรารถนาจะมีใจที่ร้อนรุ่มดังมีกองไฟสุมไว้ในทรวงอก พิจารณาให้รู้ความปรารถนาของตน แล้วก็นำความคิดมาช่วยให้สมปรารถนาเถิด ไม่มีสุขไม่มีทุกข์ใดที่ไม่เกิดแต่ความคิดปรุงแต่งไปเองของตนเอง.

ความไม่คิดปรุงแต่งไปในความโลภ ความโกรธ ความหลง คือความรักษาใจ ไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจความร้อนของกิเลส โลภ โกรธ หลง.

กิเลสมีอยู่เต็มโลก ทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลานาที กิเลสเป็นนามธรรมก็จริง แต่กิเลสก็มีตัวแทนที่เป็นรูปธรรมอยู่มากมาย ทั้งตัวแทนของความโลภ ตัวแทนของความโกรธ ตัวแทนของความหลง ตัวแทนเหล่านี้ที่จะเป็นเหตุนำความคิดปรุงแต่งให้เป็นไปต่าง ๆ นานา ดึงกิเลสให้เข้าห้อมล้อมจิตใจ แผ่ความมืดมัวเศร้าหมอง เข้าบดบังแสงสว่าง อันเป็นธรรมชาติของจิตมิให้ปรากฏ ให้มีแต่ความมืดมิด ความมืดนั้นเป็นความมืดอันเป็นธรรมชาติของกิเลส ความมืดนั้นมิใช่จิต จิตยังสว่างเจิดจ้าอยู่เสมอ เพียงแต่ความคิดผิดของตนเอง ดึงเอาความมืดแห่งกิเลสเข้าไปบดบัง.

ความเดือดร้อนวุ่นวายมากมีที่ครองโลกอยู่ไม่ว่างเว้น เป็นไปด้วยอำนาจของกิเลสโลภ โกรธ หลง คือเกิดขึ้นด้วยอำนาจความโลภบ้าง ความโกรธบ้าง ความหลงบ้าง ทั้งสิ้น ความเดือดร้อนวุ่นวายทั้งนั้นมิได้เกิดจากอะไรอื่นเลย นอกจากกิเลส กิเลสจึงมีผลเป็นโทษร้ายแรงน่าสะพรึงกลัวที่สุด กิเลสจึงเป็นความเศร้าหมองสกปรกที่พึงรังเกียจที่สุด พึงรังเกียจกิเลสให้ยิ่งกว่ารังเกียจซากเน่าเหม็นรุนแรงทั้งหลาย และความคิดของแต่ละคนเท่านั้น ที่จะป้องกันมิให้กิเลสอาจเข้าใกล้จิตใจของตนได้.

กิเลสคือความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นความสกปรกเศร้าหมอง ยิ่งกว่าความสกปรกเศร้าหมองอื่นใดทั้งสิ้น แต่กิเลสมิใช่เครื่องเศร้าหมองของกาย กิเลสเป็นเครื่องเศร้าหมองของใจ ความเศร้าหมองของกายชำระออกได้ด้วยสบู่ด้วยน้ำ ด้วย

การขัดสีฉวีวรรณ แต่ความเศร้าหมองของใจทำเช่นนั้นไม่ได้ ใช้สบู่ใช้น้ำไม่ได้ ใช้วัตถุใดขัดสีไม่ได้ ความเศร้าหมองของใจ ต้องชำระล้างด้วยความคิด และต้องเป็นความคิดที่ประกอบด้วยสติและปัญญา คือเหตุผล.

ความคิดที่ประกอบด้วยสติและปัญญา คือเหตุผลเท่านั้นที่จะชำระล้างกิเลสเครื่องเศร้าหมองมิให้แปดเปื้อนใจได้ แต่การจะชำระล้างความสกปรกเศร้าหมองได้หมดจดเพียงไหน ต้องสำคัญที่ระดับความคิดด้วย ความคิดที่ประกอบด้วยระดับของปัญญา คือเหตุผลสูงเพียงไหน ก็จะชำระล้างกิเลสที่หยาบหรือละเอียดได้เพียงนั้น เมื่อปรารถนาความหมดจดจากกิเลส ท่านจึงเพียรอบรมสติปัญญา เพื่อประกอบความคิด ให้พอสามารถชนะกิเลสได้ แม้ที่เป็นกิเลสละเอียดลึกล้ำเพียงไร.

กิเลสเป็นสิ่งที่แลไม่เห็น สัมผัสด้วยกายไม่ได้ เช่นเดียวกับใจนั่นเอง ไม่มีตาใดแลเห็น ไม่มีกายใดสัมผัส ทั้งที่กิเลสครองฟ้าครองดินอยู่ทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลานาที ทุกกาลสมัย จึงเป็นความยากยิ่งที่จะนำใจหลีกให้ไกลกิเลสได้ กิเลสจึงมีอำนาจมีอิทธิพลครองใจครองโลกตลอดมา สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงชนะกิเลสแล้ว ทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตวโลกจึงทรงประกาศพระพุทธศาสนาประทานทางหลีกไกลจากกิเลสไว้ให้เป็นทางดำเนินของสัตวโลกผู้มีศรัทธาในความตรัสรู้ คือเชื่อความทรงรู้แจ้งโลก ทรงรู้แจ้งทุกสิ่งทุกอย่างถูกต้องถ่องแท้.

ความคิดเป็นเหตุแห่งความทุกข์ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาท่านรับรองสัจจะนี้ โอกาสที่จะต้องเป็นทุกข์ จึงมีอยู่เต็มไปแทบไม่มีช่องว่างได้เลย เพราะทุกคนต้องคิดอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก เรียกว่ายังตื่นอยู่ตราบใด ตราบนั้นก็จะต้องมีความคิด ผู้ที่หยุดคิดได้ นอกจากผู้หลับก็คือผู้ทำสมาธิจนจิตตกภวังค์อยู่นอกนั้น แม้ผู้กำลังทำสมาธิ ก็ยังต้องคิดระหว่างกำหนดลมหายใจ ก็ยังอดไม่ได้ที่จะคิดอะไร ๆ สอดแทรก หรือขณะกำลังภาวนาพุทโธ ก็ยังคงมีความคิดเรื่องนั้นบ้างเรื่องนี้บ้าง สอดแทรกอยู่ ความคิดจึงเป็นสิ่งที่แยกจากใจไม่ได้.

เมื่อรับรู้ถึงสองประการ ว่าความคิดเป็นเหตุแห่งความทุกข์ และความคิดมีอยู่คู่ใจ ท่านจึงสอนให้พยายามทำความคิดให้เป็นกัลยาณมิตรของตน ไม่ทำตนให้เป็นทุกข์ด้วยอำนาจของความคิด เพราะความคิดนั้นย่อมพ่ายแพ้แก่ปัญญา ย่อมยอมแพ้แก่ปัญญา ปัญญาที่เพียงพอย่อมสามารถควบคุมความคิดได้ ชักนำความคิดได้ ให้พ้นจากเป็นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งปวง.

ท่านสอนว่าความคิดใดที่ทำให้ใจผิดปกติ ไปด้วยความร้อนของความโลภ หรือความโกรธ หรือความหลง ให้มีสติรู้ให้เร็วที่สุด เมื่อสติเกิด ความรู้ตัวเกิด ว่ากำลังมีความร้อนในใจ จะด้วยความโลภ หรือความโกรธ หรือความหลงก็ตาม ให้หยุดความคิดที่กำลังคิดนั้นเสียทันที หยุดให้ทันที อย่าได้สงสัยว่า ความร้อนในใจอาจจะเกิดจากเหตุอื่น พึงเชื่อว่าความร้อนขณะนั้น มีความคิดที่กำลังคิดอยู่ในขณะนั้นเป็นเหตุแน่นอน ต้อง

หยุดความคิดนั้นให้ได้ ด้วยการเปลี่ยนไปคิดเรื่องอื่น คือหาเรื่องอื่นมาคิด ให้เป็นเรื่องที่จะไม่ก่อให้เกิดความร้อนใจ.

การเปลี่ยนความคิดที่เป็นเหตุแห่งความทุกข์นั้น มีวิธีที่ง่ายที่สุด พึงทำได้ด้วยกันทุกคน ทุกเวลา คือให้หยุดความคิดที่กำลังดำเนินอยู่อย่างก่อทุกข์ก่อร้อน อัญเชิญสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าสู่ใจ คือสู่ความคิด ด้วยการคิดท่องพุทโธ หรืออัญเชิญพระธรรมเจ้าเข้าสู่ใจ คือสู่ความคิดด้วยการคิดท่องธัมโม หรืออัญเชิญพระสังฆเจ้าเข้าสู่ใจ คือสู่ความคิดด้วยการคิดท่องสังโฆ เพียงเท่านี้ก็จะสามารถหยุดยั้งความคิดอันเป็นเหตุแห่งความทุกข์ได้ทันที ผู้มีปัญญาไม่ปฏิเสธธรรมวิธีนี้จึงมีเวลาไม่เป็นทุกข์ มากกว่าผู้ปฏิเสธธรรมวิธีดังกล่าว.

ปัญญาควบคุมความคิดได้ ความคิดย่อมพ่ายแพ้แก่อำนาจของปัญญา ดังนั้นผู้มีปัญญาเท่านั้น ที่จะสามารถควบคุมความคิดมิให้ก่อให้เกิดความทุกข์ได้ นั่นก็คือ ผู้มีปัญญาเท่านั้น ที่จะสามารถพาใจหลีกพ้นความเศร้าหมองของกิเลสได้ ผู้ไม่มีปัญญาหาทำได้ไม่.

ปัญญามีอำนาจเหนือความคิด ก็คือปัญญามีอำนาจเหนือกิเลสนั่นเอง เพราะเมื่อปัญญาควบคุมความคิดได้ ความคิดก็จะไม่ปรุงแต่ง ไปกวนกิเลสที่มีอยู่เต็มโลกให้โลดแล่นเข้าประชิดติดใจ จึงเป็นการควบคุมกิเลสได้พร้อมกับการควบคุมความคิด.

ความเกิดเป็นความทุกข์ เพราะความเกิดนำมาซึ่งความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความพลัดพราก จากของรักของเจริญใจ และความไม่ประจวบด้วยสิ่งปรารถนาทั้งปวง ความทุกข์เหล่านี้หนีไม่พ้น เพราะเป็นผลตามมาของความเกิดอย่างแน่นอน ความทุกข์ทางกายหนีพ้นได้ด้วยการไม่เกิดเท่านั้น ส่วนความทุกข์ทางใจหนีได้ด้วยความคิด.

สติต้องรู้ก่อน ว่ากิเลสหรือโลภะ หรือราคะ โทสะ โมหะ ตัวใดกำลังเข้ามาประชิดติดใจ เมื่อมีสติรู้ ก็ให้ใช้ปัญญาวุธ คือใช้ปัญญาเป็นอาวุธ ด้วยความคิดง่าย ๆ ว่ากิเลสเป็นความเศร้าหมอง กิเลสไม่ว่าความโลภ ความโกรธ หรือความหลงจะนำความมืดมัวเศร้าหมองให้เกิดแก่จิตใจ ยังให้เป็นทุกข์เป็นร้อนไปร้อยแปดประการ เมื่อปรารถนาความไม่เป็นทุกข์ ต้องไม่ยอมตกอยู่ใต้อำนาจความโลภ ความโกรธ ความหลง ต้องไม่โลภ ต้องไม่โกรธ ต้องไม่หลง ไม่มีสิ่งใดที่น่ากลัวเสมอความไม่สบายใจ ไม่มีอะไรเลยที่มีค่าเสมอกับจิตใจ สมบัติทั้งปวงที่จะเกิดแต่ความโลภ ก็มีค่าไม่คุ้มกับความเสียหายที่จะเกิดแก่จิตใจ จึงควรรักษาใจให้ไม่เสียหาย ให้ไม่เศร้าหมองด้วยความบดบังของกิเลส.

ความคิดอันประกอบด้วยปัญญาสามารถหยุดยั้งความโลภ ความโกรธ ความหลง มิให้เคลื่อนตัวเข้าห้อมล้อมจิตใจได้จริง ดังเช่นเมื่อจะเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจว่า ไม่ได้รับความรักความสนใจจากคนนั้นคนนี้ ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจจะสิ้นสุดได้ถ้าจะ

คิดได้ด้วยปัญญา ใจของทุกคนเปรียบดังบ้านของเขา บ้านของใครใครก็มีสิทธิ์ที่จะต้อนรับใครอย่างใดก็ได้ ตรงไหนของบ้านก็ได้ หรือแม้แต่จะไม่เปิดประตูรับให้เข้าบ้านก็ยังได้ ความสำคัญอยู่ที่ตัวเรา ต้องวางตัวให้เหมาะสมกับสถานที่ ที่เจ้าของบ้านต้อนรับ เขาให้ยืนหน้าประตูบ้านก็ยืนให้เรียบร้อยสงบอยู่ อย่าให้เป็นเป้าสายตาผู้ผ่านไปมา อย่าให้เขารู้สึกว่าเราเป็นตัวตลกเต้นเร่า ๆ ต่อว่าต่อขานการต้อนรับของเจ้าของบ้าน เรียกร้องจะเข้าบ้านเขาให้ได้ หรือถ้าเขารับเราที่ห้องรับแขก เราก็ต้องวางตัวให้สมกับที่ ที่เขาต้อนรับเรา หรือถ้าเขาต้อนรับเราถึงห้องนอน เราก็ต้องปฏิบัติให้ควรแก่ความสนิทสนม หยิบจับช่วยเขาจัดห้องให้เรียบร้อยได้ ก็ทำให้เกิดประโยชน์แก่เขาผู้ถือเราเป็นเพื่อนสนิท ความคิดที่ต้องคิดก็คือ บ้านเขา เขาจะรับเราตรงไหน เราก็ต้องรักษากิริยามารยาทอยู่ตรงนั้นให้งดงามเหมาะสม ใจเขารับเราอย่างไร ก็เช่นเดียวกัน เป็นสิทธิ์ของเขา ถ้าคิดไปให้น้อยใจ เราก็ทุกข์เอง หาสมควรไม่.

ชีวิตนี้ของทุกคนน้อยนัก น้อยจริง ๆ และวาระสุดท้ายจะมาถึงวินาทีใดวินาทีหนึ่งหารู้ไม่ จึงไม่ควรประมาทอย่างยิ่ง คิดให้ไกลกิเลสให้ได้จริง ๆ เถิด เพราะความไกลกิเลสเท่านั้นที่จะพาให้ไกลทุกข์ได้ ความคิดนั้นแก้กิเลสได้ ดับกิเลสได้ คือทำที่ร้อนให้เย็นได้ ความสำคัญอยู่ที่ต้องคิดให้เป็น คิดให้ถูกเรื่องถูกจริตนิสัยของตน ความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ต้องมีความจริงจังที่จะดับความร้อนในใจตน.

ความโกรธเป็นความร้อนที่รู้สึกได้ง่าย เพราะเป็นความรู้สึกที่รุนแรงและเด่นชัด ยิ่งกว่าความรู้สึกรักหลง สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า เมตตาเป็นเครื่องดับความโกรธได้ และเมตตาก็หาใช่การคิดหรือการพูดว่า จงเป็นสุข เป็นสุขเถิดเท่านั้นไม่ ผู้ปรารถนาจะเป็นผู้มีเมตตาต้องอบรมใจอย่างจริงจัง ต้องคิดจนใจอ่อนละมุนด้วยเมตตา เห็นใจในความทุกข์ของเพื่อนร่วมทุกข์ทั้งปวง ไม่ว่าเห็นหน้าใครก็จะเห็นความทุกข์ของเขาเสมอไป แม้เป็นเพียงคิดเอาเท่านั้นว่า คนนั้นคนนี้อาจจะกำลังมีทุกข์เช่นที่ตนเคยมี อันการคิดถึงใจตนเมื่อยามทุกข์ร้อนนั้น เป็นวิธีที่จะทำให้เข้าใจซาบซึ้งในความทุกข์ของผู้อื่นได้ เราทุกข์เป็นอย่างไร คนอื่นทุกข์ก็เช่นเดียวกัน ปรารถนาจะได้รับความเมตตาเห็นใจช่วยคลายทุกข์ให้ด้วยกันทุกคน.

บางคนโชคดี ได้พบด้วยตนเอง ว่าผู้ที่ดูมีความสุขนั้น เมื่อหมดความอดกลั้น ระบายความทุกข์ออกมา ก็จะเป็นสิ่งไม่น่าเชื่อ ว่ากิริยาท่าทางของเขาสามารถพรางความเร่าร้อนในหัวอกของเขาไว้ได้มิดชิดเหลือเกิน จนเมื่อพบเห็นแล้วไม่ได้รู้สึกเลยว่าเขาเป็นผู้หนึ่งซึ่งกำลังมีความทุกข์หนักหนา ต้องการความเมตตาเห็นใจอย่างยิ่ง เพื่อนร่วมโลกของเราทั้งนั้นเป็นเช่นนี้ อย่าคิดว่าคนอื่นมีความสุข ตนเองเท่านั้นที่มีความทุกข์ ความคิดเช่นนั้นผิดแน่นอน เมตตาก็ไม่เกิดจริงเมื่อมีความคิดเช่นนั้น จะเกิดก็แต่เพียงที่ปากว่าเท่านั้น นั่นน่าเสียดายนัก.

การเฝ้าแต่คิดว่า ทุกคนมีความทุกข์ ทั้ง ๆ ที่ภายนอกของเขาดูเป็นสุข ก็น่าสงสัยว่าจะมิเป็นการคิดในแง่ร้ายจนเกินไปหรือ ผู้ช่างคิดเช่นนี้จะมิเป็นคนหาความสุขใจได้หรือ จะมิเต็มไปด้วยความทุกข์ทั้งชีวิตจิตใจทุกเวลานาทีหรือ ที่จริงก็น่าสงสัยเช่นนี้เหมือนกัน แต่ความจริงนั้นอยู่ที่ว่า ผู้ตั้งใจคิดให้เห็นความทุกข์ของผู้อื่นนั้น เป็นผู้ที่มีเมตตาจิตเป็นพื้น มุ่งคิดเช่นนั้นเพื่ออบรมเมตตาให้ยิ่งขึ้น ดังนั้นผลที่จะเกิดจากการเห็นความทุกข์ของผู้อื่นจึงจักไม่เป็นอื่น นอกจากเป็นเมตตาที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับเท่านั้น.

เมื่อใจกำลังจะร้อนด้วยความโกรธ เพราะการกระทำคำพูดของใครคนใดคนหนึ่ง ผู้มุ่งมั่นอบรมเมตตาให้เกิดในใจตนจะสามารถหยุดความโกรธได้อย่างไม่ยากจนเกินไปนัก เพียงด้วยความมีสติรู้ว่ากำลังโกรธเขาแล้ว เพราะเขาพูดเขาทำที่ไม่เหมาะไม่ควรอย่างยิ่ง เมื่อสติรู้อารมณ์ตนเช่นนั้น ผู้มั่นคงอยู่ในการอบรมเมตตาก็ดำเนินวิธีดับความโกรธต่อไป ด้วยการตำหนิหรือเยาะเย้ยตัวเอง ว่านี่หรือคนมีธรรมะ คนมีเมตตา เพียงเท่านี้ก็เมตตาไม่พอแล้ว เมตตาไม่พอ เมตตาไม่พอ เมตตาไม่พอ ความคิดเช่นนี้จะดับความโกรธได้จริง ในเวลาไม่เนิ่นช้า.

คนไม่ได้เกิดมาเสมอกันทุกคนไป มีเกิดในตระกูลสูง เกิดในตระกูลต่ำ เกิดในเครื่องแวดล้อมดี เกิดในเครื่องแวดล้อมไม่ดี ทั้งนี้ก็เพราะเป็นไปตามกรรม กรรมในอดีตชาติของผู้ใดดี

ผู้นั้นก็ได้เกิดดีในภพชาตินี้ กรรมในอดีตชาติของผู้ใดไม่ดี ผู้นั้นก็ได้เกิดไม่ดีในภพชาตินี้ การที่จะให้กิริยาวาจาใจของทุกคนเหมือนกัน จึงเป็นไปไม่ได้ ต่างก็เป็นไปตามกรรมของตน ความคิดให้ถูกต้องจะทำให้คลายความขัดเคืองใจเมื่อได้พบได้เห็น ได้ยินได้ฟังกิริยาท่าทางหรือถ้อยคำน้ำเสียงที่ไม่สุภาพเรียบร้อย แต่รุนแรงหยาบคาย คนเราเกิดมาไม่เสมอกัน ได้รับการอบรมมาแตกต่างกัน เป็นความบกพร่องของแต่ละคนแต่อดีตชาติ ที่ประมาทในการทำกรรม ไม่ทำกรรมดี จึงเลือกเกิดให้ดีในภพชาตินี้ไม่ได้.

ทุกวันนี้มีเหตุร้ายเกิดขึ้นมากมาย ทำให้ผู้รับรู้มีความหวั่นไหวไปตามกัน ด้วยความสลดสังเวชสงสาร ก็ยังนับว่าไม่เป็นโทษแก่จิตใจมากมายนัก แต่ด้วยความโกรธแค้นผู้ก่อกรรมทำเข็ญนั้น นับว่าเป็นโทษแก่จิตใจอย่างมาก ไม่พึงปล่อยปะละเลยให้เกิดความรู้สึกดังกล่าวอีกต่อไป ควรแก้ไขให้หยุดความรู้สึกโกรธแค้นในความโหดเหี้ยมใจดำอำมหิตของผู้ก่อกรรมร้ายแรงให้จงได้ จะได้ไม่เป็นการรับเอาความเศร้าหมองของผู้ก่อกรรมร้ายมาเป็นความเศร้าหมองของตนด้วย ซึ่งเป็นความไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง อกุศลจิตอกุศลกรรมของใครก็ให้เป็นผลเกิดแก่คนนั้น อย่าเข้าไปร่วมรับมาเป็นผลของตน ต้องไม่ยอมปล่อยใจให้หวั่นไหวไปด้วยความขัดเคือง โดยมีความสงสารผู้รับเคราะห์กรรมร้ายเป็นเหตุ เพราะเป็นความไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง.

เหตุร้ายแรงอันเกิดจากกิเลสของมนุษย์นั้น ควรนำมาเป็นครูผู้อบรมจิตใจได้อย่างดีที่สุด เพราะความโลภหรือความโกรธ

หรือความหลงแท้ ๆ ที่คนสามารถทำร้ายถึงเข่นฆ่ากันได้อย่างโหดเหี้ยมอำมหิต ปราศจากเมตตาแม้แต่นิด ในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นผู้อยู่ร่วมโลกที่เต็มไปด้วยความทุกข์ร้อนนานาประการด้วยกัน กิเลสแผลงฤทธิ์ให้เห็นอยู่ชัด ๆ เป็นฤทธิ์ที่ร้ายแรงหนักหนา จนสามารถทำให้กระทบกระเทือนถึงชีวิตจิตใจอย่างรุนแรง ผู้คนจำนวนมากพลอยได้รับความกระทบกระเทือนจากกิเลสร้ายแรงของผู้ปราศจากสิ้นซึ่งแสงสว่างของเมตตา เราเป็นคนนอก พึงถือเอาประโยชน์จากเหตุการณ์รุนแรงอันเกิดแต่กิเลสให้ได้ ทุกครั้งที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ร้ายแม้เพียงด้วยการได้รู้ได้เห็น พึงมองให้เห็นความน่าสะพรึงกลัวของกิเลส พึงหนีไกลให้เต็มสติปัญญาความสามารถ มีความคิดเป็นเครื่องนำทาง คือนำให้รู้สึกชัดแจ้ง ว่ากิเลสนั้นมีห้อมล้อมจิตใจผู้ใด ย่อมนำผู้นั้นให้คิดพูดทำที่ผิดร้ายได้ทุกอย่าง ตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงขีดสุด ถึงฆ่าได้กระทั่งผู้ปราศจากความผิดไร้เดียงสา แม้ว่ากีดขวางทางกิเลสอยู่.

การที่ใครคนใดคนหนึ่งยังอยู่ได้เป็นปกติสุขพอสมควร ไม่แผลงฤทธิ์ต่าง ๆ นานา ก็เพราะกิเลสยังห่อหุ้มครอบคลุมจิตใจไม่หนักหนา ไม่ถึงกับทำให้ก่อกรรมทำบาปรุนแรง แต่อย่าประมาท ไม่พยายามหนีกิเลสที่แวดล้อมอยู่ให้ห่างไกลไว้เสมอพอเผลอ กิเลสที่มีอยู่เต็มโลกทุกแห่งหน ก็จะเข้ารุมล้อมมากมายยิ่งขึ้น เรื่องของกิเลสกับจิตนั้นเป็นเรื่องแลเห็นได้ยากมาก เพราะเป็นนามธรรมทั้งหมด ต้องยอมเชื่อท่านผู้รู้ที่ปฏิบัติรู้แจ้งแล้วว่ามีกิเลสห้อมล้อมจิตใจอยู่จริง ถ้ายังเป็นจิตใจของผู้ยังมิได้มีจิตใจ

ของพระอรหันต์ ที่ไกลกิเลสแล้วสิ้นเชิง แต่มีความแตกต่างกันที่จิตบางดวงกิเลสห้อมล้อมเพียงบางเบา เพราะยังมีแสงแห่งปัญญาที่แรงกล้ากว่าแรงของกิเลสคอยขจัดปัดเป่าให้หนีไกลอยู่ แต่จิตบางดวงกิเลสห้อมล้อมหนาแน่นยิ่งขึ้นทุกที เพราะไม่มีแสงแห่งปัญญาที่แรงกล้าพอจะผลักดันกิเลสได้เลย.

ปัญญาหรือเหตุผลจะแสดงออกในรูปของความคิด คือต้องคิดให้ดีให้ถูกให้ชอบ ปัญญาจึงจะทำงานได้ ที่กล่าวว่าให้ใช้ปัญญา ก็คือให้คิดให้มีเหตุผลนั่นเอง ความคิดเป็นความสำคัญ ไม่คิดให้ถูกให้ชอบก่อน ปัญญาก็ไม่ปรากฏขึ้นได้ คือไม่คิดให้ปัญญาฉายแสงขจัดความมืดก่อน ความเศร้าหมองก็จะสลายไปจากใจไม่ได้ ในทางตรงกันข้าม ไม่คิดให้ผิดให้ไม่ชอบก่อน ความรู้ไม่ถูกก็ไม่ปรากฏขึ้น คือไม่คิดให้มืดมน ความทุกข์ร้อนใจก็จะไม่เกิด ความคิดจึงสำคัญนัก.

พึงระวังความคิดให้จงดี ให้เป็นความคิดที่เปิดทางให้แสงแห่งปัญญาฉายออก อย่าให้เป็นความคิดที่ปิดกั้นทาง มิให้แสงแห่งปัญญาปรากฏได้ คนตกอยู่ในความมืด หรือคนตาบอดอยู่ในสภาพเช่นไร คนใจบอดก็เช่นเดียวกัน จะไม่ก้าวเข้าไปสู่ความทุกข์ความเดือดร้อนทั้งใจกายนั้นไม่มี.

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาสูงสุด คือเป็นศาสนาที่อบรมไม่ให้เป็นทาสของความมืดมิดคือกิเลส เครื่องมือทำลายความมืดมิดมีอยู่ด้วยกันทุกคนแล้ว แต่ต้องลับให้คมให้

กล้าให้มีกำลัง เครื่องมือนั้นคือความคิด ที่ต้องอบรมให้เป็นความคิดที่ดีที่ถูกที่ชอบ จึงจะปรากฏแสงแห่งปัญญาสว่างไสวขับไล่กิเลสเหตุแห่งความมืดให้ห่างไกลได้ ตั้งแต่ชั่วครั้งชั่วคราวจนถึงตลอดไป.

ทุกคนมีความคิด ทุกคนคิดอยู่ตลอดเวลานอกจากหลับหรือปฏิบัติธรรมถึงเข้าภวังค์ คุมความคิดให้ดี อย่าให้คิดด้วยความโลภ ความโลภเกิดได้ง่ายทุกเวลานาทีอยู่แล้ว ความอยากได้นั่นอยากได้นี่เป็นความโลภ และความอยากได้อะไรต่อมิอะไรเป็นต้นว่าอยากได้แก้วแหวนเงินทอง ความอยากนั้นก็มิได้เกิดเพราะแก้วแหวนเงินทองอันเป็นของที่ใคร ๆ ก็ต้องอยากได้ แต่ความอยากนั้นเกิดแต่ความคิดปรุงแต่งของแต่ละคนเอง ว่าสวยว่างามว่ามีค่ามีราคา สามารถเพิ่มชื่อเสียงเกียรติยศให้ได้ ถ้าความคิดปรุงแต่งเช่นนั้นไม่เกิดขึ้น ความอยากได้ก็จะไม่เกิดด้วย.

ผู้มุ่งความไกลจากทุกข์พึงกุมความคิดให้ดี เมื่อต้องรู้เห็นเกี่ยวแก่แก้วแหวนเงินทองของสวยงามใด ก็อย่าปล่อยใจให้คิดปรุงแต่งไปในความสวยงามมีราคา คุมความคิดไว้ให้ได้ แม้จะคุมความคิดไม่ได้ ก็ให้คุมด้วยการท่องพุทโธ ธัมโม หรือสังโฆก็ได้ คิดถึงสรณะทั้งสามที่ประเสริฐสุด คิดให้ได้ให้ทันเวลา ก่อนที่จะไปไขว่คว้าเอาของเหล่านั้นมาเป็นของตน ซึ่งแม้จะเป็นการได้มาอย่างถูกต้องทุกประการ แต่ก็จะเป็นการปล่อยความโลภให้ครอบคลุมใจ ได้ไม่เท่าเสีย สมบัติล้ำค่าใดก็ไม่มีค่าเสมอใจที่เบาบางด้วยกิเลส โลภ โกรธ หลง.

สมบัติทั้งหลายเป็นของสวยงามน่าใคร่น่าปรารถนา ต่อเมื่อใจคิดปรุงแต่งให้เป็นเช่นนั้น สำหรับใจที่ไม่คิดปรุงแต่งให้เห็นเป็นของสวยงามน่าใคร่น่าปรารถนา สมบัติทั้งหลายนั้นก็หามีความหมายไม่ ก็จักเป็นเพียงวัตถุธรรมดา ที่ผู้มีปัญญาสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น คือทั้งแก่ส่วนตนและแก่ส่วนรวม.

ความคิดปรุงแต่งเป็นได้ทั้งศัตรูและมิตร คิดปรุงแต่งผิดก็จะเป็นศัตรู พาไปสู่ความเร่าร้อนด้วยอำนาจความปรารถนาต้องการ อันเป็นโลภะความโลภ คิดปรุงแต่งถูกก็จักเป็นมิตรพาไปสู่ความสงบความมีปัญญา ด้วยอำนาจความรู้เท่าทันว่าสมบัติทั้งนั้น ไม่ควรถือเป็นของน่าปรารถนาต้องการ อันจักเป็นการเพิ่มความมืดมิดแห่งกิเลสกองโลภะ หรือราคะให้ยิ่งขึ้น.

ความคิดสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกคน ความคิดทำให้โลภ ความคิดทำให้โกรธ ความคิดทำให้หลง และทั้งความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นความไม่ดีอย่างยิ่ง สิ่งที่ทำให้เกิดความไม่ดี หรือเหตุแห่งความไม่ดี จึงต้องเป็นความไม่ดี เป็นเหตุไม่ดีด้วย วิธีแก้ไขที่จะให้ความคิดเป็นเหตุดีเป็นความดีก็มี คือต้องควบคุมระวังความคิดให้ดีให้ได้ โดยนำเหตุผลหรือปัญญามาเป็นกรอบบังคับไว้ มิให้ออกไปนอกกรอบ.

เมื่อความคิดอยู่ในกรอบของเหตุผลของปัญญาก็ย่อมเป็นเหตุดี ยังให้เกิดผลดี คือความคิดไม่ทำให้โลภ ความคิดไม่ทำ

ให้โกรธ ความคิดไม่ทำให้หลง เป็นคุณเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ตนเอง และแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง.

พระพุทธศาสนาแสดงวิธีสำหรับแก้ความรู้สึกหวาดกลัวไว้สามประการ คือให้คิดถึงสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยการคิดถึงพระพุทธคุณ ว่าทรงเป็นผู้ไกลกิเลส ทรงเป็นผู้ควรไหว้ควรบูชา ทรงเป็นผู้รู้ชอบเอง ทรงเป็นผู้บริบูรณ์แล้วด้วยวิชชาและจรณะ ทรงเป็นผู้ไปดีแล้ว ทรงเป็นผู้ทรงรู้โลก ทรงเป็นผู้ฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า ทรงเป็นผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงเป็นผู้เบิกบานแล้ว ทรงเป็นผู้จำแนกแจกธรรมดังที่คิด คือสวดในใจ หรือสวดออกเสียงกันอยู่ว่า **อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสธมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺสานํ พุทฺโธ ภควา.**

วิธีแก้ความหวาดกลัวอีกวิธีหนึ่ง คือให้คิดถึงพระธรรม ด้วยการคิดถึงพระธรรมคุณ ว่าพระธรรมอันสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสดีแล้ว เป็นของอันบุคคลพึงเห็นเอง เป็นของไม่มีกาลเวลา เป็นของเรียกผู้อื่นให้มาดูได้ เป็นของอันบุคคลพึงน้อมใส่ใจตน เป็นของอันวิญญูชนทั้งหลายพึงรู้ได้เฉพาะตัว ดังที่คิดคือสวดในใจ หรือสวดออกเสียงกันอยู่ว่า **สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิ.**

วิธีแก้ความหวาดกลัวอีกวิธีหนึ่ง คือให้คิดถึงพระสงฆ์ ด้วยการคิดถึงพระสังฆคุณ ว่าพระสงฆ์สาวกของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว พระสงฆ์สาวกของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว พระสงฆ์สาวกของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติถูกแล้ว พระสงฆ์สาวกของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติชอบแล้ว คือคู่แห่งบุรุษทั้งหลาย ๔ บุรุษ บุคคลทั้งหลาย ๘ นี้พระสงฆ์สาวกของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านเป็นผู้ควรสักการะที่เขานำไปบูชา ท่านเป็นผู้ควรของต้อนรับ ท่านเป็นผู้ควรทักษิณาทาน ท่านเป็นผู้ควรอัญชลีกรรม ท่านเป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาอื่นยิ่งกว่า ดังที่คิดสวดในใจ หรือสวดออกเสียงกันอยู่ว่า **สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลิกรณีโย อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺส.**

การภาวนาพุทโธ หรือธัมโม หรือสังโฆ เพียงสั้น ๆ คำใดคำหนึ่ง หรือสองคำสามคำ นับได้ว่าเป็นการระลึกถึงสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือระลึกถึงพระธรรม หรือระลึกถึงพระสงฆ์ ผลย่อมตรงกัน คือความหวาดกลัวที่แม้เกิดขึ้นจักหายสิ้นไป ความคิดถึงสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธ

เจ้า หรือพระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็นสิริมงคลสูงสุดแก่จิตใจ สยบความวุ่นวายทั้งปวง ไม่ว่าจะกำลังร้อนด้วยความคิดใด ความคิดไปถึงสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระธรรม หรือพระสงฆ์ จักดับความร้อน ยังความเย็นให้เกิดขึ้นแทนที่ได้ ไม่พึงปฏิเสธความจริงอันเป็นมงคลนี้.

รูปธรรมทั้งปวง ทั้งคนสัตว์สิ่งของ เป็นสื่อสำคัญของกิเลสโลภ โกรธ หลง ซึ่งเป็นนามธรรม เพราะคิดปรุงแต่งเมื่อเห็นคน สัตว์ สิ่งของทั้งหลาย ให้เห็นสวยเห็นงาม เห็นน่าเกลียดน่าชัง ความโลภ ความโกรธ ความหลง จะเหมือนถูกดึงดูดให้เคลื่อนจากที่ ๆ มีความโลภ ความโกรธ ความหลง อยู่แล้วเต็มแน่น ให้เข้าประชิดติดจิตใจ ห้อมล้อมจิตใจให้หนาแน่นยิ่งขึ้น ทุกครั้งที่มีความคิดปรุงแต่งดึงดูดกิเลส แสงแห่งความบริสุทธิ์สะอาด อันเป็นธรรมชาติประภัสสรของจิตแท้จะถูกบดบังมืดมิดเข้าทุกทีทุกที ฤทธิ์ร้ายแรงร้อยแปดประการของความโลภ ความโกรธ ความหลง จะแสดงออกเป็นลักษณาการต่าง ๆ กัน ล้วนเป็นความชั่วความเลวร้าย ที่จะป้ายความสกปรกให้เต็มโลกยิ่งขึ้นและยิ่งขึ้น.

อำนาจจิตของมนุษย์มีกำลังเหนืออำนาจทั้งหลาย เมื่อจิตดี มีแสงแห่งความบริสุทธิ์ที่ไม่ถูกความเศร้าหมองของกิเลสบดบัง อำนาจจิตที่ดีนั้นก็จะส่งผลดีให้เกิด เป็นผลดีที่จะเกิดแก่โลก นั่นก็คือมีคนดีผู้มีจิตดีมากเพียงใด อำนาจจิตที่ดีก็จะส่งผล

ดีให้เกิดแก่โลกมากเพียงนั้น ความเจริญของจิตใจจะมีได้แต่ในจิตใจที่ดีเท่านั้น จิตใจที่ไม่ดีจะมีแต่ความเสื่อมทราม อันจะทำให้ก่อกรรมทำความเสื่อมทรามให้เกิดแก่โลก.

เมื่อโลกวุ่นวายด้วยความวิปริตต่าง ๆ ว่าไม่ว่าจะภัยเกิดแต่มนุษย์หรืออมนุษย์ หรือภัยเกิดแต่ธรรมชาติก็ตาม นั่นคือเครื่องแสดงถึงจิตใจมากมายที่มืดมิดเป็นอันมาก ด้วยความสกปรกเศร้าหมองของกิเลส ทั้งโลภ ทั้งโกรธ ทั้งหลง พึงช่วยกันแก้ไขด้วยการพยายามอบรมจิตของตน ให้เศร้าหมองน้อยที่สุด ให้ไกลจากความโลภ ความโกรธ ความหลง ให้มากที่สุด.

ภัยทั้งหลายที่ทำลายบ้านเมืองและล้างผลาญชีวิตเป็นที่หวาดกลัวนั้น ไม่เป็นที่ปรารถนาให้เกิดเป็นอย่างยิ่ง แต่ความปรารถนาของผู้คนทั้งโลก ก็ไม่อาจยับยั้งความหายนะอันเกิดแต่ภัยดังกล่าวได้ บังเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า หนักหนารุนแรงขึ้นทุกทีทั่วทั้งโลก มิใช่เฉพาะที่ใดที่หนึ่ง หรือประเทศใดประเทศหนึ่ง ไทยที่เป็นเมืองพระพุทธศาสนาแท้ ๆ ก็ยังหนีไม่พ้น จะโทษอะไรอื่นไม่ได้ ไม่ถูก ต้องโทษกิเลสที่ท่วมทับจิตใจคนจนสกปรกมากมาย ก่อให้เกิดอำนาจร้ายอย่างรุนแรง เป็นมหันตภัยน่าสะพรึงกลัวยิ่งนัก วิธีเดียวที่จักแก้ไขได้คือพากันทำใจให้ไกลกิเลสพอสมควร ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้.

ไทยเป็นเมืองพระพุทธศาสนา มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ควรอย่างยิ่งที่จะออกมาช่วยกันดับร้อนของ

โลกที่กำลังรุนแรงเป็นที่รู้สึกกันอยู่ ให้ปรากฏความสงบร่มเย็น ปราศจากภัยพิบัติในบ้านเมืองเราเป็นอันดับแรก ให้ความเป็นเมืองพระพุทธศาสนาของเราระบือไกล ให้โลกประจักษ์แก่ใจว่าการปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มีความมหัศจรรย์ยิ่ง จะเป็นเครื่องกำบังความร้อนจากภัยทั้งปวงมิให้เข้าถึงได้ อดทนทำใจให้สละสิ่งที่ปรารถนาต้องการที่ผิดศีลธรรมเสียบ้าง อดทนทำใจให้ไม่ยอมตามใจกิเลสที่ต้องการเข่นฆ่าล้างผลาญกันเสียบ้าง อบรมเมตตาให้มีขึ้นแม้เพียงไม่ต้องแผ่ออกไปให้ใครอื่น เพียงให้เย็นใจตนเองเสียบ้าง เท่านี้ก็จะพอทำไทยให้ร่มเย็นเป็นสุขได้แล้ว.

อำนาจจิตของมนุษย์บันดาลได้จริง บันดาลให้โลกเย็นก็ได้แม้เป็นอำนาจจากจิตที่ดี บันดาลให้โลกร้อนเป็นไฟด้วยภัยต่าง ๆ ก็ได้แม้เป็นอำนาจจากจิตที่ชั่ว นี้เป็นความจริงแน่ จึงควรอบรมจิตตน และช่วยอบรมจิตกันและกันโดยควร.

จิตเพียงดวงเดียว คือจิตของคนเพียงคนเดียว ก็มีอำนาจบันดาลให้เห็นได้อยู่แล้ว จิตเพียงดวงเดียวที่เป็นจิตดี หรือคนดีนั่นเอง แม้เพียงคนเดียวก็สามารถช่วยให้สังคมที่อยู่ร่วมด้วย เป็นสังคมที่มีความสุขสงบได้ แต่จิตเพียงดวงเดียวที่เป็นจิตชั่ว หรือคนชั่วนั่นเอง แม้เพียงคนเดียว ก็สามารถทำให้สังคมที่อยู่ร่วมด้วย เป็นสังคมที่ร้อนระอุได้ โลกร้อนก็เพราะจิตจำนวนมากเป็นเหตุ ปรารถนาให้โลกคลายร้อน ก็ต้องชักชวนกันเชื่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ยิ่งกว่าทุกวันนี้ อะไรที่ทรง

สอนไว้ให้ทำ ก็พยายามชักจูงกันให้ช่วยกันทำ อะไรที่ทรงสอนให้หลีกเลี่ยง ก็พยายามชักจูงกันให้หลีกเลี่ยง ความดีจึงทำ ความไม่ดีอย่าทำ ชวนกันส่งเสริมกันสนับสนุนกันให้เป็นพวกเป็นหมู่ แล้วทำแต่ที่ดีที่เป็นบุญเป็นกุศล ที่เป็นความชั่วความร้ายเป็นบาปเป็นอกุศลพยายามหลีกเลี่ยง อย่าทำ แล้วใจที่ร้อนกันอยู่ก็จะเป็นสุข ความเย็นความสุขจากใจยังจะแผ่ไกลออกไป เป็นความเย็นความสุขรอบตัวได้อีกด้วย.

ใจสำคัญ โดยมีความคิดทำให้สำคัญ ที่ทำบุญทำกุศลสร้างพระสร้างวัดสร้างโรงเรียนกันได้สำเร็จก็มิใช่เกิดจากอะไรอื่นมิใช่เกิดจากเงิน คือเงินมิใช่เป็นเหตุเริ่มต้น เหตุเริ่มต้นที่แท้จริงคือใจ ใจที่ประกอบด้วยความคิดอันเป็นบุญเป็นกุศลเป็นกรรมดี ถ้าใจมิได้ประกอบด้วยความคิดที่เป็นบุญเป็นกุศลเป็นกรรมดี ก็ย่อมไม่ปรากฏวัตถุที่เป็นเครื่องหมายของความดีอย่างแน่นอน.

เหตุร้ายแรงที่เกิดขึ้นให้รู้ให้เห็น เป็นที่สลดสังเวชในทุกวันนี้ ในฐานะผู้ได้รู้ได้เห็นได้ยินได้ฟัง ควรต้องนึกถึงเหตุสำคัญคือความคิดของผู้ก่อเหตุร้ายเหล่านั้น ถ้าความคิดไม่มืดมิดด้วยกิเลส ก็จะไม่มีการก่อเหตุร้ายแรง ถึงทำลายล้างชีวิตกันได้ยิ่งกว่าเป็นกุ้งปูปลา คิดให้ดี ให้กลัวความคิดที่ประกอบด้วยกิเลสหรือกลัวกิเลสก็เช่นเดียวกัน คิดให้เห็นชัด จนเกิดความกลัวความคิดของตนเองว่า อาจก่อกรรมร้ายได้แม้มีกิเลสเข้าบัญชาควบคุม เมื่อความกลัวเกิด ก็ควรต้องระมัดระวังความคิดของตนอย่าให้เป็นความคิดที่มีความโลภ ความโกรธ ความหลงครอบงำ

นำให้เป็นไปชั่วร้ายต่าง ๆ นานา.

ปัจจุบันนี้มีเรื่องร้ายเกิดขึ้นไม่ว่างเว้น เพื่อให้ได้ประโยชน์แก่ตนเอง ต้องระวังความคิดให้ดีที่สุด อย่าให้เพ่งโทษใครทั้งนั้น ไม่ว่าใครจะทำบาปทำกรรมชั่วช้าสาหัสสักเพียงไหน ทรยศคดโกงใคร ลักขโมยใคร ฆ่าใคร ให้เป็นบาปกรรมของเขา เราต้องได้ประโยชน์ คือต้องได้รับความเข้าใจชัดแจ้งในเรื่องของกรรม เมื่อกรรมส่งผลเต็มที่เมื่อใด หรือกรรมตามทันมาเมื่อใด เมื่อนั้นผู้ที่ทำกรรมไว้ในชาติภพใดก็ตามก็ต้องได้รับผลของกรรมนั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้.

ก่อนจะลงมือทำกรรมใดทั้งสิ้น ไม่ว่าที่ดีหรือที่ชั่ว ที่เป็นบุญหรือเป็นบาป ที่เป็นกุศลหรืออกุศล ความคิดจะต้องเกิดก่อน ที่เรียกว่าเป็นกรรมทางใจ ต่อจากนั้นจึงจะตามมาด้วยกรรมทางกาย และทางวาจา การกระทำทางกายและทางวาจาจะไม่เกิดเอง โดยไม่มีการกระทำทางใจเป็นเหตุเริ่ม คือถ้าใจไม่คิดจะทำหรือใจไม่คิดจะพูด ก็จะไม่มีการทำไม่มีการพูด ความคิดจึงสำคัญอย่างยิ่งเช่นนี้ ผู้ปรารถนาจะพูดดีทำดีจึงระวังความคิด ไม่ปล่อยให้หลงผิดไปตามอำนาจของกิเลส คือไม่คิดวุ่นไปด้วยความโลภด้วยความโกรธ หรือด้วยความหลง เพราะกิเลสคือความโลภความโกรธ ความหลงนั้นไม่มีคุณแม้แต่น้อย มีแต่โทษสถานเดียวและมักจะเป็นโทษหนัก ที่ให้ความร้อน ที่เป็นทุกข์โทษภัย ทั้งแก่ตนเองและผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย.

เมื่อไม่มีผู้ใดสามารถหลีกให้พ้นความคิดได้ ผู้มีปัญญาจึงพยายามใช้ความคิดให้เป็นประโยชน์ ไม่ให้เป็นโทษ คือเมื่อจะต้องคิดจริง ๆ แล้ว ก็ไม่คิดให้โลภ ให้โกรธ ให้หลง เห็นอะไร คิดอะไร แม้เป็นสิ่งที่น่าใคร่น่าปรารถนาเพียงไหน ก็พยายามบังคับความคิดให้เต็มความสามารถ ไม่ปรุงแต่งจนเห็นความเลิศเลอน่าได้เป็นสมบัติของตน คือไม่คิดให้ความโลภเกิด ไม่คิดเช่นนั้น เพราะนั่นหมายความว่าจะต้องมีการคิดหาวิธีเพื่อให้ได้มาเป็นของตนจนได้ และแม้เป็นความโลภที่รุนแรงมาก ก็จะสามารถละเมิดศีลอันไม่ควรละเมิดได้ และจะไม่ละเมิดเพียงเล็กน้อยเพียงเบา ๆ ตลอดไปเท่านั้น แต่จะสามารถละเมิดได้อย่างรุนแรงยิ่งขึ้น คือจะไม่เพียงลักขโมยเท่านั้น แต่จะถึงกับประหัตประหารกันได้ ผลที่ตามมาก็หาใช่ว่าจะไม่เป็นทุกข์โทษภัยของตน กรรมและการให้ผลของกรรมเป็นความจริงเสมอ ไม่มียกเว้นในกรณีใดทั้งสิ้น ผู้ใดทำกรรมใดไว้ จักต้องได้รับผลของกรรมนั้นแน่นอน เมื่อยังต้องคิดอยู่ ก็พึงคิดไว้ให้เสมอถึงเรื่องของกรรม เพื่อจะได้เชื่อกรรม เบิกบานในผลของกรรมดี และกลัวผลของกรรมไม่ดี.

ความคิดที่เต็มไปด้วยอำนาจของความโลภ มีปรากฏให้รู้ให้เห็นไม่เว้นวัน เพราะปรากฏเป็นการกระทำคำพูดให้ได้เห็นได้ยินอย่างชัดเจน ว่าเป็นเรื่องของความคิดแท้ ๆ มิใช่เรื่องของอะไรอื่น ความเป็นความตายที่เกิดจากการกระทำคำพูดภายใต้อำนาจความโลภนั้น ก่อให้เกิดความสลดสังเวชมาแล้วหนักหนา

ทั้งยังตามมาด้วยการต้องรับกรรม อันเป็นส่วนผลของผู้ประกอบเหตุอีกด้วย ผู้ไม่เกี่ยวข้องทั้งหลายที่เพียงได้รู้ได้เห็น ควรต้องสังวรณ์ระวังความคิดให้จงดี อย่าก่อมลทินความเศร้าหมองให้เกิดแก่ใจยิ่งขึ้น แต่จงให้เป็นการขจัดความมืดที่มีอยู่แล้วด้วยกันทุกบุถุชน ทำปัญญาในพระพุทธศาสนาให้สว่างไสวยิ่งขึ้น ด้วยการคิดให้รู้ซึ้ง แม้พอสมควร ในเรื่องกรรม เหตุร้ายที่เกิดแต่ละเรื่อง แต่ละครั้งแสดงให้เห็นความเที่ยงแท้ของกรรมจริง ๆ อยู่เป็นสุขสนุกสบายดี ๆ ก็มีอันให้ต้องตกอยู่ในมือมัจจุราช ให้ต้องตกอกตกใจ ต้องเจ็บปวดทรมาน และถึงต้องเสียชีวิต ผู้เชื่อในกรรม ต้องยอมรับว่า อกุศลกรรมตามมาถึงแล้ว จึงหนีไม่พ้นมือของกรรม ก็ต้องปฏิบัติหน้าที่โหดเหี้ยมทุกประการ เพื่อให้ผลกรรมปรากฏจนได้ น่าจะกล่าวว่าเป็นการสอนในรูปแบบที่วิจิตรพิสดารของพระพุทธศาสนา ที่จะช่วยให้สัตวโลกทั้งหลายมุ่งมั่นเอาจริงเอาจังปฏิบัติให้ไกลพ้นจากกิเลส โลภ โกรธ หลงได้ไกลจากนรกอเวจี ทั้งในภพชาตินี้และภพชาติต่อ ๆ ไป ที่คนดีเท่านั้นจะหนีพ้น.

อำนาจชั่วร้ายที่ครอบงำจิตใจผู้คนอยู่ ที่ปรากฏให้รู้ให้เห็นจากการกระทำความชั่วสารพัดรูปแบบนั้น เมื่อรวมตัวกันเข้ามาก ๆ ย่อมให้เกิดผลเป็นอะไร ๆ ที่หนักหนาได้ อำนาจของความชั่วร้ายนั้นเป็นอำนาจมหัศจรรย์ เมื่อจะส่งผลเต็มที่ก็ย่อมมีปรากฏการณ์เลวร้ายให้ประจักษ์ชัด ลากมือคนผู้อ่อนแอพ่ายแพ้แก่กิเลสไปจับอาวุธพิฆาตฟาดฟันผู้คนไม่เลือกหน้ายังทำได้

ผลักดันผู้ได้สั่งสมการร้ายไว้ซับซ้อนมากมายในหลายอดีตชาติ เข้าไปสู่มือมัจจุราชผู้ยุติธรรมก็ยังทำได้ ดังเป็นที่เห็น ๆ กันอยู่มากมาย แล้วไฉนเล่าอำนาจชั่วร้าย เมื่อครองโลกได้ จะไม่ทำโลกให้ปั่นป่วนเร่าร้อน เลือดหลั่งไหลชโลมดินคร่าชีวิตมนุษย์ ทั้งด้วยภัยธรรมชาติและภัยจากกิเลส อำนาจชั่วร้ายหรืออำนาจความคิดที่ชั่วร้าย จึงน่ากลัวนัก มีภัยแรงร้ายนัก ต่อชีวิต และต่อโลก.

ทุกลมหายใจเข้าออก ทุกคนคิด คิด คิด คิดไม่รู้จักหยุด แม้คิดให้ถูกให้ชอบให้ดีทุกลมหายใจเข้าออก ย่อมจะสั่งสมความดีได้มากมายนัก ในทางตรงกันข้าม แม้ตามใจกิเลส คิดไม่ถูกไม่ชอบไม่ดีทุกลมหายใจเข้าออก ย่อมจะสั่งสมความไม่ดีไว้มากมายเช่นกัน และไม่ว่าจะเป็นใคร ดีชั่วอย่างไร ทุกคนปรารถนาจะสั่งสมความดี ปรารถนาจะให้ใคร ๆ ชมตนว่าเป็นคนดี แต่ไม่ทุกคนที่จะสมปรารถนา เพราะเพียงแต่ปรารถนาหาได้ทำเหตุเพื่อให้ถึงผลอันตนปรารถนาไม่ นั่นก็คือปรารถนาจะเป็นผู้มีบุญสั่งสมมาก ๆ มีความดีสั่งสมมาก ๆ แต่ก็หาได้ทำดีทำบุญ อันเป็นส่วนเหตุให้มาก ๆ การที่ไม่ทำดีก็เพราะพ่ายแพ้แก่อำนาจของความชั่ว ที่ชักจูงให้เห็นผิดเป็นชอบ ตกเป็นทาสของความโลภ ความโกรธ ความหลง คิดแต่จะกอบโกยจะเข่นฆ่า จะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อความได้มาต่าง ๆ นานาของตน ความคิดที่เกิดแต่ความพ่ายแพ้แก่กิเลสนั้นรุนแรงนัก แม้ไม่ตั้งใจจริงที่จะเปลี่ยนให้เป็นความคิดที่ดีงาม ที่ประกอบชอบด้วยเหตุผล

ย่อมยากที่จะหนีพ้นโทษภัยร้ายแรงของกิเลส ที่มีความคิดเป็นต้นเหตุนำมาสู่จิตใจตน.

คิดในแง่หนึ่ง จะว่าพวกเราโชคดีก็น่าจะได้ ที่มีเหตุการณ์ร้ายแรงต่าง ๆ นานาเกิดขึ้นให้คิด ให้เห็นความร้ายแรงของความคิดชั่ว ซึ่งก่อให้เกิดผลเป็นโทษยิ่งใหญ่ กระทบกระแทกถึงผู้มีกรรมร่วมกันอย่างฉับพลันทันทีได้ ไม่ต้องรอถึงชาติหน้าชาติไหน เราจะโชคดีมาก ถ้าสามารถนำความกระเทือนใจของผู้คนร่วมชาติมาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ อาจจะต้องถามปัญหาถามกันเองว่ากรรมอะไรที่ทำกันไว้หนอ จึงทำให้ต้องมาก่อกรรมทำเข็ญเข่นฆ่ากันอย่างโหดเหี้ยมอำมหิตเหลือจะรับได้ เหลือจะเข้าใจถึงจิตใจผู้เป็นมนุษย์แท้ ๆ วิธีตัดปัญหาที่ควรนำมาใช้อย่างยิ่งคือให้โทษกิเลส จะถูกต้องที่สุด จะไม่ผิดแน่นอน กิเลสเท่านั้นที่เป็นต้นเหตุแท้จริง ความโลภ ความโกรธ ความหลงเป็นต้นเหตุจริง ๆ ไม่ต้องกลัวใครที่ไหน ไม่ต้องกลัวอะไรอื่น กิเลสและกรรมเท่านั้นที่ควรกลัวให้ที่สุด ควรกลัวจริง ๆ.

เป็นความจริงที่ว่า ผู้ใดทำกรรมใดไว้ จักเป็นผู้ได้รับผลของกรรมนั้น และก็เป็นความจริงอีกเหมือนกัน ว่าผู้ใดจักทำกรรมดีได้เพียงใด ก็อยู่ที่กิเลสของผู้นั้นจะบางเบาเพียงใด กิเลสจะห่างไกลจิตใจของผู้นั้นเพียงใด ผู้ใดจะทำกรรมชั่วเพียงใด ก็อยู่ที่กิเลสของผู้นั้นจะหนักหนาเพียงใด น่าสงสารผู้ที่ทำความผิดร้ายทั้งหลายที่ถูกกิเลสบังคับข่มขืนให้ทำ ให้จำต้องได้รับผลร้าย

เพราะการกระทำนั้น ทั้งที่ความจริงผู้ทำเป็นเพียงทาสของกิเลส ถูกกิเลสบีบบังคับจริง ๆ แต่กิเลสเป็นนามธรรม ไม่มีใครเห็นหน้าตา จะออกฤทธิ์เพียงไรก็ไม่มีความผิด ความผิดจะตกอยู่กับผู้อ่อนแอยอมพ่ายแพ้แก่กิเลส ต้องได้รับโทษทัณฑ์ ทรมานกาย ทรมานใจน่าเวทนาต่าง ๆ กัน ดังปรากฏให้รู้ให้เห็นอยู่อย่างรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ.

กิเลสโลภ โกรธ หลง เหมือนเสือร้าย จะเริ่มชีวิตเป็นเพียงตัวน้อย ๆ ถ้าได้รับอาหารการประคบประหงมก็จะเติบใหญ่มีเรี่ยวแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ขณะตัวเล็กตัวน้อยก็ไม่น่ากลัว ผู้ประมาทจึงไม่กลัว ความประมาททำให้ลืม ไม่รับรู้ ว่าเสือนั้นดุร้าย มีวันที่ความดุร้ายทำให้จะฉีกเนื้อผู้เลี้ยงดูแน่นอน กิเลสไม่แตกต่างจากเสือ ทั้งยังมีฤทธิ์ร้ายแรงยิ่งกว่าเสือ อย่างประมาณไม่ได้ ผู้ยอมเชื่อความจริง ว่ากิเลสร้ายกว่าเสือ ย่อมไม่ประมาทเลี้ยงกิเลสให้เติบโต ย่อมจะหาวิธีทุกอย่างที่จะหลีกหนีกิเลสให้ไกลแสนไกล.

ผู้ที่เลี้ยงเสือจนเสือเติบโตแข็งแรงเต็มที่ จะรู้ได้เห็นได้ที่รูปร่างของเสือ ผู้ที่เลี้ยงกิเลสจนกิเลสใหญ่โตมโหฬาร จะรู้ได้เห็นได้ที่การกระทำของผู้นั้น เขาทำกรรมไม่ดีได้หนักหนาใหญ่โตเพียงไร นั่นคือความยิ่งใหญ่ของกิเลสที่ห่อหุ้มจิตใจเขาว่ามีเพียงนั้น และผู้เลี้ยงกิเลสด้วยกันไม่ตำหนิกัน ไม่เอื้อเฟื้อช่วยห้ามช่วยเตือนกัน มีแต่จะเห็นดีเห็นงามให้ความร่วมมือกัน เมื่อใดกิเลสเล่นงานให้ เหมือนเสือใหญ่โดดตะปบไม่รู้ปล่อย เมื่อนั้นจะทน

ทุกข์ทรมานด้วยพิษบาดแผลที่เหวอะหวะ ยากจะเยียวยาได้.

ทุกคนมีช่วงชีวิตที่แม้ไม่มีมือของท่านผู้มีคุณโอบอุ้มอุปการะชีวิตก็อาจจะจบลงตรงนั้น หลายคนอาจจะกำลังรุ่งเรือง โดยผ่านช่วงชีวิตที่ได้รับอุปการคุณมาแล้ว ช่วงชีวิตนั้นอาจจะเป็นช่วงที่ไม่เจริญเติบโต ยังอยู่ในวัยศึกษาหาเลี้ยงชีวิตไม่ได้ หรือชีวิตตกต่ำลำบากแสนสาหัส ชั่วชีวิตไม่พึงลืมช่วงชีวิตนั้น ไม่พึงลืมอุปการคุณที่ได้รับ ไม่ว่าธุรกิจประกอบบุญบารมีจะมากมายหนักหนาเพียงไหน พึงหาเวลาคิดให้ซาบซึ้งในน้ำใจผู้ให้ความอุปการะแก่ชีวิตตน จนได้ผ่านพ้นช่วงเวลานั้นมาถึงปัจจุบันนี้ ไม่เช่นนั้นบางคนอาจหามีความรุ่งเรืองในชีวิตเช่นที่เป็นอยู่ได้ไม่ แม้กำลังคิดว่าตนกำลังเสวยบุญบารมีที่ตนทำมาแล้วเอง ไม่ใช่ด้วยอุปการคุณด้วยเมตตาของผู้ใด พึงหยุดความคิดนั้นให้ได้ เพราะเป็นความคิดที่ไม่ถูก ไม่ชอบ ไม่เป็นมงคลแก่ชีวิต ทั้งยังจะเป็นอัปมงคลอีกด้วย.

ไม่ปรารถนาให้อัปมงคลเกิดแก่ชีวิต พึงเป็นผู้มีกตัญญูกตเวที รู้คุณและตอบแทนคุณที่ได้รับแล้ว ทั้งคุณของชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์.

แสงส่องใจ

(อันดับ ๑๓)

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา

วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ

อันดับ ๑๓.

นิมิตฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี นี้เป็นพระพุทธศาสนสุภาษิต.

ทุกคนอยากเป็นคนดี ไม่มีใครอยากเป็นคนชั่วคนร้าย ทุกคนจึงพึงสำรวจดูตนเอง ให้เห็นตรงตามความเป็นจริง ว่าได้ทำเหตุเพื่อให้เกิดผลสมดังความปรารถนาหรือไม่ คือได้ทำดีให้ได้เป็นคนดีหรือไม่ ความอยากหรือความปรารถนาต้องการจะสำเร็จสัมฤทธิ์ผลไม่ได้ แม้ไม่มีการประกอบกระทำเหตุแห่งผลอันปรารถนา.

พระพุทธศาสนสุภาษิต **"ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายแห่งคนดี"** คือเครื่องช่วยชี้ให้เห็นชัด ว่าจะเป็นคนดีได้ ต้องมีความกตัญญูรู้พระคุณที่ท่านได้ทำแล้ว และตอบแทน.

คุณสมบัติของคนดีมีเป็นอันมาก แต่ความกตัญญูกตเวทีเป็นเหตุสำคัญที่สุดที่จะนำให้คุณสมบัติทุกประการของคนดีติดตามมา นี้เป็นความจริง ผู้ที่มีกตัญญูกตเวทิตาธรรมรับรองได้ว่าความดีมากหลายของตน เกิดแต่ความกตัญญูกตเวทีอย่างอัตโนมัติ.

การเกิดขึ้นของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างอัตโนมัติ หมายความว่า เป็นไปเองโดยไม่ต้องคิด ไม่ต้องจงใจทำ เช่นเมื่อมีกตัญญูกตเวที ก็ย่อมคิดดี พูดดี ทำดีไปเอง ทั้งนี้ ก็ด้วยพลังแห่งความกตัญญูกตเวที ประคับประคองให้เป็นไปเองเช่นนั้น.

ผู้มีกตัญญูกตเวที แม้เพียงต่อผู้มีพระคุณโดยตรงต่อตน ไม่เพียงต่อผู้มีพระคุณต่อส่วนรวม ย่อมหลีกเลี่ยงการทำสิ่งที่จะก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย ความเดือดเนื้อร้อนใจ แก่ผู้ได้รับความรู้สึกกตัญญูกตเวทีนี้เป็นธรรมดา ที่ย่อมไม่มีผู้ปฏิเสธ.

กตัญญูกตเวทิตาธรรมเป็นธรรมสำคัญนัก เป็นเครื่องหมายแห่งคนดีจริง คือเมื่อผู้ใดมีกตัญญูกตเวทีให้เป็นที่ประจักษ์ ก็ย่อมประจักษ์กว้างขวางไปพร้อมกันว่า ผู้นั้นจักต้องไม่ใช่ผู้คิดไม่ดี พูดไม่ดี ทำไม่ดี เพราะแม้คิดไม่ดีพูดไม่ดีทำไม่ดี ย่อมเป็นผู้ที่ทำความเดือดร้อนใจให้เกิดแก่ผู้หวังดีมีพระคุณได้เป็นธรรมดา ผู้มีกตัญญูกตเวทิตาธรรมรู้อยู่ ย่อมไม่ทำ.

ความกตัญญูกตเวทีนั้นที่จริงแล้วมีสองระดับ ระดับต้นเป็นความกตัญญูกตเวทีต่อผู้ทำคุณแก่ตนโดยตรง เช่นมารดาบิดาของตน ซึ่งเป็นผู้ทำคุณแก่ตนแน่นอน ความมีกตัญญูกตเวทีในระดับต้นนี้ จึงเป็นความรู้คุณตอบแทนคุณผู้ทำคุณแก่ตนโดยตรงจริง ๆ กตัญญูกตเวทีอีกระดับหนึ่ง ซึ่งสูงขึ้นไปกว่าระดับต้นเป็นความกตัญญูกตเวทีที่สมบูรณ์บริสุทธิ์แท้จริง คือความกตัญญูกตเวทีต่อทุกผู้ที่ทำความดีจริง เช่นผู้ทำความดีเพื่อรักษาสถาบัน

ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันจัดเป็นคนดีมีคุณจริง เพราะการรักษาสถาบันสำคัญทั้งสามคือการรักษาเราทุกคนด้วย จึงเป็นคนดีมีคุณต่อเราทุกคน ความรู้คุณนี้ตอบแทนคุณนี้จึงเป็นความรู้คุณและตอบแทนคุณ คือเป็นความกตัญญูกตเวที ในระดับที่สูงสุด และบริสุทธิ์สมบูรณ์ที่สุด.

ผู้มีความกตัญญูกตเวทีเฉพาะต่อผู้มีคุณต่อตน มิได้มีต่อผู้มีคุณต่อส่วนรวม เช่นต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ย่อมปฏิบัติผิดได้ ดังมีปรากฏให้รู้เห็นกันอยู่เสมอ เช่นรู้คุณของผู้หนึ่งจนเกิดความลำเอียง ก่อทุกข์โทษภัยอีกผู้หนึ่ง ดังนั้นเมื่อจักกล่าวถึงผู้มีกตัญญูกตเวทีในระดับนี้ ว่าเป็นผู้กตัญญูต่อผู้นั้นผู้นี้ จึงน่าจะถูกต้องชัดเจนกว่า เพราะผู้มีกตัญญูกตเวทีที่สมบูรณ์แท้นั้น จักต้องมีกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีคุณทั้งหมด ไม่เลือกเฉพาะคนนั้นคนนี้ และคนดีก็คือผู้มีคุณ ผู้มีกตัญญูกตเวทีที่สมบูรณ์กว้างขวางจริง จึงต้องมีกตัญญูกตเวทีต่อคนดีมีคุณทั้งปวง.

คำว่าคนกตัญญูนั้น ที่จริง ควรมีความหมายที่กว้างที่สุด คือหมายถึงคนมีกตัญญูต่อคนดีมีคุณทั้งปวงในโลก คือมีกตัญญูรู้ความดีของผู้เป็นคนดีทั้งปวงในโลกนั่นเอง ส่วนคนมีกตัญญูต่อคนนั้นคนนี้ที่มีคุณโดยตรงต่อตน เช่น บุตรธิดาที่มีกตัญญูกตเวทีต่อมารดาบิดา จะให้ถูกต้องจึงควรเรียกว่าลูกกตัญญู.

คนกตัญญูต่อแม่พ่อ หรือที่เรียกว่าลูกกตัญญูนั้นมีอยู่ไม่น้อย แต่ท่านกล่าวไว้ว่าคนกตัญญูหายาก ดังเช่นที่มีในพระพุทธศาสนสุภาษิตว่า **"ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี"** ที่หายาก ฉะนั้น แม้สามารถเป็นลูกกตัญญู หรือเป็นหลานกตัญญู หรือเป็นศิษย์กตัญญู ได้แล้ว ก็พึงพยายามอบรมความกตัญญูนั้นให้ยิ่งใหญ่ขึ้น จนควรแก่คำว่าคนกตัญญู หรือผู้มีกตัญญู โดยไม่ต้องมีคำมาต่อท้ายต่าง ๆ กัน เช่น ต่อมารดาบิดา หรือต่อครูอาจารย์เป็นต้น ให้เป็นคนกตัญญูอย่างยิ่งใหญ่สมบูรณ์ในตัวโดยไม่ต้องมีอะไรมาเสริมต่อ ให้เป็นผู้มีกตัญญูต่อคนดีคนมีคุณอย่างกว้างขวาง ไม่มีขอบเขตว่าจะต้องเป็นผู้มีคุณทำคุณแก่ตนเท่านั้น.

รู้เห็นว่าผู้ใดเป็นคนดีจริง พึงรู้ว่าผู้นั้นเป็นผู้มีคุณจริง แม้จะไม่โดยตรงแก่ตน แต่ก็มีคุณแก่ตนแน่ เพราะคนดีนั้นให้แต่ความสุขสวัสดีแก่ผู้คนทั้งปวง แม้โดยมิได้ตั้งใจ เป็นอานุภาพแห่งความดีโดยแท้จริงเช่นนี้เอง ทุกคนจึงถือได้ไม่ผิด ว่าได้รับพระคุณจากคนดีแน่นอน พึงมีกตัญญูต่อคนดีทั้งหลายอย่างจริงใจด้วย เพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นคนกตัญญู.

กิเลส คือความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นเหตุแท้จริงที่ทำให้คิดไม่ดีพูดไม่ดีทำไม่ดี นั่นก็คือกิเลสเป็นเหตุแท้จริงที่ทำให้เป็นคนไม่ดี คนที่ไม่ดีก็คือคนที่ไม่มีคุณ เพราะคนไม่ดีไม่ให้ความสุขสวัสดีแก่ผู้คนทั้งหลาย ให้ได้แต่ความทุกข์ความเดือดร้อน ตรงกันข้ามกับคนดี มีแต่คุณ.

เมื่อกิเลสเป็นเหตุให้คนไม่ดี คนดีจึงเป็นผู้ที่ไม่มีกิเลสเป็นเหตุ แม้คนดีโดยทั่วไปจะยังเป็นผู้มีกิเลสอยู่เช่นบุถุชนทั้งหลาย แต่คนดีเป็นกัลยาณชน คือเป็นผู้ยังไม่ไกลกิเลส แต่เป็นผู้ที่กิเลสไม่มีอำนาจเหนือขนาดบังคับผลักไสให้พูดชั่วทำชั่วได้ คนดีมีความดีเข้มแข็งกว่ากิเลส มีสติควบคุมไม่ให้กิเลสมีอำนาจเหนือได้ คนดีจึงไม่มีโทษไม่มีภัยแก่คนทั่วไป หรือแก่คนใดคนหนึ่งก็ตาม คนดีจึงเป็นผู้มีคุณ ที่ควรได้รับความกตัญญูกตเวทีจากผู้รู้ค่าของความดี รู้ค่าของพระคุณ.

กตัญญูรู้คุณและตอบแทนคุณคนดีทั้งหลายโดยไม่เลือกเขาเลือกเรา นั่นแหละจึงจะเป็นผู้ที่เรียกได้ถูกต้องว่าเป็นคนกตัญญู โดยไม่ต้องต่อท้ายว่ากตัญญูต่อผู้มีคุณคนนั้นคนนี้ ซึ่งเป็นความกตัญญูเฉพาะรายที่แม้จะดี แต่ก็คับแคบไป.

มาทำความเข้าใจถึงความกตัญญูกตเวทีให้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น จะได้ไม่พอใจและหยุดอยู่เพียงในความรู้สึกว่าตนเป็นลูกกตัญญู หรือเป็นศิษย์กตัญญู หรือเป็นหลานกตัญญู เป็นต้น แต่จงพยายามให้สามารถรู้สึกได้อย่างจริงใจ ว่าตนเป็นคนกตัญญู ซึ่งหมายถึงกตัญญูไม่คับแคบเฉพาะต่อผู้ใดผู้หนึ่งที่ทำคุณแก่ตนโดยตรงเท่านั้น แต่หมายถึงกตัญญูอย่างกว้างขวาง ต่อผู้เป็นคนดีทั้งหลายทั้งปวง.

วิธีอบรมความกตัญญูที่มีต่อผู้นั้นผู้นี้ ให้ขยายกว้างใหญ่ลึกซึ้งจนถึงเป็นความกตัญญูที่ปราศจากขอบเขตเจาะจง คือให้

คิดให้เห็นถูกเห็นจริงอย่างแจ้งแก่ใจ ว่าความเดือดร้อนน้อยใหญ่ที่เกิดขึ้น แก่ตนเองหรือแก่ใครทั้งหลายอื่น มิได้เกิดจากคนดี แต่เกิดจากคนไม่ดีทั้งนั้น คนดีไม่คิดร้าย ไม่พูดร้าย ไม่ทำร้าย ตรงกันข้ามกับคนไม่ดีทุกประการ คนไม่ดีคิดร้าย พูดร้าย ทำร้าย คนดีจึงไม่เป็นโทษ แต่เป็นคุณ นั่นก็คือคนดีเป็นผู้ทำคุณ คนดีเป็นผู้มีคุณ คนดีจึงเป็นผู้ควรได้รับความรู้สึกกตัญญูจากคนมีกตัญญูทั้งหลาย.

โลกทุกวันนี้วุ่นวายร้อนแรงกว่าที่เคยเป็นมาก่อนมากมาย นั่นก็เพราะคนไม่ดีเป็นเหตุ โลกไม่ได้วุ่นเอง โลกมิได้ร้อนแรงเอง แต่โลกวุ่นเพราะการกระทำของคน โลกร้อนแรงเพราะการกระทำของคน เพราะคนคิดร้ายพูดร้ายทำร้ายกัน โลกจึงวุ่น โลกจึงร้อนแรง คนฆ่ากัน ลักขโมยปล้นสะดมกัน เบียดเบียนกันทั้งทางร่างกายและจิตใจ ขาดเมตตาปราณีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพราะเป็นคนไม่ดี ที่พ่ายแพ้แก่อำนาจของกิเลส ที่ขาดความกตัญญูรู้พระคุณของประเทศชาติ จึงไม่สามารถแข็งขันต่อสู้กิเลสเพื่อให้สามารถตอบแทนคุณของประเทศชาติ โดยการไม่ก่อกรรมต่าง ๆ นานา ที่ล้วนพาความร้อนความวุ่นมาสู่ประเทศชาติ.

ในบรรดาที่มีคุณใหญ่ยิ่งทั้งปวง สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีคุณยิ่งใหญ่ที่สุดเสมอกัน ผู้มีกตัญญูต่อสถาบันสำคัญทั้งสามนี้ย่อมเป็นผู้มีกตัญญูที่ไม่ต้องตามมาด้วยคำว่า ต่อ

มารดาบิดา หรือต่อครูอาจารย์ เป็นต้น เป็นผู้มีกตัญญูที่แท้จริงยิ่งใหญ่ พึงเห็นความสำคัญในระดับนี้ของความกตัญญู และพึงมีมานะอบรมให้ความกตัญญูระดับใหญ่ยิ่งนี้เกิด จนได้ชื่อว่าเป็นคนดีที่หาได้ยากยิ่ง คือเป็นคนมีกตัญญูกตเวทิตาธรรม หรือคนมีกตัญญูนั่นเอง.

ความเป็นไทยหมายถึงชาติ คือสถาบันชาติ ความพร้อมด้วยพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ หมายถึงพระศาสนา คือสถาบันพระพุทธศาสนา ความมีพระมหากษัตริย์ พร้อมพระราชวงศ์ คือสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งสามสถาบันนี้เป็นความสำคัญยิ่งใหญ่ที่สุดของไทย เปรียบได้ดังไม้สามอันพิงกันตั้งอยู่ ขาดอันใดอันหนึ่งย่อมยากจะตั้งอยู่ได้ด้วยดี ผู้มีปัญญารู้คุณของสถาบันทั้งสามนี้ จึงมีกตัญญูต่อทั้งสามสถาบัน ด้วยมีปัญญานำให้รู้ว่า ชีวิตตนและคนทั้งหลายในประเทศไทยร่มเย็นเป็นสุขสวัสดีได้มิใช่เพราะอะไรอื่น แต่เพราะมีสามสถาบันสำคัญนี้ปกป้องคุ้มครองรักษาอยู่.

ประเทศชาติคือบ้านของเรา ไม่มีบ้าน เราจะซัดเซพเนจรไปอยู่ที่ไหน ไปอาศัยใครอยู่ ใครจะใจดีให้เราอาศัยอยู่ได้อย่างสบายใจเหมือนอยู่บ้านของเราเอง การเป็นคนอาศัยก็คือการเป็นทาสรับใช้ ความเป็นไทถูกทำลายเมื่อใด เมื่อนั้นคือประเทศชาติไทยถูกทำลาย คนไทยจะอยู่ได้ก็อย่างฐานะทาสผู้สิ้นอิสระเสรี จึงพึงรักษาความเป็นไทไว้ให้เต็มสติปัญญาความสามารถ ชาติ

จึงจะมีอยู่ต่อไปได้ ภาษาไทยต้องเป็นภาษาไทยที่ถูกแท้ ขนบธรรมเนียมไทยต้องเป็นขนบธรรมเนียมของไทยจริง พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ต้องเป็นศาสนาประจำชาติตลอดไป ไทยต้องมีพระมหากษัตริย์ ก็ต้องเทิดทูนรักษาพระมหากษัตริย์ให้มีอยู่คู่ไทย.

พึงอบรมความมีกตัญญูกตเวทีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้อย่างยิ่ง ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตใจจริง ความกตัญญูนี้แหละที่เป็นเครื่องหมายของคนดี ที่หาได้ยากยิ่ง ที่ท่านกล่าวไว้ ไม่ใช่เพียงความกตัญญูต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีคุณโดยตรงต่อตน เช่น มารดาบิดา เป็นต้น เพราะกตัญญูระดับนั้นมีอยู่มาก ลูกกตัญญูมีอยู่ไม่น้อย หาได้ไม่ยาก แต่ผู้กตัญญูต่อคนดีมีคุณนั้นหาได้ยาก น่าจะเป็นเพราะไม่นึกให้ลึกลงไป ว่าคนดีทั้งหลายมีคุณต่อทุกคน ไม่ว่าจะรู้จักหรือไม่รู้จัก คือไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม เราทุกคนเป็นหนี้บุญคุณคนดี แม้ที่ไม่รู้จักกันเลย เพราะคนดีคือผู้ที่มีส่วนให้ความสุขความเย็น ตรงกันข้ามกับคนไม่ดีที่มีส่วนให้ความทุกข์ความร้อน แม้แก่ผู้ที่ไม่ได้รู้จักกัน รวมทั้งเราทุกคนด้วย.

เมื่ออบรมความมีกตัญญูต่อคนดีทั่วไปให้เกิดได้ เกิดกตเวทีตามมา คือตอบแทนพระคุณของคนดี นั่นแหละความสำคัญการตอบแทนคุณผู้มีคุณทั้งหลายที่รู้สึกกันด้วยใจจริง คือการไม่ทำสิ่งที่ท่านไม่ชอบใจ อันจักเป็นการกระทบกระเทือนใจท่าน แต่

จักทำสิ่งที่ท่านชื่นชอบ อันจักเป็นการถนอมน้ำใจท่าน และเป็นการรักษาท่านให้เป็นสุข.

การรักษาผู้มีคุณให้เป็นสุข เป็นกตเวทิตาธรรมสำคัญ เป็นเครื่องแสดงว่าการตอบแทนพระคุณผู้มีคุณนั้น ต้องมุ่งความดีเป็นสำคัญ มุ่งทำให้คนดีมีคุณเป็นสุข ก็คือมุ่งทำดีนั่นเอง การไม่ทำสิ่งที่คนดีมีคุณไม่ชอบใจ ก็คือไม่ทำสิ่งไม่ดีนั่นเอง การทำสิ่งที่คนดีมีคุณชื่นชอบ ก็คือการทำดีนั่นเอง เพราะคนดีมีคุณย่อมเป็นสุข ย่อมชอบใจ ย่อมชื่นชอบแต่ในความดี แม้ที่ผู้อื่นทำ การตอบแทนคุณผู้เป็นคนดีมีคุณ จึงมีวิธีเดียวที่สำคัญ คือทำดี.

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว และเป็นตลอดมาโดยมิได้มีอื่นมาแทรกแซงให้ต้องเปลี่ยนไป บรรพบุรุษของไทยท่านมีปัญญาลึกล้ำนัก การที่ท่านเลือกพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เทิดทูนรักษาอย่างดี จนตกทอดมาถึงเราผู้เป็นลูกหลานเหลนในทุกวันนี้ เป็นการแสดงความมีปัญญาอันเลิศโดยแท้ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประเสริฐสุด หาเสมอไม่ได้ แม้ปัญญาไม่ถึง เช่นท่านผู้เป็นบรรพบุรุษไทย ย่อมไม่เลือกพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ให้ไทยได้ภาคภูมิใจเป็นล้นพ้น และได้มีความร่มเย็นเป็นสุขในท่ามกลางความทุกข์อย่างยิ่งของโลกนี้ เป็นอานุภาพของพระพุทธศาสนาจริง.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นสมเด็จพระบรมศาสดาของพระพุทธศาสนานั้น ทรงไกลทุกข์แล้วอย่างสิ้นเชิงจริง คำที่ทรงสอนจึงเป็นเครื่องนำออกจากทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิงจริง เพียงใจที่รำลึกถึงพระพุทธองค์ ย่อมสามารถรับความเย็น ความไม่เป็นทุกข์ ความมีแต่สุขได้แน่นอน เมืองพระพุทธศาสนาคือไทย จึงไม่ตกอยู่ในกองไฟแห่งความทุกข์ความร้อน มากมายเท่าในถิ่นที่ผู้คนไม่มีพระพุทธองค์ในใจ.

พระคุณของพระพุทธศาสนานั้นล้นพ้น เกินกว่าจะบรรยายได้ถูกต้องบริบูรณ์ แต่ปัญญาของผู้มาพบพระพุทธศาสนาไม่เพียงพอ เหมือนผู้มีสายตาสั้นที่ปราศจากแว่นขยายสายตา ย่อมไม่สามารถเห็นสิ่งที่สวยงามตรงตามความเป็นจริง จึงรู้จักพระพุทธศาสนาเพียงลางเลือน เหมือนคนสายตาสั้นเห็นภาพที่สวยงามหนักหนาเพียงเลอะ ๆ เลือน ๆ เท่านั้น เป็นที่น่าเสียดายนัก มารู้จักพระพุทธศาสนาด้วยปัญญาเถิด จะได้พบความภาคภูมิใจและความสุขที่ไม่เคยพบมาก่อน.

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย เป็นบุญยิ่งใหญ่นักแล้วของไทย กตัญญูต่อพระพุทธศาสนาได้ ด้วยความมีกตัญญูต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระคุณของสมเด็จพระบรมครูนั้นพ้นพรรณนา ด้วยทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตวโลก ไม่ทรงทนได้ที่สัตวโลกต้องเวียนว่ายตายเกิด รับทุกข์ทรมานไม่จบสิ้น จึงทรงแสวงทางเพื่อทรงนำสัตวโลกให้พ้นความทุกข์ทั้งปวง ได้ล่วงถึงความไม่เกิด อันจะนำมาซึ่งความไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่

ตาย ไม่ทุกข์กายทุกข์ใจอีกต่อไป ทรงได้รับความทุกข์ยากนานาประการ ก่อนจะทรงบรรลุจุดมุ่งหมาย คือได้ทรงพบทางแห่งความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง ที่ทรงมุ่งมั่นแสวงหาเพื่อสัตวโลก มิใช่เพียงเพื่อพระองค์เอง หรือพระญาติพระวงศ์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งเท่านั้น และในที่สุดด้วยพระปัญญายิ่ง หาผู้ใดเปรียบเสมอมิได้ ก็ทรงบรรลุจุดหมาย ได้ทรงพบทางที่มหัศจรรย์นั้น อันเราทั้งหลายยังพากันได้รับประทานสืบมาจนทุกวันนี้ เป็นเครื่องผ่อนคลายความทุกข์มากมีที่รุมล้อมอยู่ทุกตัวคน.

ผู้มีปัญญาเมื่อมาเผชิญหน้ากับความทุกข์ ไม่ว่ามากน้อยหนักเบา ย่อมผ่านความทุกข์นั้นได้อย่างดี โดยมีคำที่สมเด็จพระบรมศาสดาทรงพระเมตตาประทานสอนเป็นเครื่องประคับประคองใจ.

ปัญญาเท่านั้นที่ทำให้คนเหนือคน ทั้งด้วยความดี ความสำเร็จ ความสุข ผู้มีปัญญาย่อมไม่พ่ายแพ้แก่ผู้มีปัญญาน้อยกว่า ดังนั้น การอบรมปัญญาให้มากจึงเป็นความสำคัญ ผู้มีปัญญามากน้อยเพียงใดนั้น รู้ได้จากความคิดเห็นที่แสดงออก จึงพึงรอบคอบให้อย่างมาก ในการแสดงความรู้สึกนึกคิดของตน แม้ไม่ปรารถนาจะให้ผู้ได้ยินได้ฟังตำหนิวิจารณ์ในทางเสียหาย.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมีพระปัญญาที่หาผู้เสมอเหมือนไม่มี และด้วยพระปัญญายิ่งนี้เอง ที่พาให้ทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณได้ ทรงพ้นจากความเกิด แก่

เจ็บ ตาย พ้นจากการต้องเวียนว่ายไม่จบสิ้นในวัฏสงสาร ทั้งยังทรงนำพระสงฆ์สาวกอีกไม่น้อย ให้ตามเสด็จสู่ความพ้นทุกข์ได้ เช่นเดียวกับพระพุทธองค์ด้วยยิ่งขึ้นไปอีก คือทุกวันนี้ก็ยังทรงนำผู้คนไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ แม้จะเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วนานนักกว่า ๒๕๐๐ ปี นี้คืออานุภาพของพระปัญญายิ่ง.

พระคุณของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ควรแก่การเทิดทูนยกย่องทุกประการ น่าจะไม่มีผู้มีปัญญาใดอาจคัดค้านความจริงนี้ จะมีก็แต่เพียงว่าการเทิดทูนที่ทำกันตลอดมานั้นไม่เสมอกับพระคุณ พระคุณของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ายิ่งใหญ่ เหนือคำเทิดทูนสรรเสริญเป็นนักหนา ต่างชาติต่างศาสนายังแลเห็น.

ความทุกข์คือสิ่งที่ทุกคนเกลียดกลัวนัก ไม่ปรารถนาจะให้เกิดแก่ตนเลยแม้แต่น้อย และสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ที่ทรงสามารถช่วยให้สมปรารถนาได้ ไม่มีความทุกข์ได้ เมื่อ ๒๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว ทรงช่วยได้อย่างไร บัดนี้ก็ยังทรงช่วยได้อย่างนั้น ความสามารถของพระองค์ท่านมิได้แปรเปลี่ยน เป็นที่น่าอัศจรรย์นัก ประจักษ์แก่จิตใจผู้ไม่ด้อยปัญญา จึงพากันเทิดทูนบูชาเหนือเศียรเกล้า.

ความมีกตัญญูกตเวทิตาธรรมเป็นเครื่องหมายแห่งคนดี เป็นสิริมงคลยิ่งใหญ่ในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเป็นความกตัญญูรู้คุณท่านผู้มีคุณยิ่งใหญ่ มีกตเวทีตอบแทนคุณท่านผู้มีคุณ

ยิ่งใหญ่ สิริมงคลของชีวิตย่อมใหญ่ยิ่งพ้นประมาณ พ้นการเปรียบเทียบ และชาวพุทธที่แท้จริงรู้ดีแก่ใจ ว่าสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระคุณใหญ่ยิ่ง เหนือใครทั้งหลายทั้งปวง.

ผู้ที่จะทำคุณได้นั้นมิใช่ว่าจะหาได้ง่าย ยิ่งจะเป็นผู้ทำคุณใหญ่ยิ่งด้วยแล้ว ยิ่งหาได้ยากนักหนา เพราะการจะทำคุณได้นั้นจะต้องประกอบพร้อมด้วยบารมี คือคุณความดีที่ได้สั่งสมมามากเพียงพอ ไม่เช่นนั้นจะทำคุณแก่ผู้ใดได้อย่างไรเล่า เปรียบการทำทาน ซึ่งเป็นการทำคุณประการหนึ่ง ผู้ใดไม่มีเงินทองของข้าว ผู้นั้นก็ทำทานไม่ได้ คือทำคุณไม่ได้นั่นเอง ผู้ที่ทำคุณได้มากมายมหาศาลเพียงใด ก็เป็นผู้ที่มีสมบัติมากมายมหาศาลเพียงนั้น เรียกว่าสั่งสมความดีเป็นบารมีมากมายเพียงนั้น ผู้มีบารมีมากเป็นผู้ที่ควรแก่การยกย่อง อันเป็นการยกย่องความดีที่ท่านได้สั่งสอนอบรมมาเป็นอันมาก ยกย่องความดี ยกย่องคนดีเป็นความดีแน่แท้ ควรแก่การยอมรับของผู้ไม่ด้อยปัญญาทั้งหลาย.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงทำคุณให้แก่โลก ติดต่อกันมากว่า ๒๕๐๐ ปี โดยมิมีหยุดยั้ง แสดงถึงพระบารมีที่ยิ่งใหญ่นักหนา หาที่เปรียบมิได้ เช่นนี้แล้วผู้ไม่ด้อยปัญญาทั้งหลาย จึงยกย่องเทิดทูนพระพุทธองค์ด้วยชีวิตจิตใจจริง มีสิริมงคลอย่างยิ่ง เกิดตามมาปรากฏแก่ชีวิต ตรงกันข้ามกับผู้ไม่คิดให้เห็นพระบารมีและพระคุณ ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้รับอยู่ การได้อยู่ในเมืองพระพุทธศาสนาคือไทยนี้ คือการมีพระพุทธบารมีปกปักรักษาอยู่ เป็นพระคุณที่รู้กันว่าไม่พึงลบหลู่ดูหมิ่น เช่น

เดียวกับพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ นั่นแล.

ผู้มีปัญญา มีสัมมาทิฐิ เชื่อในพระบารมียิ่งใหญ่ของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่นเดียวกับเชื่อตามที่ปรากฏในพระพุทธประวัติว่า พรหมเทพ เป็นผู้ไปกราบทูลเชิญเสด็จจากสวรรค์ ให้สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้า เสด็จลงมาถือพระชาติในโลกมนุษย์ เพื่อทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระชาติสุดท้าย ไม่ต้องทรงเวียนว่ายตายเกิดรับความทุกข์อีกต่อไป และเพื่อทรงเป็นแสงสว่างนำทางชีวิตสัตวโลกน้อยใหญ่ให้พ้นความมืดสนิท ได้คลายทุกข์คลายร้อน จนถึงสิ้นทุกข์สิ้นร้อนตามควรแก่ธรรมปฏิบัติตามทางที่ทรงแสดงสอนไว้มากมายหลายระดับ ควรแก่ระดับสติปัญญาและบารมีของสัตวโลกที่แตกต่างกัน.

สัตวโลกในสมัยพุทธกาลนั้นมีบุญนัก ได้เฝ้าพระพุทธบาท ได้สดับพระสุรเสียงอ่อนโยนเปี่ยมด้วยพระเมตตาที่ทรงแสดงธรรมประทาน อันเป็นความแตกต่างกับปัจจุบัน ที่เพียงได้รับฟังจากพระภิกษุสงฆ์ หรือครูอาจารย์ทางพระศาสนาทั้งหลายเป็นธรรมดา ผลที่เกิดแก่จิตใจจึงแตกต่างกันเป็นธรรมดาด้วย ต้องอาศัยความย้อนระลึกถึงอดีต ให้มาปรากฏชัดเจนในจิตใจ สมเด็จพระบรมศาสดานั้นไม่ทรงเหมือนมนุษย์ทั้งหลาย โดยเฉพาะพระอิริยาบถนั้นงดงามยิ่งนัก จึงเป็นที่ประทับใจผู้ได้พบได้เห็น แม้ที่เป็นพุทธสาวก เป็นพระบารมีส่วนหนึ่งซึ่งน่าจะเชื่อได้ว่าเป็นจริง เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินนั้นท่านทรงงดงามด้วยพระอิริยาบถ ที่ได้เห็นกันอยู่พอจะทำให้รู้ไปได้ถึงสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า

ผู้ทรงยิ่งด้วยพระบารมี.

นึกย้อนถึงอดีตกาลนานไกล สมัยเมื่อสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้ายังประทับอยู่ในสวรรค์ชั้นดุสิต และพรหมเทพไปกราบทูลเชิญเสด็จลงสู่โลกมนุษย์ เมื่อทรงรับ ย่อมจะไม่เสด็จลงในทันที ย่อมทรงเตรียมพระองค์เช่นเดียวกับท่านผู้สูงส่งด้วยบารมีทั้งหลาย เมื่อจะไปสู่ที่ใดนานเดือนนานปี ย่อมต้องเตรียมความเรียบร้อยทุกประการ ย่อมไม่ไปทั้งที่ไม่ได้เตรียมความเรียบร้อย ก่อนอื่นสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้า ย่อมทรงพินิจพิจารณาด้วยดีที่สุด ว่าจะควรเลือกเสด็จประสูติที่ใด ในบ้านใดเรือนใด สกุลใด ที่สำคัญอย่างยิ่งคือ พระมารดาควรเป็นท่านผู้ใด พระบิดาควรเป็นท่านผู้ใด.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพิจารณาเลือกถือพระกำเนิดในราชสกุลศากยะ มีพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางสิริมหามายาแห่งกรุงกบิลพัสดุ์ทรงเป็นพระชนกชนนี และได้เสด็จประสูติเช่นที่ทรงเลือก ที่น่าจะเชื่อว่าก่อนจะเสด็จจากสวรรค์ชั้นดุสิตลงถือพระชาติในโลกมนุษย์นั้น ทรงเลือกแล้วด้วยพระองค์เองว่าที่ใดเป็นที่ ๆ เหมาะสมที่สุด ทั้งที่ ๆ ดวงพระวิญญาณจะเสด็จลงสู่ ซึ่งทรงเลือกพระครรโภทรแห่งพระนางมหามายา ธรรมดาผู้นับถือพระพุทธศาสนา รู้ว่ากรรมเป็นเครื่องนำให้เกิด จักเกิดดีเกิดชั่ว เกิดสูงเกิดต่ำ เป็นไปตามอำนาจแห่งกรรมที่ได้กระทำไว้เองทั้งสิ้น.

ผู้มีปัญญาพอสมควร เมื่อปรารถนาจะเลือกเกิดดีเกิดสูง ต้องพยายามประกอบกระทำแต่กรรมดี นั่นคือการเลือกที่เกิดของเราทั้งหลาย ที่มีความสามารถเลือกได้เช่นนั้น ส่วนความสามารถในการเลือกเสด็จประสูติแห่งองค์สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้า ยิ่งใหญ่กว่าอย่างเปรียบไม่ได้ ทั้งเหตุผลในการเลือก ก็ย่อมแตกต่างห่างไกลกันนักหนา เราทั้งหลายปรารถนาเลือกเกิดเพื่อตนเองแท้ ๆ คือเพื่อความสุขสบายมีชื่อเสียงเกียรติยศของตน แต่สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้า ทรงเลือกเพื่อทรงบรรลุผลสำเร็จสูงสุด ได้ทรงเป็นที่พึ่งนำสัตวโลกให้พ้นทุกข์ น้ำพระหฤทัยไพศาลสูงส่ง แห่งพระพุทธองค์หาที่ไหนเปรียบได้ ผู้นับถือพระพุทธศาสนาทั้งหลายที่มีปัญญา ย่อมเทิดทูนบูชาค่าแห่งน้ำพระหฤทัยนี้เป็นที่สุด.

การอยู่ในประเทศอันสมควรนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้ถือเป็นความสำคัญ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างรุ่งเรือง ด้วยความสำเร็จอันดี และได้ทรงยึดปฏิบัติด้วยพระองค์เอง คือทรงเลือกที่อันสมควรในการเสด็จประสูติ และเพราะทรงพร้อมด้วยพระบารมีอันยิ่ง จึงทรงสามารถหยั่งรู้ว่า ที่ใดเป็นที่ที่เหมาะสมแท้จริง สำหรับการเสด็จครั้งสำคัญนี้ แม้ไม่คิดให้ลึกไม่พิจารณาให้ดี ย่อมไม่นึกไปถึงก่อนจะเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดุสิต ตามคำกราบทูลอาราธนาของพรหมเทพผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการพระศาสนา.

สมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ ที่จะได้เสด็จมาทรงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนา ด้วยความรักความสนใจ ย่อมพอจะรู้จะเข้าใจ ว่ามีกำหนดไว้แล้ว ทรงได้รับพุทธพยากรณ์ จากพระพุทธเจ้าพระองค์ก่อนแต่นั้นแล้ว มิใช่ว่าพรหมเทพ หรือผู้ใดผู้หนึ่ง คณะใดคณะหนึ่ง จะไปออกเสียงเลือกตั้งดังเลือกผู้แทนราษฎร พระผู้ทรงได้รับพุทธพยากรณ์ ว่าจะทรงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าพระองค์ต่อไป ย่อมทรงเป็นผู้พร้อมแล้วด้วยพระบารมี อันสมควรแก่การจะได้ทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ และก่อนจะถึงเวลาว่างพระพุทธศาสนา ก็ได้เสด็จรออยู่ในประเทศที่สมควร ซึ่งนอกจากพระพุทธองค์จะทรงรู้ดี ก็หามีผู้ใดจะสามารถรู้ได้ไม่ ผู้มีปัญญาจึงไม่สงสัยในที่เสด็จพักอยู่ว่าสมควรไม่สมควรเพียงใด.

เมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเลือกประเทศที่สมควรแล้ว ก็เสด็จลง และที่นั้นคือสักกชนบท ซึ่งอยู่ทางเหนือของประเทศชมพูทวีป เป็นเมืองเล็ก ๆ ที่ไม่มีชื่อเสียง แต่ก็มีผู้ครองนครเป็นกษัตริย์ คือพระเจ้าสุทโธทนะแห่งราชวงศ์ศากยะ มีพระมเหสีคือพระนางสิริมหามายา ซึ่งสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ ทรงเลือกเป็นพระพุทธบิดาและพระพุทธมารดา ไม่พึงสงสัยว่า ไฉนจึงทรงเลือกสองพระองค์นี้ เพราะย่อมทรงรู้ดียิ่งกว่าใครทั้งนั้น ถึงความสำคัญที่ทรงมีต่อกันในอดีต ถึงความเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง รวมถึงทั้งพระครรโภทรแห่งพระนางสิริมหามายา ว่าเป็นประเทศที่สมควร สำหรับสมเด็จ

พระบรมโพธิสัตว์เจ้า จะเสด็จลงพักอยู่ก่อนจะเสด็จประสูติ เป็นประเทศที่เหมาะสมพร้อมสำหรับพระผู้สูงส่ง ที่จะทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเท่านั้น กล่าวได้ว่า เป็นการเตรียมพร้อมของพระบารมีที่สูงส่ง เพื่อเฉพาะพระพุทธองค์เท่านั้น นั่นพึงเห็นได้ชัดจากการที่เมื่อเสด็จประสูติแล้วเจ็ดวัน พระพุทธมารดาก็สิ้นพระชนม์.

เมื่อนึกถึงการเตรียมรับเสด็จประสูติ ของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยอำนาจพระพุทธบารมีอันสูงส่ง น่าจะทำให้นึกถึงการเตรียมรับเสด็จพระราชดำเนินในพิธีต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ย่อมทำความเรียบร้อยให้เกิดขึ้นอย่างดีที่สุด ทั้งการตกแต่งสถานที่และการตรวจตราผู้คนตลอดจนความปลอดภัย ที่ประทับก็มิได้หยิบยกจากสถานที่นั้น แต่อัญเชิญมาจากที่รักษาไว้ เป็นที่ประทับส่วนพระองค์ ที่มิยอมให้ผู้ใดอื่นใช้ร่วมด้วยเป็นอันขาด เสด็จพระราชดำเนินจากที่นั้นแล้ว เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ก็ต้องอัญเชิญกลับไปรักษาไว้อย่างดี ในที่อันเหมาะสมต่อไป นี่เป็นเรื่องของบารมีที่น่าสนใจนำมาคิด เมื่อทรงสูงส่งด้วยพระบารมี ก็ต้องมีผลอันสูงส่งเกิดขึ้น เป็นผลควรแก่พระบารมีที่ทรงสั่งสมมาด้วยดี ผู้ที่ไม่มีบารมีหาเข้าใจได้ง่าย ๆ ไม่ ปัญหาจึงเกิดขึ้นได้ในจิตใจ และในวาจา อันย่อมจักนำมาซึ่งความไม่เป็นมงคล.

พระพุทธมารดาคือพระนางสิริมหามายานั้น ทรงเป็นผลแห่งพระพุทธบารมีโดยแท้ มิใช่ทรงเป็นผลของผู้ใดอื่น รู้ได้ชัด

แจ้งแน่นอน ก็ด้วยเมื่อสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์เจ้าเสด็จประสูติแล้ว พระพุทธมารดาก็เสด็จคืนสู่ที่เคยประทับอันควรแก่พระบารมี ผู้มีปัญญาย่อมได้ความมั่นใจขึ้นนักหนาในเรื่องบารมี ผลเกิดแต่บารมีใครก็เป็นของผู้นั้น ผู้อื่นหามีส่วนร่วมในผลนั้นได้ไม่ ฉะนั้นผู้มีปัญญาจึงไม่ประมาท จึงพยายามเลือกผลของบารมี ด้วยการสร้างสมบารมีอย่างดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ไม่วุ่นวายเปรียบเทียบกับบารมีท่านผู้ใดผู้หนึ่งด้วยจิตใจที่เร่าร้อน ด้วยความคิดไม่ดีนานาประการ อันเป็นการขาดทุนเปล่าเพราะไม่เกิดประโยชน์อันใด เกิดโทษแก่จิตใจและแก่ชีวิตตนเท่านั้น.

เรื่องของบารมีนั้นเป็นเรื่องอัศจรรย์ โดยเฉพาะเมื่อเป็นพระพุทธบารมี คือพระบารมีของพระผู้จะทรงตรัสรู้เป็นถึงพระพุทธเจ้าด้วยแล้ว ยิ่งเป็นความมหัศจรรย์ ที่ผู้มีสัมมาทิฐิ มีปัญญาเพียงพอ ย่อมยอมรับได้โดยดี เพราะมีประจักษ์พยานให้เห็นอยู่เป็นอันมาก ทำไมคนเราจึงเกิดมาไม่เสมอกัน ทำไมท่านเป็นเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ทำไมเราจึงเป็นเรา ทำไมเขาจึงเกิดในครอบครัวที่มีฐานะต่ำต้อยและลำบากยากเข็ญ เป็นเรื่องของบารมีทั้งสิ้น มีกรรมดีทำไว้มากก็มีบารมีมาก ได้เกิดสูงมากดีมากสบายมาก มีกรรมดีทำไว้น้อยก็มีบารมีน้อย ได้เกิดต่ำเกิดลำบากมีความไม่สบายมาก ผู้ที่เกิดมามีบารมีน้อย ไม่รู้จักอานุภาพยิ่งใหญ่ของบารมี ย่อมยากจักเข้าใจในเรื่องอำนาจวาสนาบารมีของท่านผู้สูงส่งทั้งหลาย ย่อมยากจักยอมเชื่อ และย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะยอมรับว่าเป็นสิ่งมีอยู่จริง ผู้ที่อยู่ไกลกันลิบลับ อยู่ในที่สูงที่ต่ำกว่ากันมากมาย จะให้แลเห็นกันเป็นไปไม่ได้.

ผู้มีสัมมาทิฐิ เมื่อเกิดมาต่ำต้อยในชาตินี้ มีความทุกข์ยาก ย่อมคิดแก้ตัวเลือกการเกิดในภพภูมิหน้าให้เป็นภพภูมิที่งดงาม ด้วยการตั้งใจประกอบกระทำกรรมดี มีท่านผู้มีบารมีเป็นหลักยึด มุ่งทำดีเพื่อได้เสวยผลของบารมี เช่นแบบอย่างของท่านผู้มีบารมี ที่ได้พบได้เห็นอยู่ แต่ผู้มีมิจฉาทิฐิ ย่อมปฏิเสธที่จะเชื่อในบารมี ของท่านผู้ใดทั้งนั้น การอบรมทิฐิให้พ้นจากมิจฉาทิฐิ ให้เป็น สัมมาทิฐิ จึงสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะมี บารมีแม้ในภพภูมิข้างหน้า.

ผู้มีมิจฉาทิฐิ มีปัญญาน้อย มีความมืดมากย่อมไม่ยอมรับ บารมีสูงส่ง ว่าเป็นสิ่งปรากฏให้เห็นได้จริงในชีวิตนี้ เมื่อไม่ยอม รับไม่ยอมเชื่อ ก็ย่อมเห็นไปว่าผู้ที่ยอมรับ ผู้ที่ยอมเชื่อเป็นผู้มี ปัญญาอ่อน มีความโง่งมงาย เห็นของไม่ดีเป็นของดี เห็นคน ธรรมดาเป็นคนวิเศษ ความเชื่อหรือความเห็นอย่างมีมิจฉาทิฐินี้ ไม่เป็นผลดีแก่เจ้าตัวอย่างใด ไม่เป็นคุณ เป็นแต่โทษสถานเดียว จึงพึงระวังทิฐิของแต่ละคนให้จงดี อย่าให้เป็นมิจฉาทิฐิ นำ อัปมงคลให้เกิดแก่ชีวิต.

การเสด็จประสูติของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธ เจ้านั้น เป็นเครื่องชี้ชัดนักหนา ว่าทรงสั่งสมพระบารมีมาสูงส่ง บริบูรณ์เต็มที่ในพระอดีตชาติ ซึ่งนับไม่ถ้วน ผู้มีปัญญาย่อม สามารถน้อมนำไปเตือนตนเองได้ ว่าการสั่งสมความดีมีผลดีจริง ย่อมส่งให้เป็นบารมีนำสู่ภพภูมิที่สูงที่ดี ควรแก่ความดีที่ได้สั่งสม ไว้ แตกต่างห่างไกลกับผู้ไม่เคยสั่งสมความดีทั้งปวง คนสูงศักดิ์

สกุล กับคนต่ำศักดิ์สกุล ก็แตกต่างกัน ด้วยความดีกับความไม่ดีที่ทำกันมา คนฉลาดกับคนไม่ฉลาดก็แตกต่างกัน ด้วยความดีกับความไม่ดีที่ทำกันมา คนเป็นที่รักของคนทั้งหลาย กับคนไม่เป็นที่รัก ก็แตกต่างกัน ด้วยความดีกับความไม่ดีที่ทำกันมา เหล่านี้เป็นเรื่องของความมีบารมีและไม่มีบารมีทั้งนั้น.

คำที่ติดปากของคนเป็นอันมากก็คือ ไม่มีใครเลือกเกิดได้ นี้ไม่ถูก นี้ผิด ผิดอย่างดำเป็นขาว ผิดอย่างขาวเป็นดำ เพราะใครก็เลือกเกิดได้ แต่ต้องเลือกก่อนเกิด เมื่อไม่เลือก ปล่อยปละละเลยไปตามอำนาจของกิเลส อยากคิดชั่วก็คิด อยากพูดชั่วก็พูด อยากทำชั่วก็ทำ การปล่อยปละละเลยไปตามกิเลสเช่นนี้ เป็นการปล่อยให้ภพชาติเป็นไปตามยถากรรม ผลก็คือ ชาตินี้ไม่มีฐานะ ชาติตระกูล และความสุขความพรั่งพร้อม แม้ปรารถนาเป็นที่สุดที่จะมีจะเป็น ความไม่สมปรารถนานี้ หาเกิดแต่อะไรอื่นไม่ แต่เกิดจากความไม่เลือกเกิดให้ดีด้วยตนเอง ไปปล่อยปละละเลย ให้กิเลสเลือกให้ กิเลสไม่มีที่จะเลือกของดี กิเลสมีแต่จะเลือกของไม่ดีเท่านั้น นี้เป็นความจริงแท้แน่นอนเสมอไป ฉะนั้นอย่าให้กิเลสมีอำนาจเหนือใจตนเป็นอันขาด.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงถือพระชาติสูงส่ง พรั่งพร้อมด้วยพระบุญญาธิการ ขณะเดียวกันผู้คนส่วนใหญ่ในถิ่นประเทศที่เสด็จประสูติต่ำต้อยลำบากยากแค้นแสนสาหัส เป็นเครื่องชี้ชัดถึงบุญบาปที่สั่งสมต่างกันและห่างไกลกันหนักหนา หาควรละเลยไม่คำนึงถึงจุดสำคัญจุดนี้ไม่ ชาตินี้เกิดแล้วเลือกไม่

ได้แล้ว แต่ภพชาติข้างหน้าเลือกได้ ปรารถนาจะเกิดสูงเกิดต่ำ เกิดดีเกิดชั่วมีสุขมีทุกข์อย่างไร เลือกได้ทั้งสิ้น ถามใจตนเองให้เสมอเถิด ว่าปรารถนาเลือกชาติภพของตนในภายหน้าหรือไม่ แล้วทำเหตุให้ถูกเพื่อได้รับผลดังปรารถนา.

ถ้าจะกล่าวว่าชาตินี้เกิดแล้วเลือกไม่ได้แล้ว นั้นถูกแน่ การเลือกเกิดต้องเลือกก่อนมาเกิด เช่นเลือกในชาตินี้ก่อนเกิดในชาติหน้า จึงจะได้ผล แต่จะได้ผลจริงแท้แน่นอน ต้องประกอบด้วยเหตุสำคัญ คือเมื่อเลือกเกิดดี ต้องคิดพูดทำในชาตินี้ให้ดี จะเลือกผลโดยไม่ทำเหตุไม่ได้ จะเพียงแต่หมายมั่นปั้นมือว่า ชาติหน้าจะต้องเกิดเป็นลูกคนใหญ่คนโตมั่งมีศรีสุข โดยไม่ทำเหตุที่จะส่งให้เกิดผลดังปรารถนา ก็หาสำเร็จผลได้ดั่งปรารถนาไม่ เป็นการเลือกที่ไม่เกิดผล เหมือนเลือกจะหยิบสมบัติของผู้อื่นย่อมไม่ได้ สมบัติของผู้ใดก็ต้องเป็นของผู้นั้น ใครอื่นจะไปถือสิทธิ์ตามชอบใจหาได้ไม่ การเลือกเกิดก็เช่นนี้.

แม้มีปัญหาว่า ทำไมสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเสด็จประสูติในบ้านเมืองที่มีความลำบากยากแค้นยิ่งกว่าบ้านเมืองใด จะกล่าวว่าทรงยิ่งด้วยพระบารมีจะถูกหรือ ปัญหานี้แม้คิดให้ดีย่อมเห็นคำตอบที่ชัดแจ้ง มีคำกล่าวอยู่เสมอ ว่าอุปสรรคไม่มีบารมีไม่เกิด การแก้ไขอุปสรรคให้ลุล่วงด้วยดี คือการเพิ่มพูนบารมี เพิ่มพูนปัญญา คือการทำให้เป็นผู้ฉลาดปราดเปรื่องยิ่งขึ้นเป็นลำดับ.

หลาย ๆ คนคงจะเคยพูด หรือไม่ก็เคยได้ยินที่ว่า ศัตรูคือยากำลัง ศัตรูก็คืออุปสรรคนั่นเอง อุปสรรคก็คือศัตรูนั่นเอง ศัตรูคือยากำลัง อุปสรรคก็คือยากำลัง ศัตรูไม่ใช่ยาตาย อุปสรรคก็ไม่ใช่ยาตาย แต่ศัตรูก็ตามหรืออุปสรรคก็ตาม เป็นยากำลังสำหรับผู้มีปัญญาบารมีมีพอเพียงเท่านั้น สำหรับผู้มีปัญญามีบารมีไม่เพียงพอ ทั้งยังไม่มีกำลังใจ ไม่มีสตินึกถึงคำที่ว่าศัตรูคือยากำลัง อุปสรรคก็ตามหรือศัตรูก็ตามย่อมเป็นเครื่องบ่อนทำลาย ฉะนั้น พึงตั้งสติให้ดี เมื่อมีอุปสรรค หรือมีศัตรูเกิดขึ้นในชีวิต ทำอุปสรรค ทำศัตรู ให้เป็นยากำลังให้จงได้ คือทำอุปสรรค ทำศัตรู ให้เป็นเครื่องเพิ่มความเข้มแข็งแก่กำลังใจกำลังสติปัญญาให้จงได้ อย่าให้กลายเป็นเครื่องทำลายโดยเด็ดขาด.

คนดีเป็นผู้มีคุณ และเป็นคุณที่กว้างขวาง ไม่อยู่ในขอบเขตเฉพาะผู้ใดผู้หนึ่งหรือคณะใดคณะหนึ่งเท่านั้น คนดีเป็นผู้มีคุณได้ถึงแก่ชาติและแก่โลก และมิใช่แก่โลกใดโลกหนึ่งเท่านั้น คนดีที่สุดย่อมเป็นคุณแก่โลกมนุษย์ โลกสวรรค์ และโลกนรกด้วย สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมีคุณแก่โลกทั้งสามแน่นอน ผู้มีปัญญาหาปฏิเสธไม่ ผู้มีปัญญาหาสงสัยไม่ ผู้มีปัญญาหาคัดค้านให้เกิดอัปมงคลแก่ชีวิตตนไม่.

ผู้เป็นคนดีมีคุณแท้จริงยิ่งใหญ่นั้น เป็นผู้ไม่ให้โทษไม่ให้ร้ายแก่ผู้ใดทั้งสิ้น แต่ก็เป็นที่เชื่อที่รู้กัน ว่าการทำร้ายคนดีไม่ว่า

จะด้วยการคิดการพูดการทำก็ตาม ผลร้ายย่อมเกิดแก่ตน เป็นผลที่เกิดโดยท่านผู้เป็นคนดีมีคุณหาได้ทำไม่ เป็นเรื่องของกรรมโดยตรง ผู้ที่ทำกรรมไม่ดีต่อผู้เป็นคนดี ย่อมได้รับผลไม่ดีที่ยิ่งกว่าการทำกรรมไม่ดีทั่วไป ยิ่งทำกับท่านผู้มีความดีสูงส่งเพียงใดผู้ทำย่อมจักได้รับผลร้ายแรงสุดเพียงนั้น จึงพึงระวัง อย่าประมาทว่าเป็นความเชื่อเหลวไหล เพราะเมื่อถึงเวลากรรมส่งผลได้รับความทุกข์ทรมานเพราะผลร้ายแรงของกรรมนั้น แม้จะคร่ำครวญรับผิดเพียงใด ก็หามีใครช่วยได้ไม่ เมื่อเป็นเรื่องของกรรมที่ตนทำเอง.

กรรมนั้นมีอำนาจยิ่งใหญ่ประหลาดลึกล้ำ เมื่อถึงเวลากรรมส่งผล ไม่มีผู้ใดหนีพ้น แม้จะเป็นผู้ยิ่งใหญ่เพียงใดก็หนีผลของกรรมที่ได้กระทำไว้แล้วไม่พ้น กรรมจึงน่ากลัวมาก อาจจะมาถึงเราเข้าสักวัน ในวินาทีหนึ่งวินาทีใดก็ได้ ที่เป็นผลของกรรมไม่ดี หรือที่เป็นผลของกรรมดีก็เช่นกัน แต่ถ้าเป็นผลของกรรมดีก็ดีไป ไม่มีอะไรให้เป็นปัญหาทรมานจิตใจให้บอบช้ำ แต่เมื่อเป็นผลของกรรมชั่วกรรมร้าย ก็จะทรมานผู้ได้รับแสนสาหัสแม้ได้กระทำไว้อย่างชั่วร้ายแสนสาหัส มิได้น้อยกว่าผลที่ตามมาส่ง.

เมื่อกรรมส่งผล ไม่มีผู้ใดหนีพ้น แต่ผู้รู้ท่านสอนไว้ว่าให้ทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ให้เต็มสติปัญญาความสามารถเมื่อถึงเวลาต้องได้รับผลของกรรมไม่ดี ที่ทำไว้ในชาติใดภพใดก็ตาม ผลของการทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนาเพียงพอ จะ

ปกป้องมิให้ต้องทุกข์ทรมานด้วยกรรมนั้น เช่นตกนรกเพราะกรรมที่ทำมาในอดีต แต่ปัจจุบันทำประโยชน์เทิดทูนพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ไฟนรกก็จะไม่ร้อน เครื่องทรมานก็จะไม่ให้ความเจ็บปวด น่าจะเชื่อ น่าจะถือเป็นกำลังใจ ให้ทำประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาให้เต็มสติปัญญาความสามารถในชาตินี้.

แน่นอน ทุกคนย่อมเคยทำกรรมไม่ดีมาแล้วในอดีตชาติที่มากมาย เพราะท่านว่าบนพื้นแผ่นดินนี้ ไม่มีตรงไหนที่จะไม่เคยเป็นที่ฝังศพของเรา ใช้ปลายเข็มปักลงไปที่ใดก็ตาม ที่นั้นเป็นที่ ๆ ศพของเราทุกคนเคยฝังอยู่ แสดงว่าเราเกิดกันมาแล้วนับภพนับชาติไม่ถ้วน แล้วมีหรือที่เราจะไม่เคยกระทำกรรมไม่ดี ที่จะทำให้ลงนรกไปได้ เมื่อถึงเวลากรรมนั้นส่งผล คือตามทันเข้าแล้วนั่นเอง แล้วเราจะทำอย่างไร จะรับผลกรรม เป็นต้นว่าไฟนรกอันร้อนแรงอย่างไร น่าจะพิจารณาหาทางช่วยตนเองให้ดีที่สุด ซึ่งท่านผู้รู้ได้เมตตาแสดงทางไว้ว่า ให้ทำประโยชน์กับพระพุทธศาสนาให้อย่างยิ่ง แล้วจะได้รับความอัศจรรย์ด้วยตนเองเมื่อต้องได้รับผลกรรมที่ทำแล้วในอดีต.

อาจจะเป็นสิ่งน่าหัวเราะ ว่าเป็นการหลอกล่อให้ทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา แต่ผู้ได้ประสบมาแล้วย่อมไม่คิดเช่นนั้น ย่อมรับรองได้จากประสบการณ์ของตน ว่าการทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา มีผลปกปักรักษาให้ไม่มีความทุกข์ทรมานได้แม้อยู่ในเครื่องทรมานของนรก.

คงจะมีผู้กำลังรับรองอยู่ในขณะนี้ ว่าการทำประโยชน์ด้วยจริงใจต่อพระพุทธศาสนานั้น ทำให้ไม่เจ็บปวดไม่เร่าร้อนได้แม้เมื่อต้องตกลงไปในนรก ต้องรับโทษทัณฑ์อันเป็นอาญานรก มีผู้เป็นโรคร้ายแรงที่ผู้อื่นเป็นแล้วเจ็บปวดทรมานถึงสิ้นสติไปก็มีเป็นอันมาก แต่ผู้ที่ทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา เมื่อเป็นโรคนั้นก็หาต้องได้รับความทุกข์ทรมานแม้แต่น้อยไม่ โรคเป็นไปตามอาการของโรค แต่พิษร้ายของโรคไม่ปรากฏให้ทรมาน นี้เป็นเครื่องรับรองที่ท่านกล่าวไว้ ว่าการทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนานั้น มีคุณยิ่งใหญ่แก่ตนเอง อาจปกปักรักษาให้พ้นผลร้ายแรงได้จริง แม้ขณะเสวยผลของกรรมที่ทำมาแล้วจริง.

เคยพบว่าสุภาพสตรีผู้หนึ่งถูกหมากัดเหวอะหวะที่แขนทั้งสองข้าง ต้องได้รับการผ่าตัด วางยาสลบกว่าชั่วโมง เมื่อฟื้นมือทั้งสองข้างบวมเป่งเป็นสีม่วงคล้ำ หมอชมว่าเป็นคนไข้ที่เก่งมาก เพราะหายเร็วมาก ไม่มีอาการที่หมอคิดว่าควรจะมีอย่างยิ่ง ทั้งที่รักษาได้วันเดียว ฝ่ายคนไข้ชมหมอว่าเก่งมาก ไม่เจ็บไม่ปวดอะไรเลย และไข้ก็ไม่มี สบายมากเหมือนปกติ เพียงแต่แขนและมือทั้งสองข้างถูกพันไว้มากมายเท่านั้น และใช้มือไม่ได้สะดวกเท่านั้น โดยเฉพาะเวลาเข้าห้องน้ำต้องสวมถุงพลาสติกและต้องมีน้ำเกลือรุงรังไปหน่อย นอกนั้นสบายมาก แต่ต้องฉีดยารวมแล้วในเวลาสามวันถึง ๙๐ เข็ม ที่นำมาเล่าเพราะคิดว่าเป็นความอัศจรรย์อย่างยิ่งอีกเรื่องหนึ่ง ใคร ๆ ก็ไม่เข้าใจ ที่ทำไมจึงไม่มีอาการเจ็บปวดเลย ทั้งที่เพื่อนฝูงบอกเล่ากันว่า ไม่ใช่

ถูกหมากัด แต่ถูกหมาฟัดต่างหาก สุภาพสตรีผู้นั้น เป็นผู้หนึ่งที่ทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังเป็นที่รู้กัน ดังนั้นจึงน่าจะเชื่อตามที่ท่านผู้รู้ท่านบอกไว้ว่า เมื่อกรรมมาถึง ไม่มีผู้ใดจะหนีพ้นได้ แต่แม้ทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนา กรรมหนักหนาเพียงไร ก็ไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทนทุกข์ทรมาน เชื่อไว้ก็น่าจะดีกว่า จะได้มีกำลังใจทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนา ช่วยเทิดทูนรักษาให้พ้นมือมาร.

การทำประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนา คือการแสดงกตัญญูกตเวทิตาธรรม ต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และการตอบแทนพระคุณสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ที่จริงแล้วไม่ลำบากยากเย็นอย่างใดเลย การตอบแทนคุณผู้มีคุณอื่นทั้งหลายยากยิ่งกว่ามากมายนัก คิดให้ดีย่อมแลเห็น การตอบแทนคุณท่านผู้มีคุณอื่นทั้งหลาย มีท่านผู้เป็นมารดาบิดาเป็นต้น จะต้องรับใช้ดูแลให้เหมาะให้สมกับการอันควร ต้องระมัดระวังกิริยาวาจามิให้กระทบกระเทือนใจ เจ็บไข้ต้องดูแลรักษาพยาบาลอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ฯลฯ เหล่านี้ ต้องเป็นการยากกว่าแสดงความกตัญญูกตเวที ต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแน่นอน.

การแสดงกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า มิได้ต้องเหนื่อยยากลำบากกายแม้แต่น้อย เพียงปฏิบัติให้เรียบร้อยตามทรงสอน เท่านี้ก็เป็นการแสดงกตัญญูกตเวทีต่อ

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เป็นพระเป็นเณรก็ไม่ประพฤติล่วงพระธรรมวินัย ศีลวินัยสำหรับพระเณร ทรงบัญญัติไว้ครบถ้วนแล้ว เพื่อความเป็นพระเป็นเณรในพระพุทธศาสนา เมื่อเข้ามาเป็นพระเป็นเณร ต้องปฏิบัติให้ได้ครบถ้วนทั้งต่อหน้าคนทั้งหลายและทั้งลับหลัง คือเป็นพระเป็นเณรต้องเป็นทุกลมหายใจเข้าออก ไม่เช่นนั้น ไม่เป็นการแสดงกตัญญูกตเวที ต่อสมเด็จพระบรมศาสดาผู้ทรงพระคุณยิ่งใหญ่ ไม่มีพระคุณใดเปรียบได้.

คฤหัสถ์ทั้งหลายที่เป็นชาวพุทธ แม้มีกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา ต้องประพฤติปฏิบัติตามที่ทรงแสดงสอนไว้ชัดแจ้ง เพียงพอสำหรับความเป็นคนดีที่แท้จริง การปฏิบัติตามหัวใจพระพุทธศาสนา คือการปฏิบัติได้ครบถ้วนตามที่ทรงสอนไว้ ซึ่งจะได้รับผลงดงามสูงส่งตามที่ปรารถนาทุกประการ.

หัวใจพระพุทธศาสนาคือการไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการชำระจิตให้ผ่องใส ผู้มุ่งแสดงกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พึงพยายามจำหัวใจพระพุทธศาสนาไว้ให้มั่น และพยายามปฏิบัติให้ได้ มีสติรู้เมื่อพลั้งเผลอ ปฏิบัติผิดไปบ้าง พึงกลับปฏิบัติให้ถูกใหม่ ไม่นานเท่าไรก็จะทำได้ดีพอสมควร ได้ภูมิใจตนเองว่า เป็นคนดีที่มีกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมครูของเราแล้ว.

พระพุทธศาสนามีคุณยิ่งใหญ่ต่อโลก ไม่เฉพาะเพียงแต่เราคนไทย ความดีงามอย่างยิ่งที่พระพุทธศาสนาสอนไว้ และมีผู้ใส่ใจปฏิบัติจนเป็นความดีของตน นั่นแหละที่จะเป็นคุณเป็นประโยชน์กว้างขวางสืบไป เป็นผลดีแม้ต่อผู้ที่มิได้เป็นพุทธศาสนิกก็ตาม เพราะความดีนั้นมีคุณ ปราศจากขอบเขต ท่านจึงสอนให้มีกตัญญูกตเวทีต่อคนดี โดยไม่เลือกว่า จะได้ทำคุณแก่ตนโดยตรงหรือไม่ เพราะคนดีต้องเป็นผู้มีคุณแน่ ต้องเป็นผู้ทำคุณแน่ แก่คนทั้งปวงแม้ที่ไม่รู้จัก น่าจะปรารถนาได้มีความรู้สึกด้วยตนเอง ว่าตนเป็นคนดีมีคุณคนหนึ่งเหมือนกัน ความรู้สึกนั้นมีค่ามากแก่จิตใจ ผู้ที่รู้สึกอยู่แล้วเป็นผู้มีบุญ ผู้ที่ยังไม่รู้สึกน่าจะพยายามทำให้ความรู้สึกนั้นเกิดให้ได้ ทำตนให้เป็นคนดีมีคุณอย่างกว้างขวางให้ได้ แล้วจะได้ความรู้สึกที่พ้นพรรณนานั้น.

ความดีแม้เพียงเล็กน้อยที่ทำในพระพุทธศาสนา ก็ยังมีผลยังได้รับการจารึกไว้ แม้ในที่ที่ผู้ไม่มีตาหาแลเห็นไม่ เคยมีผู้เล่าว่า ได้เคยไปหาหมอดู ที่ดูแบบที่เรียกกันว่าดูทางใน หรือมีอำนาจจิตสามารถรู้ได้เห็นได้ หมอถามว่าผู้นั้นบวชพระเป็นร้อยเป็นพันรูปทีเดียวหรือ ผู้ได้รับคำถามก็ตอบตามจริง ว่าบวชเพียงสองถึงสามรูปเท่านั้น หมอดูแสดงความพิศวงอย่างยิ่ง และบอกว่าเห็นมีพระเป็นพันอยู่รอบตัวคนผู้นั้น จึงคิดว่าคงได้บวชพระพวกนั้น ผู้นั้นจึงคิดว่า คงเป็นเพราะใส่บาตรเป็นประจำ วันละหนึ่งร้อยรูปอยู่เป็นสิบกว่าปี เพิ่งจะต้องหยุดเพราะไม่มีผู้ช่วยหุงหา เหตุด้วยมาถึงยุคสมัยที่คนหายาก เรื่องนี้ทำให้น่าเชื่อยิ่ง

ขึ้น ว่าบาปบุญที่พากันทำไว้นั้นมีจารึกอยู่แน่ เพียงแต่ว่าผู้ไม่มีตาหาเห็นไม่ และผลของบุญบาปก็มีอยู่ ตรงตามเหตุ จึงน่าจะพากันทำเหตุดีละเหตุชั่ว เพื่อผลอันพึงปรารถนาของตน.

บาปบุญมีผลแก่ผู้ทำจริง เชื่อหรือไม่เชื่อก็ไม่พึงประมาท เพราะเมื่อผลเกิดแล้วจะต้องเสียใจเป็นที่สุด ใครก็ช่วยไม่ได้ สู้ทำดีไว้ก่อนดีกว่า อะไรที่เป็นความดีทำไว้ โอกาสเปิดให้ทำจงทำ อย่าปล่อยให้โอกาสที่เปิดให้ทำดีผ่านพ้นไป เพราะจะไม่ย้อนกลับมาใหม่ เช่นเดียวกับกาลเวลาที่ผ่านไปแล้วย่อมผ่านไปเลย ผู้มีปัญญาพึงไม่ปล่อยโอกาสดีที่มาถึงให้ผ่านพ้นไป แต่พึงคว้าไว้และทำดีในทันที เมื่อช่วงเวลานั้นพ้นไปจะได้ไม่ต้องเสียใจในภายหลัง.

คนไทยในขณะนี้เป็นผู้ที่ตั้งใจทำบุญทำกุศล ทำคุณงามความดีประการหนึ่งซึ่งเป็นที่ล่วงรู้ เป็นที่นิยมชมชื่นของผู้รู้เห็นทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง นั่นคือการแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ความดีนี้จะไม่ไปไหน แต่จะส่งผลแก่ผู้ทำ รวมถึงแก่ประเทศชาติของเราด้วย.

สมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีพระองค์นั้น ทรงพระคุณพ้นรำพัน ทรงยังความชุ่มชื่นให้เกิดแก่จิตใจผู้คนมากหลาย แม้เมื่อเสด็จสวรรคตแล้ว ก็ยังทรงเป็นพระพรที่ใหญ่ยิ่ง พระราชทานแก่พสกนิกรข้าแผ่นดิน อัน

ความกตัญญูกตเวทีนั้นมีในจิตใจผู้ใด คือความมีสิริมงคลในจิตใจผู้นั้น และทุกวันนี้จิตใจมากหลายของพสกนิกร ข้าแผ่นดินไทยเต็มไปด้วยความกตัญญูกตเวทีต่อสมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สิริมงคลย่อมมากมีไปพร้อมกัน ย่อมเป็นพลังสำคัญ ปกปักรักษาให้สวัสดีโดยถ้วนหน้า.

ผู้คนทั้งหลายกล่าวต้องกันไม่ผิด ว่าสมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐพระองค์นี้ ทรงยังสิริมงคลให้เกิดแก่พสกนิกรข้าแผ่นดินในขณะนี้มากมาย เพราะทรงเป็นเหตุให้เกิดกตัญญูกตเวทิตาธรรมพรั่งพร้อมอย่างไม่เคยมีมาก่อนเลยในประเทศชาติใด ในยามที่ล่ำลือกันหนักหนาว่าจะเกิดภัยนานาประการแก่ผู้คนในประเทศชาติเรานี้ ก็เกิดสิริมงคลพ้นจะพรรณนาขึ้นครอบคลุมไปทั่วประเทศ สีดำแห่งเครื่องแต่งกายของผู้สำนึกในพระมหากรุณาของสมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีนั้น เป็นที่ยอมรับทั่วกันว่ามิใช่สีไม่เป็นมงคลเช่นเคยถือกันมาแต่กาลก่อน แต่ขณะนี้สีดำคือสีเป็นมงคลสูงสุด เพราะเป็นสีที่เกิดจากใจอันเปี่ยมด้วยความกตัญญู และความกตัญญู อันเป็นเครื่องหมายแห่งคนดี ก็คือสิริมงคลยิ่งใหญ่โดยแท้.

เหมือนสมเด็จพระบรมบพิตรผู้ทรงพระคุณล้ำเลิศพระองค์นั้น จะทรงมีพระราชเจตนาช่วยบ้านช่วยเมือง ช่วยพสกนิกรข้าแผ่นดินให้พ้นภัย ที่มากมายหลายจิตใจยึดมั่นอยู่ว่ากำลังจะมาถึง การเสด็จสวรรคต จึงเกิดขึ้นในช่วงวุ่นวายสับสนของจิตใจ

ผู้คนระยะนี้ ทรงเป็นเหตุให้เกิดสิริมงคลมากมีทั่วไปทั้งประเทศ ไม่มียกเว้น ชาวบ้านชาวเมือง ชาวป่า ชาวเขา มีสิริมงคลเกิดขึ้นในจิตใจ ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาล้นพ้น และตั้งอกตั้งใจตอบสนองกันเต็มสติปัญญาความสามารถอย่างไม่ว่างเว้น แม้จะเป็นเวลานานวันนักแล้วที่เสด็จสวรรคต นี้เป็นสิริมงคลยิ่งใหญ่ ที่ไม่มีผู้ใดอาจปฏิเสธได้ เป็นสิริมงคลที่ควรเบิกบานใจน้อมรับทั่วกัน.

สิริมงคลเกิดในจิตใจผู้มีกตัญญูกตเวทิตาธรรม ซึ่งขณะนี้เต็มไปทั้งบ้านทั้งเมือง น่าจะไม่มีใครที่ไม่สำนึกในพระคุณแห่งสมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จึงน่าจะไม่มีใครที่ไม่มีสิริมงคลเกิดแล้วในจิตใจ จะมีอะไรน่าชื่นใจปีติโสมนัสยิ่งไปกว่านี้.

สีดำอันเป็นสีแห่งความกตัญญูกตเวทีในสมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีนั้นมีความอัศจรรย์จริง เป็นครั้งแรกที่มีผู้มีความเห็นจริงใจและตรงกัน ว่าเห็นสีดำแล้วชื่นใจ เป็นไปได้แล้วอย่างไม่น่าจะเป็นไปได้ พระมหากรุณาแห่งสมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีพระองค์นั้นบันดาลแล้ว.

ไม่มีผู้ใดที่เมื่อรู้เห็นอยู่ว่า ผู้นั้นผู้นี้มีกตัญญูกตเวทีต่อตน จะไม่รู้สึกรู้สม จะไม่มีน้ำใจตอบด้วยเมตตาที่ยิ่งขึ้น สมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ย่อมเช่นกัน

ย่อมทรงทราบถึงความเต็มเปี่ยมด้วยความมีกตัญญูกตเวทีต่อพระองค์ท่าน ของบรรดาพสกนิกรข้าแผ่นดินทั้งปวง จึงย่อมทรงปีติโสมนัสพระราชทานพระพรให้จากน้ำพระราชหฤทัยใสสะอาด สิริมงคลที่บังเกิดทั้งประเทศชาติของเรานี้จึงยิ่งมากมีพ้นประมาณ นี้มิใช่เป็นการคิดอย่างปราศจากเหตุผล โดยเหตุผลแล้วต้องเป็นเช่นกล่าวมา พึงพิจารณาด้วยดีเพื่อได้มีปีติโสมนัสรับพระราชทานพระพร และอาจหาญเบิกบานในสิริมงคลอันเกิดแต่ความมีกตัญญูกตเวทิตาธรรมของตน ให้เกิดกำลังใจเห็นคุณค่าของความมีกตัญญูกตเวที และอบรมตนให้เป็นคนกตัญญูยิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อผลเป็นความสุขความสวัสดีของตน และของประเทศชาติของพระพุทธศาสนา และของพระมหากษัตริย์ สืบไปชั่วกาลนาน.

สมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ย่อมทรงปีติโสมนัสในพระราชหฤทัยเป็นล้นพ้น ที่ทุกแห่งหนมีการแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทีในพระองค์ท่าน อันเป็นสิริมงคลแก่เจ้าตัวเอง การพร้อมเพรียงกันบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศลมีติดต่อกันไม่ขาดสาย ทุกหนทุกแห่งในไทยนี้ อันผลบุญกุศลย่อมเกิดแต่เจ้าตัวเอง ผู้ประกอบการทำทั้งหลายมีจิตนอบน้อมมุ่งขอพระราชทานถวาย ให้เป็นส่วนพระราชกุศลบุญราศีที่สำคัญที่ย่อมทรงปรารถนาให้เกิดขึ้นในจิตใจของพสกนิกรข้าแผ่นดินของพระองค์ท่าน คือความดี ความเป็นคนดี ความมีศีลมีธรรม มีเมตตากรุณา มีสติปัญญา มีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องประดับประคองชีวิต เพื่อเป็นผู้ไม่พ่ายแพ้แก่กิเลสทั้งปวง.

กิเลสเป็นเครื่องเศร้าหมอง สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ทรงมีความเศร้าหมองแม้เล็กน้อยเพียงใด เหตุด้วยทรงเป็นผู้ไกลกิเลสแล้วสิ้นเชิงจริง อย่าสงสัยว่าใครรู้ใครรับรองว่า สมเด็จพระบรมศาสดาทรงสิ้นแล้วซึ่งกิเลสทั้งปวง ความสงสัยเช่นนั้นไม่มีคุณแม้แต่น้อย มีแต่โทษใหญ่หลวงสถานเดียว ผู้มีปัญญาจะรอบคอบอย่างที่สุด เมื่อจะคิด จะพูด จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกี่ยวกับผู้ที่โลกรับรองแล้วว่าเป็นผู้เลิศจริง เพราะอาจสร้างบาปสร้างกรรมแก่ตนเอง และเป็นบาปกรรมที่หนักหนาที่สุด เหตุด้วยทรงเป็นคนดีที่สุด คิดร้าย พูดร้าย ทำร้ายคนดีมีโทษหนักหนานัก อย่าเสี่ยงรับโทษนั้นโดยไม่จำเป็น จะเป็นการขาดปัญญาเกินไป.

ที่จริงแล้ว สำหรับคนผู้มืดมิดด้วยกิเลสหนักหนานั้น จะมีความรู้สึกเกี่ยวกับคนดีมีคุณที่ผิดไปจากความเหมาะความควร คือแทนที่จะชื่นชมยกย่องสรรเสริญ จะกลับอิจฉาริษยา โดยที่ไม่รู้ตัวว่าเป็นความอิจฉาริษยา จะกลับคิดว่าเป็นความหวังดี และเมื่อความรู้สึกรุนแรงก็จะผลักดันออกให้ปรากฏ ให้คนผู้ไม่มืดมิดหนักหนาด้วยกิเลสแลเห็นจิตใจที่สกปรกเศร้าหมองด้วยกิเลสของผู้มีความอิจฉาริษยานั้น นั่นคือโทษที่เขาสร้างให้แก่ตนเอง โทษที่จะทำให้เขาเป็นคนไม่ดีในสายตาในความคิดของผู้คนเป็นอันมาก.

สิ่งที่ควรระวังที่สุดคือใจตนเอง ไม่ใช่ใจคนอื่น ไม่ใช่เรื่องคนอื่น จะเป็นคนฉลาดหรือเป็นคนโง่อยู่ที่ความคิด ไม่ใช่อยู่ที่ความอยาก เช่นไม่ใช่อยากให้คนทั้งหลายเห็นว่าตนฉลาด แล้วก็พูดก็ทำสิ่งที่ตนคิดว่าฉลาดแล้ว โดยที่ผู้มีปัญญาหาเห็นเป็นความฉลาดไม่ ผู้มีปัญญาย่อมเห็นได้ถูกตรงตามความเป็นจริง จึงย่อมเห็นได้ว่าผู้พูดผู้ทำเพื่อแสดงความฉลาดนั้น ที่แท้แล้วเป็นการแสดงความไม่ฉลาด เพราะทำให้เห็นความจริงใจ อันมืดมิดด้วยกิเลสนานาประการ เช่น ความอิจฉาริษยา ความอวดฉลาด ความหลงตัว เป็นต้น จึงพึงรอบคอบในการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้อื่นที่ท่านมีความดีเลิศล้น จนเป็นที่เทิดทูนยกย่อง.

คนดีนั้นอยู่ในสกุลใด บ้านใดเมืองใด ย่อมเป็นศักดิ์ศรีเป็นที่ยกย่องสกุลนั้น บ้านนั้นเมืองนั้นให้สูงส่ง ดูสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น ทรงถือพระชาติในสักกชนบทอันเป็นชนบทเล็ก ๆ ทางเหนือของประเทศชมพูทวีป ที่แทบจะไม่ปรากฏชื่อ แต่เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ทรงเป็นสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงพระคุณยิ่งใหญ่ไม่มีที่เปรียบของโลก สักกชนบทก็เป็นที่รู้จัก พระราชวงศ์ศากยะก็เป็นที่เทิดทูน รวมทั้งพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางสิริมหามายาก็ทรงเป็นที่เคารพนับถือ ไม่เพียงของชาวชมพูทวีปเท่านั้น แต่ของชาวพุทธผู้มีปัญญามีสัมมาคารวะทั้งปวง.

เป็นมหามงคลวโรกาสแท้จริงแล้วสำหรับคนไทยในขณะนี้ พึงถือโอกาสสำคัญนี้สร้างสิริมงคลให้เกิดแก่จิตใจตน แก่ชีวิตตน แก่สกุล และแก่ชาติบ้านเมืองตนให้เต็มที่เถิด เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินของไทยท่านได้ทรงประทับจับใจพวกเรานักแล้ว จงตั้งใจให้มั่นคงและจริงจัง ที่จะสนองพระเดชพระคุณของพระองค์ท่านด้วยการประพฤติปฏิบัติดังที่ทรงพระดำเนินนำ เพราะนั่นจะเป็นการสนองพระคุณที่ทรงปรารถนายิ่งกว่าวิธีอื่น.

สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ รวมทั้งสมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทุกพระองค์ทรงมีพระราชศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย คือในสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ทรงเทิดทูนส่งเสริมเต็มพระสติปัญญาความสามารถ ผู้พึ่งพระบรมโพธิสมภารทั้งหลายควรได้ถือเป็นแบบอย่าง อย่าประมาทในการคิด พูด ทำ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา คือเกี่ยวกับสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น คนอย่างเราวาสนาบารมีริบหรี่ยิ่งกว่าแสงหิ่งห้อย เมื่อเปรียบกับพระบารมีแห่งสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยิ่งกว่าแสงอาทิตย์ยามเที่ยงวัน ฉะนั้น จงอย่าประมาท.

โลกทุกวันนี้วุ่นวายเดือดร้อนอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน มิใช่เพราะอะไรอื่น เพราะจิตใจที่มืดมิดด้วยกิเลสชั่วร้ายของผู้คน

เป็นอันมาก อย่าประมาท ว่าความทุกข์ความเดือดร้อนยังไม่เกิดแก่ตน แล้วก็คิดพูดไปทำไปตามชอบใจ ด้วยอำนาจของกิเลสโลภ โกรธ หลง อย่าประมาทเช่นนั้น วันหนึ่งใจตนเองจะดึงดูดสิ่งที่เป็นพวกเดียวกันมาสู่ จะพ้นทุกข์พ้นร้อนไปหาได้ไม่ แม้ปรารถนาจะช่วยตนเองให้ไกลความมืดความร้อนของโลกทุกวันนี้ ก็ต้องทำใจให้สว่างให้เย็น และเครื่องช่วยส่งเสริมให้เป็นไปได้ก็คือความดีทั้งหลายเท่านั้น คิดดี พูดดี ทำดี ไม่คิดไม่ดี ไม่พูดไม่ดี ไม่ทำไม่ดี ทำใจให้ใสสว่าง ไม่ทำใจให้มืดมิดเศร้าหมอง เพียงเท่านี้ โลกก็จะสว่าง โลกก็จะเย็น เราก็จะเป็นสุขไกลทุกข์ไกลร้อน.

มีสมเด็จพระบรมบพิตร สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ อยู่ในจิตใจทั่วกันขณะนี้ ก็ต้องมีสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ในหัวใจด้วย เพราะทรงเป็นผู้ประคับประคองสถาบันนี้มาตลอดพระชนม์ชีพ อย่างทรงเหนื่อยยากลำบาก ทั้งพระวรกายและพระราชหฤทัย จะสนองพระคุณพระองค์ท่าน ต้องสืบต่อพระราชปรารถนา ที่ทรงทุ่มเททั้งพระราชหฤทัยและพระวรกายจริง ๆ สนองพระคุณพระองค์ท่านให้จริงจัง ให้ถูกทิศถูกทางแล้ว ย่อมได้รับพระราชทานสิริมงคลคุ้มครองชีวิตตลอดไป นี้เป็นสัจจะ.

แสงส่องใจ

(อันดับ ๑๔)

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา
วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ
อันดับ ๑๔.

"กมฺมุนา วตฺตตีโลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม" พระพุทธศาสนสุภาษิตบทนี้เป็นคำตอบที่ชัดแจ้ง สำหรับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นมากมาย ว่าทำไมโลกทุกวันนี้จึงร้อนนัก เต็มไปด้วยความเลวร้ายต่าง ๆ นานา ที่ไม่เคยมีมาก่อน ทั้งมรสุมใหญ่ ทั้งน้ำไฟทำลาย ทั้งโจรร้ายเข่นฆ่า ทั้งความเมตตากรุณาสิ้นจากจิตใจ ทั้งความขาดแคลนทุกข์ยากทั่วไปในแผ่นดิน ความกตัญญูกตเวทีก็สิ้นสูญหมด ลูกหลานทรยศแม่พ่อพี่ป้าน้าอาปู่ย่าตายายถึงทุบตีเข่นฆ่าทำทารุณกรรม ครูอาจารย์ก็ทำร้ายได้ทั้งร่างกายและจิตใจศิษย์น้อย ๆ ทำชีวิตให้พลอยสิ้นสุด จนถึงเกิดเป็นปัญหา ว่าทำไมเมืองพระพุทธศาสนาจึงเป็นเช่นนี้ได้ ทำไมความเดือดร้อนชั่วร้ายจึงมากมายนัก ผู้คนจึงลำบากยากแค้นนัก ตกอยู่ในสภาพที่น่าประหวั่นพรั่นพรึงนัก **"กมฺมุนา วตฺตตีโลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม"** นี้คือคำตอบ.

กรรมหมายถึงการกระทำ ซึ่งมีความหมายเป็นกลาง คือมีทั้งที่ดีและที่ไม่ดี การกระทำที่ดีเป็นกรรมดี การกระทำที่ไม่ดี

เป็นกรรมไม่ดี แต่ที่นำมาใช้นั้นเข้าใจว่ากรรมคือความไม่ดีสถานเดียว เช่นเมื่อมีอะไรร้าย ๆ เกิดแก่ผู้ใดผู้หนึ่ง ก็จะกล่าวว่ากรรมของเขา คือความไม่ดีของเขา.

สัตวโลกย่อมเป็นไปตามกรรม ที่เป็นคำในพระพุทธศาสนสุภาษิต มีความหมายว่าคนและสัตว์ทั้งหลายที่เป็นไปต่าง ๆ นานา ทุกข์ก็มี สุขก็มี ดีก็มี ชั่วก็มี มิได้เกิดแต่ผู้ใดอื่น มิได้เกิดแต่อะไรอื่น มิใช่เกิดแต่เหตุใดทั้งนั้น นอกจากกรรมที่ตนได้กระทำแล้วเอง เท่านั้น.

ผู้ที่เป็นมนุษย์ในชาตินี้ อาจเกิดเป็นสัตว์ในชาติหน้าได้ด้วยอำนาจแห่งกรรมของตนเอง ที่เพียงพอแก่ความเป็นสัตว์ ซึ่งมีต่าง ๆ ประเภท ทั้งหมูหมากาไก่วัวควายช้างม้า ที่อำนาจกรรมอาจนำให้มนุษย์ไปเกิดได้ทั้งนั้น แม้เป็นกรรมที่หนักเพียงพอแก่ความเป็นสัตว์ประเภทนั้น ๆ ในพระพุทธศาสนามีเรื่องเล่าถึงพระภิกษุรูปหนึ่งในสมัยพุทธกาล ที่ประพฤติดีประพฤติชอบมาตลอดก่อนแต่จะมรณภาพได้จีวรมาผืนหนึ่งซักตากไว้บนราว ด้วยมีใจผูกพันยินดีที่จะได้ครองจีวรใหม่ เกิดมรณภาพในช่วงเวลาก่อนจะทันได้ใช้จีวร เพื่อนภิกษุจะถือจีวรนั้นเป็นของตน สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงห้ามไว้ มีพระพุทธดำรัสให้รอก่อน ๗ วัน เพราะขณะนั้นพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของได้ไปเกิดเป็นเล็นเกาะติดอยู่กับผ้าจีวร ด้วยอำนาจจิตที่ยึดมั่นผูกพันเป็นเจ้าของ อายุของเล็นอยู่นานเพียง ๗ วัน จากนั้นจะได้ไปเสวยผลแห่ง

กรรมดีที่พระภิกษุรูปนั้นได้ประกอบกระทำไว้เป็นอันมาก นี้เป็นเรื่องแสดงอำนาจของกรรมทางใจที่ใหญ่ยิ่ง อาจนำให้พระภิกษุไปเกิดเป็นสัตว์ได้.

ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ทุกสิ่งสำเร็จด้วยใจ มนุษย์ต้องไปเกิดเป็นสัตว์ก็เพราะอำนาจแห่งใจ มีเรื่องของพระภิกษุสำคัญองค์หนึ่งในพระพุทธศาสนา ท่านเป็นพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ ได้เล่าไว้และมีผู้นำมาเขียนให้ได้อ่านกันต่อมา ท่านเล่าว่า ท่านต้องไปเกิดเป็นไก่หลายชาติ เหตุเพราะมีใจผูกพันในแม่ไก่ กว่าจะรอดกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ก็นานหนักหนา ต่อมาเมื่อได้มาเกิดเป็นมนุษย์ ได้ปฏิบัติธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า มีความรู้ลึกรู้ไกลไปในอดีตหลายภพชาติ จึงประจักษ์ในอำนาจของจิต ว่ายิ่งใหญ่นักสามารถทำให้มนุษย์ไปเกิดเป็นสัตว์ได้ และทำให้สัตว์วนเวียนอยู่ในภพภูมิที่ต่ำนักหนาได้ ควรจะสลดสังเวช และควรจะกลัวอำนาจของจิตที่ตั้งไว้ผิดยิ่งนัก.

สัตวโลกย่อมเป็นไปตามกรรม แม้จะเป็นจริงเช่นนี้ แต่มีผู้ที่เชื่อว่าเป็นจริงเพียงจำนวนน้อยนัก เพราะไม่มีภาพให้เห็นว่าเมื่อชีวิตออกจากร่างของคน ๆ หนึ่งไปก็ไปเป็นอีกร่างหนึ่งได้เช่นหมูหมากาไก่ ความไม่ได้เห็นชัด ๆ ด้วยตาเนื้อเช่นนี้ ทำให้คนส่วนมากยากจะเชื่อว่าคนก็เกิดเป็นสัตว์ได้ สัตว์ก็เกิดเป็นคนได้ คนฐานะสูงก็เกิดเป็นคนฐานะต่ำได้ คนฐานะต่ำก็เกิดเป็นคน

ฐานะสูงได้ คนร่างกายดี ๆ ก็เกิดเป็นคนขาด้วนแขนด้วนได้ คนพิการขาด้วนแขนด้วนก็เกิดเป็นคนมีแขนมีขาได้ คนหน้าตาน่าเกลียดผิวพรรณเศร้าหมอง ก็เกิดเป็นคนสวยคนงามได้ คนสวยคนงามก็เกิดเป็นคนน่าเกลียดน่าชังผิวพรรณเศร้าหมองได้ ยิ่งกว่านั้นคนก็เกิดเป็นเทวดาได้ และเทวดาก็เกิดเป็นคนได้ ความไม่เห็นด้วยตาเนื้อ ประกอบกับความไม่มีความเข้าใจในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ที่ทำให้ส่วนมากไม่กลัวการเกิดใหม่ ว่าจะนำไปสู่สภาพหรือภพชาติที่น่าสะพรึงกลัวยิ่งนัก เช่นเป็นสัตว์นรก.

ใจสำคัญที่สุด ใจต้องคิดไปก่อน เป็นมโนกรรม กรรมทางใจ อะไร ๆ จึงจะเป็นผลตามมา จะดีหรือจะชั่วก็แล้วแต่ใจจะคิดดีหรือคิดชั่ว ผู้ที่ไม่เชื่อเรื่องกรรมที่เกิดจากใจคิด เป็นผู้ที่น่าสงสารที่สุด เพราะเขามีโอกาสที่จะตกอยู่ในสภาพที่เลวร้ายน่าสลดสังเวชยิ่งนัก สภาพที่เกิดแต่ใจคิดนำไปนั้น เกิดได้ทั้งในภพชาติปัจจุบันนี้ตลอดไปถึงภพชาติข้างหน้า อย่างที่ว่าแม้คนก็เกิดเป็นสัตว์ได้ แม้คนก็เกิดเป็นเทวดาได้ และแม้สัตว์ก็เกิดเป็นคนได้ แม้สัตว์ก็เกิดเป็นเทวดาได้ การระวังใจจึงสำคัญยิ่งนัก ปล่อยใจให้คิดสูงส่งงดงามไปด้วยบุญกุศล ชาตินี้ก็เป็นสุขเบิกบานด้วยอำนาจของบุญกุศลที่ใจคิดถึง ละชาตินี้ไปแล้วจะได้มีชาติใหม่ที่งดงาม ควรแก่ความงดงามของความคิดที่มีอยู่ในจิตใจ.

ผู้พรั่งพร้อมด้วยสมบัติทั้งทางกายและทางใจที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน คือผู้ที่เป็นไปตามอำนาจของใจในอดีต อันย่อมมีผลสืบ

เนื่องถึงอำนาจของใจในภพชาติใหม่ด้วย ส่วนผู้ที่ปล่อยใจให้คิดต่ำทรามชั่วร้ายด้วยบาปอกุศล ชาตินี้ก็เป็นทุกข์เร่าร้อนด้วยอำนาจของบาปอกุศลที่ใจคิดถึง ละไปแล้วจะได้มีชาติใหม่ที่ต่ำทรามบกพร่องควรแก่ความต่ำช้าของความคิดที่มีอยู่ในจิตใจ ผู้ขาดแคลนทั้งรูปสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติที่เห็นกันอยู่ไม่น้อยในปัจจุบัน คือผู้เป็นไปตามอำนาจของใจในอดีต อันย่อมมีผลสืบเนื่องถึงอำนาจของใจในภพชาติใหม่ด้วย จึงพึงระวังความคิดให้อย่างยิ่ง ให้งดงามด้วยบุญกุศลไว้เสมอ จะได้ไม่ต้องมีสภาพที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนา.

ความคิดเป็นเหตุแห่งความทุกข์ และความคิดก็เป็นเหตุแห่งความสุขได้ พึงรอบคอบในการใช้ความคิด คิดให้ดีคิดให้งามคิดให้ถูกคิดให้ชอบ แล้วชีวิตในชาตินี้ก็จะงดงาม สืบเนื่องไปถึงภพชาติใหม่ได้ด้วย.

ระวังความคิดให้ดีที่สุด เพราะความคิดที่ผูกพันในสิ่งที่ไม่สมควรที่ทำให้พระภิกษุองค์หนึ่งต้องไปเกิดเป็นเล็น อีกองค์หนึ่งต้องไปเกิดเป็นไก่อยู่หลายภพหลายชาติ เราทั้งหลายหาได้มีบุญสมบัติเสมอพระภิกษุทั้งสองนั้นไม่ ความคิดที่ผิดพลาดของเราจะมินำเราไปเป็นอะไรที่น่ากลัวเหลือเกินหรือ.

ความคิดก็เหมือนร่างกาย เหมือนต้นหมากรากไม้ ต้องการปุ๋ย ต้องการความดูแลรักษา ไม่เช่นนั้นก็อาจจะไม่เติบโตเจริญงอกงาม หรือเติบโตก็อย่างระเกะระกะไม่เป็นระเบียบงดงาม

เป็นคนก็ไม่เรียบร้อย ไม่เป็นที่เจริญตาเจริญใจ ใครที่ไหนเล่าจะชื่นชมคนเช่นนั้น ความคิดหรือจิตใจก็เช่นเดียวกัน ต้องให้ปุ๋ยเสมอคือให้ความถูกต้องด้วยปัญญา ด้วยสัมมาทิฐิความเห็นชอบว่าความดี หรือบุญกุศล เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับที่จะประคับประคองชีวิต ไปสู่ความถูกต้องดีงามนานาประการ อย่าอยู่อย่างประมาท อย่าปล่อยความคิดให้วุ่นวายเปะปะไป เหมือนปล่อยเด็กเล็ก ๆ ให้เดินโซซัดโซเซไปตามลำพัง ย่อมมีทางหกล้มหกลุกแขนขาหัก หรือหัวร้างข้างแตก หรือถึงพิกลพิการได้ ถึงเป็นถึงตายก็ได้ ความคิดที่ไม่ได้รับความประคับประคองให้ดำเนินไปถูกทำนองคลองธรรม ย่อมมีทางเดินไปสู่ความหายนะได้อย่างแน่นอน.

เกิดมาเป็นคน มีอวัยวะครบถ้วนไม่พิกลพิการ ไม่ไร้สติเป็นบุญหนักหนาแล้ว เร่งรักษาจิตให้จงดี ให้อาหารที่เป็นประโยชน์ที่สุด อย่าปล่อยให้เปะปะไปแสวงหาอาหารตามชอบใจจะต้องหลงไปพบอาหารที่เป็นพิษแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยุคนี้สมัยนี้ มีอาหารที่เป็นโทษเป็นพิษร้ายแรงแก่จิตใจมากมาย เต็มไปทั่วทุกหนทุกแห่ง โอกาสที่ใจจะหลบหลีกให้พ้นพิษภัยเหล่านั้นยากมาก สติปัญญารักษาใจที่เพียงพอเท่านั้น ที่จะทำให้แลเห็นช่องทางหลบหลีกพิษภัยเหล่านั้นได้ สามารถรักษาใจให้พ้นพิษภัยร้ายแรง มีความสวัสดีได้ แม้พอสมควร.

ใจที่มีความคิดอาบยาพิษร้าย เป็นใจที่ทำให้ตายได้ทั้งเป็น

อันการตายทั้งเป็นนั้น น่าหวาดกลัวยิ่งกว่าการตายด้วยสิ้นชีวิต หมดลมหายใจจริง น่าหวาดกลัวยิ่งกว่ามากมายนัก ผู้ที่ตายทั้งเป็น คือผู้เป็นคนเลวในสายตาของคนดี เป็นที่รังเกียจของสังคมคนดี ไปสู่ที่ใดจักไม่มีความหมาย เหมือนเป็นความว่างเปล่าปราศจากการต้อนรับ ที่ท่านเปรียบว่าตายทั้งเป็นก็เช่นนี้ด้วย คือไม่อยู่ในสายตาในความสนใจของผู้ใด เห็นก็เหมือนไม่เห็น จึงเป็นเหมือนวิญญาณที่ไม่มีร่าง ยิ่งกว่านั้น ผู้ที่ตายทั้งเป็น ก็คือผู้ที่เป็นดั่งซากศพที่เน่าเหม็น เป็นที่ยินดีพอใจเข้าห้อมล้อมหนาแน่น ของเหล่าแมลงวันหรือหนอนน้อยใหญ่เท่านั้น นั่นก็คือคนตายทั้งเป็นด้วยกัน หรือคนไม่ดีด้วยกันเท่านั้น ที่จะยินดีต้อนรับพวกเดียวกัน คนดีจักไม่รังเกียจคนไม่ดีไม่มีเลย.

คนใจไม่ดี ด้วยความคิดที่ไม่ดีนำไป มีอยู่ในบ้านใดเรือนใด แม้เพียงคนเดียว ย่อมทำความเดือดร้อนไม่สงบสุขให้บ้านนั้นเรือนนั้น คือให้แก่ผู้คนในบ้านนั้นเรือนนั้น ยิ่งมีมากคนความเดือดร้อนไม่สงบสุขย่อมมากขึ้น และย่อมแผ่ขยายออกไปได้ถึงบ้านอื่น เรือนอื่น คนอื่น ถึงสังคมเล็กสังคมใหญ่ ถึงประเทศชาติ และถึงทั่วโลกก็ได้ด้วย.

ผู้คนที่ใดมีความไม่สงบสุขโดยสมควร พึงรู้ได้ว่าที่นั่นมีผู้ที่มีใจไม่ดี มีความคิดไม่ดี รวมอยู่ด้วย อย่างน้อยเพียงคนเดียวก็ก่อความไม่สงบสุขให้เกิดขึ้นได้ ไม่ว่าเขาไม่ดี เราไม่ดี หรือใครก็ตามไม่ดี ย่อมทำให้ที่นั้นเดือดร้อน ย่อมทำให้ผู้อยู่ร่วม

สถานที่นั้นหรือสังคมนั้นเดือดร้อน ไม่สงบสุข เพราะคนไม่ดี ใจไม่ดี เพราะคิดไม่ดี ย่อมเป็นเหตุแห่งความเดือดร้อนแน่นอน ควรจำความจริงนี้ไว้ และไม่ทำตนให้เป็นความเดือดร้อนของบ้านเรือน ของสังคม ของประเทศชาติ ตลอดไปถึงของโลก.

ที่ถูกต้องแท้ คือต้องพิจารณาตนเอง ให้เห็นชัดถึงความคิด ถึงจิตใจที่เป็นไปตามความคิด ว่าดีหรือไม่ดีแน่ อย่าเข้าข้างตัวเอง จงดูให้เห็นตามเป็นจริง จะได้สามารถทำตนให้เป็นกำลังเพิ่มความสงบสุขให้แก่บ้านเรือน ประเทศชาติ และโลก.

โลกทุกวันนี้มืดด้วยควันพิษแห่งความไม่ดีมากมาย อันเกิดแต่จิตใจมนุษย์ จิตใจที่สกปรกมืดมิดด้วยความคิดชั่วคิดร้าย การฆ่า การข่มขืน อย่างทารุณโหดเหี้ยมทุกรูปแบบ เป็นที่สลดสังเวชอย่างยิ่งนั้น กำลังเกิดขึ้นมากขึ้น มากขึ้นตามวันเวลา ข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์แต่ละวัน ส่วนใหญ่ ไม่พ้นเรื่องน่าสลดสังเวชดังกล่าว ใครเล่าจะไม่สงสัยว่า ในที่สุดจะเกิดอะไรขึ้นในบ้านในเมืองที่รักของเรา แต่อย่าพากันสงสัย และวิตกกังวลอยู่เท่านั้น แต่จงพากันพร้อมใจแก้ แก้ให้พร้อมเพรียงกัน ให้บ้านของเราเมืองของเรากลับคืนสู่ความสงบสุข ซึ่งความพร้อมเพรียงเท่านั้น จะยังให้เกิดผลสำเร็จได้ และมิใช่ให้พร้อมเพรียงกันแก้ไขอะไรอื่น หรือแก้ไขผู้ใดอื่น แต่ให้แต่ละคนเร่งแก้จิตใจตนเอง ให้พ้นจากอำนาจความคิดที่ไม่ถูกต้อง ความคิดที่เต็มไปด้วยความหยาบกระด้างสกปรก เพราะความโลภ ความโกรธ ความหลง.

ควรต้องเชื่อ แม้พอสมควร ว่าความทุกข์ความร้อน ความเศร้าหมองแห่งจิตใจของเรา ที่เกิดขึ้นมากมายนั้น เกิดจากความคิดผิด มีความคิดผิดเป็นต้นเหตุ อันความผิดนั้น ไม่ว่าจะคิดผิด หรือพูดผิด หรือทำผิด มีผลเป็นโทษเป็นภัยแก่จิตใจเจ้าตัวเอง ก่อนจะเป็นโทษภัยแก่ผู้อื่นทั้งหมด.

กรรมมีจริง ผลของกรรมมีจริง กรรมดีให้ผลดีจริง กรรมชั่วให้ผลชั่วจริง ผู้ใดทำกรรมใดไว้ จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น ผู้ไม่ได้ทำหาต้องได้รับไม่ ความเข้าใจผิดในเรื่องนี้มีอยู่ให้ได้ยินได้ฟังเนือง ๆ เช่นมารดาบิดาทำไม่ดีต่าง ๆ นานาให้เห็นเกิดเหตุการณ์รุนแรงแก่ชีวิตบุตรธิดา ก็มักจะกล่าวกันว่าลูกรับเคราะห์แทนมารดาบิดาบ้าง หรือลูกรับกรรมแทนมารดาบิดาบ้าง ความจริงไม่เป็นเช่นนั้น จะรับผลกรรมแทนกันไม่ได้ ไม่มีมารดาบิดาทำไม่ดี ทำบาปทำอกุศล ยังอยู่ดีมีสุขก็เพราะผลของบาปอกุศลยังส่งไม่ถึง แต่บุตรธิดาที่ไม่ทันได้ทำบาปทำอกุศลกลับต้องมีอันเป็นไปต่าง ๆ นั้น นั่นเป็นเรื่องการรับผลของบาปอกุศลที่ทำไว้ในภพชาติก่อน ที่ตามมาส่งผลในภพชาตินี้แน่นอนบุตรธิดาผู้ได้รับผลไม่ดีต่าง ๆ นานา ต้องทำกรรมไม่ดีไว้ในภพชาติหนึ่งแน่นอน แต่เราไม่รู้ไม่เห็นเท่านั้น ไม่ใช่บุตรธิดารับผลกรรมแทนมารดาบิดา.

ผู้จะเกิดร่วมกัน เป็นแม่เป็นพ่อเป็นลูกกัน ต้องมีกรรมดีกรรมชั่วในระดับเดียวกัน ไม่แตกต่างห่างไกลกัน จึงทำให้เหมือนลูกรับกรรมแทนแม่พ่อผู้ทำบาปอกุศล ลูกที่มารับผลไม่ดีต่าง ๆ

ขณะที่แม่พ่อเป็นผู้ประกอบกระทำกรรมไม่ดี นั่นเพราะกรรมไม่ดีของลูกส่งผลทันในระยะนั้น จึงทำให้ยากจะเข้าใจได้ จึงทำให้เกิดความเข้าใจสับสนกันมาก กรรมของคนหนึ่ง ผลจะไม่เกิดแก่อีกคนหนึ่งแน่นอน.

ผู้พรั่งพร้อมด้วยสมบัติทั้งปวง ทั้งทรัพย์ ทั้งยศ ทั้งความดี มีจำนวนไม่น้อยที่ปรารถนาจะได้บุตรธิดา แต่หาสมปรารถนาไม่ ตรงกันข้ามกับผู้มีฐานะลำบากมากหลาย ที่ได้บุตรธิดาไปตามกัน ก็ต้องเข้าใจว่าเด็กหญิงชายเหล่านั้น มีกุศลเพียงจะได้มีฐานะเท่านั้น จึงต้องเกิดในฐานะเช่นนั้น ไม่ได้เกิดกับมารดาบิดาผู้มีฐานะพรั่งพร้อมสามารถให้ความสุขแก่บุตรธิดาได้ยิ่งกว่ามารดาบิดาผู้ยากจน ผู้ไม่พรั่งพร้อม เป็นเรื่องกรรมคือกุศลและอกุศล หรือความดีความไม่ดี ที่ผู้ทำไว้ต้องได้รับผลตรงตามเหตุแน่นอน ผู้ไม่ได้ทำเหตุดีไว้ จักได้รับผลดีไม่ได้ ดังที่จะเกิดในฐานะที่พรั่งพร้อมไม่ได้ ต้องเกิดในฐานะที่สมกับกรรมที่ได้ทำไว้แล้ว แม้ในภพชาติอื่น.

ผู้มีฐานะสูงส่งและพรั่งพร้อมด้วยสมบัติทั้งปวงนั้น เป็นที่เชื่อกันว่ามาจากที่สูงที่ดี เช่น เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินทั้งหลาย ก็ถือกันมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ว่าเป็นเทวดามาเกิด จึงมีคำเรียกขานว่าสมมุติเทพ เทพคือเทวดานั้นมีที่อยู่บนสวรรค์ ชั้นสูงชั้นต่ำตามกำลังแห่งบุญบารมีที่ได้บำเพ็ญมา และเทวดามาเกิดเป็นมนุษย์ได้ โดยจะไม่ใช่เป็นมนุษย์ที่ต่ำต้อยกว่าเทวดาจนเกินไป

เทวดาเคยกับความสูงส่งแสนสบาย แม้จะมาเกิดเป็นมนุษย์ด้วยใจสมัคร ก็ย่อมต้องเลือกฐานะที่ควรแก่ฐานะของเทวดาจริง ๆ ไม่เช่นนั้นก็ไม่เต็มใจมาง่าย ๆ คงด้วยเหตุนี้ที่มีผู้มาเกิดในฐานะลำบากมากมาย เพราะมิได้มาจากเทวดา ส่วนผู้จะต้องมาจากเทวดาหายากนัก.

ผู้ที่ทำกุศลทำคุณงามความดีไว้ไม่เพียงพอในภพชาติก่อน ๆ แม้ปรารถนาจะเกิดกับมารดาบิดาผู้พรั่งพร้อม ผู้ร่ำร้องอยากได้บุตรธิดาหนักหนา ถึงกับเที่ยวบนบานศาลกล่าว ก็หาเกิดในฐานะเช่นนั้นได้ไม่ เป็นความมหัศจรรย์แห่งอำนาจการจัดสรรของกรรมโดยแท้จริง ผู้ยังมีกิเลสย่อมต้องเกิดอีก มีภพชาติข้างหน้าต่อไปอีก แม้ปรารถนาจะเกิดใหม่ในฐานะที่สูงส่งพรั่งพร้อมเพียงใด ก็พึงเร่งทำบุญทำกุศลทำความดีให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เพื่อจะได้สมปรารถนา.

ความอำมหิตโหดเหี้ยมมีมากมายในยุคนี้สมัยนี้และเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จนจะเป็นความเคยชิน จนจะเป็นเรื่องธรรมดาไปเสียแล้ว เช่นนี้ไม่ถูกต้อง ปล่อยให้เกิดความรู้สึกต่อเรื่องร้ายเหล่านี้ว่าเป็นธรรมดาไม่ถูกแน่ ความชินชาของจิตใจต่อเรื่องร้าย ๆ ต่อความโหดเหี้ยมอำมหิต เป็นความน่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ควรแก้ไขให้เต็มสติปัญญาความสามารถ แก้ไขทั้งใจตนเอง อย่ายอมให้ชินชาต่อความไม่ดีเหล่านั้น แก้ไขทั้งใจเด็กใจเยาวชนอย่าให้เกิดความชินชา เพราะความชินชาต่อการทำไม่ดี จะทำให้ทำไม่ดีได้

อย่างสบาย ไม่ตะขิดตะขวงไม่สะทกสะท้าน ความตกต่ำของจิตใจจะมากขึ้นทุกที อย่างรวดเร็ว เพราะความชินชาในเรื่องเลวร้ายทั้งหลาย.

ผู้ใหญ่ใจเหี้ยมทำเรื่องโหดเหี้ยมอำมหิตได้ ทั้ง ๆ รู้ว่าเป็นความโหดเหี้ยม แต่เด็กหรือเยาวชนอาจจะยังไม่ทันรู้ ว่าที่จะกระทำ หรือแม้ที่ทำไปแล้ว ว่าเป็นความโหดเหี้ยมอำมหิตไร้เมตตากรุณา อันจะพาชีวิตตนให้ตกต่ำเศร้าหมอง ให้ได้รับกรรมสนองเสมอกับที่ได้ทำไป อาจจะในชาตินี้ คืออนาคตอันใกล้ หรืออาจจะในชาติภพต่อ ๆ ไป คืออนาคตอันไกล แต่ถึงอย่างไรก็ต้องได้รับผลที่ตรงตามเหตุ เพียงจะเร็วหรือช้าเท่านั้น ให้มั่นใจในกรรมและการให้ผลของกรรม ว่าผลตรงตามเหตุแน่นอน และผู้ทำหนีผลของกรรมที่ทำแล้วไม่พ้นแน่นอน.

กรรมสนองกรรม ประโยคนี้มีผู้พูดบ่อยมาก แต่มีผู้เชื่อจริงจังน้อย แม้ผู้ที่ชอบพูดก็หาเชื่อจริงจังไม่ ใช้เป็นคำเปรยติดปากเสียมากกว่า กรรมจึงมีโอกาสสนองกรรมได้มากขึ้นทุกที เพราะไม่มีผู้ที่เชื่อจริง จึงยังทำอะไรต่อมิอะไรไปตามอำนาจของใจ ที่มีความคิดนำไป ที่มักจะนำไปตามกิเลสใหญ่คือโลภ โกรธ หลง เสมอ.

กรรมสนองกรรมนั้น มีทั้งกุศลกรรมสนองกุศลกรรม และอกุศลกรรมสนองอกุศลกรรม มีทั้งที่ใหญ่ยิ่ง และมีทั้งที่เล็กน้อย กุศลกรรมสนองกุศลกรรมที่ใหญ่ยิ่งก็เช่น ผู้อยู่ในฐานะ

ลำบากยากแค้นหาเช้ากินค่ำ ถูกลอตเตอรี่รางวัลที่ ๑ เป็นต้น ทำให้ฐานะเปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือ ทำไมจึงไม่เป็นเรา มีผู้ตั้งปัญหาเช่นนี้เสมอเมื่อมีผู้โชคดีเกิดขึ้น เมื่อมีปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้น ก็ควรอย่างยิ่ง ที่จะพากันตอบปัญหานี้ให้ตรงกับความจริง ที่จะเป็นการส่งเสริมความเชื่อที่ถูกต้อง คือเชื่อในกรรม โดยต้องตอบว่ากรรมดีที่เขาทำไว้แน่ ตามมาส่งผลแล้ว จึงเหมือนลาภลอยมาจากฟ้าจากสวรรค์ ที่แท้เป็นลาภที่ลอยมาจากมือแห่งกุศลกรรมที่เขาทำของเขาไว้เอง.

อยากมั่งมีศรีสุข ต้องสร้างมือแห่งกุศลกรรม หรือมือแห่งมหาเศรษฐีของตนขึ้น สำเร็จสมบูรณ์ใช้งานได้เมื่อใด เมื่อนั้น กุศลกรรมจะสนองกุศลกรรมให้เกิดแก่ตน จะได้ลาภลอยกับเขาได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นถูกลอตเตอรี่รางวัลที่ ๑ สักครั้งถูกหลายครั้งก็ได้ ไม่ใช่ลาภลอตเตอรี่ ลาภอื่นก็มีถมไป เมื่อยังไม่ได้ทำกุศลกรรมเพียงพอ ก็ยังไม่เข้าใจ ยังอาจไม่ปลงใจเชื่อว่าจะเป็นไปได้ ก็ลองดูไปให้ทั่ว หลาย ๆ ชีวิตเริ่มต้นอย่างลำบากยากแค้น เมื่อกุศลกรรมที่ต้องทำมาแน่ในอดีตชาติมาส่งผล ให้ทำอะไรก็เจริญรุ่งเรืองเป็นเงินเป็นทอง และเป็นเศรษฐีในที่สุดทิ้งฐานะเดิมไว้ห่างไกล ไม่ใช่เพราะอะไรอื่นเลย เพราะอำนาจแห่งความดีแห่งบุญกุศลที่ต้องทำมาแน่ อาจจะในภพชาตินี้ หรืออาจจะในอดีตชาติ พากันเชื่อให้ถูก จะได้พากันสร้างอนาคตคืออาจจะอย่างเร็วอนาคตในชาตินี้ และในชาติต่อ ๆ ไป ซึ่งต้องเป็นไปตามที่ตั้งใจสร้างอย่างดี ด้วยมีกุศลกรรมเป็นเครื่องประกอบ ของที่ประกอบด้วยวัสดุงามมีค่า ย่อมสำเร็จเป็นของ

งดงามมีค่าฉันใด ภพชาติข้างหน้าที่ประกอบด้วยกุศลกรรมความดี ก็ย่อมสำเร็จเป็นภพชาติที่ดีฉันนั้น.

อย่าสร้างมือแห่งอกุศลกรรม หรือมือแห่งเพชฌฆาตขึ้นสังหารตน เพราะแม้สร้างสำเร็จเมื่อใด เมื่อนั้น อกุศลหรือมือแห่งเพชฌฆาต จะสังหารผู้สร้างอย่างแน่นอน ซึ่งก็เคยพบเคยเห็นกันบ่อย ๆ อยู่ดี ๆ ไฟก็ไหม้บ้าน หนีไม่พ้น ถูกไฟไหม้ตายอย่างทรมาน หรืออยู่ดี ๆ ก็มีคนร้ายเข้าปล้นจี้ทำร้ายถึงตาย หรือไปเล่นน้ำสนุกสนานกับเพื่อนฝูงอยู่ดี ๆ เกิดมรสุมกะทันหัน คลื่นใหญ่ถาโถมเข้ากวาดลึกไปในทะเล ใครก็ช่วยไม่ได้ ตายอย่างกระเสือกกระสน เหล่านี้คือการกระทำของมือแห่งอกุศลกรรมที่ต้องได้สร้างไว้แน่ แม้จะจำไม่ได้ นึกไม่ออกก็ตาม.

ภาพข่าวมนุษย์จับลูกไก่น้อยน่ารักทิ้งลงไปในน้ำที่มีจระเข้ใหญ่อ้าปากรออยู่ แล้วปากของจระเข้ก็งับร่างน้อยนิดของลูกไก่ไว้ ให้เห็นเพียงหน้าน้อย ๆ ที่นัยน์ตาเบิกกว้าง ไม่อาจรู้ว่าเป็นอาการตกใจสุดขีด หรือเป็นอาการที่ไร้เดียงสาของลูกไก่น้อย ฝ่ายบุรุษหนุ่ม มือผู้ช่วยจระเข้มัจจุราชนั้น ยิ้มแย้มแช่มชื่น ขณะหิ้วลูกไก่น้อยก่อนโยนลงน้ำให้จระเข้ เขาก็คงจะเป็นพ่อคน หรือพี่คน ที่มีลูกน้อย ๆ หรือมีน้องน้อย ๆ ถ้าใจของเขาจะอ่อนโยนด้วยเมตตาสักเล็กน้อย เขาคงจะนึกถึงลูกน้อยของเขา หรือน้องน้อยของเขา แม้ตกลงไปในปากจระเข้บ้าง เขาจะรู้สึกอย่างไร ใจไม่แทบขาดหรือ จะไม่คิดแทนลูกแทนน้องหรือ ว่าจะตกใจ

เพียงไหน จะเจ็บปวดเพียงไหน เขาต้องคิดแน่ ถ้าลูกไก่น้อยเป็นลูกหรือเป็นพี่น้องของเขา เช่นเดียวกับเราทุกคนก็ต้องคิดแน่แทบเป็นแทบตายไปกับเหตุการณ์นั้นแน่ แต่บุรุษหนุ่มนั้นต้องไม่ทันคิด เขาจึงยิ้มแย้มแช่มชื่น และโยนลูกไก่น้อยให้จระเข้กินได้สบาย ความคิดจึงสำคัญนัก ควรใช้ความคิดให้ดี ให้เหมาะให้ควรกับเหตุการณ์กับเวลา จะได้สามารถรักษาใจ ให้ไกลความสกปรกชั่วร้ายสารพัดได้.

เชื่อเสียเถิด ว่ากรรมให้ผลจริง ทำแล้วหนีไม่พ้น ต้องได้รับผลของกรรมที่ทำแล้วนั้นแน่นอน ไม่เวลาใดก็เวลาหนึ่ง ทำดี แม้ไม่มุ่งหวังผลดีตอบแทน ก็ต้องได้ ทำไม่ดี แม้หวังผลดีก็ต้องไม่ได้ กรรมที่เป็นเหตุและที่เป็นผล ตรงกันเสมอ ยกตัวอย่างกรรมชนิดหนึ่ง ที่อาจจะไม่เคยได้กล่าวถึงมาก่อน คือเรื่องการอบรมลูกน้อย พระอาจารย์รูปหนึ่ง ซึ่งเป็นที่เคารพนับถืออย่างกว้างขวาง ได้เคยสอนไว้อย่างจริงจัง ว่าให้ผู้กำลังจะเป็นมารดา พูดกับเด็กที่เพิ่งเริ่มก่อตัวในครรภ์ ให้สอน ให้อบรม ประสงค์ให้เด็กเป็นอย่างไร ให้สอนให้อบรมไปทางนั้นที่ท่านบอกไว้นั้นเป็นเวลากว่ายี่สิบปีมาแล้ว บัดนี้ทารกในครรภ์มารดากำลังได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างหนัก โดยภาพทางโทรทัศน์ เสียงทางโทรทัศน์ เรื่องราวทางโทรทัศน์ ซึ่งเข้าไปถึงทุกบ้านทุกเรือน ผู้ที่กำลังเป็นมารดาได้ดูได้เห็นได้ยินได้ฟังได้เกิดอารมณ์ไปตามภาพตามเสียงตามเรื่องราว นั่นแหละคือกำลังอบรมสั่งสอนลูกน้อยในครรภ์แล้วอย่างหนัก ยากที่เมื่อทารก

นั้นพ้นจากครรภ์มารดาแล้ว จะเป็นอื่น ที่ไม่เหมือนได้รับการอบรมสั่งสอนมา น่าคำนึงถึงข้อนี้ให้มาก.

ผู้ห่วงใยเด็กและเยาวชนในยุคนี้ให้คำแนะนำไว้น่าฟัง ว่าอย่าปล่อยบุตรธิดาในวัยอ่อนต่อโลกทั้งหลายที่ยังเหมือนผ้าขาวบริสุทธิ์สะอาด ให้ดูหนังดูละครทางโทรทัศน์ ตามลำพัง ผู้ใหญ่จงดูด้วยเสมอ แนะนำให้รู้ดีรู้ชั่วรู้ถูกรู้ผิดในภาพที่เห็น ในเสียงที่ได้ยิน เด็กจะได้ไม่รับโทษจากภาพจากเสียงที่ได้เห็นได้ยิน เด็กจะได้ไม่เติบโตขึ้นเป็นมารของสังคม ไม่เป็นความเดือดร้อนของประเทศชาติ ตลอดไปถึงของโลก.

ผู้จะเป็นผู้ให้คำแนะนำที่ดีงามถูกต้องแก่ใคร ๆ ได้ จะต้องรู้จักความดีงามความถูกต้องด้วยตนเองก่อน ไม่เช่นนั้นพูดไปสอนไป ตามอำนาจความอยากพูดอยากสอนของตน ก็จะไม่เกิดผลดีได้ ทั้งยังจะเกิดผลเสียอีกด้วย ผู้จะรับฟังก็เช่นกันควรต้องรอบคอบ ควรต้องพิจารณาอย่างดี ว่าผู้ใดจะสอนให้ดีให้ถูกจริง ผู้สอนมีมาก และผู้สอนไม่ดีไม่ถูกก็มีอยู่ ทุกคนจึงมีหน้าที่ต้องระวังรักษาตนเอง.

แน่นอน ที่จะให้นักเขียนเรื่องออกอากาศเป็นวิทยุเป็นโทรทัศน์ เขียนแต่เรื่องที่ไม่มีคนร้ายคนเลวเลย ย่อมเป็นไปไม่ได้ แม้เขียนได้ ใครหรือจะสนใจนำไปทำเป็นหนังเป็นละครจึงต้องมีทั้งแบบอย่างที่ดีหรือที่เลวปนกันไป ให้เหมือนชีวิตจริงยิ่งชีวิตจริงสมัยนี้มีความเสื่อมทรามมากมายนัก บทหนังบทละคร

ที่ต้องการแสดงให้เป็นจริงเป็นจังก็คงยิ่งต้องหนักหนาตามไปด้วยเป็นธรรมดา เพื่อให้สามารถผูกใจผู้ดูไว้ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ดูที่ห่วงใยจิตใจของตน ควรจะถือเป็นโอกาสดี ที่จะได้ดู ได้เห็นได้ยิน ได้ฟัง ความไม่เหมาะสมแก่จิตใจเหล่านั้น เพื่ออาศัยเป็นเครื่องยกระดับจิตของตนให้สูงขึ้น เห็นภาพได้ยินเสียงอันเป็นที่น่ารังเกียจ ให้รู้ตามเป็นจริง ว่านั่นพึงรังเกียจ ไม่พึงถือเป็นแบบอย่างโดยเด็ดขาด โดยเฉพาะลูกหลานที่ยังสะอาดนัก ต้องสอนให้รังเกียจตัวอย่างที่ไม่งดงามเหล่านั้นให้ได้ อย่าปล่อยให้เกิดความคิดผิด ว่าตัวอย่างที่เห็นเป็นแบบอย่างที่แม้ปฏิบัติตามแล้วจะโก้เก๋ทันสมัย เพราะไม่ใช่ความจริงเช่นนั้น.

นักแสดงทั้งหลายกล่าวได้ไม่ผิด ว่าเป็นผู้นำชีวิตมาเสียสละเสี่ยงอันตรายมหันต์ โดยเฉพาะวัยรุ่นผู้รับบทสำคัญทั้งหลายที่ได้ยินเสียงบอกเล่าให้ฟังเสมอ ว่าแสดงราวกับว่าชีวิตจริงคุ้นเคยกับความหยาบคายเหลือเกิน และผู้เล่าก็แสดงความห่วงใยชีวิตเยาวชนไทยเหล่านั้นเป็นอันมาก ห่วงว่าจิตใจจะชินชากับถ้อยคำวาจา กิริยาท่าทางที่ทำซ้ำแล้วซ้ำอีก ในหนังในละครเรื่องนั้นเรื่องนี้ ที่มีให้แสดงมากมาย ที่จริงฟังแล้วก็ต้องพลอยเป็นห่วงตามไปด้วย อะไรก็ตามที่ได้เห็นได้ยินได้ทำบ่อย ๆ ยากนักที่จะไม่ย้อมทาจิตใจให้เป็นเช่นนั้น ท่านจึงสอนหนักหนา ว่าอย่าเกลือกกลั้วกับความไม่ดี เพราะความไม่ดีจะเข้าห่อหุ้มจิตใจให้ไม่ดีได้ง่ายนัก.

เกี่ยวกับการรักษาจิตใจมิให้เข้าไปแตะต้องความหมองมัวทั้งหลาย เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระราชอุปัฌยาจารย์ในสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงกำชับหนักหนา ว่าถ้าเจ้านายฝ่ายในเสด็จมา ได้เฝ้า ได้ทรงสนทนาด้วย ให้ระวังวาจาให้อย่างยิ่ง อย่าให้ไม่เหมาะสมกับที่ทรงเป็นเจ้านายฝ่ายใน ซึ่งไม่ทรงสมควรจะได้ยินได้ฟังเรื่องราวและถ้อยคำที่ไม่ประณีต เจ้านายฝ่ายใน คือเจ้านายผู้หญิง ไม่เคยทรงสั่งให้ระวังเกี่ยวกับเจ้านายฝ่ายหน้า คือเจ้านายผู้ชายเลย.

คนไทยสมัยก่อนรักษาจิตใจของเด็กหญิง ของผู้หญิงมากกว่าของเด็กชาย ของผู้ชาย เพราะคนไทยสมัยก่อนเห็นว่าผู้หญิงหน้าบางกว่าผู้ชาย อายง่ายกว่า จึงถนอมรักษาให้ห่างไกลสิ่งที่ควรอายทั้งหลาย เช่นคำที่ใช้ ไม่ให้หยาบโลน แต่ให้สุภาพที่สุด เช่นเดียวกับกิริยามารยาท มาสมัยนี้ ผู้ใหญ่ก็เปลี่ยนไป เด็กก็เปลี่ยนไป ทั้งผู้หญิงทั้งผู้ชายมีความเสมอหน้ากันเกือบหมด เตะต่อยด่าทอ ทำได้เหมือนกัน กล่าวได้ว่าคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงยิ่งขึ้นเป็นลำดับในกิริยาวาจา เป็นเรื่องของสมัย เรื่องของวัฒนธรรมตะวันตก ที่ไปนำเข้ามาพร้อมกับการศึกษาทางวิทยาการ จึงยากจะแก้ไข ยากจะขัดขวาง อย่างดีที่สุดที่ควรทำก็คือ บอกเล่าให้เยาวชนหรือเด็กผู้เป็นอนาคตของชาติรับรู้ไว้บ้าง ว่าจิตใจของคนไทยที่แท้จริงนั้นสูงส่งงดงามนักสอนไว้ให้พูดอย่างนั้น ให้นั่งอย่างนั้น ให้ยืนอย่างนั้น ไม่ให้พูด

อย่างนั้น ไม่ให้นั่งอย่างนั้น ไม่ให้ยืนอย่างนั้นเป็นต้น เมื่อผู้ใหญ่สอน เด็กก็จงฟังให้ดีเถิด ทำตามได้บ้างก็ยังดี จะได้มีโอกาสภูมิใจ ว่าเป็นผู้มีส่วนรักษาความดีงามของไทยไว้ แม้เพียงส่วนน้อยก็ยังดี เพราะความเป็นไทยนั้นงดงามเป็นที่ชื่นชอบแน่นอน น่าเสียดายนักถ้าจะให้ลบหายไปหมดสิ้น ไม่หลงเหลืออยู่ประดับความเป็นไทยให้งดงามเลย.

ความจริงนั้นทุกคนทุกสมัยรักความเป็นไทย ผู้ใหญ่ก็รัก เด็กก็รัก แต่บางทีก็คิดไม่ถึง ว่าความเป็นไทยกำลังถูกกลืน เพราะกิริยาวาจาและการแต่งเนื้อแต่งตัวของคนไทยจำนวนไม่น้อย ที่ทำให้ความเป็นไทยเพี้ยนไปทุกที อีกหน่อยถ้าไปอยู่รวมกับคนนานาชาติ อาจจะไม่มีผู้รู้ว่าเราคือไทย จะน่าเสียใจอย่างยิ่ง เมื่อถึงเวลานั้น จะแก้ยากยิ่งขึ้นไปกว่าเดี๋ยวนี้ ผู้ใหญ่แก้ยาก แต่เด็กแก้ได้ เด็กไทยไม่น่าจะปฏิเสธหน้าที่อันควรภาคภูมิใจที่สุดนี้.

การปฏิบัติเพื่อรักษาความเป็นไทยให้ดำรงอยู่ เหมือนเช่นที่บรรพบุรุษไทยท่านสร้างไว้ให้ด้วยความเหนื่อยยาก เป็นความดียิ่งประการหนึ่ง มีผลดีเช่นการทำดีอื่น ๆ เป็นการทำดีได้ดีเช่นกัน ท่านผู้เป็นมารดาบิดาปู่ย่าตายาย บรรพบุรุษมากหลายผู้ล่วงลับไปแล้วของเรา ท่านมีความรักความเป็นไทยอย่างชีวิตจิตใจเช่นคนไทยสมัยก่อนทั้งหลาย ท่านย่อมห่วงใยเฝ้าดูอยู่แน่นอน สำหรับผู้ไม่เชื่อเรื่องพรหมเทพมีจริง หรือผีสางเทวดามีจริง อาจจะไม่เข้าใจ และไม่เชื่อ ว่าบรรดาคนไทยทั้งหลายที่ล่วงพ้นไปแต่

สมัยก่อน ๆ กำลังติดตามดูแลไทยอยู่ด้วยความห่วงใย ผู้ใดมีความรักไทย หวงแหนและรักษาความเป็นไทย ย่อมเป็นเหตุให้ท่านเหล่านั้นชื่นใจ สบายใจ นั่นคือบุญที่เราทำ บุญคือความดี การรักษาความเป็นไทยไว้จึงเป็นการทำดี ที่จะได้ดีแน่นอน.

ลองคิดดูก็จะดี ว่าบรรพบุรุษของไทยเรา ที่สละชีวิตเลือดเนื้อเพื่อไทยมาแล้วตั้งแต่อดีตกาลนานนัก บัดนี้ท่านเหล่านั้นจักเป็นทุกข์เป็นร้อน ด้วยความห่วงใยสักเพียงไหน ที่เห็นความตกต่ำแห่งจิตใจของพวกเรา ผู้มีหน้าที่สืบต่อจากท่าน ในการรักษาประเทศไทยให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงงดงาม ท่านจะสลดหดหู่หัวใจเพียงใด ที่พวกเราผู้มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติพากันขาดสติขาดปัญญา ไม่นำมาควบคุมจิตใจให้ไกลจากความเศร้าหมองนักหนาด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง.

พระพุทธศาสนาเน้นหนักให้พาใจหนีไกลจากโลภะ หรือราคะ โทสะ และโมหะ เพราะทั้งสามอย่างนี้เป็นเหตุแห่งความเศร้าหมอง หรือความสกปรกของจิตใจโดยแท้ ความเดือดร้อนวุ่นวายที่หนักหนายิ่งขึ้นเป็นอันมากในโลกปัจจุบัน เป็นอาการของจิตใจผู้คนพลเมืองของโลก ส่องให้เห็นความสกปรกเศร้าหมองของจิตใจ ว่ามีมากมายยิ่งกว่าก่อนเป็นอันมาก.

เมื่อนึกถึงความสกปรกของจิตใจ ก็น่าจะนึกถึงความสกปรกของแม่น้ำลำคลอง ที่ทุกวันนี้มีขยะลงไปเน่าเหม็น ไม่เป็นน้ำใสสะอาด ที่ให้ความเจริญตาเจริญใจ ให้ประโยชน์ได้แม้

ในการอาบกิน เช่นในอดีตกาลนานมา เป็นเพราะว่าพวกเราพากันขาดสติ ไม่นึกให้ได้เสียแต่แรก ไม่ระวังเสียแต่แรก ว่าจะต้องรักษาแม่น้ำลำคลองมิให้เน่าเหม็นเสียแต่ต้น ด้วยการระมัดระวัง ไม่ยอมให้มีจุดเริ่มแรกก่อตัวของความเน่าเหม็น ไม่ยอมเพิ่มพูนจุดนั้นให้ใหญ่โตมากมายขึ้นเป็นลำดับ คนในบ้านในเมืองมิได้มีเพียงคนสองคน แต่มีจำนวนเป็นพันเป็นหมื่น ทิ้งเศษขยะต่าง ๆ ลงในแม่น้ำลำคลองคนละเล็กคนละน้อยทุกวันทุกคืน ไม่เท่าไรก็จะสุมกันแน่น เน่าเสียไปหมด น้ำทั้งแม่น้ำลำคลองจะมีแต่เชื้อโรค มีแต่กลิ่นเหม็น ไม่มีประโยชน์ใดอีกต่อไป การที่เราพากันปล่อยปละละเลยจิตใจ ให้ตกอยู่ใต้อำนาจความชั่วร้ายนานาประการ ทั้งที่เป็นความโลภ ความโกรธ ความหลง ก็ไม่แตกต่างจากการทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง วันหนึ่งไม่เร็วก็ช้าจะได้พบความเน่าเสียเช่นเดียวกับของจิตใจ ดังเช่นปรากฏให้เห็นแล้วในขณะนี้.

เชื้อโรคและกลิ่นเน่าเหม็นของแม่น้ำลำคลอง แม้จะรุนแรงเป็นที่น่ารังเกียจเพียงไร ก็หาเปรียบได้ไม่กับพิษร้ายและกลิ่นความชั่วร้ายของจิตใจ ยิ่งพากันปล่อยปละละเลยให้ใจเป็นโรคมากเพียงไร พิษร้ายก็จะอบอวลมากขึ้นเพียงนั้น ดังที่นับวันได้ปรากฏมากมายขึ้นทุกที ไม่เพียงในบ้านเมืองเรา แต่ตลอดไปถึงในโลกด้วย.

พร้อมเพรียงกันรังเกียจความชั่วร้ายทั้งหลายเถิด ความสงบสุขจึงจะเกิดได้ในบ้านเมืองเรา เด็กจะไม่ถูกผู้ใหญ่ทารุณ

ผู้หญิงจะไม่ถูกรังแก จะไม่ถูกสังหาร มารดาบิดาครูอาจารย์จะไม่สอนลูกไม่สอนศิษย์ให้เป็นโจร นั่นก็คือจะไม่ให้ความรักพาไปเป็นความตามใจ ให้ไม่รู้ดีไม่รู้ชั่ว ให้ไม่รู้ถูกไม่รู้ผิด มารดาบิดาต้องสอนลูกให้เป็นคนดี ครูอาจารย์ต้องสอนศิษย์ให้เป็นคนดี คนทุกคนต้องสอนตัวเองให้เป็นคนดี โดยมีสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นธงชัยนำหน้าพาเดิน เพื่อไม่เปะปะลงห้วยลงเหว ไม่พาชีวิตให้หมดสิ้นความหมาย.

ชีวิตทุกชีวิตมีโอกาสจะเป็นได้ ทั้งสว่างรุ่งเรืองหรือมืดมิดเศร้าหมอง แม้บางทีจะไม่ทันปรากฏในชาตินี้ แต่จะต้องปรากฏในชาติภพต่อไปแน่นอน ทั้งที่ดีและที่ชั่ว สำคัญต้องเลือกให้ดีต้องปฏิบัติให้ถูก คือต้องเดินไปบนเส้นทางที่ถูก ที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางอันปรารถนา ถ้าปรารถนาชีวิตหรือภพชาติที่รุ่งเรืองสว่าง แต่เลือกทางเดินไม่ถูก ไปเดินบนทางสายที่ตรงลิ่วไปสู่ความมืดมนอนธการ ก็จะได้รับผลที่ตรงกันข้ามกับความมุ่งมาดปรารถนาแน่นอน จึงต้องเลือกทางเดินให้ดี ให้ถูกเพราะสำคัญนัก.

ชีวิตคน ๆ หนึ่งที่รุ่งเรืองสว่างด้วยอานุภาพของความดีคือจุดหนึ่งแห่งความร่มเย็นของบ้านเรือนประเทศชาติ ถ้าหลาย ๆ ชีวิตดำรงอยู่ด้วยความดี ความร่มเย็นเป็นสุขย่อมกว้างขวางออกไป และความร่มเย็นเป็นสุขนั้นเกิดขึ้นที่ไหน ย่อมขับไล่ความทุกข์ความร้อนที่นำ ให้เบาบางหรือหมดสิ้นไปก็ยังได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าคนทั้งหลายไม่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความดี ด้วย

บุญกุศล ด้วยธรรมะ เขาเหล่านั้นรวมกันอยู่ที่ไหน ก็ย่อมทำที่นั้นให้เดือดร้อนไม่มีความร่มเย็นเป็นสุข แม้เชื่อในความจริงนี้ ก็คงเชื่อด้วยว่าโลกทุกวันนี้ต้องการผู้ประพฤติดี ประพฤติชอบ ประกอบด้วยศีลธรรม ธรรมเป็นที่ต้องการยิ่งกว่ายุคไหนสมัยไหนทั้งนั้น และต้องการอย่างรีบด่วน ดั่งไฟกำลังลุกติดบ้านเรือนแล้ว นำน้ำมาดับชักช้า ก็คือไม่ปรารถนาจะรักษาบ้านเรือนนั้นไว้อีกต่อไป ยินดีจะปล่อยให้ไฟเผาผลาญจนหมดสิ้น.

อานุภาพของความดีมหัศจรรย์นัก ยิ่งใหญ่นัก ไม่เคยพบไม่เคยเห็นไม่เคยประสบด้วยตนเองย่อมยากจะเชื่อ ย่อมยากจะเข้าใจ แต่ผู้มีปัญญานั้นมักจะยอมเชื่อในสิ่งที่จะไม่มีทางเสีย มีแต่ทางที่จะได้ หรือมีแต่ทางเสมอตัว น่าจะพากันมีปัญญา เพื่อเชื่อในทำนองเดียวกันดังกล่าว.

เมื่อหลายสิบปีแล้ว สุภาพสตรีผู้หนึ่งเล่าให้ฟังว่า กลับจากไปปฏิบัติธรรมในวัดป่าแห่งหนึ่ง ได้พบเหตุการณ์เป็นที่อัศจรรย์ใจ ที่ไม่เคยพบมาก่อน และได้เล่าอย่างละเอียดลออว่าตนเป็นผู้มุ่งมั่นในการปฏิบัติเพื่อมรรคผล เลือกวิธีระวังจิตมิให้วุ่นวาย และก็คิดว่าทำได้ผลสำเร็จดีพอสมควร มีความสงบสบายใจมากอยู่เสมอ แต่วันหนึ่ง ขณะพักอยู่ในวัดป่าดังกล่าวอย่างสงบเงียบ ปราศจากผู้คนและเรื่องรบกวนทั้งหลาย ขณะที่ระวังใจอยู่ตามปกติ ก็รู้สึกว่ามีความผิดปกติเกิดขึ้น เหมือนฟองเล็ก ๆ ผุดขึ้นในน้ำโซดา ทันทีที่เอะใจในความผิดแปลกที่ไม่เคยมี ฟองโซดานั้นก็ผุดขึ้นถี่ยิบมากมาย รบกวนจิตใจอย่างยิ่ง

ทำให้ตกใจ ขณะนั้นเป็นเวลาใกล้ค่ำ จึงคิดว่า การเข้าป่าเดินจงกรมอาจจะแก้ไขให้จิตกลับเป็นปกติได้ จึงรีบลงจากกุฏิที่พักหลังเล็ก ๆ พร้อมจานสังกะสีเล็กสองใบ และเทียนไขสองดอกเป็นเครื่องประกอบการเดินจงกรมกลางคืนในป่าที่หนาทึบด้วยหมู่ไม้ทั้งใหญ่น้อย ก่อนจะทันได้จุดเทียนวางหัวท้ายทางจงกรม ความผิดปกติในจิตใจก็ทวีขึ้นมากมาย ทำให้เร่าร้อนจนแทบจะยับยั้งไม่ได้ อยากจะกรีดร้องให้สุดเสียง พร้อมกับอยากจะออกวิ่งไปทางไหนก็ได้ เพราะทนเดินดี ๆ เช่นที่เคยเดินจงกรมไม่ไหวแล้ว แต่เหมือนมีผู้ใดผู้หนึ่งแอบแฝงอยู่ในป่านั้น อ่านใจที่พลุ่งพล่านปานน้ำเดือดออกอย่างทะลุปรุโปร่ง รู้ความคิดที่กำลังจะวิ่งและกำลังจะกรีดร้อง จึงให้เสียงยับยั้งสติ ว่า **"อย่าให้เสียงออกจากปากเป็นอันขาด มิฉะนั้นจะไปกันใหญ่"** เสียงเตือนนั้นยับยั้งเสียงที่กำลังจะกรีดก้องออกจากปากไว้ได้ ด้วยความพยายามอย่างเต็มที่ ด้วยความกลัวจะขาดสติไปโดยไม่อาจกลับคืนดีได้อีกเลย ขณะเดียวกันก็ยังอยากจะวิ่งให้ป่าราบ แต่เสียงเดียวกันนั้นอีก ที่ห้ามว่า **"อย่าวิ่ง ถ้าวิ่งจะไม่ได้กลับอีกเลย"** และก็เสียงห้ามนี้อีกที่ทำให้ควบคุมตัวเต็มที่ บังคับขาไม่ให้วิ่งแต่จะเดินเช่นปกติก็ไม่ไหวจริง ๆ ได้เพียงเดินอย่างเร็วที่สุด ราวกับที่เรียกว่าจ้ำเอาจ้ำเอานั่นเอง ใจก็ร้อนราวถูกเผา มีความรู้สึกตัวว่ากำลังจะบ้าแล้ว ใจขณะนั้นจึงแผดร้องอยู่ว่า **"ท่านอาจารย์ขาช่วยด้วย จะบ้าแล้ว ท่านอาจารย์ขาช่วยด้วย จะบ้าแล้ว"** และรู้ตัวว่านึกถึงท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะมหาเถระ ที่แม้ไม่เคยได้พบกราบไหว้ท่าน แต่ก็มีความเคารพท่านที่สุด ขณะนั้น

เอง ปรากฏร่างท่านอาจารย์ขึ้นข้างหน้า ในระยะห่างพอสมควร กำลังเดินหันหลังให้ แต่ความรู้สึกบอกว่านั่นคือท่าน ความรุนแรงของใจที่จะบ้าจริง ๆ ทำให้ไม่ตื่นเต้น ไม่ดีใจเลยสักนิด ที่ท่านอาจารย์มาอยู่ตรงหน้า พอเดินไปสุดทางจงกรม หันกลับก็เห็นภาพท่านอาจารย์เดินนำอยู่อีก เป็นเช่นนี้ไม่รู้ว่านานเพียงไร แต่ความร้อนในใจทำให้ยังแผดร้องอยู่เงียบ ๆ ภายในและยังกึกก้องที่สุดอยู่ภายใน ด้วยประโยคซ้ำซากอยู่อย่างเดียวว่า **"ท่านอาจารย์ขา ช่วยด้วย จะบ้าแล้ว ท่านอาจารย์ขา ช่วยด้วย จะบ้าแล้ว"** กี่เดือนกี่ปีผ่านไป จนทุกวันนี้ ยังเล่าว่าจำเสียงร้องของตนได้แม่นยำชัดเจน และได้เล่าต่อไปว่า ขณะแทบจะบ้าคลั่งแล้วนั้น เท้ากำลังแทบจะพาวิ่งเตลิดแล้วนั้น ก็มีเสียงเหมือนฟ้าผ่าลงตรงหน้า ดังสนั่นหวั่นไหว ทำให้ตกอกตกใจที่สุด ถึงกับหยุดชะงักงันอยู่กับที่ เมื่อเสียงเงียบ เห็นตนเองยืนนิ่งอยู่กลางทางจงกรม เท้าข้างหนึ่งอยู่ในอาการยกค้างอยู่ ไม่ลงสัมผัสพื้น พอรู้ตัวจึงวางลง มีความงงงันที่สุด ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ขณะนั้นป่าไม่เป็นป่า สว่างเจิดจ้าไปทั้งหมด ถึงตอนนี้จึงนึกขึ้นมาได้ ถึงความเร่าร้อนที่สุมแผดเผาใจอยู่จนแทบจะบ้าคลั่ง จึงย้อนดู ตามความถนัดที่ชอบทำเป็นปกติเสมอมา เพื่อระวังรักษาใจ ก็ได้พบความสงบเย็นละเอียดยิบ ให้ความรู้สึกที่บอกไม่ถูก แตกต่างกับเมื่อครู่ก่อน ยิ่งกว่าสีขาวกับสีดำก็ว่าได้ มหัศจรรย์นัก สบายอะไรอย่างนี้ รำพันกับตัวเองอย่างนี้ ทันใดก็มีเสียงบอกว่า **"ได้ชั้น ๓ แล้วนะ"** พอสิ้นเสียงนี้ ก็มีอีกเสียงหนึ่งแย้งขึ้นทันที ชัดเจนหนักแน่น **"ไม่ใช่ จบแล้วต่างหาก"**

แล้วทั้งสองเสียงก็เงียบไป ผู้เล่าเล่าว่า ได้ความเข้าใจความหมายดี ว่าเสียงแรกบอกว่าได้ชั้น ๓ คืออนาคามี และเสียงที่แย้งว่าจบแล้วต่างหาก คือเป็นพระอรหันต์แล้ว คงจะด้วยความเหน็ดเหนื่อยแทบหายใจไม่ออกเมื่อครู่ก่อน ยังมีผลรุนแรงอยู่ เสียงที่บอกว่าเป็นพระอนาคามีก็ตาม เป็นพระอรหันต์ก็ตาม ไม่ทำให้ตื่นเต้นยินดีแม้แต่น้อย สักแต่ว่ารับรู้เฉย ๆ เหมือนคนไม่มีความรู้สึก ซึ่งตรงกันข้ามกับความจริงที่อยากสำเร็จมากมานานนักแล้ว ได้ยินสักแต่ว่าได้ยิน แล้วก็ออกเดินจงกรมต่อไป คราวนี้เดินได้สบาย ๆ เป็นปกติไม่ราวกับจะวิ่งด้วยความร้อนเร่าบ้าคลั่งเหมือนก่อนหน้านั้น ขณะเดินก็ไม่ได้คิดถึงเหตุการณ์น่าตกใจที่เกิดแก่ชีวิตเมื่อครู่ก่อน คงเดินภาวนาพุทโธ ให้ใจอยู่กับพุทโธเท่านั้น แล้วก็เดินได้ไม่นาน ไม่ถึงครึ่งชั่วโมง เกิดอาการง่วงนอนอย่างมาก ฝืนจนฝืนไม่ไหว ง่วงมากมาย จนสงสัย ว่าทำไมที่ครูอาจารย์เคยเล่านั้นเมื่อปฏิบัติได้ผลสูงสุด เกิดปีติ จนไม่ต้องหลับไม่ต้องนอนหลายวันหลายคืนทีเดียว แต่ทำไมเราง่วงมาก สงสัยไปพลางฝืนใจเดินไปพลาง คิดว่าคงจะหายเร็วแต่ก็ไม่หาย ง่วงจนจะหลับทั้งกำลังเดินทีเดียว จึงตัดสินใจกลับกุฏิและเข้ามุ้ง มีมุ้งเล็ก ๆ กาง ในห้องไม่มีใครอื่น เมื่อเข้าไปในมุ้ง ได้นั่งภาวนาอีก ก็ได้เห็นความน่าอัศจรรย์ มุ้งม่านฝาเพดานไม่ปรากฏ มีแต่ความว่างไปทั้งหมด แต่ภาวนาได้ไม่กี่นาทีก็ง่วงอย่างมากมาย จึงตัดสินใจไม่ฝืน ลงนอนทั้ง ๆ ที่ความสว่างไสวปรากฏอยู่ และก็หลับไปจนวันใหม่ ได้เล่าว่าอ่อนเพลียมาก ไม่มีแรงถึงสามวัน อยากแต่จะนอนเท่านั้น และรู้ว่านั่น

คือผลของความบ้า ความบ้าเสียแรงมากเหลือเกิน แต่ก็เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะขณะนอนหมดแรงอยู่ ๓ วัน ได้คิด คิด คิด ทำไมจึงว่าสำเร็จแล้ว ทำไม เป็นความจริงไปไม่ได้ ปฏิบัตินิดเดียว และไม่จริงจังอะไรหนักหนา จะมิง่ายจนเกินไป หรือที่จะได้เป็นถึงพระอรหันต์ผู้ไกลกิเลสแล้วอย่างสิ้นเชิง เชื่อไม่ได้ ถึงอย่างไรก็ไม่เชื่อ แต่ทำไมมีเสียงมาบอกชัดเจนนักเล่า ทำไม หมดเวลาไป ๓ วัน ก็ได้คำตอบที่ตนเองพอใจ ไม่ต้องพิศวงสงสัยอะไรอีกต่อไป ได้ความเข้าใจชัดแจ้ง ว่ากำลังจะต้องเป็นบ้าแน่นอนแล้ว เพราะจิตใจที่แปรปรวนรุนแรงเร่าร้อนผิดปกติ แล้วอยู่ ๆ ก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้น ทำความวิปริตให้หมดสิ้นไปในพริบตาอย่างไม่น่าเชื่อ แล้วก็ตามมาด้วยการหลอกล่อให้หลงเชื่อ ว่าเป็นพระอรหันต์แล้ว ถ้าเชื่อก็จะบ้า ยิ่งกว่าบ้าคลั่งขาดสติเสียอีก เป็นอันว่าเข้าใจดีแล้ว เจ้ากรรมนายเวรที่มีอยู่คงพยายามจะให้เป็นบ้าด้วยขาดสติเป็นครั้งแรก เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างพิสดารทำให้ผ่านพ้นไป ไม่เกิดผล จึงต้องใช้วิธีใหม่ให้บ้าเป็นพระอรหันต์เลยทีเดียว ถ้าเชื่อก็คงบ้าเสียยิ่งกว่าบ้าแบบคลั่งขาดสติแน่ อะไรเล่าทำให้เป็นถึงเช่นนี้ ก็อกุศลกรรมนั่นเองที่ตามมาทัน แต่คุณประโยชน์ที่ได้ทำในพระพุทธศาสนาสม่ำเสมอมานานปี เป็นความดีที่ยิ่งใหญ่ ตัดอกุศลกรรมขาดในพริบตา นี่คืออานุภาพของความดีที่มหัศจรรย์นัก และเป็นจริง.

เป็นที่ได้ยินได้ฟังกันบ่อยครั้ง ว่ามีผู้เสียสติเพราะกรรมฐานแตก คือเพราะปฏิบัติกรรมฐานผิดไปจึงเสียสติ ทำให้มีผู้กลัวที่

จะปฏิบัติกรรมฐาน แต่ที่จริงนั้นเป็นเรื่องกรรมของแต่ละคน ผู้ที่เสียสติ และเป็นผู้ปฏิบัติกรรมฐาน เป็นผู้ที่อกุศลกรรมที่ทำไว้ในอดีตตามมาทันก็ได้ และเพราะไม่มีความดีเพียงพอ จึงไม่อาจตัดอกุศลกรรมให้ขาดได้ ส่วนผู้ปฏิบัติกรรมฐาน หรือไม่ได้ปฏิบัติก็ตาม เมื่อกุศลกรรมตามมาทัน มีความดีเพียงพอ ย่อมตัดอกุศลกรรมให้ขาดได้ คือแม้กำลังจะเป็นบ้าไปแล้วด้วยอำนาจของอกุศลกรรม ก็ย่อมมีอำนาจของความดี ของกุศลกรรม ที่มากเพียงพอ มาตัดผลของอกุศลกรรมให้ขาดได้ในพริบตา เป็นที่น่าอัศจรรย์นัก.

โอกาสให้ทำความดีมีเปิดเสมอสำหรับทุกคน และก็มีปิดได้เช่นเดียวกัน จึงไม่พึงปล่อยให้โอกาสที่เปิดแล้วสำหรับทำความดีผ่านพ้นไป พึงทำดีให้เต็มความสามารถ เมื่อโอกาสเปิดให้ทำไม่พึงผัดผ่อน เพราะใครเล่าจะรู้ว่าโอกาสดีเช่นนั้นจะปิดเมื่อไรโอกาสเช่นนั้นปิดก็หมดทางจะทำดีได้เช่นนั้น เปรียบให้กว้างขวางที่สุดก็คือ ยังมีชีวิตอยู่ทำได้ สิ้นชีวิตแล้วจะทำไม่ได้ ยังมีชีวิตอยู่จะคิดดี พูดดี ทำดี ก็ได้ สิ้นชีวิตแล้วแม้อยากจะคิดดี พูดดี ทำดี ก็ไม่ได้.

มนุษย์นั้นเป็นผู้มีบุญที่สุด สามารถทำบุญทำกุศลทำดีทำงามได้ทุกอย่าง ผู้ไม่ใช่มนุษย์ทำไม่ได้ เป็นเทวดายังทำไม่ได้ ยังต้องลงอาศัยร่างมนุษย์เพื่อทำบุญทำกุศล ร่างทรงเกิดขึ้นทั่วบ้านทั่วเมืองก็เพราะเหตุนี้ และมิใช่มีแต่ในประเทศไทยเราเท่านั้น

ประเทศตะวันตกที่ว่าเจริญนักแล้วก็ยังมี แม้จะเป็นเรื่องลี้ลับสำหรับสายตาบุถุชนทั้งหลาย จนเกิดการหลอกลวงกันขึ้นมากมาย แต่นั่นก็เป็นงานของมนุษย์ผู้มากด้วยเล่ห์เหลี่ยม ที่หลอกลวงมนุษย์ผู้ไม่รอบคอบ พึงพิจารณาเรื่องนี้ให้ถูกต้อง โดยให้เห็นความจริงที่ควรเห็น ว่ามนุษย์มีบุญกว่าใครอื่น ไม่ต้องไปอาศัยร่างใครทำคุณงามความดี ทำได้ด้วยร่างของตนเองนี้แหละ เช่นนี้แล้ว แม้ยังไม่สนใจที่จะเร่งทำบุญกุศล พ้นจากความเป็นมนุษย์แล้ว จะทำได้อย่างไร.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ก่อนจะทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ เสด็จอยู่บนสวรรค์ชั้นดุสิตที่สูงส่ง แต่ไม่ทรงสามารถตรัสรู้ในขณะเสด็จอยู่ในสวรรค์ได้ ต้องเสด็จลงมาสู่โลกมนุษย์ จึงได้ทรงตรัสรู้ จึงมีสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าอุบัติขึ้น เป็นมหามงคลแก่โลก แก่ทุกชีวิตสัตวโลก จนตราบเท่าทุกวันนี้ แสดงแจ้งชัดว่ามนุษย์มีโอกาสจะทำดีได้สูงสุดถึงเป็นพระพุทธเจ้า แต่การได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นการยาก เราทั้งหลายมีบุญอย่างยิ่งแล้วที่ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ ทั้งยังพบพระพุทธศาสนา อย่าปล่อยให้ความมีบุญอย่างยิ่งผ่านพ้นไปโดยไม่เร่งกอบโกยบุญนั้นไว้เป็นสมบัติล้ำค่า เมื่อเวลาที่แวดล้อมด้วยบุญพ้นไป จะไม่มีโอกาสดีอีก จะเสียใจเพียงไรก็ไม่อาจเรียกร้องกลับคืนมาได้ อย่าประมาท อย่าทอดทิ้งโอกาสดี เหมือนคนไร้ปัญญา.

ทุกชีวิตในโลกนี้ ล้วนเป็นเพื่อนร่วมทุกข์กันทั้งนั้น การให้ความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือสงเคราะห์อนุเคราะห์กัน จึงเป็นความถูกต้องงดงาม เป็นความดีที่ควรแก่ความสรรเสริญ ในความมีน้ำใจและในความมีปัญญา.

ผู้มีน้ำใจให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมทุกข์ มิใช่เป็นเพียงผู้มีเมตตาเท่านั้น แต่เป็นผู้มีปัญญาด้วย ปัญญาในที่นี้คือปัญญาในการดำรงชีวิต ให้เป็นสุขสวัสดีโดยสมควร โดยเชื่อในกรรมและการให้ผลของกรรม คือเชื่อว่า เมื่อทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี เมตตาคือกรรมดี ถึงคราวลำบากก็จะได้รับความช่วยเหลืออาจจะจากผู้ที่เคยได้รับความช่วยเหลือมาก่อน หรืออาจจะจากผู้อื่น ที่กรรมดีอันตนได้ทำแล้วส่งมา.

มีนิยายเล่ากันมาเรื่องหนึ่ง ว่าครอบครัวหนึ่งได้ปลาเค็มมาตัวหนึ่ง หัวหน้าบ้านถามลูก ๆ ว่า ทำอย่างไรจึงจะเก็บปลาชิ้นนั้นไว้กินได้ตลอดไป ได้รับคำตอบต่าง ๆ ที่ไม่เป็นที่พอใจของหัวหน้าบ้าน ซึ่งไขปัญหาว่า ให้นำปลาตัวนั้นแบ่งออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ และให้นำไปแจกเพื่อนบ้านทุกบ้าน ลูก ๆ ทำตามคำสั่งโดยสงสัยเป็นอย่างยิ่ง ว่าทำเช่นนั้น ยิ่งเป็นการเหลือไว้กินกันน้อยไปอีกหลายเท่า หัวหน้าบ้านไม่อธิบายเหตุผล จนต่อมาเพื่อนบ้านทั้งหลาย ที่ได้รับแจกปลาเค็มคนละเล็กละน้อย ได้นำข้าวปลาอาหารมาให้ไม่เว้นแต่ละวัน ทำให้บ้านนั้นมีอาหารการกินได้ดีตลอด ลูก ๆ จึงได้ความเข้าใจ เพราะเป็นผู้ให้ จึงได้เป็นผู้รับ.

ความมีน้ำใจ เป็นจุดเริ่มต้นของความดีทุกอย่าง ทั้งทางการให้ ทั้งปิยวาจาเจรจาเป็นที่ชื่นหูชื่นใจ อัตถจริยาช่วยทำประโยชน์ สมานัตตตาความวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ว่าจะเผชิญกับฐานะใด ความเปลี่ยนแปลงใด ก็ให้น้ำใจเป็นทานได้เสมอ ให้ปิยวาจาเสมอ ทำประโยชน์ให้เสมอ เต็มตามสติปัญญาความสามารถ ผลที่จะได้รับก็คือ จะสามารถผูกพันใจใคร ๆ ไว้ได้อย่างงดงาม นั่นก็คือจะเป็นที่รักของคนดีทั้งหลาย.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นสมเด็จพระบรมครูผู้ยิ่งใหญ่ ทั้งของพรหมเทพและของมนุษย์ ทรงเป็นผู้ดีโดยพระชาติกำเนิด ทรงได้รับการอบรมสั่งสอนให้ทรงเป็นผู้ดีพร้อมทั้งพระกิริยา พระวาจา เมื่อพูดถึงกิริยาเป็นผู้ดี วาจาเป็นผู้ดี ทั่วไปย่อมเข้าใจ ทุกชาติทุกภาษามีผู้ดี คือมีคนดี แต่มีความแตกต่างกันในกิริยาวาจาผู้ดี ผู้ดีตะวันตก หรือผู้ดีฝรั่งก็มีกิริยาวาจาไปแบบหนึ่ง ผู้ดีตะวันออก หรือผู้ดีไทย ก็มีกิริยาวาจาไปอีกแบบหนึ่ง ซึ่งคนไทยจะภูมิใจในกิริยาวาจามารยาทของผู้ดีไทย ที่นุ่มนวลอ่อนโยนสุภาพ ผู้ใหญ่จึงคอยเตือนเด็กรุ่นลูกรุ่นหลานเสมอ ให้รักษากิริยาวาจามารยาท และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยไว้ให้จงดี อย่าปล่อยปละละเลยจนเกินไป วันหนึ่งจะไม่เหลือความภาคภูมิใจอยู่เลย.

เยาวชนเป็นอนาคตของชาติ และของโลก แม้คิดให้ดีเยาวชนทั้งหลายจะภูมิใจในความเป็นไทยของตน ในความสำคัญของตน ส่วนผู้ใหญ่ทั้งหลายคิดให้ดี จะรับผิดชอบในหน้าที่ของ

ตน ที่จะต้องประคับประคองเยาวชน ให้ได้เป็นอนาคตที่งดงามของชาติ ของโลกต่อไป เพราะผู้ใหญ่คือผู้สร้างเด็กสร้างเยาวชน ผู้ใหญ่จึงมีสิทธิจะภูมิใจในหน้าที่รับผิดชอบของตนได้เช่นกัน เพราะเป็นหน้าที่สำคัญอย่างยิ่ง ต่อชาติ และต่อโลก.

ผู้ใหญ่คือแบบอย่าง ผู้ใหญ่คือผู้ปั้น ผู้ใหญ่คือคนสำคัญ ผู้ใหญ่ทุกคนควรสำนึกในหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งนี้ เด็กก็ตาม เยาวชนก็ตาม ยังเป็นไม้อ่อนที่ดัดได้ อาจจะยากบ้างเป็นบางชนิด บางเผ่าพันธุ์ของไม้ แต่แม้ผู้ใหญ่ไม่ลดละที่จะดัด ก็ย่อมทำได้สำเร็จ ข้อสำคัญอย่าคิดว่าไม่เป็นไร คนต้องมีทั้งดีและชั่ว ชั่วบ้าง ดีบ้าง ถูกบ้าง ผิดบ้าง ช่างเถิด อย่าคิดเช่นนี้เป็นอันขาด การปล่อยปละละเลย ให้คนทำผิดทำร้ายโดยไม่แก้ไขแต่เริ่มแรก เป็นความไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง สายเกินไปจะต้องเสียใจ.

มารดาบิดาครูอาจารย์เป็นคนสำคัญพิเศษของเด็กของเยาวชน พึงสอนเมื่อควรสอน คือพึงสอนเมื่อสอนแล้วได้ผล สั่งเมื่อควรสั่ง คือพึงสั่งเมื่อสั่งแล้วได้ผล แต่ถ้าสอนตรง ๆ ก็ไม่ได้ผล สั่งก็ไม่ได้ผล ต้องมีอุบายในการทำหน้าที่ของตนให้สำเร็จสัมฤทธิ์ผล อย่างดีที่สุด เท่าที่จะเต็มสติปัญญาสามารถทำได้ ที่สำคัญคือต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ต้องไม่มีการเห็นแก่ได้ส่วนตัวจนลืมคำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดแก่เยาวชนผู้เป็นอนาคตของชาติ.

ไทยนั้นมีจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม กิริยาวาจา ที่

แตกต่างจากชาติอื่นทั้งหลายมาก คนไทยแต่ไหนแต่ไรมามีกิริยามารยาทนุ่มนวลอ่อนน้อมสุภาพ ที่เรียกกันว่าสมเป็นไทย มาบัดนี้ แม้แต่เยาวชนหญิงผู้เป็นนักเรียนนักศึกษาก็ถึงด่าทอขว้างปาเตะต่อยกันแล้ว เมื่อเยาวชนชายยกพวกตีรันฟันแทงฆ่าแกงกันผู้ใหญ่ก็ตกใจเหลือเกินแล้วเพราะไม่เคยมี ไม่เคยคิด ไม่เคยเห็นมาเดี๋ยวนี้เยาวชนหญิงเริ่มมีกิริยาท่าทีเช่นนั้นบ้างแล้ว จะให้เห็นอนาคตของชาติเป็นเช่นนั้นหรือ.

วันที่ ๒๐ กันยายน เป็นวันมหามงคลของชาติ สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐสองพระองค์ ทรงมีพระบรมราชสมภพในวันเช่นนั้น คือพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๘ แห่งพระมหาจักรีบรมราชวงศ์ พระองค์แรกทรงได้เสวยสวรรยสิริราชสมบัติเมื่อพระชนมายุพรรษา ๑๖ คือเมื่อยังทรงเป็นเยาวชน และพระองค์ที่สองทรงได้เสวยสวรรยสิริราชสมบัติเมื่อพระชนมายุเพียง ๘ พรรษา คือเมื่อยังทรงเป็นเด็ก และทั้งสองพระองค์ทรงปฏิบัติพระองค์ สมที่ทรงเป็นไทย สงบงดงามสุภาพอ่อนโยน เปี่ยมด้วยพระมหากรุณา จึงทรงเป็นที่รักอย่างยิ่ง ถึงทรงได้รับน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม ถวายพระบรมราชสมัญญา เป็นสมเด็จพระปิยมหาราชพระองค์หนึ่ง และสมเด็จพระปิยมหาราชพระองค์น้อยอีกพระองค์หนึ่ง เด็กไทยและเยาวชนไทย ได้รับความรักและความหวังอย่างสูงยิ่ง จึงได้มีวันเยาวชนแห่งชาติในวันมหาสิริมงคลนี้ที่ ๒๐ กันยายน.

เด็กไทยเยาวชนไทยพึงปลูกความรู้สึกที่ดีงามให้เกิดขึ้นในจิตใจ ทั้งผู้ดูแลและผู้แสดง อย่าอ่อนแอปล่อยให้เป็นไปตามหนังละคร หรือบทบาทในจอแก้วจอเงิน จงเข้มแข็ง ปล่อยให้บทบาทเหล่านั้นอยู่แต่ในจอ อย่าให้ติดต่อเป็นโรคลุกลามออกมานอกจอ จนเป็นนิสัย จนเป็นกิริยาวาจาจริง แม้จะเป็นการไม่ง่ายนักที่จะฝืนไม่ให้รับบทบาทที่ได้พบได้เห็นหรือได้แสดงมาเป็นชีวิตจริง แต่แม้เห็นความไม่ถูกต้องไม่สวยไม่งามของบทบาทเหล่านั้น แล้วแม้มีความตั้งใจจริงที่จะไม่รับเป็นนิสัยของตน ย่อมทำได้ย่อมควรทำอย่างยิ่ง.

ไม่มีอะไรจะเก่งกว่าอำนาจใจของเรา จึงไม่มีอะไรจะอาจชนะความเข้มแข็งของใจเราได้ ขอให้เยาวชนทั้งหลายจงทำใจให้เข้มแข็ง เห็นแก่ตัวเอง เห็นแก่แม่พ่อพี่น้อง เห็นแก่ชาติสกุล เห็นแก่ความเป็นไทย อย่าพ่ายแพ้แก่อำนาจสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษเป็นภัยอย่างยิ่ง.

สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือสมเด็จพระปิยมหาราชมหาราชผู้ทรงเป็นที่รักอย่างยิ่ง ได้ทรงสถาปนากรมป่าไม้พระราชทานให้ไทยไว้เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๓๙ บัดนี้ครบร้อยปี นับเป็นของพระราชทานที่มีค่ายิ่ง เพราะเท่ากับพระราชทานการอนุรักษ์ทรัพยากรสำคัญ คือทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งของประเทศชาติและ

ประชาชนทั้งปวง อันคุณประโยชน์ใหญ่หลวงของป่าไม้นั้น ทุกวันนี้เป็นที่เข้าใจกันดียิ่งขึ้นแล้ว เพราะได้ประสบพบผ่านภัยมากมายที่ไม่เคยมีมาก่อนในบ้านเมืองเรา เหตุเพราะป่าไม้ถูกทำลายเกือบหมดสิ้น ไม่มีเครื่องช่วยป้องกันภัยธรรมชาติจากลม จากฝน จากน้ำ น้ำป่าหลั่งไหลเข้ามาท่วมทับอาคารบ้านเรือน เรือกสวนไร่นา และผู้คนพลเมืองได้อย่างรวดเร็ว จนไม่อาจหลีกหนีหรือป้องกันได้ทัน เกิดการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ครั้งแล้วครั้งเล่า และหนักขึ้นทุกที เพราะการสูญเสียป่าไม้เป็นเหตุ.

สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ทรงเห็นภัยพิบัติอันเกิดแต่การทำลายป่า จึงทรงโดยเสด็จสมเด็จพระปิยมหาราช เร่งให้ปลูกป่าชดเชยที่ถูกทำลายไปเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้คนบางคนบางพวกบางหมู่ เป็นการทรงแสดงพระราชหฤทัย รำลึกถึงสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงถึงเป็นพระสรณะสูงยิ่งจริงแท้ สรณะนั้นหมายถึงที่พึ่งที่ประเสริฐสุด ที่เชื่อฟังปฏิบัติตามได้ทุกอย่าง ไม่มีผิดแม้เล็กน้อยเพียงใด ดังนั้น แม้บิดามารดาครูอาจารย์ หรือพรหมเทพทั้งหลายก็หาใช่สรณะไม่ เพราะยังมีที่บกพร่องผิดพลาดได้อยู่ ไม่ว่าจะดีเพียงใด ฉลาดปราดเปรื่องเพียงใด สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น ที่ท่านไม่ทรงมีความผิดเลยในความทรงรู้แจ้ง พระองค์เท่านั้นจึงทรงเป็นสรณะที่แท้จริง พระรัตนตรัยเท่านั้นที่เป็นสรณะที่แท้จริง.

สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐทั้งสองพระองค์ของไทย ทรงปฏิบัติตามพระสรณะสำคัญ คือทรงปฏิบัติตามสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรมคำทรงสั่งสอน และพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติพระธรรมและทรงจำไว้อัญเชิญมาสืบต่อ ยั่งยืนจนทุกวันนี้ สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ทรงเห็นความหมายความสำคัญของป่า ที่มีปรากฏในพระพุทธประวัติ ว่าสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมีพระพุทธดำรัสสอนให้พระภิกษุทำความเพียรหลีกเร้นอยู่ในป่า ตามโคนไม้ หรือในเรือนว่าง นี้แสดงความสำคัญอย่างยิ่งของป่าต่อการปฏิบัติพระพุทธศาสนา.

ไม่มีอะไรอื่นสำคัญเสมอพระพุทธศาสนา การปฏิบัติธรรมเกิดแต่พระพุทธศาสนา มีผู้ปฏิบัติธรรมต้องมีป่า ต้องมีป่าจึงจะสามารถปฏิบัติตามพระพุทธดำรัสที่ตรัสสอนไว้ได้ อย่างบังเกิดผลยิ่ง.

ผู้เป็นพุทธศาสนิกชนส่วนมาก ยากจะเข้าใจถึงความสำคัญของป่าต่อการปฏิบัติพระพุทธศาสนา จึงพากันละเลยป่า ไม่ทำนุบำรุงรักษา ทั้งยังทำลาย ซึ่งเท่ากับมีส่วนละเลยพระพุทธศาสนาละเลยประโยชน์ยิ่งใหญ่อันควรได้ควรถึงอย่างน่าเสียดายยิ่งนัก.

ไม่มีป่า ไม่มีร่มไม้ ไม่มีความเย็น ไม่มีความสงบในจิตใจโดยควร.

นึกถึงเพียงในบ้านแต่ละบ้าน ยังพากันชื่นอกชื่นใจ ที่ได้มีต้นไม้ให้ร่มเงาแม้เพียงต้นสองต้น คนตัดไม้ทำลายป่าทั้งหลายก็เช่นกัน แม้นึกให้ดี นึกถึงบ้านของตนเอง เวลาเห็นต้นไม้สวยงามยืนต้นแข็งแรง ให้ดอกให้ผลให้ใบ เกิดความยินดีชื่นใจ ก็ขอให้นึกถึงป่า ซึ่งเป็นสมบัติของชาติของประเทศ ที่เป็นบ้านใหญ่บ้านรวมของเราทุกคน ของสัตว์ทุกตัว ต้นไม้ในป่าก็เช่นเดียวกับต้นไม้ในบ้าน ย่อมเป็นความยินดีชื่นใจสงบสบายใจของผู้คนในบ้านใหญ่บ้านรวมคือประเทศชาติ ทั้งยังเป็นเครื่องป้องกันภัยธรรมชาตินานาประการที่น่าสะพรึงกลัวยิ่งนัก ภัยทั้งหลายเป็นเหตุแห่งความทุกข์ความเร่าร้อนของจิตใจ ที่พระพุทธศาสนาสอนให้หลีกหนี.

พระพุทธศาสนาสอนให้ทำใจให้สงบสบาย การตัดไม้ทำลายป่านำมาซึ่งภัยพิบัติของประเทศชาติ ขัดอย่างยิ่งกับที่พระพุทธศาสนาแสดงไว้ ผู้ตัดไม้ทำลายป่ารู้หรือไม่รู้ แต่นั่นก็เป็นการปฏิบัติผิดจากธรรมะที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอนไว้แจ่มแจ้งชัดเจน ว่าป่ามีความสำคัญในการเกื้อกูลความปฏิบัติ.

ท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร พระอาจารย์สำคัญองค์หนึ่งในสายท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะเถระ เมื่อได้พบสุภาพสตรีผู้หนึ่ง ที่ในใจมีแต่ความปรารถนามรรคผลนิพพาน ท่านได้แสดงความสามารถในการรู้จิตรู้ใจ โดยกล่าวขึ้นลอย ๆ ดังนี้ **“คนสมัย**

นี้มันบ้า อยากเป็นพระอรหันต์ ทั้ง ๆ ที่ป่าก็ไม่เคยเข้า" นี้แสดงถึงที่ท่านเห็นความสำคัญของป่าไว้ชัดเจน.

ผู้ตัดไม้ทำลายป่านั้น นอกจากจะปฏิบัติผิดธรรมะของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังเป็นผู้ขาดทั้งความเห็นชอบ คิดชอบ ปฏิบัติชอบ อันล้วนเป็นปัญญาเครื่องพาให้พ้นทุกข์.

ปัญญาเท่านั้นที่จะพาชีวิตไปสู่ความสุขสวัสดีตลอดไปทุกภพทุกชาติ ขาดปัญญาชีวิตจะน่ากลัวนัก และก็มิใช่ว่าทุกชีวิตจะจบสิ้นลงเพียงในภพชาตินี้เท่านั้น ทุกชีวิตที่ยังไม่ไกลจากความโลภ ความโกรธ ความหลง ยังจะต้องระเหเร่ร่อนไปในภพชาติต่าง ๆ อีกมากมาย ประมาณเวลาไม่ได้ แต่ประมาณได้ถึงความน่าสะพรึงกลัว ก็เพียงในภพชาตินี้ ในอดีตกับปัจจุบันความน่าสะพรึงกลัวแตกต่างกันมากเพียงใด ในอนาคตจะมิหนักหนาขึ้นหรือไม่ปรารถนาจะหนีให้พ้นหรือ แม้ปรารถนาจะหนีให้พ้น ก็ต้องระวังจิตของตนให้เต็มสติปัญญาความสามารถ อย่าปล่อยให้เป็นทาสความโลภ ความโกรธ ความหลง จนเกินไป จนทำอะไร ๆ ได้ทั้งนั้นเพื่อสนองกิเลส.

สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาสถาปนากรมป่าไม้ พระราชทานให้เป็นกำลังของชาติ ของพระพุทธศาสนา นั่นก็คือของพระมหากษัตริย์ด้วย ครบ ๑๐๐ ปีในพระ

พุทธศักราช ๒๕๓๙ นี้ สมเด็จพระปิยมหาราชพระองค์นั้นทรงเป็นที่รักที่พึ่งผู้ยิ่งใหญ่ ฝังจิตฝังใจเพียงไร ขอให้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน ช่วยกันทำประเทศชาติ คือบ้านใหญ่ของเราให้ร่มรื่นชื่นใจ เป็นที่ปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา อย่าทำเพียงบ้านใครบ้านใครให้งดงามด้วยไม้เล็กไม้ใหญ่ไม้ใบไม้ดอกเท่านั้นเลย บ้านใหญ่บ้านรวมของเราทุกคน ควรต้องมีความสำคัญกว่าบ้านเฉพาะตัวเราแต่ละคนแต่ละครอบครัวเท่านั้น.

บ้านใหญ่แห้งแล้งร้อนระอุด้วยภัยพิษนานาประการ เกิดจากการขาดป่าไม้ที่ให้ความร่มเย็น ที่กลั่นกรองสรรพพิษให้พ้นไปได้จริง แล้วบ้านเล็กเรือนน้อยของเราจะร่มเย็นเป็นสุขได้อย่างไร ช่วยกันคิดช่วยกันปกปักรักษา ให้เต็มสติปัญญาความสามารถเถิด อย่าปล่อยปละละเลยผัดวันประกันพรุ่งจนสายเกินแก้ จนน้ำป่ากลายเป็นน้ำตาท่วมคนตาย มากมายจนประมาณมิถูก.

อย่าใจเย็นจนเป็นชินชา ต่อการที่จะแก้ไขทุกสิ่งทุกอย่างในทันทีที่เริ่มเสียหาย ตัดไฟแต่ต้นลม นั่นแหละเป็นความถูกต้อง ปล่อยให้ไฟคุเป็นกองใหญ่ ก็เหมือนปล่อยความไม่ดีทั้งในจิตใจตนและในการกระทำของใคร ๆ ทั้งนั้น ให้อยู่นานไป ให้มากมายขึ้น โดยไม่ทำลายเสียแต่ต้น ผลคือจะต้องเสียใจอย่างสุดซึ้งแน่นอน.

ความรู้ถูกรู้ผิดรู้ดีรู้ชั่วนั้นสำคัญมาก จะคิดจะพูดจะทำอะไร ให้คำนึงถึงความถูกความผิดความดีความชั่วให้อย่างยิ่ง อย่าคิดอย่าพูดอย่าทำไปโดยไม่คำนึงถึงความดีความชั่วความถูกความผิด เพราะจะเป็นภัยใหญ่ยิ่งนัก ทั้งต่อตนเอง และต่อสถาบันสำคัญ ยิ่งเป็นคนสำคัญเพียงไร ความรู้ถูกรู้ผิดรู้ดีรู้ชั่วยิ่งสำคัญเพียงนั้น พึงสำนึกไว้ให้จงดี.

แสงส่องใจ

(อันดับ ๑๕)

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา

วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ

อันดับ ๑๕.

พระพุทธภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้ แปลความว่า **"โลกถูกจิตนำไป ถูกจิตชักไป สัตว์ทั้งปวงไปสู่อำนาจแห่งจิตอย่างเดียว"** ความหมายชัดเจนก็คือ จิตนำโลกไป ชักพาโลกไป สัตว์ทั้งปวงอยู่ในอำนาจแห่งจิต อีกนัยหนึ่ง ซึ่งปรากฏอยู่ในคำทรงสอนแห่งองค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คือ ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ทุกสิ่งสำเร็จด้วยใจ.

เมื่อใช้คำว่าโลก นั่นหมายถึงทั้งมนุษย์ทั้งสัตว์ทั้งปวง ทั้งธาตุทั้งหลายทั้งนั้น คือดินน้ำไฟลม พึงเข้าใจคำว่าโลกให้ถูกต้องชัดเจน เพื่อจะได้เข้าใจพระพุทธภาษิตที่แปลความว่า **"โลกถูกจิตนำไป ถูกจิตชักไป สัตว์ทั้งปวงไปสู่อำนาจแห่งจิตอย่างเดียว"**.

ปัญหากำลังเกิดมากมายทุกวันนี้ ว่าทำไมโลกจึงเดือดร้อนวุ่นวายไปทุกหย่อมหญ้า แม้ประเทศไทยที่เป็นเมืองพุทธแท้ๆ มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติแท้ ๆ ก็ยังเป็นไปด้วยร้อนไปด้วย วุ่นไปด้วย ทั้งที่เป็นที่รู้จักกันดี เป็นที่มั่นใจกันอยู่ว่า พระพุทธานุภาพนั้นมีจริง และยิ่งใหญ่นัก เกินกว่าอานุภาพ

ใดทั้งนั้น จักพิทักษ์รักษาให้ร่มเย็นเป็นสุข ให้พ้นทุกข์พ้นภัยได้สารพัดนี้เป็นจริง.

พระพุทธานุภาพมีอยู่ที่ใด ที่นั้นย่อมได้รับการพิทักษ์รักษา พระพุทธานุภาพมีอยู่ในชีวิตใด ชีวิตนั้นย่อมได้รับการพิทักษ์รักษา แต่ที่สำคัญ และที่เป็นจริง คือพระพุทธานุภาพจักเกิด ต่อเมื่อมีการปฏิบัติให้เกิด ซึ่งมีอยู่วิธีเดียว คือการปฏิบัติพระธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ถูกต้องและจริงจัง พระพุทธานุภาพจักไม่เกิดแต่วาจา จักไม่เกิดแต่ความปรารถนาวิงวอน ของผู้ใดทั้งสิ้น พระพุทธานุภาพจักเกิดแต่การปฏิบัติธรรมให้ถูกให้จริงเท่านั้น พึงทำความเข้าใจให้ถูกต้องเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่แท้จริง.

พระพุทธานุภาพครองโลกอยู่ทุกหนทุกแห่งทุกเวลานาที แต่ไม่เกิดปรากฏเมื่อไม่มีการปฏิบัติพระธรรมให้ถูกให้จริง เมื่อจิตของมนุษย์ทั้งหลายมิได้มีธรรมะที่ถูกแท้ โลกที่ถูกจิตนำไป ชักไป จึงห่างไกลจากพระพุทธานุภาพ นั่นก็คือไกลจากความร่มเย็นเป็นสุขความทุกข์ความร้อน ความวุ่นวายมากมายแวดล้อมท่วมท้นอยู่ ดังปรากฏให้เห็นความน่าสะพรึงกลัวเต็มไปทั่วทุกบ้านทุกเมือง.

พระธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า มีมากมายหลายระดับ เหมาะกับระดับจิตใจทุกชั้น ไม่ว่าจะหยาบเพียงไหน ประณีตเพียงไหน พระธรรมคำทรงสอนให้ผลงดงามทั้งสิ้น แต่ต้องดังกล่าวแล้วคือ ต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง

และให้จริง.

การไม่ปฏิบัติธรรมเหมือนการอยู่ในห้องมืดยามค่ำคืน หน้าต่างปิด ประทีปโคมไฟไม่มี ตรงกันข้ามกับการปฏิบัติธรรม เหมือนมืดกับสว่าง เพราะการปฏิบัติธรรม เหมือนการอยู่ในห้องที่เปิดหน้าต่าง ยามค่ำคืนก็มีประทีปโคมไฟ แสงสว่างที่เปิดหน้าต่างรับ ก็เช่นเดียวกับการปฏิบัติรับแสงแห่งธรรม แสงแห่งธรรมที่จะเข้าสู่จิตใจผู้ใดไม่ได้ ให้ผลดีแก่ชีวิตใดไม่ได้ แม้เจ้าของชีวิตนั้นไม่เปิดหน้าต่างชีวิต ออกรับแสงแห่งธรรมที่รุ่งเรืองสว่างเกินแสงทั้งปวง.

โลกทุกวันนี้เป็นโลกมืด เห็นกันอยู่ รู้กันอยู่ นั่นก็แสดงว่าจิตใจของผู้คนในโลกมืด และมืดมากด้วย อะไรทั้งนั้นที่เกิดขึ้น ที่รวมเป็นโลกจึงมืด เพราะจิตที่นำไปนั้นต้องมืด.

เมื่อกล่าวว่าโลกมืด แน่นอนมิได้หมายความว่า ไม่มีแสงอาทิตย์แม้ในเวลากลางวัน หรือไม่มีแสงเดือน แสงดาว แสงประทีปโคมไฟในเวลากลางคืน โลกมืด ที่กล่าวถึงกันทุกวันนี้เป็นโลกที่มีแสงเดือน แสงดาว แสงฟ้า แสงไฟ พรั่งพร้อมสว่างไสวไปทุกหนทุกแห่ง แต่ในท่ามกลางความวิจิตรพิสดารสว่างเจิดจ้าเหล่านั้น ทั้งกลางวันและกลางคืน ผู้คนเป็นอันมาก มองเห็นเป็นความมืดอย่างน่าตระหนกตกใจกลัว แสดงว่าแสงสว่างใด ก็ไม่อาจทำให้โลกที่มืดในความรู้สึกของผู้คนให้สว่างได้ นั่นเพราะอะไร โลกมืดเพราะอะไร โลกมืดเพราะเหตุใด คำตอบ

มีอยู่ในใจทุกผู้ทุกคนแน่นอน.

จิตมืดจึงนำโลกให้มืด และต้องมิใช่จิตของคนจำนวนน้อยของคน ๆ เดียวหรือสองคนเท่านั้นที่จะสามารถนำโลกให้มืดได้ จิตที่มืดของคนจำนวนน้อย แม้นำได้ก็จะนำให้เกิดจุดมืดเพียงเล็กน้อยนิดเดียวในโลกที่กว้างใหญ่ไพศาล ซึ่งไม่เรียกว่าโลกมืดด้วยลักษณะนั้น ที่มีเพียงจุดมืดเล็ก ๆ ๒ - ๓ จุด จะเรียกว่าโลกมืดต้องมืดไปทั้งโลก คำว่าโลกมืดจึงเป็นคำที่น่ากลัวนัก เพราะนั่นแสดงว่า ผู้คนในโลกมีจิตใจที่มืดมิดด้วยอำนาจของกิเลสโลภ โกรธ หลง ที่น่ากลัวยิ่งกว่าอำนาจใดทั้งสิ้น.

อำนาจของกิเลสนั้น เป็นอำนาจที่ใหญ่ยิ่งเหนืออำนาจอื่นใดทั้งปวง มีอำนาจเดียวที่อาจชนะอำนาจของกิเลสได้ นั่นคืออำนาจแห่งธรรมะ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงสอนไว้อย่างชัดเจนถูกต้องทุกข้อคำ เห็นโลกมืดเท่ากับเห็นอำนาจที่ร้ายแรงน่าสะพรึงกลัวของกิเลส แม้ไม่คิดจะยอมถูกทำลายด้วยอำนาจนั้นให้ย่อยยับไปกับตา ก็ต้องนึกถึงอำนาจของธรรมะ ต้องหันเข้ากอดธรรมะไว้ให้แนบสนิทกับชีวิตจิตใจ เพราะนั่นเป็นวิธีเดียวที่จะพ้นจากอำนาจที่ชั่วร้าย ของกิเลสที่แน่นหนาไปทั้งโลก มีพิษมีภัยยิ่งกว่าหมอกควันพิษที่กำลังเกิดขึ้น และกำลังเป็นที่หวาดกลัวกันอยู่.

กิเลสไม่กลัวใคร ไม่กลัวอะไร กิเลสท้าทายทุกสิ่งทุกอย่างทุกผู้ทุกคน ทุกชีวิตจิตใจ แต่กิเลสแม้เก่งกล้าร้ายกาจเพียงไร ก็

ไม่อาจเอาชนะธรรมะของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าจะพ่ายแพ้ได้อย่างไม่เหลือลายแม้สักน้อย คนที่ร้ายแรงชั่วช้าสารพัด ด้วยตกอยู่ใต้อำนาจของกิเลส ก็จะกลับเป็นคนที่ดีแสนดีได้ด้วยอำนาจสูงสุดของธรรมะ.

คนช่างคิดที่ถูกที่ชอบจะเป็นคนกลัวกิเลสมาก จะรังเกียจกิเลสมาก เพราะจะเห็นหน้าตาของกิเลสชัดเจนทุกรูปแบบ และจะเห็นได้ทุกเวลานาที ยิ่งทุกวันนี้หน้าตาของกิเลสยิ่งโผล่ให้เห็นชัดเจนไปทุกหนทุกแห่ง หัดเป็นคนช่างคิดเกี่ยวกับกิเลส ก็จะได้ประโยชน์แก่จิตใจอย่างยิ่ง ช่างคิดเกี่ยวกับกิเลสก็คือ เมื่อเห็นการกระทำคำพูดที่แสดงความร้ายกาจรุนแรง ก็ให้รู้ว่า ผู้พูดผู้ทำนั้นไม่เป็นตัวของตัว ตกอยู่ใต้การบังคับข่มขี่ของกิเลส อย่างน่าเกลียดน่าชังที่สุด อย่าปล่อยให้การแสดงออกที่น่าเกลียดน่ากลัวน่าขยะแขยงทั้งหลาย ผ่านไปโดยไม่ย้ำเตือนตนเองให้รู้ชัดแจ้งแก่จิตใจ ว่ากิเลสทำคนให้น่าเกลียดน่ากลัวได้ต่าง ๆ นานาอย่างน่าสลดสังเวชนัก เราจะต้องไม่ยอมให้กิเลสทำกับเราเช่นนั้นด้วย มันน่าอายที่สุด เหมือนที่เราอายแทนเขา อย่าทำให้มีใครต้องอายแทนเรา.

มีคนเป็นจำนวนไม่น้อยที่ทำอะไร ๆ ได้ โดยไม่รู้จักอายทั้ง ๆ ที่คนดูทั้งหลายอายแทน และพิศวงสงสัยว่า ทำไมผู้ที่ทำความน่าอายเหล่านั้นจึงไม่อาย นั่นไม่สำคัญ ที่สำคัญกว่า คือเราต้องสัญญากับตัวเองให้แข็งขัน ว่าเราจะอายก่อนที่จะพูดจะทำอะไรที่น่าอาย จนต้องมีผู้อื่นอายแทน.

ที่จริง ไม่ผิดที่จะกล่าวว่า จิตที่กำลังนำโลกไปสู่ความมืดในทุกวันนี้นั้น ล้วนเป็นจิตของผู้ที่ไม่รู้จักอาย ใครจะอายแทนมากมายเพียงไหนก็ไม่สะทกสะท้าน ความไม่รู้จักอายนำให้จิตมืด หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ จิตมืดแล้วทำให้ไม่รู้จักอาย สองสถานนี้เกี่ยวพันกัน เหมือนไก่เกิดก่อนไข่ หรือไข่เกิดก่อนไก่นั่นเอง แต่ไม่ว่าจะอะไรมาก่อนอะไรมาหลัง ความไม่รู้จักอาย ก็เป็นความน่าอายที่สุดสำหรับความเป็นมนุษย์.

ศีล ๕ เกิดได้แต่ความมีน้ำใจ ทั้งความมีน้ำใจให้ผู้อื่นและมีน้ำใจให้ตนเอง มีน้ำใจเท่านั้นก็มีศีล ๕ ได้ไม่ยาก และจะมีได้โดยอัตโนมัติ อาจจะโดยไม่รู้ตัวด้วยซ้ำว่า ตนกำลังรักษาศีล ๕ แต่ความไม่อาย ตรงกันข้ามกับความมีน้ำใจ เหมือนสีดำกับสีขาว เพราะความไม่อายจะทำลายศีลทุกข้อได้อย่างไม่รู้สึกรู้สมเป็นเรื่องธรรมดาไปสำหรับผู้ทำที่ไม่รู้จักอาย แต่จะเป็นเรื่องน่าอายสำหรับผู้มองดู รู้อยู่ เห็นอยู่.

คิดให้ดีแม้ไม่ต้องละเอียดลออนัก ก็จะเห็นว่า ความรู้จักอายเป็นคุณธรรมสูงส่ง ที่จะปกป้องคุ้มครอง ให้คนพ้นจากการทำความผิดความชั่วได้ ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้คนทั้งหลาย.

หัดอายให้เป็น จะได้ไม่เป็นคนที่น่าอาย จะได้ไม่เป็นคนที่ผู้อื่นนำไปพูดถึง ว่าอายแทน ลงว่าเป็นผู้ที่ถูกกล่าวถึงอย่างอัดอั้นตันใจว่าอายแทน ก็นับว่าหมดสิ้นแล้วซึ่งศักดิ์ศรีที่ควรมี ไม่ว่าจะใหญ่โตหรูหรา มีเงินทองท่วมท้นสักเท่าไร ถ้าไม่รู้จัก

อายเสียอย่างเดียว ก็หมดสิ้นความหมายในใจจริงของผู้คนทั้งปวง.

ที่จริงคิดให้ดีก็จะเห็นว่าไม่ยากเย็นอย่างใดเลย ที่จะไม่ทำความชั่วร้ายทั้งปวง เพียงอายให้เป็นเท่านั้น ก็จะทำความชั่วร้ายไม่ได้แน่นอน บางคนประณีตนักอายไปจนถึงเทวดา เพราะมีความรู้สึกอยู่ว่าเทวดามีอยู่ทุกหนทุกแห่ง มนุษย์ไม่พ้นจากสายตาเทวดา ไม่ว่าจะคิดจะพูดจะทำอะไร เทวดารู้แน่ ทั้งผีสางก็ยังรู้ด้วย ที่มีคำกล่าวของผู้ใหญ่ให้เป็นเครื่องเตือนใจอยู่ว่า คนไม่เห็น ผีสางเทวดาก็เห็น นั่นคือการเตือนให้รู้จักอายที่จะทำความไม่ดีงามทั้งปวง.

สำหรับผู้ที่อายเป็น มีคติเตือนตนเองว่า **"คนไม่เห็นผีสางเทวดาก็เห็น"** แต่สำหรับผู้อายไม่เป็น มีคติเตือนตนเองว่า **"ด้านได้ อายอด"** ทั้งสองฝ่ายมีวิธีส่งเสริมกำลังใจไปคนละทิศคนละทาง แสดงชัดเจนถึงจิตใจที่แตกต่างกันเพียงฟ้ากับดิน เมื่อจะพูดจะทำสิ่งใด ตั้งใจระวังไว้ อย่าให้ผู้รู้เห็นชอบใจที่จะกล่าวถึงเรา ว่าเป็นคนด้านได้ อายอด เพราะจริง ๆ แล้ว คำดังกล่าวนั้นเป็นคำตำหนิที่รุนแรงนัก น่าอายที่สุดที่จะถูกกล่าวถึงด้วยการเปรียบเปรยดังกล่าว.

โลกมืดเข้า มืดเข้า อยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะผู้ด้านได้อายอดมีมากขึ้นทุกที ล้วนเป็นผู้ที่มุ่งแสวงหาเพื่อประโยชน์ตน จนแลไม่เห็นความจริง ว่าที่ตนคิดว่าเป็นผู้ได้นั้น ที่แท้ตนเป็นผู้เสียเสียอย่างยับเยิน คือเสียชื่อเสียงเกียรติยศ เสียความมีศักดิ์ศรี

ที่เป็นความสำคัญอย่างยิ่งของความเป็นมนุษย์.

การมุ่งแต่จะได้โดยไม่คำนึงถึงอะไรทั้งสิ้น รวมไว้ได้ในการมีความคิด ด้านได้ อายอด เป็นคติประจำใจ ตรงกันข้ามดั่งสีดำกับสีขาว ของการมีความคิดว่า คนไม่เห็นผีสางเทวดาก็เห็น ผู้มีความคิดเกี่ยวถึงผีสางเทวดาเช่นนี้ มิใช่ว่าทุกคนจะเชื่อว่าผีมีเทวดามี ความคิดเช่นนี้ เป็นเพียงเครื่องส่องให้เห็นจิตใจที่ประณีต ในการคิดการพูด จึงอ้างถึงผีสางเทวดาว่า ต้องรู้ต้องเห็นการคิด การพูด การทำ ทุกอย่างของมนุษย์ ไม่อายคนก็ให้อายผีสางเทวดา จะได้ไม่คิดชั่ว ไม่พูดชั่ว ไม่ทำชั่ว เพราะเห็นว่าไม่มีคนรู้ไม่มีคนเห็น.

ผีสางเทวดานั้น มนุษย์มีความเชื่อแตกต่างกันเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าผีสางเทวดามีจริง อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าผีสางเทวดาจริง ๆ ไม่มีฝ่ายที่เห็นว่ามีจริง คือฝ่ายที่ไม่ค่อยจะกล้าทำผิดทำชั่ว เพราะเกรงว่าผีสางเทวดาจะเห็น เรียกว่าอายผีสางเทวดานั่นเอง จัดว่าเป็นคนรู้จักอาย เช่นนี้เป็นคนที่จะสามารถรักษาตัวให้พ้นจากความไม่ดีได้ และไม่มีอะไรอื่นจะสำคัญสำหรับความเป็นมนุษย์ เสมอด้วยการรู้จักรักษาตัวให้พ้นจากความไม่ดีทั้งน้อยทั้งมาก ทั้งปวง.

ท่านพระอาจารย์สำคัญองค์หนึ่ง ซึ่งมรณภาพไปแล้วเมื่อหลายปีก่อน ด้วยอุบัติเหตุเครื่องบินตก คือท่านพระอาจารย์วัน

อุตตโม แห่งวัดถ้ำอภัยดำรงธรรม จังหวัดสกลนคร ท่านเคยเล่าเรื่องจริงเรื่องหนึ่งให้ลูกศิษย์ลูกหาของท่านฟัง เป็นเรื่องที่แม้แต่พระปฏิบัติองค์สำคัญมีชื่อเสียงเป็นที่เลื่องลือ ก็ยังรับรองว่าผีสางเทวดามีจริง ท่านเล่าถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดสกลนคร ที่ท่านอยู่ ว่าเป็นหมู่บ้านที่ผู้คนเกเรมาก จนผู้ใหญ่บ้านรับไม่ไหวทนไม่ไหว ไม่อาจจะรับหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านต่อไปได้ จึงได้ไปจุดธูปที่ศาลพระภูมิ ประกาศให้เจ้าที่ประจำศาลรับทราบว่าผู้ใหญ่บ้านทนความเกะกะเกเรของผู้คนในหมู่บ้านนั้นไม่ไหวแล้ว ขอยกให้เจ้าที่เจ้าทางรับภาระหน้าที่ดูแลเอาเอง บอกกล่าวแล้วก็ปักธูปไว้ที่ศาลพระภูมิประจำหมู่บ้าน และไม่สนใจจะดูแลทุกข์สุขของราษฎรในหมู่บ้านนั้นต่อไป เป็นที่อัศจรรย์ที่ผู้คนที่เคยเกเรมากมาย ค่อย ๆ หายเกะกะเกเร เรียบร้อยขึ้นเป็นลำดับ จนปกติสุขเกิดขึ้นในหมู่บ้านนั้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน เรื่องนี้เป็นที่เล่าขานกันสืบมา และเป็นที่เชื่อถือกันว่าเจ้าที่เจ้าทางเป็นผู้ดูแลให้ผู้คนมีความเรียบร้อยแน่นอน.

ผีสางเทวดาจะมีจริงหรือไม่ ใครจะเชื่อหรือไม่ ไม่สำคัญเท่าความเฉลียวฉลาดของคนไทยในสมัยปู่ย่าตายายของเรา ที่นำคำว่า คนไม่เห็นผีสางเทวดาก็เห็น มาพูดมาเตือน เด็กไทยสมัยก่อนจะไม่กล้าทำอะไรที่ไม่ดีง่าย ๆ แม้ไม่มีใครดูอยู่ เพราะเชื่อตามคำของผู้ใหญ่ที่บอกไว้เสมอ ว่าคนไม่เห็นผีสางเทวดาก็เห็น ทำผิดทำถูกผีสางเทวดาก็รู้ ความกลัวผีสางเทวดามีมากในเด็กไทยสมัยโบราณ แต่เด็กสมัยใหม่ไม่ค่อยจะยอมเชื่อ ว่าผีสาง

เทวดามีจริง ใครบอกว่ามี ก็จะเห็นเป็นโง่งมงาย การปฏิเสธเรื่องผีสางเทวดาว่าไม่มี เป็นเหตุให้จิตใจของเด็กไทยสมัยนี้ค่อนข้างไม่อ่อนโยน ไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งของปู่ย่าตายาย และของญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว ที่เด็กไทยสมัยก่อนได้รับการอบรมสั่งสอนให้นึกถึง ให้ห่วงใยความรู้สึกนึกคิดและจิตใจของท่านเหล่านั้นผู้แม้จะละโลกนี้ไปแล้วก็ตาม ถือได้ว่าความเชื่อว่าผีสางเทวดามีจริงนั้นไม่มีผลเสียหาย แม้ไม่มีการปฏิบัติอย่างขาดเหตุผล.

ธิดาท่านผู้เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ผู้หนึ่งในราชสำนักพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยที่มีการตัดรายจ่ายของราชสำนัก บิดาของเธอเป็นผู้หนึ่งที่ต้องพ้นจากตำแหน่งในขณะยังมีอายุในวัยไม่มาก และบุตรธิดาก็ยังอยู่ในวัยเยาว์มากเพียง ๒ - ๓ ขวบ จึงไม่สามารถล่วงรู้ได้ถึงความรู้สึกของท่านผู้เป็นบิดา จนแม้เมื่อเสด็จสวรรคตแล้วในต่างประเทศ และต่อมาท่านผู้เป็นบิดาของเธอผู้นั้นก็ละโลกนี้ไป เธอเล่าว่าเธอไม่แน่ใจว่าท่านผู้เป็นบิดาของเธอมีความรู้สึกอย่างไรต่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เธอจึงไม่กล้าอัญเชิญพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไปไว้ในบ้าน รักชอบพระบรมรูปไหนก็ได้เพียงเก็บไว้ที่ที่ทำงานเท่านั้น เหตุผลที่เธอผู้นั้นบอกเล่าแก่ใคร ๆ ก็คือ บ้านของคุณพ่อท่าน ท่านจะมีความรู้สึกอย่างไรก็ไม่รู้ได้ เพื่อความปลอดภัย ว่าไม่ได้ไปทำให้ท่านกระทบกระเทือนใจ จึงหลีกเลี่ยงไม่ทำสิ่งที่ไม่แน่ใจว่าจะเป็นเหตุขัดใจท่านหรือไม่

แน่นอนความคิดนี้มิได้เกิดแต่อะไรอื่น แต่เกิดจากความไม่ปฏิเสธว่าผีสางเทวดามีจริงนั่นเอง ท่านผู้ล่วงลับแล้วนั้น แม้ไปสู่ภพภูมิที่ดีก็คือไปเป็นพรหมเทพ อีกแง่หนึ่งก็คือท่านผู้ดำรงอยู่ในฐานะที่ดี ที่สูงในภพภูมินี้ก็คือท่านเป็นผู้มาจากพรหมเทพนั่นเอง.

ความมีสัมมาคารวะต่อความรู้สึกของผู้อื่นเป็นความงดงามประจำจิตใจคนไทยมาแต่ไหนแต่ไร เพิ่งจะมาได้ยินผู้เฒ่าผู้แก่รำพึงรำพันหนาหูสมัยนี้ ว่าความงดงามแห่งจิตใจไทย แห่งมารยาทไทย กำลังหมดไปทุกที อย่างน่าเสียดาย อย่างน่าเศร้าใจ เป็นอย่างยิ่ง เหตุประการหนึ่งก็เพราะผู้เฒ่าผู้แก่ หรือพ่อแม่ปู่ย่าตายายสมัยนี้ มีความเกรงใจลูกหลานมากกว่าสมัยก่อน น่าจะเพราะลูกหลานสมัยก่อนมีการศึกษาไม่เท่าสมัยนี้ ยิ่งลูกหลานเล่าเรียนสูง แม่พ่อปู่ย่าตายายก็ยิ่งเกรงใจ ขัดหูขัดตาขัดใจอย่างไรก็อดทนเก็บเงียบไว้แต่ภายในใจ โดยหารู้ไม่ ว่านั่นคือการกำลังลงโทษลูกหลานผู้เป็นที่รักดังแก้วตาดวงใจ ที่หนักหนา หนักจนไม่มีทางจะสามารถแก้ไขให้ร้ายกลายเป็นดีได้อีกต่อไป นิทานไทยเรื่องหนึ่ง ที่รู้จักกันดี ที่มีชายผู้หนึ่งต้องโทษประหารชีวิต แม่พ่อร้องไห้คร่ำครวญน้ำตาแทบจะเป็นสายเลือด คำตัดพ้อของลูกชายที่กำลังเดินไปสู่ที่ประหารก็คือ แม่พ่อฆ่าเขา แม่พ่อไม่เคยดุไม่เคยว่า ไม่เคยตักเตือนสั่งสอนเลย เมื่อเขาทำผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ บางทีก็ยังชื่นชมว่าเขาเก่งเขาฉลาดที่ทรยศคดโกงลักขโมยได้สำเร็จโดยไม่ถูกจับได้ ทำให้เขาไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี ทำผิดทำชั่วรุนแรงร้ายกาจยิ่งขึ้นเป็นลำดับ จนถึงต้องเดินสู่หลักประหาร

ผู้ใหญ่ทั้งหลายที่ได้รู้เรื่องนี้แล้ว น่าจะนำไปคิดให้หนัก อย่าให้วันหนึ่งข้างหน้า จะถูกลูกหลานตัดพ้อต่อว่า ทำนองเดียวกับชายผู้นั้น และเมื่อถึงวันนั้น ท่านอาจจะมีความรู้สึกยิ่งกว่ากำลังเดินไปสู่หลักประหารด้วยตนเอง จงดับไฟแต่หัวลม ไทยจะไม่สูญสิ้นไปต่อหน้าต่อตา พร้อมกับความสูญสิ้นของวัฒนธรรมไทยที่งดงามนัก.

สุภาพสตรีสูงอายุแล้วผู้หนึ่งเล่าให้ฟัง ว่าเมื่อสี่สิบถึงห้าสิบปีมาแล้ว เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ทหารญี่ปุ่นยกเข้าเมืองไทย ในกรุงเทพมหานครมีทหารญี่ปุ่นเดินกันเกลื่อนกลาด เธอมีความรู้สึกว่าไทยกำลังจะตกเป็นเมืองขึ้นของเขา มีความอับอายขายหน้าจนแทบไม่อยากเดินถนน อยากจะเอาปี๊บคลุมหัว และอยากแต่จะร้องไห้ไม่รู้หยุด นั่นเป็นความรู้สึกของคนไทยเมื่อสี่สิบถึงห้าสิบปีมาแล้ว เป็นความรู้สึกของผู้ที่รักไทย รักความเป็นไทเพียงแต่คิดว่าจะสิ้นความเป็นไทเท่านั้นก็ทนจะไม่ไหว แต่สมัยนี้ไม่รู้ตัวว่ากำลังทำความเป็นไทให้หมดสิ้นด้วยตนเอง โดยมิได้มีประเทศชาติใดใช้อำนาจบีบบังคับ เพียงแต่หลงอารยธรรมแบบของเขา จนลืมอารยธรรมที่แท้จริงแบบของไทย ก็เท่ากับไม่แยแสว่าไทยกำลังจะสิ้นความเป็นไท ความไม่แยแสนี้ทำให้ไม่เกิดความรู้สึกอับอายขายหน้า ว่าไทยกำลังจะสิ้นความเป็นไท ที่ไม่มีอะไรจะน่าอายเท่าอีกแล้ว เด็กหนุ่มเด็กสาวและคนหนุ่มคนสาวต้องการความประคับประคองอย่างดีที่สุด เพื่อให้สามารถยื้อแย่งพวกเขาให้พ้นจากสภาพที่จะน่าอายที่สุดนั้น ผู้รับผิดชอบทั้งหลาย

น่าจะได้ช่วยกันทะนุถนอมพวกเขาให้สุดความสามารถ ให้เขาสำนึกได้ ว่าไทยนั้นงดงามอยู่ได้ตลอดมาเพราะมีความอายเป็นสำคัญ.

ความอายมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้คนงาม ตรงกันข้ามกับความไม่อาย ที่ทำให้คนไม่งาม ผู้ใหญ่ไทยสมัยโบราณสอนลูกหลานให้รู้จักอายตั้งแต่เริ่มรู้เดียงสา ดังเช่นลูกหลานน้อย ๆ คนไหนเดินไม่นุ่งผ้านุ่งผ่อน ทั้งที่อายุเพียงขวบสองขวบก็เคยได้ยินผู้ใหญ่ร้องว่าอายจริง อายจริง พร้อมกับเอามือปิดหน้าปิดตาตนเองไม่มองดู เป็นการสอนให้เด็กเรียนรู้ ว่าการปกปิดร่างกายให้ดีนั้น เป็นความสำคัญสำหรับความเป็นคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือความเป็นคนไทย.

หลายคนเล่าให้ฟัง ว่าทุกวันนี้มีอันตรายทางเพศเกิดมากมาย เกิดไม่เลือกแก่เด็กแก่เล็ก เกิดไม่เลือกแก่หญิงแก่ชายและเกิดไม่เลือกแม้แก่ย่าแก่ยาย และหลายคนให้ข้อคิดที่น่าฟังว่าเกิดแต่ความไม่รู้จักอายของแต่ละฝ่าย วัฒนธรรมในการแต่งกายของไทยกำลังถูกกลืน เช่นเดียวกับวัฒนธรรมในการใช้ภาษาพูดจา และวัฒนธรรมในกิริยามารยาท ความสุขสงบอย่างเย็นตาเย็นใจกำลังหมดสิ้นไปจากไทย วัฒนธรรมที่หยาบและร้อนแรงกำลังเข้ามากลืน เข้ามาแทนที่ โดยมีความหลงอันเป็นกิเลสเครื่องเศร้าหมองตัวสำคัญนำให้พากันไม่รู้สึก ไม่ตกอกตกใจเท่ากับเกิดความตายของผู้คนจำนวนมาก ทั้งที่ความตายแม้

มากมายเพียงไร ก็ยังน่าประหวั่นพรั่นพรึงน้อยกว่าความอายที่จะต้องได้รับเมื่อรู้สึกตัวได้คิด ว่าวัฒนธรรมไทยเสื่อมสิ้นไปเสียแล้ว วัฒนธรรมไทยที่ให้ความสุขความสงบร่มเย็นทั้งกายใจ วัฒนธรรมไทยที่สอนให้เป็นคนงดงาม เพราะสอนให้รู้จักอาย.

เงินเป็นใหญ่ เงินมีค่าสูงกว่าวัฒนธรรมไทย หลายคนให้ความคิดเห็นเช่นนี้ คนไทยสมัยใหม่เห็นเงินสวยงามกว่าเห็นความเป็นไทยสวยงาม วัฒนธรรมไทยจึงถูกสละละทิ้งอย่างไม่ใยดีเมื่อมีอำนาจเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง มองดูแล้วก็สลดหัวใจประมาทนัก ความตายเกิดขึ้นมิได้เว้นสักวินาที คนมีเงินมากมายเพียงไร ก็ไม่อาจหนีพ้นความตายได้ คนดีคนชั่วก็เช่นเดียวกันหนีความตายไม่พ้น แต่คนดีคนชั่วมีชีวิตหลังความตายที่แตกต่างกัน ความดีความชั่วจัดสรรชีวิตหลังความตายไว้ให้แล้ว และก็ตรงตามชื่อตามคำที่กำหนดขึ้น ความดีก็จัดสรรชีวิตที่ดี ความชั่วก็จัดสรรชีวิตที่ชั่ว ความดีจะจัดสรรชีวิตที่ชั่วไม่เป็น ความชั่วก็จะจัดสรรชีวิตที่ดีไม่เป็น ผู้ไม่ประมาทเมื่อปรารถนาชีวิตในภพภูมิภายหลังตกอยู่ในอุ้งมือพญามัจจุราช จึงพยายามสร้างสรรค์ให้เกิดผลดังปรารถนาต้องการด้วยการบันดาลขอความดีหรือความชั่ว ปรารถนาชีวิตที่ดีในภพชาติต่อไปก็สร้างความดี ไม่ปรารถนาชีวิตชั่วในภพชาติต่อไป ก็ไม่สร้างความชั่ว เพียงเท่านี้ ก็จะได้ดังปรารถนา.

เป็นไปไม่ได้ที่ความเจริญด้วยวัฒนธรรมจะเป็นความ

เร่าร้อนรุนแรง ก่อให้เกิดการกระทำที่โหดเหี้ยมปราศจากความสำนึกด้วยกตัญญูกตเวที ด้วยเมตตากรุณา ถ้าเรียกว่าเป็นความเจริญ ก็ต้องเรียกว่าเป็นความเจริญของอนารยธรรม ซึ่งควบคู่มากับความเสื่อมทางอารยธรรม ทางวัฒนธรรม แต่ก่อนนั้น ผู้ที่แสดงความหยาบช้าโหดเหี้ยมอำมหิตก็ตาม ผู้ที่แต่งเนื้อแต่งตัวขาดความปกปิดมิดชิดเรียบร้อยก็ตาม จะถูกเรียกว่าคนป่า คือคนยังไม่เจริญ และมีน้อยมากในบ้านในเมืองที่เจริญแล้ว เช่นบ้านเมืองไทยของเรานี้ จะมีอยู่ก็แต่ในป่า อันเป็นถิ่นที่อยู่ของคนป่า.

ทุกวันนี้ทำให้คิดอยู่ ว่าโลกกำลังถอยจากความเจริญไปสู่ความเสื่อม อย่างมากมายหนักหนา และประเทศไทยเราก็ไม่สามารถพาตัวให้พ้นจากสภาพที่น่ารังเกียจนั้น อาจจะด้วยนิยมยินดีในเงินทองของล่อใจ อาจจะด้วยความนิยมยินดีในความยิ่งใหญ่ประเทศนั้นบ้างประเทศนี้บ้าง จึงเกิดรังเกียจวัฒนธรรมที่ดีงามของตนเอง สลัดทิ้งอย่างไม่อาลัยใยดี ไปสู่วัฒนธรรมของชาติอื่นประเทศอื่น ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างเต็มที่ ไปสู่อะไรที่เต็มไปด้วยความหายนะ ทั้งด้านชีวิตจิตใจและร่างกาย ที่น่าสะพรึงกลัวยิ่งกว่าความตายมากมายนัก เพราะสภาพที่ไทยกำลังโลดแล่นตามโลกไปอย่างภาคภูมิใจล้นเหลือนั้น เป็นสภาพแห่งความตายทั้งเป็น ตายจากชื่อเสียงเกียรติยศความดีงาม ตายจากความเป็นไทย เพราะมีความตายจากความอายเป็นต้นเหตุสำคัญ.

ไม่อายเสียอย่าง อะไร ๆ ที่เป็นความชั่วก็ทำได้หมดทุกอย่าง ความผิดศีลผิดธรรม โกหกหลอกลวงทำได้ทั้งนั้น.

ทุกวันนี้สื่อมีอิทธิพลมากแก่จิตใจ เพราะสื่อเข้าถึงบ้านช่องห้องหับทุกหนทุกแห่ง เป็นเหตุให้แม้ทารกในครรภ์ก็ได้รับการอบรมแล้ว ด้วยความรู้สึกนึกคิด คืออารมณ์ของผู้เป็นมารดา สื่อแสดงความรุนแรงนานาประการ ทั้งในเรื่องของความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ย่อมเป็นเหตุให้ผู้เป็นมารดาที่มีทารกอยู่ในครรภ์เกิดความรู้สึก เกิดอารมณ์รุนแรงไปตามภาพที่ได้เห็น เสียงที่ได้ยิน เรื่องที่ได้รู้ ซึ่งจะถ่ายทอดไปสู่สายโลหิตสู่ทารกน้อย ก่อให้เกิดอารมณ์ตามความรู้สึกหรือตามอารมณ์ของผู้เป็นมารดา คนไทยทั้งหลายได้รับคำแนะนำบอกเล่ามาอย่างฉลาดจากผู้แก่ผู้เฒ่า ว่าผู้จะเป็นมารดาจะต้องถือศีลทำบุญใส่บาตรเป็นประจำ เพื่อให้บุญนำให้ได้บุตรธิดาที่ดีงาม และคนไทยผู้เตรียมตัวเป็นมารดาทั้งหลายก็จะเต็มอกเต็มใจกระตือรือร้นปฏิบัติตามคำแนะนำนี้ ด้วยมีความมุ่งหวังว่าอำนาจแห่งบุญกุศลที่ตนทำ จะนำให้ได้บุตรหรือธิดาเป็นคนดีมีบุญ นี้เป็นความเชื่อที่ให้ผลดีแก่ชีวิตแน่ ทั้งผู้เป็นมารดาและทารก เพราะการทำบุญทำกุศลทำความดีย่อมมีผลดีแน่นอนเสมอไป ไม่มีเป็นอื่น ไม่มียกเว้น.

มีความจริงที่ลึกซึ้งประการหนึ่ง ซึ่งพึงพิจารณาให้เห็นคือเมื่อผู้เป็นมารดาถือศีลทำบุญทำกุศล มีจิตใจที่มุ่งมั่นไปในทางดีงาม ความรู้สึกนึกคิดนั้นย่อมถ่ายทอดไปตามสายเลือด เข้า

ถึงจิตใจของทารกผู้ถือกำเนิดแล้วในครรภ์มารดา เมื่อออกมาสู่โลก ทารกย่อมมีจิตใจเช่นที่ได้รับมาจากสายเลือดของมารดา มารดาที่สวดมนต์ภาวนาถือศีลทำบุญทำกุศล หลีกเลี่ยงบาปอกุศล หลีกเลี่ยงการดูภาพ การฟังเสียง การรับรู้เรื่องที่ไม่เป็นมงคลแก่จิตใจทั้งปวง โดยมุ่งให้ตนมีบุญ ให้ได้บุตรธิดาที่ดี ด้วยอำนาจบุญกุศลที่ตนทำ ความเข้าใจนี้ถูกเพียงส่วนน้อย ส่วนที่สำคัญควรนึกให้ถึงอย่างยิ่ง คือการถ่ายทอดความดีงามไปตามสายเลือด สร้างทารกให้มีสายเลือดที่ดีงาม มีจิตใจใฝ่ดี สืบไปจนเติบใหญ่ได้เป็นคนดี ดังความปรารถนาของผู้เป็นมารดาบิดา.

มิใช่บุญกุศลความดีงามเท่านั้น ที่ถ่ายทอดจากความรู้สึกนึกคิดจิตใจของมารดาไปสู่ทารกในครรภ์ได้ บาปอกุศลความชั่วร้ายทั้งหลายก็ถ่ายทอดไปสู่ทารกในครรภ์มารดาได้เช่นกัน นี้เป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่ควรรับรู้ให้ทั่วกัน มารดาบิดาจะได้ไม่ผิดหวังที่ปรารถนาจะให้บุตรธิดาเป็นคนดี.

ไม่มีมารดาบิดาคนใดที่ไม่รักลูก ไม่ปรารถนาให้ลูกเป็นคนดี แต่ด้วยความไม่เข้าใจเรื่องสายเลือด จึงทำให้มารดาบิดาไม่ปฏิบัติช่วยตนเองให้สมปรารถนา ให้ลูกซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าชีวิตจิตใจได้เป็นคนดีที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ อันความปรารถนานั้นไม่อาจเป็นไปได้ แม้ไม่มีการปฏิบัติประกอบให้เกิดผลสมปรารถนา ต้องปฏิบัติให้เต็มความสามารถ ผลจึงจะเกิดดังปรารถนาได้ และไม่ใช่เกิดด้วยปาฏิหาริย์ ไม่ใช่เกิดด้วยอำนาจของบุญบารมีเท่านั้น แต่เกิดด้วยการสืบสายเลือด สายเลือดของมารดาสำคัญที่สุดใน

การสร้างบุตรธิดาให้เป็นคนดีหรือคนไม่ดี ภาษิตไทยบทหนึ่งแสดงไว้ว่า **"ดูนางให้ดูแม่"** ซึ่งเป็นเพียงการสอนให้ดูผู้หญิง ที่จริงอาจกล่าวได้ด้วยว่า **"ดูคนให้ดูแม่"** นั่นก็คือแม่เป็นอย่างไร ลูกก็จะเป็นอย่างนั้น ก็เพราะดังกล่าวแล้ว ลูกเป็นสายเลือดของแม่ มีเลือดของแม่เป็นอาหาร มีจิตใจของแม่ซึมซาบอยู่ในสายเลือดตลอดเวลาที่อยู่ในครรภ์ บัดนี้ไม่มีผู้สนใจที่จะรับรู้ ว่าต่อไปภายหน้าถ้าได้เป็นมารดา บุตรธิดาก็จะสืบสายเลือดของตน หยาบประณีต ดีร้าย โง่ฉลาด ไปตามที่ตนเป็นอยู่ ตามที่ตนคุ้นเคยอยู่ ผู้เป็นแม่คนจะเสียใจ หรือจะดีใจ จะเป็นทุกข์ หรือจะเป็นสุข ขึ้นอยู่กับการเตรียมจิตใจอารมณ์ของตนเองของสุภาพสตรีทั้งหลายตั้งแต่บัดนี้ ทุกคน.

อย่าเห็นเรื่องของอารมณ์เป็นเรื่องเล็ก เห็นอะไรได้ยินอะไรได้รู้อะไรแล้วเกิดอารมณ์ใด ให้เชื่อว่าอารมณ์นั้นจะถ่ายทอดไปถึงบุตรธิดาที่จะเกิดมาในวันหนึ่งข้างหน้า คนไทยสมัยโบราณได้เปรียบกว่าสมัยนี้มาก เพราะสมัยโบราณไม่มีวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่สื่อนำเข้าไปสู่บ้านสู่เรือน สร้างอารมณ์ร้อยแปดให้เกิดขึ้นมิได้ว่างเว้น เป็นอารมณ์งดงามยากกว่าเป็นอารมณ์ที่ไม่งดงามเลย น่าจะเชื่อได้จากเด็กที่เกิดในสมัยนี้ รู้สารพัดยิ่งกว่าสมัยก่อนมากมายนัก เป็นเหตุให้ผู้ใหญ่ชื่นชมยินดี อาจจะทราบหรือไม่ทราบ ว่าเด็กได้รับถ่ายทอดมาจากมารดาที่รู้เรื่องราวร้อยแปดยิ่งกว่ามารดาในสมัยโบราณที่ยังไม่มีสื่อเข้าไปให้ความรู้ ความรู้สึกต่าง ๆ นานา สร้างอารมณ์ไม่งดงามร้อยแปด ทั้งรัก ทั้ง

หลง ทั้งโลภ ทั้งโกรธ ทั้งเกลียด ทั้งหยาบคายร้ายแรง ทั้งหมดเป็นโทษอย่างยิ่งแก่ชีวิตจิตใจทารกทั้งสิ้น.

ถ้ามารดาผู้ใดไม่หลีกเลี่ยงให้พ้นสื่อทั้งหลายที่ท่วมท้นเข้าสู่สายตาและจิตใจ ก็สามารถจะถือเอาประโยชน์จากรูปจากเสียงที่ได้เห็นได้ยินได้ แม้อัญเชิญพระธรรมของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าปกปักรักษา เปลี่ยนร้ายให้กลายเป็นดี นั่นก็คือให้รู้จักปลงอยู่ตลอดเวลา รู้ให้ทันอยู่ตลอดเวลา อย่าให้ภาพที่เห็น เสียงที่ได้ยิน ก่อให้เกิดความคิดปรุงแต่งไปในทางเป็นโทษเป็นภัยแก่จิตใจ อย่าให้เกิดอารมณ์ใด ๆ เป็นอันขาดขณะเป็นผู้ดูรวมทั้งขณะเป็นผู้แสดงด้วย เพราะอารมณ์นั้นจะซึมเข้าเป็นจิตใจผู้ดูผู้ฟังผู้แสดงอย่างแน่นอน จงกั้นภาพกั้นเสียงให้พ้นจากความคิดปรุงแต่งให้ได้ อย่าคิดปรุงแต่งไปเป็นอารมณ์ที่รุนแรงเลย โทษมากมายนัก ทั้งแก่ผู้เป็นมารดา ผู้เป็นทารก และผู้เป็นนักเขียนนักแสดงที่มีจิตใจบริสุทธิ์ด้วยวัยอันน้อย.

หลวงพ่อเมือง วัดท่าแหน จังหวัดลำปาง บัดนี้ท่านมรณภาพแล้ว ท่านได้เคยบอกเล่าลูกศิษย์ลูกหาทั้งหลาย ถึงเรื่องให้มารดาอบรมทารกที่อุบัติแล้วในครรภ์ ปรารถนาให้เขาเป็นอย่างไรเมื่อออกมาสู่โลกแล้ว ก็ให้พูดกับเขา ให้สอนเขา ให้ถ่ายทอดอารมณ์สู่เขา ตั้งแต่เพิ่งจะเริ่มก่อตัวขึ้นในครรภ์ เขาจะรับทุกอย่าง และจะปฏิบัติทุกอย่างตามที่ได้รับจากมารดา ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งกว่าจะอบรมสั่งสอนเมื่อคลอดออกมาแล้ว ดังนั้นจึง

น่าจะกล่าวได้ไม่ผิด ว่าทุกวันนี้ทารกในครรภ์มารดาทุกคนก็ว่าได้ ได้รับการอบรมบ่มนิสัยจากภาพจากเสียงในสื่อทั้งหลาย โดยผ่านทางจิตใจทางอารมณ์ของผู้เป็นมารดา ยิ่งมารดาดื่มด่ำซาบซึ้งหรือรุนแรงไปตามสื่อเพียงใด ทารกก็จะยิ่งได้รับหนักหนาเพียงนั้น อารมณ์ของมารดาจะถ่ายทอดเข้าสู่สายเลือด เข้าสู่จิตใจของทารกเมื่อออกมาสู่โลกภายนอกครรภ์มารดาแล้ว ก็จะมีพื้นจิตใจหรืออุปนิสัยเช่นเดียวกัน.

ความรุนแรงร้ายกาจที่ปรากฏทางสื่อ ความยั่วยวนอารมณ์ทางเพศ ความไม่รักนวลสงวนตัว เช่นที่เคยเป็นคุณสมบัติพิเศษของผู้หญิงไทย ความไม่มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย ควรแก่ศักดิ์ศรีลูกผู้หญิงผู้ดี เป็นต้น ทั้งหมดนี้นับวันจะหนักขึ้น เยาวชนที่กำลังเพิ่มจำนวนขึ้นครองประเทศ แทนผู้เฒ่าผู้แก่ที่กำลังจะหมดสิ้นไป กำลังได้รับการถ่ายทอดสายโลหิตของมารดา ที่มีสื่อนำพายั่วยุอย่างรุนแรงไม่รู้หยุดหย่อน การแก้ไขยากนักแล้ว นอกจากความปรารถนาในเงินทอง จะลดน้อยลง ความตามใจความต้องการของตนจะลดน้อยลง ความเมตตาต่อชีวิตเยาวชนจะเพิ่มขึ้นเท่านั้น.

กำลังหวังกันอยู่ในหมู่ผู้เห็นความหายนะของความเป็นไทยของเยาวชนไทยว่า น่าจะมีผู้มีอำนาจยื่นมือเข้าเกี่ยวข้อง ด้วยการหยิบยื่นธรรมะของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แก่ผู้ตกอยู่ใต้อำนาจความน่ากลัวของเงินตรา ให้เห็นโทษของความปรารถนาต้องการเงินทองซึ่งจะเกิดโทษแก่บุตรธิดาตน เกิด

โทษแก่เยาวชนของชาติ ทำลายชาติให้ค่อยจมลงสู่ห้วงหายนะทีละเล็กทีละน้อย จนถึงวันที่ความหายนะจะปรากฏเด่นชัด จนเกินจะแก้ไขได้ หัวใจจะแตกสลายไปตามกัน.

อย่าพากันประมาทอยู่ต่อไป ความเสื่อมในทุกวันนี้ ที่พากันเห็นอยู่ มิได้เกิดแต่อะไรอื่นแน่นอน หากเกิดแต่อำนาจแห่งจิตที่กำลังเสื่อมจากคุณงามความดี จากศีลจากธรรม ยิ่งขึ้นยิ่งขึ้น ทุกเวลานาที อำนาจเงินเท่านั้นที่กำลังครองใจ กำลังครองไทย เช่นเดียวกับที่กำลังครองโลก.

หลายคนคิดว่าเหตุการณ์เลวร้ายต่าง ๆ ที่เกิดมิได้ว่างเว้นในยุคนี้สมัยนี้ มีเหตุมาแต่เรา พากันโลดแล่นไปตามวัฒนธรรมต่างชาติที่หยาบ รุนแรง ขาดศีล ขาดธรรม ขาดความรักนวลสงวนตัว ขาดความเป็นสุภาพบุรุษสุภาพสตรี อันล้วนเป็นการยั่วยุให้เกิดอะไร ๆ ที่ร้ายแรงแก่ชีวิตในทุกวันนี้ การฆ่า การข่มขืน การทรยศคดโกงหักหลังแม้ต่อผู้มีคุณ ต่อมิตร ที่ใหญ่ยิ่งที่สุดคือต่อสถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์พระราชวงศ์จักรี ความชั่วร้ายทั้งหลายทั้งหมดทำกันได้สบาย ๆ คิดให้ลึกแล้วจะเห็นว่าเกิดจากความไม่รู้จักอายนั่นเอง.

ความไม่รู้จักอายทำให้กล้าทำสิ่งที่น่าอายอย่างยิ่งได้ต่าง ๆ นานา ที่ผู้รู้จักอายไม่กล้าทำ ทั้งการแสดงความโหดเหี้ยมอำมหิต ทั้งการแสดงความเนรคุณ ทั้งการแสดงความละโมบโลภมาก

อย่างไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดแก่ส่วนรวม แก่ประเทศชาติ แก่พระพุทธศาสนา แก่พระมหากษัตริย์ ทั้งการแสดงความลบล้างขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามของไทยอย่างไม่เอื้ออาทรเลย.

ไม่ว่าการแต่งกาย การพูดจา การแสดงกิริยามารยาท ความไม่รู้จักอายจะทำให้ยิ่งวันผู้ไม่รู้จักอายทำหนักขึ้นทุกที จนไม่ช้าวันหนึ่งจะตกอยู่ในสภาพที่น่าอเนจอนาถนัก ถ้าไม่ช่วยกันแก้ไขเสียในบัดนี้ ให้จริงจัง ให้ลูกหลานของไทยรู้รักความเป็นไทย รู้จักภูมิใจในความงดงามแห่งจิตใจไทย ในขนบธรรมเนียมประเพณีและมารยาทที่เรียบร้อย ที่ควรภาคภูมิใจ มิใช่ควรอับอายว่าล้าสมัยไม่ทันวัฒนธรรมชาติอื่นเขา วัฒนธรรมของเขาไม่ใช่ของเรา ไปยึดถือของเขามาเป็นของเรานั่นสิน่าอาย ให้อายตรงนี้ ให้รู้จักอายเช่นนี้ จึงจะไม่ถึงวันที่ความอเนจอนาถใจจะเกิดท่วมท้นไทยเรา.

มีวิธีใดก็ตามที่จะอบรมเด็กไทย เยาวชนไทย หนุ่มสาวไทย และคนไทยทุกเพศทุกวัยให้รู้จักอาย ให้อายเป็น ให้บางไม่ให้หยาบหนาหยาบคาย ในการคิดการพูดการทำทั้งหลายที่ผิดศีลผิดธรรม ขอจงพร้อมใจกันทำ อย่าประมาทว่าเป็นเรื่องเล็กเรื่องน้อย ความประมาทคือทางแห่งความตาย ตายทั้งเป็น ที่น่าประหวั่นพรั่นพรึงนัก น่าสยดสยองนัก น่าอายเขานัก.

ผู้สร้างสื่อทั้งหลาย ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ ขอจงภูมิใจในหน้าที่ของท่านในการให้การอบรมผู้คนทั้งบ้านทั้งเมืองให้รู้จักอาย ไม่ทำสิ่งที่น่าอาย ให้แข่งกันสร้างความดีงาม สร้างสื่อที่ดีงาม ที่จะอบรมบ่มจิตใจของผู้ดูผู้ฟังผู้อ่านผู้แสดงผู้แต่งทั้งหลาย รวมถึงทารกในครรภ์มารดาให้รู้จักอาย ให้อายเป็นแล้วบ้านเมืองเราก็จะพ้นจากสภาพที่น่าอาย น่าหวาดกลัว เช่นทุกวันนี้ ที่กำลังทวีความรุนแรงหนักขึ้น รวดเร็วอย่างน่าตกใจนัก.

สงสารลูกหลานไทยเถิด ลูกหลานของเราแท้ ๆ ช่วยกันไว้ ยังไม่สายเกินไป คนไทยลูกหลานไทยจะต้องอายที่จะทำความไม่ดีไม่งามทั้งทางกาย วาจา ใจ คนไทยจะต้องรู้จักอายเป็นตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จึงจะไม่สายเกินแก้.

แสงส่องใจ

(อันดับ ๑๖)

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา

วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ
อันดับ ๑๖.

มีพระพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งที่เหมาะสมกับยุคนี้ เหตุการณ์ที่กำลังเผชิญกันอยู่ เป็นเครื่องรับรองสัจจะแห่งพระพุทธศาสนสุภาษิตบทนั้น ที่ว่า **“ทฬิทฺทิยํ ทุกฺขํ โลเก”** แปลความว่า **“ความจนเป็นทุกข์ในโลก”**

ความจนเป็นทุกข์ในโลก ไม่มีผู้ใดคัดค้านพระพุทธศาสนสุภาษิตบทสำคัญนี้แน่ เพราะต่างกำลังเผชิญกับความจริงของพระพุทธศาสนสุภาษิตบทนี้อยู่ทั่วกัน อาจจะเพียงมากน้อยหนักเบาแตกต่างกันบ้างเท่านั้น ความจนเป็นทุกข์ในโลกนี้จริงแท้.

ความจนที่กำลังคืบคลานเข้าครองโลกทุกวันนี้ ทำให้เกิดความอดอยากปากแห้งไปตามกัน ในหมู่ที่ผู้ครองชีพลำบากอยู่แล้ว ทุกข์ของเขาเหล่านั้น นับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้นตามความยากจน ที่เพิ่มขึ้นในโลกในชีวิตของพวกเขาคนยากคนจน และความทุกข์ของเขาเหล่านั้น ย่อมเป็นเหตุให้ผู้ที่ไม่ถึงกับยากจนข้นแค้นนัก พลอยมีความทุกข์ไปด้วย เพราะเมตตาสงสาร แต่ช่วยให้เขาเหล่านั้นพ้นจากความทุกข์ พ้นจากความยากจนไม่ได้

เท่ากับเมื่อมีความจน ทั้งคนมีคนจนก็เป็นทุกข์ สมกับพระพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า **"ความจนเป็นทุกข์ในโลก"**.

เมื่อมีความจนในโลก ผู้อยู่ในโลกย่อมเป็นทุกข์ นี้ย่อมเป็นธรรมดา ไม่อาจให้เป็นอื่นได้ แต่ยากนักที่จะมีผู้ยอมรับความจริงนี้ การยอมรับความเป็นจริงในทุกเรื่องทุกสิ่ง จักเป็นเหตุให้หายกังวล และความไม่กังวลนี้ที่อาจพาให้ไม่มีทุกข์ได้ แม้ว่าจะอยู่ในโลกที่มีความทุกข์อันเกิดแต่ความจน เป็นไปดังพระพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งที่แปลความได้ว่า **"ทุกข์ย่อมไม่ตกถึงผู้หมดกังวล"**.

ทุกข์ย่อมไม่ตกถึงผู้หมดกังวล นี้เป็นความจริงแน่แท้ แม้จะอยู่ในโลกที่มีความจนด้วยกัน แต่ไม่ใช่ทุกคนที่มีความทุกข์ คือไม่ใช่ทุกคนที่จนจะมีความทุกข์ พึงตั้งข้อสังเกตให้ดี และมองไปให้ทั่ว ให้เห็นชีวิตของผู้อยู่ในโลกแห่งความจนทุกวันนี้ บางคนรับสภาพความยากจนไม่ได้ ยอมทำลายสิ่งอันเป็นสุดที่รักที่หวงแหนคือชีวิต บางคนไม่ย่อท้อ พยายามประคับประคองชีวิตอยู่ท่ามกลางความลำบากยากจน จากตำแหน่งหน้าที่การงานมีเกียรติทางโลก ทำงานเล็กงานน้อยอย่างไม่วิตกกังวลว่าจะอับอายขายหน้าใคร สามารถมีความสุขได้แม้จะต้องอยู่ในโลกของความจน ความไม่วิตกไม่กังวลจึงสำคัญนัก มีอานุภาพนัก.

ความไม่มีกังวลอย่างเด็ดขาด ทุกกาลทุกเวลา เป็นไปไม่ได้สำหรับผู้เป็นบุถุชน มิใช่พระอริยบุคคล แต่เป็นไปได้ที่ผู้มี

ปัญญา มีบารมี จะไม่มีกังวล หรือจะเรียกว่าหมดกังวล ในชั่วระยะเวลาที่มีสติรู้ ว่าความวิตกกังวลไม่มีคุณอย่างไร ความวิตกกังวลไม่อาจทำให้ปัญหาจบสิ้น ไม่อาจทำให้หายยากหายจน ความวิตกกังวลมีแต่ทำให้มีความทุกข์ ตรงกันข้ามกับความไม่มีวิตกกังวล เหมือนสีดำกับสีขาว ดังพระพุทธศาสนสุภาษิตที่กล่าวไว้ว่า **"ทุกข์ย่อมไม่ตกถึงผู้หมดกังวล"** อาจจะไม่เชื่อสนิทใจนัก จึงขอให้ลองด้วยตนเอง พยายามอย่าวิตกกังวลในทุกเรื่องทุกเวลา.

ใคร ๆ เป็นจำนวนมากไม่เคยได้สนใจจิตใจของตนเอง ว่ามีความวิตกกังวลเป็นเหตุสำคัญ ทำให้เกิดความไม่เป็นสุข ทั้ง ๆ ที่มีความวิตกกังวลอยู่เกือบทุกลมหายใจเข้าออก กังวลเรื่องนั้นบ้าง กังวลเรื่องนี้บ้าง แม้คนมั่งมีอยู่แท้ ๆ ก็ยังกังวลกลัวจนโดยยกเหตุขึ้นมาต่าง ๆ นานา มีเงินในธนาคารยิ่งกว่าเงินของคนยากคนจนรวมกันทั้งประเทศ ก็ยังกังวลว่าถ้าธนาคารมีอันเป็นต้องเลิกล้มปิดไป เงินมากมายของตนจะได้คืนมาด้วยวิธีใด ตนมิไม่กลายเป็นคนยากจนเท่ากับใคร ๆ ทั้งหลายที่ไม่เคยมีเงินมีทอง เคยมีชีวิตอยู่อย่างลำบากยากจนหรือ ความกังวลนั้นแม้มากก็ทำให้ทุกข์มาก แม้น้อยก็ทำให้ทุกข์น้อย ขึ้นชื่อว่าความกังวลไม่มีเลยที่จะนำให้เกิดความสุข พิจารณาใจให้เห็นอำนาจของความกังวล แล้วจะเห็นคุณของความพยายามทำความกังวลให้น้อยที่สุด จนถึงให้หมดสิ้นไปจากจิตใจ.

ความวิตกกังวลมีหลายระดับ ตั้งแต่เล็กน้อย จนถึงรุนแรงที่สุด และไม่ว่าจะเป็นความวิตกกังวลระดับไหน ก็มีโทษมีภัยแก่จิตใจผู้มีความวิตกกังวลทั้งสิ้น แตกต่างกันเพียงที่มีความวิตกกังวลน้อย โทษที่เกิดแก่จิตใจก็น้อย มีความวิตกกังวลแรง โทษที่เกิดแก่จิตใจก็รุนแรง แม้บุถุชนทุกคนยังมีความวิตกกังวล แต่ทุกคนก็สามารถควบคุมแก้ไขให้ไม่รุนแรงได้แม้มีความตั้งใจจริงที่จะทำ.

ความวิตกกังวลเพียงเล็กน้อยในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ แม้จะเป็นพิษแก่จิตใจเพียงเล็กน้อย ไม่หนักหนา แต่ถ้าปล่อยปละละเลยไม่แก้ไข ก็จะทวีขึ้นได้เป็นลำดับ จนถึงเป็นโทษเป็นภัยร้ายแรงแก่จิตใจ อาจเปลี่ยนผู้นั้นให้เป็นคนขี้วิตกกังวลได้ นั่นก็เท่ากับเปลี่ยนผู้ควรมีความสบายใจ ให้เป็นผู้หาความสบายใจไม่ได้ เพราะความวิตกกังวลเป็นเหตุสำคัญของความไม่สงบสบายแห่งจิตใจ ผู้เห็นค่าสูงส่งของจิตใจจึงไม่ประมาท ไม่ปล่อยให้ความวิตกกังวลแม้เพียงเล็กน้อยเกิดขึ้นโดยไม่พยายามรู้ตัวและแก้ไขให้จบสิ้นโดยเร็ว.

น้ำทีละหยดไหลจากก๊อกลงสู่ภาชนะ แม้เปิดก๊อกทิ้งไว้น้ำย่อมมีเวลาเต็มล้นไหลออกจากภาชนะทำความเปื้อนเปรอะเลอะเทอะได้ ความวิตกกังวลก็เช่นกัน อาจเริ่มต้นด้วยมีโทษเพียงเล็กน้อยแก่จิตใจ แต่แม้ยอมให้เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า ก็มีเวลาที่จะรุนแรงเต็มที่ มีโทษหนักหนาได้ ผู้มีปัญญาทั้งหลายจึงเห็นความน่าสะพรึงกลัวของความวิตกกังวลแม้เพียงเล็กน้อย จึง

ไม่ปล่อยไว้ให้สะสมเพิ่มพูนจนรุนแรง ที่จะให้ผลเป็นโทษหนักหนาแก่จิตใจ.

โรคฟันผุที่เริ่มใหม่ ๆ ถ้าให้หมอฟันดูแลรักษาแต่ต้น ย่อมไม่ลุกลามมากมายต่อไปถึงฟันซี่อื่น เลยไปจนถึงฟันทุกซี่ ความวิตกกังวลในเรื่องเล็กเรื่องน้อยก็เช่นกัน ควรเชื่อว่านั่นเป็นการเริ่มต้นของความวิตกกังวลขณะที่อาจถึงทำให้ใกล้ขาดสติ หรือถึงเสียสติได้ในวันหนึ่ง แม้ปล่อยให้เกิดขึ้นต่อไป และต่อไป ไม่หยุดยั้งแก้ไขเสียด้วยปัญญารู้เท่าทัน.

ความวิตกกังวลแม้จะมีความร้อนไม่เสมอความโกรธ ที่แผดเผาใจให้ร้อนแรง แต่ความวิตกกังวลก็สามารถทำความไม่เป็นปกติสุขให้เกิดแก่จิตใจได้ ถ้าเปรียบความโกรธเป็นความร้อนก็เปรียบความวิตกกังวลเป็นความอุ่น ความอุ่นอาจจะไม่เป็นความกระทบกระเทือนสำหรับในกรณีที่เกี่ยวกับเรื่องอื่นสิ่งอื่น แต่สำหรับในกรณีที่เกี่ยวกับจิตใจ ความอุ่นก็เป็นความมีโทษระดับหนึ่ง ผู้ประมาทไม่คอยดูแลจิตใจตนไว้ทุกเวลาย่อมไม่สามารถแลเห็นโทษของความวิตกกังวล หรือความอุ่นที่เข้าครองจิตใจ ย่อมปล่อยปละละเลยจนอาจทำให้ความอุ่นกลายเป็นความร้อนระดับน้ำเดือดได้.

ความวิตกกังวลแม้จะเป็นการเริ่มต้นเพียงรู้สึกไม่เป็นปกติสุข แต่นั่นก็คือเครื่องเผาลนจิตใจ ที่มิใช่ว่าจะมีผู้ใดมาทำ มิใช่มีผู้ร้ายหรือศัตรูผู้มุ่งร้ายคนใดอาจทำให้เป็นไปได้ ตนเองทำตนเองตนเองคิดวิตกกังวลให้หาความปกติสุขไม่ได้เอง เรียกว่าตนเองใช้

ความวิตกกังวลเป็นเครื่องเผาลนใจตนเอง ให้หาความเย็นเป็นสุขไม่ได้ และตราบใดที่ไม่รู้จักตัวจริงของผู้ทำลายความปกติสุข มัวแต่วิ่งวุ่นคิดไล่จับคนนั้นคนนี้เรื่องนั้นเรื่องนี้มารับผิด ไฟแห่งความวิตกกังวลที่ก่อขึ้นแล้ว ย่อมลุกลามรุนแรงขึ้นทุกที หัวใจเพียงดวงน้อยที่อยู่ท่ามกลางความวิตกกังวลจะน่าปราณีห่วงใยเพียงไหน จะใจร้ายใจดำไม่เหลียวแลแก้ไขกับความชุลมุนวุ่นวายเร่าร้อน มุ่งแต่จะยกเรื่องนั้นเรื่องนี้ขึ้นเป็นความสำคัญ ที่ควรต้องวิตกกังวลห่วงใย จะถูกหรือ จะไม่ฉลาดน้อยไปหรือ.

ไม่ว่าจะมีปัญหาใหญ่โตเพียงใดเผชิญหน้าอยู่ พึงมีสติ มีสติระลึกถึงพระพุทธศาสนสุภาษิตบทสำคัญที่ว่า **"ทุกข์ย่อมไม่ตกถึงผู้หมดกังวล"** แล้วพึงคิดพึงไตร่ตรองพิจารณาตัดสินใจให้ดี ให้ถูก ว่าประสงค์จะรับความทุกข์ไว้ หรือประสงค์จะป้องกันไม่ให้ความทุกข์ที่มีอยู่แน่ในโลกนี้ เข้าแตะต้องชีวิตจิตใจของตน เลือกอย่างใดก็สามารถจะปฏิบัติให้ไปถึงจุดมุ่งหมายนั้นได้ เลือกเป็นทุกข์ก็วิตกกังวลไปเถิดกับเรื่องราวเหตุการณ์ทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้น เลือกไม่เป็นทุกข์ก็อย่าวิตกกังวลนัก พยายามปัดความคิดที่จะก่อให้เกิดความวิตกกังวลให้ไกลจิตใจให้เต็มสติปัญญาความสามารถเถิด.

คนช่างคิดที่ช่างวิตกกังวล มีอยู่เป็นอันมากในโลกแห่งความทุกข์นี้ จึงหาผู้มีปกติสุขในจิตใจได้ยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามนี้ ที่โลกร้อน โลกวุ่น โลกมืด และยามนี้นั่นเองที่จะพิสูจน์ได้ว่าพระพุทธศาสนสุภาษิตบทที่ว่า **"ทุกข์ย่อมไม่ตก**

ถึงผู้หมดกังวล” นั้นเป็นความจริงแท้ เพราะในยามที่โลกตกอยู่ในความมืดความร้อนทุกวันนี้ ยังมีผู้อยู่ในฐานะลำบากมีใจเป็นปกติสุขได้พอสมควร เพราะไม่พยายามคิดให้เกิดความวิตกกังวลไม่ว่าอะไรจะเกิดก็ตาม เมื่อไม่มีความคิดปรุงแต่งให้เป็นความวิตกกังวล ความทุกข์จะไม่มี.

ความจนเป็นทุกข์ในโลก พระพุทธศาสนสุภาษิตบทนี้เป็นจริง เป็นการแสดงแจ้งชัดว่า ความวิตกกังวลกลัวความจนของผู้คนในโลกมีเป็นอันมาก จึงเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ขึ้น เป็นความทุกข์ที่เกิดจากความจน กลัวความจน สมดังที่ว่าความจนเป็นทุกข์ในโลก เพียงผู้กลัวความจนจะมีน้อย ความจนก็จะไม่เป็นทุกข์ในโลก พระพุทธศาสนสุภาษิตบทสำคัญนี้ก็จะไม่มีแน่นอน เพราะพระพุทธศาสนสุภาษิต หรือสุภาษิตในพระพุทธศาสนาที่สุดประเสริฐนั้น เกิดขึ้นเป็นสัจจะเป็นความจริงทุกประการ ได้อ่านได้รู้พระพุทธศาสนสุภาษิตบทใด แสดงความใด พึงน้อมรับเป็นเครื่องเตือนใจที่วิเศษสุดเถิด เพราะจักเป็นสุขได้ มีปัญญาได้ มีธรรมะได้ อย่างไม่ต้องแสวงหาให้ลำบากยากเย็นจนเกินไป.

ที่จริงน่าเห็นใจนัก ที่ต้องวิตกกังวลกันมากมายในยุคนี้สมัยนี้ ที่ความยากจนครองโลกอยู่ ความยากจนที่เป็นเหตุให้ต้องกู้หนี้ยืมสิน เพื่อใช้เพื่อกิน เพื่อดำรงชีวิตไว้ ทั้งชีวิตตนเอง ชีวิตผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน และชีวิตผู้เป็นที่รักของตน ไม่มีจะกินจะไม่ให้กลุ้มไม่ให้วิตกกังวลได้อย่างไร คำโต้แย้งเช่นนี้มีอยู่เสมอมา แต่ก็ปรารถนาจะแนะนำให้พยายามมีสติ รับความ

จริง ว่าความวิตกกังวลแก้ให้อะไร ๆ ดีขึ้นไม่ได้ วิตกกังวลสักเท่าไร เงินทองมีเท่าไร ก็จะมีอยู่เท่านั้น หรือไม่มีก็จะไม่มีอยู่นั่นเอง เสียหายยิ่งขึ้นตรงที่นำความวิตกกังวลไปเพิ่มทุกข์ให้ยิ่งเท่านั้น.

ใจที่มีความวิตกกังวลเป็นใจที่ไม่ผ่องใส ใจที่ไม่ผ่องใสคือใจที่มัวที่มืด ไม่ผ่องใสน้อยคือใจที่มัว ไม่ผ่องใสมากคือใจที่มืด ความมัวหรือความมืดอาจเปรียบได้กับนัยน์ตาที่มัวหรือที่มืด ย่อมไม่อาจรู้ไม่อาจเห็นได้ชัดเจนแจ่มใส เหมือนนัยน์ตาที่ไม่มัวไม่มืด หรือที่ไม่อาจแลเห็นได้เลย เป็นตาที่บอดไปเลย ไม่ว่าจะมีอะไรผ่านเข้ามา แม้กระทั่งถึงตัวก็หาอาจเห็นได้ไม่ เช่นนี้ไม่น่ากลัวหรือ ไม่น่ารังเกียจสภาพของความมัวความมืดนั้นหรือ ขอให้คิดให้ได้ทุกครั้งที่มีความวิตกกังวลเกิดขึ้น ไม่ว่าจะในเรื่องเล็กเรื่องใหญ่ใด ๆ ทั้งนั้น ให้คิดขึ้นมาให้ได้ว่ากำลังปล่อยปละละเลยให้นัยน์ตามืดมัวแล้ว กำลังจะยอมเป็นคนตาบอดตาพิการแล้ว ควรหรือ ถูกหรือ.

เมื่อความวิตกกังวลเกิด ให้ตกใจว่านัยน์ตากำลังเป็นโรคแล้ว ถึงขั้นมัวแล้ว ถ้าไม่พยายามหยุดความวิตกกังวลที่เริ่มต้นเพียงเล็กน้อยให้ได้ ก็เหมือนปล่อยนัยน์ตาที่เริ่มมัวด้วยโรคตามัวให้มีอาการโรครุนแรงขึ้น จนถึงอาจทำให้เป็นโรคนัยน์ตาที่ร้ายแรงทำให้นัยน์ตามืด ทำให้นัยน์ตาบอดสนิทก็ได้ นั่นก็คือความวิตกกังวลที่เริ่มเป็นเล็ก ๆ น้อย ๆ นั้นแม้ไม่ตื่นตัวแก้ไขให้หยุด ปล่อยให้เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า นานเข้า นานเข้า ก็จะเป็นผู้มีนิสัย

ช่างวิตกกังวล ก็เช่นเดียวกับความหงุดหงิดแม้ไม่พยายามแก้ไขเสียแต่แรก ๆ ปล่อยให้เป็นไปนานเข้า นานเข้า ก็จะกลายเป็นผู้โกรธง่าย มักโกรธ ซึ่งย่อมรู้กันดีว่าไม่มีอะไรดีเลยสำหรับนิสัยเช่นนั้น มีแต่เสียหายทั้งแก่ตนเอง และแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย.

ความวิตกกังวลเป็นโทษแก่ตนเองยิ่งกว่าเป็นโทษแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายทั้งปวง เพราะความวิตกกังวลจะเพียงทำตนเองของผู้มีความวิตกกังวลให้ไม่เป็นปกติสุข อาจไม่ส่งผลออกนอกจิตใจไปกระทบกระเทือนใคร ๆ อื่นได้ด้วย จึงว่าความวิตกกังวลเป็นโทษแก่ตนเองโดยตรง ยิ่งกว่าเป็นโทษแก่ผู้อื่น แต่ถึงเช่นนั้นก็ควรเห็นโทษของความวิตกกังวล ให้ควรกลัว ทุกคนต้องการความสุข ต้องการสบายใจ และความวิตกกังวลนี้แหละที่จะเป็นเครื่องทำให้ใจไม่เป็นปกติสุขได้ตลอดเวลา ตลอดวัน ตลอดคืนก็ว่าได้ เพราะความวิตกกังวลจะเกิดได้ในทุกเรื่อง แม้เล็กน้อยเพียงใด.

เพียงจะทำอะไรสักอย่าง คนขี้วิตกกังวลก็จะวิตกได้หนักหนา กว่าจะตัดสินใจ ทำแล้วจะเกิดผลไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้หรือไม่ กังวลไปได้ร้อยแปด จนทำให้เกิดความลังเลสงสัยไม่ว่าจะทำสิ่งใดทั้งสิ้น ความวิตกกังวลก็ตาม ความลังเลสงสัยก็ตาม ไม่มีคุณ มีแต่โทษ แตกต่างกับความพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนจะคิดพูดทำ ความรอบคอบในการตัดสินใจว่าควรทำสิ่งใดหรือไม่ไม่ให้ความทุกข์แก่จิตใจ ไม่ทำให้จิตใจวุ่นวายไม่เป็นปกติสุข แต่ให้เกิดปัญญา ยิ่งขึ้นและยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ฉะนั้นพึงพิจารณาให้

เห็นความแตกต่างของความวิตกกังวล ความลังเลสงสัย และความพิจารณาอย่างรอบคอบในการคิดพูดทำทั้งปวง.

ความไม่วิตกกังวลไม่ใช่ความคิดพูดทำไปอย่างไม่พินิจพิจารณา ความพินิจพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนรอบคอบเป็นคนละอย่างคนละเรื่องกันกับความวิตกกังวล พึงเข้าใจให้ถูกต้อง เพราะเป็นความสำคัญมิใช่เล็กน้อยเหมือนกัน วิตกกังวลก็ไม่ดี ไม่พินิจพิจารณาก็ไม่ดี ไม่วิตกกังวลดี พินิจพิจารณาจึงจะดี พึงเข้าใจความแตกต่างนี้.

เคยได้ยินผู้เป็นมารดาที่มีลูกยังไม่ออกเรือนเสียที ทั้งที่เรียนจบเป็นบัณฑิต มหาบัณฑิตแล้ว หน้าที่การงานก็มั่นคง เป็นเหตุให้มารดาวิตกกังวลอย่างมาก นึกถึงแต่เรื่องนี้แทบจะทุกลมหายใจเข้าออกทีเดียว จะไปเที่ยวเตร่พักผ่อนต่างจังหวัดบ้างก็เฝ้าแต่เป็นห่วงเป็นกังวล ว่าจะไม่มีใครคอยดูแลลูก ถ้าแต่งงานมีเหย้ามีเรือนเสียก็จะหายห่วง ผู้เป็นมารดาเฝ้าแต่คิดถึงชีวิตลูกชาย เป็นห่วงว่าไม่เป็นฝั่งไม่เป็นฝา ความสุขน้อยลง ความวิตกกังวลมากขึ้นตามวัยที่สูงขึ้นเป็นลำดับ น่าจะทำให้นึกถึงอานุภาพของธรรมะ ผู้ที่ไม่พยายามปฏิบัติตามสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้จริงจัง ตั้งแต่ยังมีกำลังกายกำลังใจเข้มแข็งสมบูรณ์ แม้วันเวลาล่วงไปความแก่เฒ่านำความอ่อนแอของกำลังกายกำลังใจให้ล่วงตามไปด้วย ย่อมยากจะปลดเปลื้องสิ่งที่เป็นทุกข์เป็นโทษให้พ้นจากใจ ความยึดติดอยู่กับตน อยู่กับผู้เกี่ยวเนื่องกับตน ย่อมปรากฏผลชัดเจนยิ่งขึ้นเป็น

ลำดับ ความเป็นทุกข์ความวุ่นวายใจ ดังบรรดาผู้มีกังวลห่วงใยในบุตรธิดาด้วยเรื่องนั้นเรื่องนี้ จะมีความวิตกกังวลห่วงใยเพิ่มขึ้นมากมายตามเวลาที่ล่วงไป ตามวัยที่สูงขึ้นของตน ความทุกข์ความวุ่นวายภายในจิตใจย่อมยากที่ผู้อื่นใดจะเข้าใจได้ ผู้มีปัญญาจึงพึงพยายามเชื่อฟังธรรมะของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำตามเสียตั้งแต่ยังอยู่ในวัยหนุ่มวัยสาว ที่กำลังกายกำลังใจยังสดใสแข็งแรง จะสู้กับศัตรูของใจให้เป็นผู้ชนะได้อย่างแน่นอน ด้วยอาวุธสำคัญทรงอิทธิฤทธิ์ล้นพ้น คือพระธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมครูผู้เลิศล้ำ.

ทุกวันนี้ข่าวคาดคะเน หรือคำทำนายทายทักของผู้นั้นผู้นี้ที่มีอยู่มากมายหลายกระแส จนไม่อาจรู้ชัดว่ามาจากทิศทางใดบ้าง ทำให้เกิดความวิตกกังวลไปทั่วทุกหนแห่ง เกือบจะทั่วทุกตัวคน จริงหรือไม่จริงที่ว่าจะเกิดเหตุร้ายแรงที่สุดจนถึงบ้านเมืองพังทลายไม่หลงเหลือ ผู้คนจะล้มตายแทบไม่เหลือรอดอยู่จริงหรือแผ่นดินจะไหวยิ่งใหญ่ ฝนก็จะตกหนักติดต่อกันเป็นวันเป็นคืนน้ำก็จะท่วมบ้านท่วมเมือง จริงหรือไม่ จริงหรือไม่ ปัญหานี้คงได้ยินกันทั่วไปแล้วในทุกวันนี้ ยิ่งพระยิ่งสงฆ์ยิ่งได้รับคำถามนี้ตลอดเวลา ไม่รู้ว่าให้คำตอบอย่างไรจึงจะถูก จึงจะเป็นจริงตอบได้แต่เพียงว่าไม่ว่าแผ่นดินจะไหวใหญ่หรือไม่ น้ำจะท่วมโลกท่วมไทยหรือไม่ ผู้คนจะหมดโลกหรือไม่ เราทุกคนก็จะต้องตายในวันหนึ่งแน่นอน.

คิดถึงอะไรก็ไม่สมควรเท่าคิดถึงความตาย มาคิดถึงความตายกันเถิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะนี้ ที่ความวุ่นวายความเดือดร้อนความมืดมิดกำลังครองโลก.

คิดถึงความตายเถิด ดีที่สุด สมควรคิดที่สุด เพราะน่าจะเป็นวิธีเดียวที่จะยับยั้งแรงของกิเลสที่กำลังฉุดกระชากลากถูพวกเราอยู่ ให้ล้มลุกคลุกคลานเลือดเข้าเลือดออกถลอกปอกเปิกแทบไม่มีชิ้นดีไปตามกัน คิดถึงความตายไม่ใช่คิดฆ่าตัวตาย ความแตกต่างนี้สำคัญมาก พึงสำเหนียกให้จงดี คิดถึงความตายไม่ใช่คิดฆ่าตัวตาย.

จะต้องฆ่าตัวตายทำไมให้เป็นบาปกรรม ในเมื่อเพียงหายใจออกแล้วไม่หายใจเข้า ความตายก็จะมาถึงทันที และใครเล่าที่รู้ว่าเมื่อไรลมหายใจของตนจะออกแล้วไม่กลับเข้า อาจจะในวินาทีนี้ก็ได้ อาจจะเมื่ออ่านมาถึงบรรทัดนี้ก็ได้ หรืออาจจะไม่ทันจบบรรทัดนี้ก็ได้ ความตายน่ากลัวที่สุดในความสามารถจู่โจมอย่างรวดเร็ว ไม่ทันที่ผู้ใดจะรู้จะเตรียมตัวทัน เป็นคนอยู่ก็ตาม หรือเป็นสัตว์อยู่ก็ตาม ชั่วหายใจออกแล้วไม่กลับหายใจเข้า ก็จะสามารถเปลี่ยนภพชาติจากคนจากสัตว์เป็นอะไรก็ได้ทั้งสิ้นตามอำนาจของกรรม ที่มีความตายเป็นจุดเริ่มต้น.

ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้ว มีชีวิตอยู่ตั้งแต่เกิดจนถึงทุกวันนี้ ย่อมพบความทุกข์นานาประการ จนอาจกล่าวได้ว่าคุ้นเคยกับ

ความทุกข์มาแล้วอย่างดี แม้ว่าบางทีจะเป็นทุกข์ของผู้อื่นบ้าง ไม่ใช่ทุกข์ของตนไปเสียทั้งหมดก็จริง แต่เมื่อได้พบได้เห็นอยู่ตลอดมา ก็ย่อมรู้จักว่าความทุกข์ในรูปแบบต่าง ๆ นั้นมีผลอย่างไร มากน้อยหนักเบาเพียงไร แก้ไขได้ด้วยวิธีใดบ้าง หรือไม่มีทางจะแก้ไขได้เลย ยิ่งพบเห็นมากเข้า ความคุ้นเคยมากเข้า ก็ค่อนข้างจะเป็นความเคยชิน หรือความชินชา ไม่ค่อยรู้สึกเดือดร้อนกระทบกระเทือนจิตใจรุนแรงเหมือนพบเห็นครั้งแรก ๆ กล่าวได้ว่าเมื่อมีชีวิตในโลกนี้จะคุ้นเคยกับความทุกข์พอสมควร สามารถแก้ไขได้ รับได้ดีพอประมาณเพราะผ่านมามาก ผ่านมาจนคุ้นเคย ไม่เป็นของแปลกใหม่ เจ็บก็เท่านั้น ปวดก็เท่านั้น เป็นทุกข์ก็เท่านั้น เป็นสุขก็เท่านั้น ผ่านพบมาแล้วทั้งหมด ไม่เป็นของแปลกใหม่ จึงไม่น่ากลัวจนเกินไป ที่กลัวกันมากก็คือไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น จะเป็นอย่างไร เหมือนที่กำลังวิตกกังวลเรื่องแผ่นดินไหว บ้านเมืองพังทลาย น้ำมากมายหลั่งไหลเข้าท่วมทับกลายเป็นทะเลไปทั้งบ้านทั้งเมืองทั้งโลก สิ่งไม่เคยพบไม่เคยเห็นนี่สิที่น่ากลัว ที่พากันกลัวพากันวิตกกังวลไปทั่วหมด ซึ่งก็น่าเห็นใจ.

เกิดมามีชีวิตในชาตินี้พบมาแล้วเห็นมาแล้ว ไม่ว่าจะดีเพียงไร เลวเพียงไร ทุกข์เพียงไร สุขเพียงไร เห็นมาแล้ว แต่ชีวิตในชาติหน้าจะเป็นอย่างไรไม่รู้เลย เพราะไม่เคยพบไม่เคยเห็นไม่เคยสัมผัสมาก่อนเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตในนรกในอบายซึ่งแตกต่างกับชีวิตในมนุษยโลก เช่นชีวิตที่เราพากันดำรงอยู่ทุก

วันนี้ และเป็นชีวิตที่ร่ำลือกันมาแต่ไหนแต่ไร จนกระทั่งทุกวันนี้ว่าน่ากลัวหนักหนา ทรมานทรกรรมน่าสยดสยองสะพรึงกลัวจนหาที่เปรียบมิได้ ชาติหน้าจึงน่ากลัวยิ่งกว่าชาตินี้มากมายนัก พบความทุกข์ชาตินี้ แม้หนักหนาเพียงใด ก็น่าจะน่ากลัวน้อยกว่าที่จะต้องไปพบในชาติหน้ามิใช่หรือ จึงน่ากลัวความตายมากกว่าความอยู่มิใช่หรือ แล้วจะรีบตายกันทำไม.

ชาตินี้ ชีวิตนี้ ในภพภูมิของมนุษย์เช่นทุกวันนี้ เราพบเห็นความทุกข์ทุกรูปแบบจนคุ้นเคยเสียแล้ว แทบจะไม่รู้สึกกลัวเกรงเสียเลย แต่ถ้าพ้นชาตินี้ไป พ้นภพภูมิของมนุษย์ไป เราไม่รู้แน่นอน ว่าจะไปปรากฏขึ้นในภพภูมิใด จะเป็นเทวดา หรือเป็นมนุษย์ หรือเป็นสัตว์ หรือเป็นเปรตอสุรกายกันเล่า เราไม่รู้ทั้งนั้น แต่เรารู้แน่ ๆ ว่า เรากลัวการตกนรก กลัวการเป็นสัตว์นรก ทั้ง ๆ ที่บางทีเราก็ไม่ค่อยมั่นใจว่านรกมีจริงหรือ รูปร่างหน้าตาคนในนรก หรือที่เรียกกันน่ากลัวหนักหนาว่าสัตว์นรกเราก็วาดภาพวุ่นวาย แต่ไม่รู้ว่าจริง ๆ แล้วจะน่าเกลียดน่ากลัวมากหรือน้อย หรือเหมือนกับจินตนาการของพวกเรา แล้วถ้าเราตายไป พ้นไปจากภพภูมิมนุษย์ไปเกิดในนรก จะไม่ผจญกับความทุกข์ที่หนักหนากว่าที่ต้องผจญในชาตินี้หรือ แล้วเราจะอยากตาย หรือฆ่าตัวตายทำไม.

ถ้าเราฆ่าตัวตาย หรือทรมานตัวให้ตาย ด้วยความรู้สึกว่าชาตินี้เป็นทุกข์จนทนไม่ไหวแล้ว อยู่ต่อไปไม่ได้แล้ว ตายดีกว่า

จะได้พ้นทุกข์ทรมานด้วยเรื่องร้อยแปด นี่เป็นความคิดที่ขาดสติขาดปัญญาอย่างมาก รู้หรือว่าเมื่อหมดลมหายใจไปจากภพภูมินี้แล้ว จะมีชีวิตที่งดงามมีความสุข ความทุกข์ร้อยแปดพันเก้าที่รุมล้อมอยู่จะจบสิ้น ไม่ต้องแก้ไม่ต้องหนีกันอีกต่อไป รู้หรือว่าจะได้ชีวิตใหม่ที่สบายกว่าชีวิตนี้ รู้ไว้ดีกว่าว่าแม้ทำลายชีวิตนี้ให้จบสิ้น ก็ไม่เป็นสุขในภพภูมิใหม่แน่ แต่จะพบความทุกข์ที่หนักขึ้นไปอีกอย่างประมาณมิได้ โทษของการฆ่าตัวตายนั้นหนักหนาอย่าลืมเป็นอันขาด.

ชาติหน้าไม่มีผู้สนใจนึกถึงมากนัก เพราะรู้สึกว่าชาติหน้าอาจจะไม่มี หรือถึงมีก็อีกนานนักกว่าจะไปถึงชาติหน้า ความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น ชาติหน้าหาได้ห่างไกลกับชาตินี้สักเท่าไรชาติหน้าอยู่ติดกับชาตินี้ที่สุด มีปรากฏให้พบเห็นอยู่เสมอ วินาทีก่อนยังมีชีวิตอยู่ในชาตินี้แท้ ๆ วินาทีนี้ไปถึงชาติหน้าเสียแล้ว ท่านว่ามีวิญญาณไม่น้อยที่จากชาตินี้ไปถึงชาติหน้าพิศวงงงงวยไปตามกัน ภพภูมิที่เปลี่ยนกะทันหันทำให้ตั้งตัวไม่อยู่ ตั้งสติไม่ได้ ลองคิดสักนิด อย่าด่วนปฏิเสธเรื่องเหล่านี้ แล้วจะได้สติ ได้ปัญญาได้เห็นความน่ากลัวของชาติหน้า ชีวิตหน้า จะรู้สึกยับยั้งเมื่อจะทำบาปทำความชั่วที่ผิดศีลธรรมทั้งหลาย เพราะลึกในใจแล้วทุกคนอดเชื่อไม่ได้ ว่าการทำบาปทำกรรมที่ชั่วร้ายนั้นมีผลร้ายแรงนักจริง.

กรรมไม่ดีจักให้ผลไม่ดีแน่นอน ยุคนี้สมัยนี้เห็น ๆ กันว่า

กรรมให้ผลเร็วมาก ไม่ต้องรอไปชีวิตหน้าก็เห็นผลแล้ว ว่ากันอย่างนั้น แต่ก็ไม่มีผู้ใดอาจยืนยัน ว่าคนไม่ดีที่รับกรรมไม่ดีต่าง ๆ นานาในชาตินี้ จะกำลังรับผลของกรรมที่ทำในชาตินี้ หรือบังเอิญทำกรรมไม่ดีไว้มากมายเหมือนกันในอดีตชาติ เรื่องกรรม และการให้ผลของกรรมลึกซึ้งเกินกว่าบุถุชนคนธรรมดาจะเข้าใจได้ถูกต้อง นั่นไม่สำคัญ สำคัญที่ต้องเชื่อให้มั่น ว่าทำดีต้องได้ดีแน่ ทำชั่วต้องได้ชั่วแน่ ไม่มีข้อเว้นทั้งสิ้น.

มือกรรมก็เช่นเดียวกับมือมัจจุราช จะเอื้อมถึงชีวิตใครเมื่อไร คนทั่วไปไม่อาจรู้ได้ ทั้งสองมือนี้จึงน่ากลัวนัก และควรกลัวก่อนจะตกเข้าไปอยู่ในอุ้งมือของกรรมและของมัจจุราชแล้ว เพราะเมื่อถึงเวลานั้น ก็หมดหนทางที่จะช่วยตัวเองได้อย่างแน่นอน ถ้ากลัวเสียก่อนที่มือกรรมหรือมือมัจจุราชจะเอื้อมถึงและคว้าเอาไปกำไว้ในอุ้งมือ ก็ยังมีโอกาสที่จะช่วยตัวเองได้บ้าง มิให้ต้องแหลกเหลวย่อยยับอยู่ในอุ้งมือทั้งสองที่ไม่เคยปราณีใคร จับได้เมื่อไรเมื่อนั้นถูกขยี้ยับคามือ ยังสวยยังงามอยู่แท้ ๆ ยังมั่งมีศรีสุขอยู่แท้ ๆ ยังเป็นใหญ่เป็นโตพรั่งพร้อมด้วยวาสนาบารมีแวดล้อมด้วยข้าทาสบริวารอยู่แท้ ๆ แต่เมื่อทำกรรมไม่ดีไว้หนักหนารุนแรงพอจะแซงกรรมดีขึ้นมาทัน มือกรรมไม่ดีก็ย่อมทำลายผลแห่งกรรมดีที่กำลังเสวยอยู่และหมดพลังแล้วได้ อาจจะถึงตายหรืออาจจะสิ้นทั้งทรัพย์สินเงินทองชื่อเสียงเกียรติยศ สิ้นทุกอย่างจนไม่น่าเชื่อว่าจะเกิดได้ในชีวิตที่กำลังรุ่งเรืองพรั่งพร้อม เรื่องของกรรมก็ยากที่จะเข้าใจได้เช่นนี้.

โลกทุกวันนี้กำลังร้อน ไทยก็กำลังร้อน เราทุกคนกำลังร้อน ร้อนที่สุด อย่าหนีร้อนด้วยการทำลายชีวิต และไม่ต้องเร่งรีบหนีชีวิตนี้ หนีชาตินี้ ชาติหน้ารอเราทุกคนอยู่แล้ว วินาทีหน้าอาจจะมาถึง เราอาจได้อยู่ในชาติหน้าที่สวยงาม พรั่งพร้อมด้วยสมบัติทั้งปวง ได้เป็นนางฟ้านางสวรรค์ หรือพรหมเทพ หรือเศรษฐีมหาเศรษฐี เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ถ้าเราตั้งสติไว้ดีก่อนจะละโลกนี้ไป และแน่นอน ผู้ที่ฆ่าตัวตายไม่อาจมีสติดี ไม่อาจมีใจดีได้ จักมีความมืดมนเศร้าหมองอย่างที่สุด ผลก็คือภพชาติข้างหน้าที่ประชิดติดชาตินี้อยู่ จักต้องเป็นภพชาติที่เต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานแสนสาหัส เป็นไปตามที่พระพุทธศาสนสุภาษิตแสดงไว้ว่า **“ผู้ที่ละโลกนี้ไปเมื่อจิตเศร้าหมอง ทุคติเป็นอันหวังได้”** แล้วจะพากันไปทุคติด้วยการฆ่าตัวตายทำไม.

การฆ่าตัวตายคือการตั้งใจพาตัวไปสู่ภพชาติที่เต็มไปด้วยความทุกข์ยิ่งกว่าภพชาตินี้ ที่ว่าทุกข์หนักหนาอยู่แล้ว และเมื่อไปถึงชาติหน้าแล้ว ผู้ที่ฆ่าตัวตายจะไม่สามารถพาตัวให้พ้นความทุกข์ในชาติหน้านั้นได้ง่าย ๆ เลย ขอจงคิดให้ดีคิดให้หนัก.

ที่พึ่งยิ่งใหญ่ที่จะช่วยให้พ้นร้อนได้จริง คือศีล ศีลช่วยได้แน่ ศีลช่วยได้จริง แต่ศีลจะช่วยเฉพาะผู้มีศีลเท่านั้น ศีลช่วยผู้ไม่มีศีลไม่ได้ มีรับรองความจริงนี้ให้เห็นอยู่เสมอ ผู้มิได้ทุศีลเมื่อถูกตั้งข้อหา ศีลที่มีอยู่จริงก็จะช่วยให้พ้นโทษพ้นภัย พ้นเครื่องจองจำ อย่างไรก็ตามกรรมก็ยังมีอำนาจอยู่เป็นอันมาก

เมื่อตกอยู่ใต้อำนาจของกรรมแล้ว ย่อมไม่มีอำนาจอื่นช่วยได้ กรรมจึงน่ากลัวที่สุด กรรมชั่วไม่ทำเสียเลยจึงดีกว่า.

"ศีลเป็นกำลังไม่มีที่เปรียบ ศีลเป็นอาวุธสูงสุด ศีลเป็นเครื่องประดับอย่างประเสริฐสุด ศีลเป็นเกราะอย่างอัศจรรย์" นี้เป็นพุทธศาสนสุภาษิต ผู้อ่านหรือผู้ฟังด้วยความใส่ใจแม้เพียงเล็กน้อย ย่อมรู้สึกได้ถึงความประเสริฐเลิศล้ำของศีล กำลังที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่ศีลจะนำให้เกิด คือกำลังใจ ผู้ไม่ทุศีลจะมีกำลังใจใหญ่หลวงในทุกเรื่อง เพราะความสำนึกจริงใจว่าเราไม่ได้ผิด เราไม่ได้ฆ่า เราไม่ได้ลักขโมย เราไม่ได้ล่วงเกินประเวณีใคร เราไม่ได้พูดหลอกลวง เราไม่ได้เมา ไม่ได้ขาดสติ ความมั่นใจเช่นนี้เป็นกำลังใจที่ใหญ่ยิ่ง ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในชีวิต.

ศีลเป็นอาวุธสูงสุด โดยเฉพาะใช้สำหรับป้องกันตน มีเรื่องราวปรากฏอยู่บ่อย ๆ ทั้งในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบันนี้ด้วย การอ้างสัจจะที่ตนมีศีลมิได้ทุศีลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แม้เป็นจริง มิใช่เป็นการหลอกลวง อันตรายที่กำลังเผชิญหน้าอยู่ก็พ้นไปได้อย่างเป็นที่อัศจรรย์นัก ตัวอย่างเช่น เมื่อท่านผู้ทรงศีลไปพบสัตว์ร้ายในป่าในดง ไม่เห็นทางรอดพ้นเขี้ยวเล็บได้ ท่านก็จะอ้างสัจจะ แม้ท่านไม่เคยทำร้ายเขามาก่อน ก็ขออย่าให้เขาทำอันตรายท่าน ขอให้หลีกท่านไปเสีย ท่านก็จะพ้นภัยอันน่าจะพาให้ถึงสิ้นชีวิตได้ เสมอ ๆ หลาย ๆ องค์มีเรื่องราวเล่าสู่กันฟังตลอดมา เช่นนี้.

ศีลนั้นผู้ใดมีจริง ผู้นั้นงาม ท่านจึงกล่าวว่าศีลเป็นเครื่องประดับอย่างประเสริฐสุด เราทุกคนคงได้เคยสัมผัสความจริงนี้มาแล้วมากมาย ท่านผู้ทรงศีล โดยเฉพาะที่ท่านเป็นพระเป็นสงฆ์ ความไม่ทุศีลของท่าน สร้างศรัทธาได้อย่างพ้นจะพรรณนา ไม่ว่าที่สูงที่ต่ำ ท่านจักเป็นที่ศรัทธา ความงดงามแห่งศีลที่เป็นอาภรณ์ประดับ ท่านจักเลื่องลือระบือไกล โดยที่ท่านไม่จำเป็นต้องประกาศตน ศีลจักประกาศตนเองได้อย่างอัศจรรย์ที่สุด และการประกาศตนเองของศีลนั้นยั่งยืนนัก ยั่งยืนตลอดไป ไม่เหมือนผู้ไม่มีศีล ผู้ทุศีล ที่ประกาศตนว่าเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ ความศรัทธาที่เกิดแต่คำประกาศของเขาจักไม่ยั่งยืนนาน ไม่เท่าไรก็จักปรากฏความทุศีล ความศรัทธาแม้มากมายท่วมท้นเพียงไรก็จักจบสิ้นลงได้ ความเสื่อมเสียชื่อเสียงก็จักเกิดแก่ผู้ทุศีลทั้งหลายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้.

ศีลเป็นเกราะอย่างอัศจรรย์ คือศีลเป็นเครื่องคุ้มกันภยันตรายน้อยใหญ่มิให้เข้าแตะต้องตัวได้ เมื่อมีศีลมั่นคง จักฆ่าชีวิตใดย่อมทำไม่ได้ จักลักขโมยของใครก็ทำไม่ลง จักล่วงละเมิดประเวณีก็ไม่ทำ จักพูดจาโป้ปดเป็นเท็จเพื่อหลอกลวงให้เกิดการหลงผิดก็จักไม่พูด จะไม่ดื่มเครื่องดองของเมาอันจักพาให้ขาดสติให้อาจทำผิดทำชั่วได้มากมายเพราะไม่มีสติเป็นเครื่องยับยั้ง ไม่มีสติทำให้รู้ตัวว่ากำลังจะทำถูกทำผิดอะไรอย่างไร จึงถือได้ว่ามีศีลก็คือมีเกราะกันตนให้พ้นภัยพิบัติทุกประการ ทำนองผู้สวมเสื้อเกราะย่อมไม่ต้องบาดเจ็บจากคมอาวุธใดเลย.

“ศีลยังประโยชน์ให้ตราบเฒ่าชรา ศีลนำสุขมาให้ตราบเฒ่าชรา ศีลเป็นเยี่ยมในโลก ปราชญ์พึงรักษาศีล ท่านว่าศีลนั้นเชียวเป็นความดี” นี้เป็นอีกบทหนึ่งของพระพุทธศาสนสุภาษิต อ่านด้วยดีย่อมได้ความเข้าใจ ว่าการมีศีลหรือการถือศีลคือการทำความดี หรือทำกุศลอันเป็นหนึ่งในหัวใจสามประการของพระพุทธศาสนา มีการไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง การทำบุญกุศลคือความดีทั้งปวง และการชำระจิตตนให้ผ่องใส.

“ศีลเป็นที่พึ่งเบื้องต้น เป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย เป็นประมุขของธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้นควรชำระศีลให้บริสุทธิ์” นี้เป็นคุณลักษณะอีกประการหนึ่งของศีล เป็นคุณลักษณะแสดงความยิ่งใหญ่ที่สุดของศีล เพราะแสดงไว้หนักแน่นนัก ว่าศีลเป็นที่พึ่งแรกที่สุดของผู้คนทั้งหลาย เป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย คือเป็นบ่อเกิดแห่งกัลยาณธรรมทั้งปวง กัลยาณธรรมคือธรรมเครื่องทำให้เป็นคนดี หรือธรรมของคนดี นั่นก็คือ คนไม่มีธรรมนี้ คือคนไม่มีศีลนั่นเอง เป็นคนดีไม่ได้ เป็นกัลยาณชนไม่ได้ ผู้ปรารถนาจะมีที่พึ่งจึงต้องควรชำระศีลให้บริสุทธิ์ เมื่อศีลบริสุทธิ์ ธรรมเครื่องนำให้ดีก็ย่อมเกิดตามมา ดังบริวารตามประมุขมา เท่าที่ว่าศีลเป็นประมุขของธรรมทั้งปวง ฉะนั้น.

“คนผู้ทุศีลย่อมได้รับความติเตียนและความเสียชื่อเสียง ส่วนผู้มีศีลย่อมได้รับชื่อเสียงและความยกย่องสรรเสริญทุกเมื่อ”

นี้เป็นพุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่งเกี่ยวกับศีล ความหมายของพุทธศาสนสุภาษิตบทนี้เป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้ว น่าสลดใจอย่างที่สุดที่บรรดาผู้ประกาศตนนับถือพระพุทธศาสนาจำนวนไม่น้อยมิได้ใส่ใจในเรื่องนี้เท่าที่ควร ทุศีลกันได้อย่างไม่คำนึงถึงความเสื่อมเสียต่าง ๆ นานา ที่เกิดแก่ชื่อเสียงเกียรติยศอันควรรักษาหวงแหน จนปรากฏชัดเจนอยู่ทั่วบ้านทั่วเมือง ว่าผู้นับถือพระพุทธศาสนาจำนวนไม่น้อยเข้าใจไปว่า เงินทองของมีค่ามีความสำคัญกว่าศีล เข้าใจผิดอย่างฉกาจฉกรรจ์ว่า คนผู้ทุศีลแม้มีเงินมีทองเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐีจักเป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ ส่วนผู้มีศีลแม้ไม่มีเงินทองเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี ย่อมไม่ได้รับชื่อเสียงและความยกย่องสรรเสริญ ความเข้าใจผิดอย่างยิ่งกว่าดำเป็นขาว ขาวเป็นดำ ทำให้ทุกวันนี้ ศีลเกือบจะไม่มีความหมายในจิตใจของผู้มืดบอดทั้งหลาย อันตรายร้ายแรงจึงเกิดทั่วไปในประเทศ และในโลก.

ครูบาอาจารย์ที่ท่านตั้งมั่นอยู่ในศีล ที่ปรากฏชัดแก่ใจผู้ไม่มืดบอดจนเกินไปนัก แม้ท่านจะเป็นผู้ที่ไม่มีสมบัติพัสถานใดเลยนอกจากปัจจัยสี่ แต่ท่านก็เป็นผู้ที่ได้รับความยกย่องสรรเสริญทุกแห่งหน ทุกจิตใจผู้คนที่สว่างพอจะเห็นค่าสูงสุดของศีล จริงเช่นนี้หรือไม่ พึงพิจารณาด้วยดี.

ผู้ทุศีลแม้เป็นเศรษฐีมั่งมีมหาศาล หรือแม้มียศถาบรรดาศักดิ์ยิ่งใหญ่เพียงใดก็ตาม เสียงอื้ออึงเกี่ยวกับผู้นั้นในความทุศีล

ความไม่มีศีลเป็นอย่างไร ก็รู้กันอยู่ มีความยกย่องสรรเสริญใด หรือสำหรับบรรดาผู้ทุศีลทั้งหลาย แม้คนอื่นไม่อาจชี้ให้เห็นความทุศีล แต่ทุกคนผู้ทุศีลรู้ตัวดี และก็ต้องรู้ด้วยว่า ใครเล่าที่จะไม่รู้ไม่เห็นความทุศีลของเขา และเมื่อรู้แล้ว ใครเล่าจะไม่ติเตียน ไม่ดูถูกไม่รังเกียจ.

พุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่งที่เกี่ยวกับศีล ก็คือ **"ผู้มีปรีชา มั่นคงดีแล้วในศีล ย่อมได้รับชื่อเสียงในโลกนี้ ละไปแล้วย่อมดีใจในสวรรค์ ชื่อว่าย่อมดีใจในที่ทั้งปวง"** ความหมายชัดเจน คือคนฉลาด มีปัญญา ย่อมรักษาศีลให้ได้บริสุทธิ์มั่นคง เมื่อมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ย่อมมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างดี เมื่อละโลกนี้ไปแล้ว จะไปสวรรค์ จะมีความสุขความยินดีในสวรรค์ นั่นก็คือไม่ว่าจะอยู่ในโลกนี้ หรือจะละโลกนี้ไปแล้ว ก็จะมีศีลให้ความสุขความยินดี เป็นเครื่องรับรองที่แสดงว่าศีลเป็นที่พึ่ง ที่พึ่งไม่ใช่ที่ทำให้เป็นทุกข์ ที่พึ่งต้องพาให้เป็นสุข ให้เบิกบานยินดี ความทุศีลเป็นความไม่มีที่พึ่ง เพราะเมื่อทุศีล วันหนึ่งย่อมถึงเวลาที่จะต้องได้รับผลร้ายของการทุศีล การฆ่า การลัก การล่วงละเมิดทางประเวณี การพูดหลอกลวง การเสพของมึนเมาให้ขาดสติทั้งห้าข้อนี้เป็นการทุศีล วันหนึ่งย่อมเดือดร้อนเพราะทุศีล และก็จะไม่มีที่พึ่ง เพราะศีลคือที่พึ่ง ไม่มีศีลก็ไม่มีที่พึ่ง ควรคิดให้ดี คนไม่มีที่พึ่งจะว้าเหว่วุ่นวายอ้างว้างเพียงไหน โดยเฉพาะเมื่อยามมีภัยรอบด้าน.

พุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่งเกี่ยวกับศีล คือ **"คนเขลาไม่มั่นคงในศีล ถูกติเตียนในโลกนี้ และละไปแล้วย่อมเสียใจในอบาย ชื่อว่าย่อมเสียใจในที่ทั้งปวง"** ผู้ละเมิดศีลข้อมุสาวาท คือผู้พูดไม่เป็นจริงไม่เป็นสัตย์ หรือพูดเท็จ พูดหลอกลวง ถูกติเตียนรุนแรงมาก ในพระพุทธศาสนามีแสดงเกี่ยวกับผู้พูดเท็จพูดไม่จริงไว้ว่า ผู้พูดไม่จริงได้ ย่อมทำชั่วได้ทุกอย่าง แม้เมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ก็ย่อมเสียใจ เสียใจทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า และโลกหน้าสำหรับผู้พูดเท็จผู้ทำความชั่วได้ทั้งนั้น คืออบาย อย่าประมาทว่าไม่จริง เพราะเมื่อเป็นจริงจะต้องเสียใจเศร้าใจแสนสาหัส เพราะเวลานั้นจักทนทุกข์ทรมานอยู่ในอบายเสียแล้ว.

"ผู้ใดในโลกนี้สำรวมทางกาย วาจา และใจ ไม่ทำบาปอะไร ๆ และไม่พูดพล่อยเพราะเหตุแห่งตน ท่านเรียกคนอย่างนั้นว่าผู้มีศีล" ศีลเมื่อไม่จำแนกแจกแจงออกเป็นเท่านั้นข้อ เท่านี้ข้อ ก็เป็นศีลได้เช่นกัน ดังในพระพุทธศาสนสุภาษิตบทนี้ ที่แสดงว่า ผู้สำรวมกาย วาจา ใจ ไม่ทำบาป ไม่พูดพล่อยเพื่อประโยชน์ตน เป็นผู้มีศีล อาจแจกแจงให้ละเอียดต่อไป เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นได้ดังนี้ ผู้มีศีลคือผู้ที่สำรวมกาย วาจา ใจ ไม่คิด ไม่พูด ไม่ทำ อย่างประมาทขาดสติ ไม่ก่อให้เกิดทุกข์โทษภัยแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น ตรงกันข้ามกับผู้ไม่สำรวมกาย วาจาใจ คิดพูดทำไปอย่างไม่รอบคอบระมัดระวัง ก่อให้เกิดทุกข์โทษภัยแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น เป็นภัยแก่ชีวิตสัตวโลกทั้งหลาย เป็นการผิดศีลข้อที่ ๑ ไม่ทำให้ผู้อื่นต้องสูญเสียเงินทองของข้าว

อันเป็นการผิดศีลข้อที่ ๒ ไม่ปฏิบัติผิดประเวณีกับหญิงหรือชายที่มิใช่ภรรยาสามีตน อันเป็นการผิดศีลข้อที่ ๓ ไม่พูดคำเท็จ ที่มีคำตำหนิไว้ในพระพุทธศาสนาอย่างรุนแรง ว่าผู้ที่พูดโกหกได้ย่อมทำความชั่วได้ทุกอย่าง เป็นการไม่ผิดศีลข้อที่ ๔ และการพยายามตั้งใจสำรวมอยู่ ไม่ดื่มน้ำเมาทุกชนิด ทำให้สามารถมีสติอยู่ได้ ไม่ตกเป็นทาสของเครื่องดองของเมาทั้งหลาย เป็นการไม่ผิดศีลข้อที่ ๕ เมื่อสำรวมระวังพร้อมตั้งแต่ใจเป็นอันดับแรก กายก็ย่อมไม่ทำผิด ทั้งศีลข้อ ๑ ข้อ ๒ ข้อ ๓ และข้อ ๕ ศีลข้อ ๔ คือวาจาย่อมไม่ผิด เมื่อมีความสำรวมระวังกายวาจาใจดีแล้ว.

การสำรวมกายวาจาใจจักเป็นไปได้อย่างไม่ต้องฝืน จักเป็นไปได้อย่างเรียบ ๆ ง่าย ๆ เป็นธรรมดา ถ้ามีน้ำใจให้แก่ชีวิตทั้งปวง ให้แก่มนุษย์ให้แก่สัตว์ อย่างเต็มจิตเต็มใจ ที่เรียกว่ามีน้ำใจให้เป็นทานอย่างกว้างขวาง การมีน้ำใจเผื่อแผ่แก่ทุกชีวิตไม่เลือกเขาไม่เลือกเรา จิตใจอ่อนละมุนด้วยน้ำใจที่มีให้เป็นทานทั่วไปจะทำให้สำรวมกายวาจาใจพร้อมอยู่ทุกเวลานาที เป็นการสำรวมระวังมิให้กายวาจาใจของตนไปก่อความเดือดร้อนชอกช้ำเสียใจแก่ใครทั้งหลาย ไม่ว่าใครนั้นจักเป็นที่รู้จักรักชอบของตนหรือไม่ นั่นก็คือจักสำรวมระวังไม่ก่อทุกข์ให้แก่ทุกจิตใจ ทุกจิตใจจะไม่เดือดร้อนแม้เล็กน้อยจากการกระทำคำพูดของตน เช่นนี้เป็นการมีน้ำใจเป็นทานอย่างแท้จริง.

พระพุทธภาษิต คือพระภาษิตแห่งสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า กล่าวไว้แปลความว่า **“ผู้ไม่มีศีล ไม่มั่นคงพึงเป็นอยู่ตั้งร้อยปี ส่วนผู้มีศีลเพ่งพินิจ มีชีวิตอยู่วันเดียวประเสริฐกว่า”** นั่นก็คือมีศีลบริสุทธิ์เพียงวันเดียวที่มีชีวิตอยู่ประเสริฐกว่าผู้ไม่มีศีลที่อายุยืนเป็นร้อยปี ศีลมีความประเสริฐถึงเพียงนี้ สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นผู้ยืนยันรับรองด้วยพระองค์เอง ผู้มีปัญญา มีศรัทธาในสมเด็จพระบรมครู จึงมุ่งมั่นรักษาศีลและศีลก็จักรักษาตอบ.

ผู้ไม่มีศีล แม้เหตุการณ์รอบตัวสงบเป็นปกติดีอยู่ ก็ยากจะรู้ว่าเป็นผู้ไม่มีกำลังป้องกันตัว แต่ถ้าเกิดภัยอันตรายขึ้นจะไม่อาจป้องกันตัวให้พ้นภัยได้เลย ไม่สามารถเอาตัวรอดได้ ดังเช่นหลายคนต้องทำลายชีวิตตนเอง ทิ้งผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิดให้โศกเศร้าเป็นทุกข์ เผชิญชีวิตที่เลวร้ายตามลำพัง ถ้าเป็นผู้มีศีล ศีลจะปกปักรักษาให้ชีวิตสวัสดีได้ จะไม่ถูกทำลายให้พ้นจากชาตินี้ไปถึงชาติหน้า ที่ไม่งดงาม ที่ไม่สิ้นความทุกข์อย่างที่ต้องการ จนถึงกับยอมทำลายชีวิตในชาตินี้เพื่อสิ้นทุกข์สิ้นร้อนได้ไปมีความสุขในภพชาติใหม่ ซึ่งหาอาจเป็นไปได้ไม่ เมื่อไม่มีศีลนำก็ไม่อาจไปถึงภพภูมิที่งดงามได้แน่นอน นรกเท่านั้นที่จะไปถึง.

ศีลเป็นกำลังไม่มีที่เปรียบ กำลังไม่มีที่เปรียบคือ กำลังที่ยิ่งใหญ่กว่ากำลังอื่นใดทั้งสิ้น กำลังของความโลภก็ตาม กำลังของความโกรธก็ตาม กำลังของความหลงก็ตาม ไม่ยิ่งใหญ่เหนือกำลังของศีล เมื่อมีศีลอยู่มั่นคง เป็นต้นว่า แม้จะเกิด

ความโลภ อยากได้สิ่งของที่มิใช่เป็นของตน ที่เจ้าของเขามิได้ให้โอกาสเปิดให้ถือเอาเป็นของตนได้สบาย ๆ แต่เมื่อมีศีลมั่นคงกำลังของศีลก็ย่อมเอาชนะกำลังของความโลภได้ เอาชนะกำลังของความโกรธได้ เอาชนะกำลังของความหลงได้ การละเมิดศีลจะไม่เกิดขึ้น จะไม่มีการทำลายชีวิตกัน จะไม่มีการลักขโมยปล้นสะดม จะไม่มีการผิดประพฤติผิดประเวณี จะไม่มีการโกหกหลอกลวง จะไม่มีการขาดสติด้วยเครื่องดองของเมา ความสงบสุขย่อมเกิดตามมาเป็นธรรมดา.

ศีลข้อที่ ๑ เว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกล่วง ขอผู้ที่มีบุญเป็นพื้นฐานชีวิตอยู่แล้ว ไม่ต้องมีอาชีพที่ต้องฆ่าสัตว์ จงพยายามถือเอาโอกาสดีในชีวิตมาทำคุณประโยชน์ ทำบุญทำกุศลให้เต็มสติปัญญาความสามารถ อย่าทำลายชีวิตใด ไม่ว่าชีวิตเล็กชีวิตน้อย ชีวิตสัตว์ชีวิตคน จงหลีกเลี่ยง หลีกให้พ้นแม้การทำให้ร่างกายเขาต้องบอบช้ำสาหัสเป็นทุกข์แก่จิตใจ การทำลายจิตใจกันนั้น น่าจะคิดว่าเป็นการทำลายชีวิตของจิตใจ เป็นการทำให้ตายทั้งเป็น คือใจตาย บาปมิได้น้อยกว่าการฆ่า จะว่าเป็นการละเมิดศีลข้อที่ ๑ ก็น่าจะได้ จึงควรหลีกเลี่ยงให้พ้นเช่นกัน ไม่ฆ่าด้วยกายด้วยอาวุธ และอย่าฆ่าด้วยวาจาด้วยลิ้นด้วยคารม ศีลข้อที่ ๑ จะบริสุทธิ์งดงามจริง.

การตั้งจิตคิดให้ชีวิตสัตวโลกทั้งหลายพ้นจากภัยจากการถูกเบียดเบียน มีผลยิ่งใหญ่อย่างประมาณมิได้ ชีวิตทุกชีวิตในโลกปัจจุบันกำลังตกอยู่ในห้วงมหันตภัย ไม่ยกเว้นแม้ชีวิตเราทุกคนใน

ประเทศไทยนี้ ในเมืองพระพุทธศาสนานี้ ที่เคยร่มเย็นเป็นสุขด้วยอานุภาพยิ่งใหญ่ของศีล เพราะไม่ยอมยกอานุภาพของศีลมาปกป้อง ความเดือดร้อนรุนแรงจึงเกิดขึ้นทุกหย่อมหญ้า มาปลุกระดมกันให้จริงจังทั้งบ้านทั้งเมืองให้เห็นคุณของศีลเถิด จะได้บุญนักหนา เพราะจะช่วยชีวิตสัตวโลกได้จริงที่สุด ให้พ้นภัยอันน่าสะพรึงกลัวมากมาย.

ศีลข้อที่ ๒ เว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ยกให้ การละเมิดศีลข้อนี้ทำกันมากมายแทบไม่เว้นแต่ละนาที การโกงกินทุกรูปแบบก็เป็นการละเมิดศีลข้อนี้ด้วย มิเพียงการลักขโมยเท่านั้น การละเมิดศีลข้อนี้ทำกันจนเคยตัว ทั้งในหมู่คนใหญ่คนเล็ก คนรวยคนจน ทั้งหมดเป็นคนที่มีความขาด ความไม่พอ ความรู้สึกที่ว่าเงินทองมีค่ากว่าชื่อเสียงเกียรติยศ ทั้งยังสามารถละเมิดศีลข้อที่ ๑ เพื่อให้การละเมิดศีลข้อที่ ๒ สำเร็จอีกด้วยนั่นคือฆ่าเพราะต้องการทรัพย์.

ผู้ละเมิดศีลข้อที่ ๒ นี้เมื่อกรรมส่งผล ก็ต้องรับ แม้ร่ำรวยอยู่ก็ย่อมยากไร้สิ้นเนื้อประดาตัวได้ทันที เป็นเศรษฐีใหญ่เมื่อต้องรับโทษผิดศีลข้อ ๒ อย่างรุนแรง ก็ต้องกองสมบัติไว้นอกที่จองจำ เหลือแต่ตัวในที่นั่น และเมื่อละโลกนี้ไป ใครเล่าจะรู้ว่า ชีวิตในภพภูมิใหม่จะเป็นชีวิตที่ทนทุกข์ทรมานกว่าความทรมานในที่จองจำเพียงใด จะยาวนานสักเพียงไหน กี่ภพกี่ชาติย่อมยากจะกำหนดรู้ การละเมิดศีลมิใช่เรื่องเล็ก เป็นเรื่องใหญ่นักมีผลที่น่ากลัวนัก อย่าเห็นเป็นเรื่องเล็กเหลวไหลไม่มีความหมาย

ศีลสำคัญมาก พระพุทธศาสนสุภาษิตจึงกล่าวถึงศีลไว้ว่า **"ศีลเป็นเยี่ยมในโลก"** ควรคิดถึงให้จงหนัก เพื่อความสวัสดีของทุกชีวิต.

เห็นคนยากจน ถึงไม่มีที่กินไม่มีที่อยู่อาศัย ควรถือเป็นโอกาสสอนตนเองให้เต็มที่ เขาเหล่านั้นน่าจะเคยเป็นคนลักขโมยโกงกินทุกรูปแบบมาแล้วก็ได้ในอดีต ถ้าตัวเองทำเช่นนั้นอยู่ละเมิดศีลข้อ ๒ อยู่ จะได้สติ หยุดการละเมิดศีลได้ ที่แล้วก็เป็นอันแล้วไป แต่จะได้ไม่ทำใหม่ จะเท่ากับเป็นการพยายามหนีผลของกรรมที่ได้ทำแล้ว อาจจะหนีพ้นในชาตินี้ ไว้ต้องไปหนีในชาติหน้าต่อไปก็ยังดี.

ศีลข้อที่ ๓ เว้นจากการประพฤติผิดประเวณี มีผลสืบเนื่องรุนแรงเกิดขึ้นเป็นอันมากจากการละเมิดศีลข้อที่ ๓ นี้ การละเมิดศีลข้อที่ ๓ ก็เกิดได้มากมาย เรื่องสลดใจมากหลายเกิดขึ้นได้เพราะละเมิดศีลข้อที่ ๓ นี้ ความเป็นแม่เป็นพ่อ เป็นลูกเป็นหลาน เป็นพี่เป็นน้อง เป็นครูเป็นศิษย์ ที่สำคัญที่สุดคือความเป็นมนุษย์ก็ไม่หลงเหลืออยู่ให้ผู้ละเมิดศีลข้อที่ ๓ นี้ จิตใจกลายเป็นใจสัตว์ผู้น่าสลดสังเวช ทำสิ่งที่มนุษย์ทำไม่ได้ โลกทุกวันนี้มีแต่เรื่องราวที่สกปรกที่สุด สร้างความเศร้าหมองสลดหดหู่ให้เกิดมากมายที่สุด อย่างมิหยุดยั้ง มีแต่เพิ่มขึ้นและเพิ่มขึ้นทุกวันเวลา เหตุเพราะพากันลืมศีล ไปหมกมุ่นอยู่แต่กิเลสตัณหา โดยลืมว่าความตายอยู่ติดตัว ชาติหน้ากำลังจะมาถึงและเมื่อมาถึงแล้ว ชีวิตก็จะเต็มไปด้วยผลกรรมที่ทำไว้ทั้งสิ้น ไม่มี

สมบัติพัสถานผู้หญิงผู้ชายที่ปรารถนาต้องการจนหน้ามืดตามัว ติดตามไปแม้สักนิดน้อยเพียงไร โทษทัณฑ์ที่ใหญ่ยิ่งหนักหนาที่สุดเท่านั้นที่จะได้รับไปตามกัน คิดให้ดีคิดให้กลัวจนขนพองสยองเกล้าเถิด จักเป็นประโยชน์ยิ่งนัก.

ศีลข้อที่ ๔ เว้นจากการกล่าวคำเท็จ น่าจะนึกไปถึงคนบางคนมีคำพูดที่สัตย์ที่จริงที่น่าเชื่อถือ แต่กลับไม่เป็นที่น่าเชื่อถือนัก แม้ในหมู่ผู้ใกล้ชิดคุ้นเคยรักชอบที่รู้ว่า เป็นการพูดคำสัตย์คำจริงก็ไม่ค่อยเชื่อถือกัน เช่นนี้น่าจะคิดสงสัยได้ ว่าในภพชาติก่อน ๆ คน ๆ นั้นอาจเป็นคนช่างหลอกลวง พูดไม่มีสัตย์ไม่มีจริง เมื่อได้รับผลกรรมนั้น จึงยากจะพูดจาให้เป็นที่เชื่อถือของใครได้ง่าย ๆ ถ้าเป็นการพูดจาเรื่องไม่สำคัญความไม่เชื่อถือของผู้ฟังก็ไม่เสียหาย แต่ถ้าเป็นเรื่องสำคัญ ก็ย่อมเสียหายได้เป็นอันมาก.

"คนตรงย่อมพูดคำจริง" นี้เป็นพระพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่ง เป็นเครื่องแสดงความสำคัญของคำสัตย์คำจริง ซึ่งปกติไม่ค่อยจะเห็นความสำคัญในเรื่องนี้มากนัก ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องที่สำคัญมากที่สุดเรื่องหนึ่ง คนตรงคือคนที่ไม่คดไม่โกง คำจริงหรือคำสัตย์เป็นคุณสมบัติของคนตรง คำจริงจึงมีความสำคัญ แต่คำไม่จริงก็มีความสำคัญเสมอกัน แต่ตรงกันข้าม เพราะคำจริงเป็นคุณสมบัติของคนดี แต่คำไม่จริงเป็นผลวิบัติของคนไม่ดี มีพระพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งกล่าวว่า **"ผู้พูดไม่จริงย่อมเข้าถึงนรก"** และอีกบทหนึ่งกล่าวว่า **"ผู้พูดโกหกได้ ย่อมทำความชั่วได้ทั้งหมด"** นี้เป็นการแสดงความน่าเกลียดน่ากลัวที่สุดของผู้

ที่พูดไม่จริง นี่เป็นการแสดงความเหยียดหยามผู้ที่พูดไม่จริงอย่างที่สุด ไม่มีผู้ใดประสงค์ให้ตนต้องเป็นผู้นั้นมิใช่หรือ นั่นก็คือไม่ควรละเมิดศีลข้อที่ ๔ อย่างเด็ดขาด.

ศีลข้อที่ ๕ เว้นจากการดื่มสุราเมรัย ซึ่งเหมือนไม่มีความสำคัญ แต่ที่จริงมีความสำคัญมาก การทำตนให้มึนเมาขาดสติคือการเตรียมชีวิตให้เป็นชีวิตที่บกพร่องอย่างสำคัญ อาจถึงขั้นเป็นผู้เสียสติได้ ปัญญาอ่อนได้ สมองรู้ช้าเข้าใจช้าได้ ใครเล่าจะปฏิเสธได้ว่า ผู้พิการทางสมองทั้งหลายในภพชาติปัจจุบันจะไม่ได้มอมเมาทำตัวเองให้ขาดสติมาแล้วในอดีตชาติ คิดให้ดีจะเห็นความน่ากลัวนักของชีวิต แม้ปราศจากศีลเป็นเกราะอย่างอัศจรรย์เป็นเครื่องคุ้มกันให้สวัสดี.

ความสวัสดีของประเทศชาติเราอยู่ในมือเราทุกคน ควรช่วยกันประคับประคอง เลิกประคับประคองตัวเองด้วยกิเลสตัณหาร้อยแปดเสียที พอกันเสียที มาประคับประคองชาติให้จริงจังเถิด กำลังก็มีพร้อมอยู่แล้ว หยิบยกนำมาใช้ประคับประคองไทยที่รักของเราให้ทันเวลาเถิด สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานกำลังไว้ให้แล้วอย่างครบถ้วน นั่นคือศีล ยินดีพร้อมเพรียงกัน รักษาศีลให้จริงจังแต่บัดนี้เถิด จะเป็นการพาตัวเองหนีผลของกรรมเก่าที่ทำไว้น่ากลัวหนักหนาด้วย จะเป็นการทำกุศลยิ่งใหญ่ รักษาชาติให้สวัสดีมีความร่มเย็นเป็นสุขด้วย.

ผู้คนกำลังกลัวภัยที่คุกคามอยู่อย่างหนักในทุกวันนี้ ที่มี

การทำนายทายทักว่าโลกจะว่างในไม่ช้าแล้ว ผู้คนกำลังจะพากันล้มตายหมด ด้วยอุบัติเหตุบ้าง ด้วยโรคร้ายบ้าง บางรายถึงกับบ่งบอกเป็นจำนวนว่า ๗๐ ถึง ๘๐ เปอร์เซ็นต์ที่จะต้องตาย จะเหลือมนุษย์ในโลกน้อยแทบจะนับได้ เข้าตำราที่คนโบราณบอกเล่ากันมาว่าจะมีไฟบรรลัยกัลป์มาล้างโลก เมื่อมีโรคเอดส์เกิดขึ้น ว่ารักษาไม่ได้ ตายอย่างเดียว ก็คิดกันว่าโรคเอดส์คือไฟบรรลัยกัลป์มาล้างโลกแล้ว กลัวกันไปทำไม ในเมื่อเรามีศีลในพระพุทธศาสนาที่สุดประเสริฐของเรา ศีลที่จะปกปักรักษาให้พ้นภัย แก้ไขความเลวร้ายทั้งหลายให้ยุติได้จริง ถ้าพากันพร้อมเพรียงเทิดทูนศีลไว้เหนือชีวิตจิตใจ.

การแก้ไขบ้านเมืองของเรา ให้พ้นสภาพน่าประหวั่นพรั่นพรึงนั้น ทำอย่างอื่นไม่ได้ ทำได้วิธีเดียว คือทำใจให้พ้นจากสิ่งที่ควรประหวั่นพรั่นพรึงที่สุด ร้ายกาจยิ่งกว่าโรคเอดส์ ยิ่งกว่าไฟบรรลัยกัลป์ คือความไม่มีศีล ความสกปรกด้วยความโลภความโกรธความหลง จนศีลไม่หลงเหลืออยู่ในความรู้สึกนึกคิด เท่ากับไม่มีเกราะไว้คุ้มกันภัย แล้วความสวัสดีจะเกิดได้อย่างไรในท่ามกลางโลกที่มืดมิดด้วยภัยที่น่าสยดสยองนัก เพราะไม่มีศีล.

ถ้าเปรียบภัยที่คุกคามโลกอยู่ทุกวันนี้ ว่าเป็นมารร้ายที่ต้องการประหัตประหารด้วยอาวุธวิเศษ ศีลก็เป็นอาวุธวิเศษสุด ผู้มีศีลไม่มีบาปไม่มีกรรม มีแต่บุญแต่กุศล เพราะผู้มีศีลเป็นผู้ให้ชีวิต ไม่ตบยุง ไม่บี้มด ไม่ยิงนก ไม่ตกปลา ไม่ฆ่าคน เหล่านี้ล้วนเป็นบุญ เป็นการให้ชีวิต เป็นการให้ความสุข เป็นการ

ให้ความปลอดภัย ผลที่จะเกิดสนองก็ต้องตรงตามเหตุแน่นอน เป็นความสวัสดีไม่มีภัย อยู่ที่ไหนที่นั่นจะร่มเย็น อยู่ในประเทศชาติใดประเทศชาตินั้นจะสงบสุข.

แม้มากคนมีศีล บริเวณที่ร่มเย็นเป็นสุขนั้นย่อมใหญ่โตกว้างขวางกว่าคนเดียวมีศีล การพร้อมเพรียงกันเป็นจำนวนมากให้มีศีลบริสุทธิ์ จึงเป็นความเหมาะสมอย่างยิ่งในยุคสมัยนี้ ที่อันตรายร้อยแปดกำลังคุกคามโลกอยู่อย่างน่าหวาดกลัวยิ่งนัก.

การละเมิดศีลข้อใดข้อหนึ่งก็ตาม ไม่ได้อะไรที่มีคุณค่าจากการละเมิดนั้นเลย ตรงกันข้ามจะได้แต่ความเศร้าหมอง สกปรก จะได้แต่ศัตรูที่ปราศจากชีวิต และศัตรูที่ยังมีชีวิตอยู่ เพราะศีลทุกข้อ ไม่ว่าข้อใดข้อหนึ่ง แม้ละเมิดก็จะเป็นการกระทบกระเทือนผู้อื่นแน่นอน จักเบียดเบียนชีวิตใด ขอให้เมตตา ขอให้กลัวความรู้สึกจากผู้ถูกเบียดเบียน โดยเฉพาะที่ถึงแก่ชีวิต ว่าอาจมีพยาบาท อาจมีการติดตามจองเวร แม้ข้ามภพข้ามชาติแล้วก็อาจยังไม่หยุดติดตาม ไม่หยุดอาฆาตพยาบาท เป็นกำลังผลักดันให้แก้แค้นอย่างสุดความสามารถ จึงกลัวไว้ก็ดีกว่า สิ่งที่พ้นสายตาของเรามีจริง และมีอยู่แน่ อย่ายึดมั่นอยู่แต่คำว่างมงาย.

ความเดือดร้อนกำลังคืบคลานเข้ามาสู่โลกของเรามากขึ้นทุกที เราหนีไม่พ้น เพราะเราทุกคนยังอยู่ในโลก แต่เราสามารถสร้างเครื่องป้องกันความร้อนแรงมิให้กระทบกระเทือนเราได้ นั่นคือศีล บ่อเกิดแห่งบุญแห่งความดีทั้งปวงคือศีลเท่านั้น.

อะไรที่เป็นบุญ เป็นความดี แม้เพียงเล็กน้อยนิดเดียว ก็พึงทำเมื่อมีโอกาสมาถึง เมื่อโอกาสเปิดให้ทำได้ อย่าปล่อยให้โอกาสดีผ่านไป โดยอย่าคิดว่าเรื่องบุญเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องสนใจไยดีทำ น้ำหยดทีละหยดย่อมทำให้เต็มโอ่งเต็มไหได้ ให้ชีวิตยุงตัวเดียว มดตัวเดียว บุญอาจจะน้อยเมื่อเป็นชีวิตตัวเริ่มแรก แต่ให้ต่อไปให้ตลอดไป บุญย่อมมากขึ้น มากขึ้น ที่เรียกว่าสั่งสมบุญนั่นเอง สิ่งที่ทำง่ายยิ่งน่าจะยินดีทำ ไม่น่าจะปฏิเสธโดยเฉพาะในยามนี้ที่ควรทำทุกอย่าง ไม่ว่าเล็กว่าใหญ่ ไม่ว่าง่ายว่ายาก เพราะยามนี้บาปกำลังห้อมล้อมเราทุกคนอยู่อย่างหนาแน่น มีบุญเล็กบุญน้อยช่วยแทรกแซงไว้บ้างย่อมดีกว่า.

ความสุขหาได้ยากยิ่งขึ้นทุกทีในประเทศชาติของเรา เช่นเดียวกับในโลก ขอจงพร้อมใจกันทำประโยชน์ยิ่งใหญ่ ช่วยชาติช่วยไทย และช่วยโลก ด้วยการตั้งสัจจะถือศีลให้บริสุทธิ์มั่นคงให้จงได้ จะได้ไม่ต้องเสียดายชีวิตที่เกิดมาเป็นคนไทย ได้พบพระพุทธศาสนาที่ประเสริฐที่สุด ไม่มีเปรียบได้.

วันพระทีหนึ่ง พระท่านก็จะให้ศีลตามที่ได้รับอาราธนา จะมีผู้รับศีลบ้างไม่รับบ้าง และแม้รับก็จะรับเพียงครบ ๒๔ ชั่วโมง ตามธรรมเนียมนิยมกันเท่านั้น นั่นนับว่าดีมากแล้วในยามที่บ้านเมืองมีปกติสุข แต่ยามนี้พูดไม่ได้ว่าบ้านเมืองมีปกติสุข การถือศีลจึงควรเปลี่ยนไปตามสภาพของบ้านเมือง คือรักษาศีลไว้ให้ตลอดไป ให้เหมือนมีเครื่องป้องกันภัยอยู่กับตัวตลอดเวลาที่อยู่ท่ามกลางภัย ๑๐๘ ที่น่าสะพรึงกลัวอย่างยิ่ง ไม่เช่นนั้นจะ

ป้องกันตัวให้พ้นภัยไม่ได้.

ศีลเป็นอาวุธสำคัญที่สุด ต้องมีอาวุธประจำตัวไว้เสมอ ต้องมีอยู่ในมือตลอดเวลา จึงจะช่วยตนเอง และช่วยบ้านช่วยเมืองให้พ้นผองภัยได้ อย่าลืมว่าศีลเป็นอาวุธสำคัญที่สุดวิเศษที่สุด.

รักตัวเอง รักชาติ รักพระพุทธศาสนา รักพระมหากษัตริย์ จะไม่มีวิธีแสดงความรักใดให้ผลยิ่งกว่าการรักษาศีล ให้จริงใจ ให้จริงจัง ให้พร้อมพรั่งตั้งแต่บัดนี้ ก่อนที่บ้านเมืองจะตกอยู่ในภัยพิบัติยิ่งกว่านี้.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ทรงมีพระมหากรุณาพ้นรำพันจริง และทรงมีความรอบคอบละเอียดอ่อนยิ่งนัก ได้ทรงบัญญัติศีลขึ้น โปรดประทาน ผู้เทิดทูนพระวาจาแห่งสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ ย่อมสามารถถือประโยชน์จากศีลได้อย่างงดงาม ได้ถึงความสุขสมบูรณ์พร้อมด้วยอานุภาพของศีล ที่เป็นเลิศแล้วในโลก.

แสงส่องใจ

(อันดับ ๑๗)

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา
วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ
อันดับ ๑๗.

"นตฺถิ โลเก รโห นาม ปาปกมฺมํ ปกุพฺพโต" พระพุทธภาษิตบทนี้แปลว่า **"ชื่อว่าที่ลับของผู้ทำบาปกรรมไม่มีในโลก"**.

ที่ลับของผู้ทำบาปกรรมไม่มีในโลก สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงภาษิตไว้เช่นนี้ เป็นการทรงให้สติด้วยพระมหากรุณาที่สุด แม้ผู้ใดได้รับรู้รับฟังพระพุทธภาษิตนี้แล้ว ไม่บังอาจปฏิเสธ ว่าทรงกล่าวไว้ไม่ถูกไม่จริง ย่อมจะได้รับประโยชน์ยิ่งใหญ่ เป็นเครื่องปกปักรักษาให้มีชีวิตที่สวัสดี ไกลบาปกรรมทั้งปวง นั่นก็คือจะไม่กล้าทำบาปกรรม โดยคิดว่าทำแล้วจะไม่มีผู้รู้ผู้เห็น เพราะที่ลับของผู้ทำบาปกรรมไม่มีในโลกแน่นอน ไม่เช่นนั้นแล้วก็ย่อมไม่ทรงภาษิตไว้.

น่าสลดใจยิ่งนัก ที่ทุกวันนี้มีผู้มีกรรมหนัก จนจิตใจมืดมิด ปิดกั้นแสงสว่างแห่งปัญญา จนทำให้ไม่รับรู้รับเห็นพระปัญญาทรงตรัสรู้ ว่าทรงรู้แจ้งโลกจริง ไม่มีสิ่งใดที่ทรงรู้ผิดเห็นผิด ไม่มีพระพุทธภาษิตใดที่ไม่เป็นจริง ด้วยเหตุนี้ผู้มีปัญญาทั้งหลาย ผู้ไม่มีกรรมหนักนักหนาทั้งหลาย จึงถือพระพุทธองค์เป็น

สรณะ เช่นเดียวกับถึงพระธรรมคำทรงสอนเป็นสรณะ และถึงพระอริยสงฆ์พุทธสาวกเป็นสรณะ.

อันคำว่าสรณะนั้น แม้จะมีความหมายว่าที่พึ่ง แต่ก็มีความลึกซึ้งเป็นพิเศษกว่าคำว่าที่พึ่งทั้งปวง มารดาบิดาก็เป็นที่พึ่งของบุตรธิดา แต่มารดาบิดามิใช่เป็นสรณะของบุตรธิดา ท่านผู้มีวาสนาบารมีก็เป็นที่พึ่งของบริษัทบริวาร แต่ท่านผู้มีวาสนาบารมีมิใช่สรณะของบริษัทบริวาร สรุปได้ว่า ไม่มีสรณะอื่นใดนอกจากพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสังฆเจ้า เท่านั้นที่เป็นสรณะ เพราะสรณะมิได้เป็นที่พึ่งเช่นที่พึ่งทั่วไป ที่มีผิดบ้างมีถูกบ้าง นั่นก็คือมีโทษบ้างมีคุณบ้าง แต่ที่พึ่งคือสรณะนั้นไม่มีผิดมีแต่ถูก ไม่มีโทษ มีแต่คุณ.

พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า เท่านั้น ที่พึงถึงเป็นสรณะได้จริง อย่านำคำสรณะไปใช้พร่ำเพรื่อ จนทำให้ความหมายของคำสรณะแปลเปลี่ยนไป ซึ่งไม่สมควรอย่างยิ่ง.

พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า คือพระรัตนตรัย ทรงความประเสริฐสูงสุด ไม่มีที่เปรียบเสมอพระรัตนตรัย หรือแก้วสามประการ คือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจึงทรงความประเสริฐสูงสุด ไม่มีที่เปรียบเสมอเช่นพระรัตนตรัย เช่นพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า.

พระพุทธศาสนานั้นมีความเป็นมหัศจรรย์ ที่ผู้ไม่ประสบพบเห็นด้วยตนเองยากจะเข้าใจ ยากจะยอมรับ ทำให้เสียประโยชน์ที่พึงมีพึงได้จากพระพุทธศาสนาไปอย่างน่าเสียดายอย่างยิ่ง ท่านผู้รู้จริง ท่านบอกเล่าไว้นานมาแล้ว ว่าการทำคุณทำประโยชน์ในพระพุทธศาสนานั้น มีผลที่จะปกปักรักษาให้พ้นจากความทนทุกข์ทรมาน อันเป็นผลของบาปกรรมทั้งปวง ได้จริง.

ไม่มีผู้ใดหนีกรรมพ้น แต่เมื่อถึงเวลาต้องรับกรรม แม้ร้ายแรง มีผลหนัก แต่ถ้าได้ทำคุณทำประโยชน์ในพระพุทธศาสนาเพียงพอ ผลที่หนักนักหนาของกรรมก็จะไม่เป็นความทุกข์ความทรมานสำหรับผู้นั้น.

พระพุทธภาษิตบทสำคัญ ที่พุทธศาสนิกชนได้ยินได้ฟังกันจนชินหูชินใจ คือบทที่ว่า **"กมฺมุนา วตฺตตี โลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม"** คือผู้ใดทำกรรมใดไว้ จักได้รับผลของกรรมนั้น ทำดีจักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว เป็นความจริงแท้แน่นอนไม่มีเป็นอื่น ไม่มียกเว้นแก่ผู้ใดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นคนรวยคนจนคนสูงคนต่ำ คนแก่คนไม่แก่ ไม่ว่าจะเป็นหญิงเป็นชาย กรรมให้ผลตรงตามเหตุเสมอเหมือนกันทั้งหมด.

อนันตริยกรรม คือกรรมที่หนักนักในพระพุทธศาสนามีอยู่ ๕ ประการ คือการฆ่าแม่ การฆ่าพ่อ การฆ่าพระอรหันต์การทำพระพุทธเจ้าให้ถึงกับห้อพระโลหิต และการยังสงฆ์ให้แตกกัน หรือที่เป็นคำพระว่า มาตุฆาต ปิตุฆาต อรหันตฆาต

โลหิตุปบาท และสังฆเภท กรรม ๕ อย่างนี้เป็นบาปหนักที่สุด จะไม่ได้ไปสวรรค์ จะไม่ได้ไปนิพพาน จึงห้ามไม่ให้ทำเด็ดขาด ควรเชื่อให้มั่น จำใส่ใจไว้ให้จริงจัง อย่าทำ อย่าเสี่ยงกับการต้องไปรับความทุกข์ทรมานในนรกอเวจี เพียงด้วยความลังเลสงสัยว่ากรรม ๕ อย่างนี้จะเป็นกรรมที่หนักที่สุจริตหรือ อย่าเสี่ยงเป็นอันขาด อย่าเป็นคนไร้ปัญญาถึงกับไม่เชื่อว่า กรรม ๕ อย่างนั้นเป็นบาปหนักที่สุด.

เป็นที่สลดสังเวชอย่างยิ่ง ที่คนสมัยนี้ทำอนันตอริยกรรมได้มากมายอย่างไม่น่าเชื่อ ข่าวลูกฆ่าแม่ ลูกฆ่าพ่อ เกิดขึ้นเป็นข่าวให้รู้กันอยู่มิได้ว่างเว้น เลยไปถึงการทำสังฆเภทด้วย เพราะการทำให้พระในพระพุทธศาสนา มีความเข้าใจพระธรรมคำทรงสอน ของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ตรงกันแตกต่างกันออกไป นั่นคือการทำสังฆเภท ที่เป็นหนึ่งในอนันตอริยกรรม ที่เป็นบาปหนักที่สุด ผลร้ายแรงที่สุดจะเกิดแก่ผู้ทำแน่นอน.

"ความชั่วย่อมเผาผลาญในภายหลัง" พระพุทธภาษิตบทนี้ เป็นเครื่องเตือนมิให้ประมาท มิให้หลงทำบาปทำความชั่ว เพราะผลของกรรมชั่วนั้นมิได้เกิดปรากฏในทันที ทำชั่วต้องได้รับผลชั่วแน่ เพียงแต่ว่าจักเป็นไปดังพระพุทธภาษิตที่อัญเชิญมาข้างต้น คือ **"ความชั่วย่อมเผาผลาญในภายหลัง"** ความชั่วเผาผลาญแน่ อย่าประมาท เมื่อถึงเวลาความชั่วเผาผลาญจะทุกข์ทรมาน

เพียงใด ไม่อาจประมาณได้ ท่านใช้คำว่า **"เผาผลาญ"** แสดงถึงความหนักอย่างยิ่ง ความต้องทนทุกข์ทรมานด้วยความเร่าร้อนอย่างยิ่ง.

เมื่อจะทำความชั่ว ไม่ว่ามากน้อยหนักเบา ขอให้หยุดคิดเสียก่อน ว่า **"ความชั่วย่อมเผาผลาญในภายหลัง"** แน่นอนและเพื่อให้คำทรงเตือนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีเวลาลบเลือนไปจากจิตใจ ควรจะได้พากันภาวนาไว้ทุกลมหายใจเข้าออกทีเดียว ว่า **"ความชั่วย่อมเผาผลาญในภายหลัง ความชั่วย่อมเผาผลาญในภายหลัง"** เพื่อว่า คำทรงเตือนของพระผู้ทรงยิ่งด้วยพระมหากรุณา จะได้สามารถยับยั้ง มิให้ต้องก้าวลงไปสู่ทุคติภูมิ ให้ถูกเผาผลาญได้รับความทุกข์ทรมานแสนสาหัส และเมื่อถึงเวลานั้นก็จะไม่มีทางแก้ไข ไม่มีทางหนีพ้น.

ความชั่วที่ทำต่อพระพุทธศาสนา เป็นความชั่วที่ให้ผลหนักนัก แรงเผาผลาญของความชั่วที่ทำต่อพระพุทธศาสนา ไม่มีตัวอย่างให้เห็นชัดเจนนักในปัจจุบัน จึงทำให้พากันไม่กลัวผลของความชั่วนี้ แต่เมื่อถึงเวลา ผู้ใดจะเชื่อหรือไม่เชื่อ จะกลัวหรือไม่กลัว แรงเผาผลาญของความชั่วที่ทำต่อพระพุทธศาสนา จะหนักยิ่งกว่าแรงเผาผลาญของกรรมอื่น ในทางตรงกันข้าม พลังปกปักรักษาของความดีที่ทำต่อพระพุทธศาสนา จะแรงยิ่งกว่าพลังของการทำความดีอื่นใด เชื่อไว้เถิด นี่เป็นสัจจะ เป็นความจริง.

การปฏิบัติถูก ปฏิบัติตรงตามพระพุทธศาสนา หรืออาจกล่าวว่า การปฏิบัติดีในพระพุทธศาสนา ให้ผลสูงสุดอันเป็นที่ปรารถนาของคนทั้งหลายทั้งนั้น คือความไม่ต้องมีความทุกข์อีกต่อไปเลย แม้เล็กน้อยเพียงใด นั่นคือการจะได้ไกลกิเลสสิ้นเชิง ได้เป็นอริยบุคคลชั้นสูงสุด คือพระอรหันต์ ที่จะไม่กลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไปในวัฏฏสงสาร ไม่ต้องแก่ ไม่ต้องเจ็บ ไม่ต้องตาย ไม่ต้องโศกเศร้าเสียใจ ไม่ต้องประสบพบสิ่งไม่เป็นที่รักที่ชอบใจ ไม่ต้องพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รักที่ชอบใจ เพราะไม่ต้องเกิดนั่นเอง.

ความเกิดแท้ ๆ ที่ทำให้ต้องพบความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความพลัดพรากจากของรักของชอบใจ และความต้องประสบพบสิ่งไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจ ความจริงเป็นเช่นนี้ แต่พากันลืมนึกถึงความจริงที่เที่ยงแท้แน่นอนนี้ จึงพากันชื่นชมยินดีเมื่อมีการเกิดขึ้นของชีวิตใหม่ในครอบครัว ในสกุลแห่งตน และพากันทุกข์ร้อนวุ่นวายใจเมื่อไม่มีชีวิตใหม่มาเกิดขึ้น ให้ได้ชื่นชมสมประสงค์ ทั้งของผู้ปรารถนาเป็นแม่พ่อ ทั้งของผู้ปรารถนาเป็นปู่ย่าตายาย เพียงจะนึกได้บ้าง ว่าการเกิดขึ้นของชีวิตหนึ่ง ก็คือการเริ่มรับความทุกข์ทรมานของชีวิตนั้น ก็คงจะไม่มีการดิ้นรนเร่าร้อนแสวงหาหนทางที่จะนำชีวิตใหม่ให้มาเกิด.

ดูเหมือนว่ายุคนี้ สมัยนี้ วิญญาณทั้งหลายจะรู้ว่า การมาเกิดในโลกมนุษย์นี้ เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ จึงดูเหมือนจะพากันหลีกเลี่ยง ผู้พรั่งพร้อมด้วยสมบัติในโลกมนุษย์จำนวนไม่

น้อย จึงไม่สมหวังง่าย ๆ ที่จะให้มีชีวิตใหม่อุบัติขึ้นให้เป็นความชื่นอกชื่นใจ โดยเฉพาะวิญญาณที่มีบุญบารมีเพียงพอจะเลือกเกิดได้ ดูเหมือนจะหลีกเลี่ยงการมาเกิดในยามที่โลกกำลังมีความสุขน้อยมาก มีแต่ความทุกข์อย่างไม่เคยมีมาก่อน วิญญาณก็คงเช่นเดียวกับเราผู้เป็นมนุษย์ ที่ไม่อยากไปสู่ที่ ๆ ไม่มีความสุขความเจริญ ที่สำคัญก็คือบ้านใด สกุลใด สามารถให้ความสุขความพรั่งพร้อมด้วยสมบัติทางโลกได้ วิญญาณที่ไม่มีบุญบารมีเพียงพอจะได้รับความพรั่งพร้อมนั้น ก็หาอาจไปสู่บ้านนั้น เรือนนั้นสกุลนั้นได้ไม่ กรรมจะบังคับให้ไปสู่ที่ ๆ เหมาะสมกับกรรมแห่งเขาเท่านั้น พึงพิจารณาให้เกิดความเข้าใจ เพื่อไม่ต้องวุ่นวายใจนักในเรื่องนี้.

พระพุทธภาษิตสำคัญอีกบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า **"หิริ และโอตตัปปะ ย่อมรักษาโลกไว้เป็นอันดี"** โลกทุกวันนี้ไม่ได้รับการรักษาด้วยดี เป็นที่เห็นกันอยู่อย่างชัดแจ้ง แสดงว่าทุกวันนี้หิริและโอตตัปปะ แทบจะไม่มีในโลก หรือไม่มีในโลกก็ว่าได้ หิริ คือความละอายแก่ใจ โอตตัปปะ คือความเกรงกลัวต่อบาป ธรรมสองประการนี้ท่านจัดให้เป็นโลกบาล คือธรรมเครื่องคุ้มครองโลก จึงแสดงถึงความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่มีธรรมสองประการนี้ก็คือไม่มีเครื่องคุ้มครอง นั่นย่อมหมายถึงตนเองก็คุ้มครองตนเองไม่ได้.

โลกทุกวันนี้ มีประเทศไทยเรารวมอยู่ด้วยแน่นอน หาความสวัสดียากมาก อันตรายเกิดขึ้นทุกหนทุกแห่ง นั่นก็เพราะ

ไม่มีผู้คุ้มครอง ไม่ได้รับความคุ้มครองด้วยดี จะไปโทษตำรวจ ทหาร ไม่ได้ ความคุ้มครองในกรณีนี้ ไม่เกี่ยวกับตำรวจ ทหาร เพราะตำรวจ ทหารเองก็คุ้มครองตัวเองไม่ได้ ตำรวจ ทหาร ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกัน ในกรณีที่โลกกำลังเต็มไปด้วยทุกข์ภัยมากมายอย่างไม่เคยมีมาก่อน ผู้คุ้มครองไม่ใช่ตำรวจ ไม่ใช่ทหาร ผู้คุ้มครองคือธรรม ที่เป็นคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมที่ท่านจัดไว้เป็นเครื่องคุ้มครองโลก คือหิริ โอตตัปปะ ความละอายบาป และความกลัวบาป ที่อาจรวมเรียกว่าความรู้จักละอายใจนั่นเอง.

ยุคนี้สมัยนี้ดูเหมือนว่าจะไม่รู้จักคำว่าละอายแก่ใจ คือไม่รู้จักอายตัวเอง ที่จะทำความไม่ดีทั้งปวง หรือแม้ที่ทำความไม่ดีไปแล้วก็ไม่สำนึกผิด และไม่ละอายที่จะทำอีก จึงปรากฏว่า มีการทำชั่วทำผิดทำบาปอกุศลกันหน้าตาเฉย นี่แหละเป็นความไม่มีหิริ โอตตัปปะ อันเป็นธรรมเครื่องคุ้มครองโลก คือคุ้มครองคนทุกคน เมื่อมาอ่านพบข้อความนี้ ได้ความเข้าใจว่าธรรมเครื่องคุ้มครองตนคืออะไร ก็ควรจะได้พิจารณาดูตนเอง ว่ามีธรรมเครื่องคุ้มครองให้มีสุขสวัสดี พ้นจากความสกปรกชั่วร้ายทั้งปวงหรือไม่ นั่นก็คือให้ดูตัวเองให้รู้ให้เห็นตามเป็นจริง ว่าตนรู้จักอายที่จะทำความไม่ดีหรือไม่ ความไม่ดีที่ทำไปแล้วสำนึกผิดและคิดจะไม่ทำอีกหรือไม่ ถ้าดูแล้วได้คำตอบปฏิเสธทั้งหมด ก็แสดงว่าไม่มีหิริ โอตตัปปะ ไม่มีธรรมเครื่องคุ้มครองจะพ้นจากความชั่วความสกปรก ความไม่สวัสดีหาได้ไม่.

เคยเข้าใจกันมาก่อน ว่าคนไม่ละอายที่จะทำบาปทำความชั่วทั้งปวง เพราะคิดว่าไม่มีผู้รู้เห็น หรือมีผู้ไม่เข้าใจความจริง คือไม่รู้ถูกไม่รู้ผิดตามความเป็นจริง จึงกล้าคิด พูด ทำ ไปตามอำนาจความพอใจของตน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือกล้าคิด พูด ทำ ไปตามอำนาจของกิเลส โลภ โกรธ หลง โดยไม่ละอายแก่ใจตน เพราะเห็นว่าไม่มีผู้รู้ไม่มีผู้เห็น ตนรู้ตนเห็นตามลำพังตนเอง ความไม่มีหิริ โอตตัปปะ ทำให้ไม่ละอายแก่ใจตนเอง รู้ว่าชั่วก็ทำทั้งชั่ว รู้ว่าผิดก็ทำทั้งผิด แม้เมื่อทำจะยินดีที่ได้ทำไปตามอำนาจความปรารถนาต้องการของกิเลส แต่เมื่อเป็นความผิดความชั่ว ก็ย่อมต้องได้รับผลของความผิด ความชั่วนั้น ตามพระพุทธภาษิตที่เป็นจริงคือ **“ความชั่วย่อมเผาผลาญในภายหลัง”**.

ทุกวันนี้ คนไม่ละอายที่จะทำบาปทำชั่วทั้ง ๆ ที่รู้ ว่ามีผู้รู้มีผู้เห็นมีผู้ไม่เห็นด้วย มีผู้ตำหนิติเตียน แสดงว่าทุกวันนี้ คนมีจิตใจที่ตกต่ำลงยิ่งกว่าแต่ก่อนมาก เรียกได้ว่าเป็นคนหน้าไม่อายจริง ๆ ความน่าไม่อายนี้แหละที่ทำให้เกิดการทำความชั่วร้ายเต็มไปทั้งบ้านทั้งเมือง เป็นที่สลดสังเวช เป็นที่ห่วงใยอย่างยิ่ง ว่าวันหนึ่งความชั่วจะเผาผลาญ บ้านเมืองที่มีการประพฤติชั่วมากมาย คนไม่ว่าดีว่าร้ายจะไม่อาจหนีพ้นกรรมนั้นไปได้ จะต้องมีส่วนร่วมรับผลแห่งความชั่ว มีส่วนต้องถูกเผาผลาญไปด้วย.

การทำบาปทำความชั่วเสมอ ๆ เป็นการสั่งสมบาปสั่งสมความชั่ว คือทำให้บาป ทำให้ความชั่ว เพิ่มจำนวนขึ้น จะ

พยายามคิดพยายามพูดพยายามแก้ตัวกับตนเอง หรือแก้ตัวกับผู้คนทั้งโลก ว่าสิ่งที่ทำเป็นความดีไม่ใช่เป็นบาป ไม่ใช่เป็นความชั่ว ก็หาอาจทำให้ความจริงเปลี่ยนเป็นอื่นไปได้ไม่ ทำความชั่วก็ต้องเป็นทำความชั่ว ทำบาปก็ต้องเป็นทำบาป ผลก็ต้องตรงตามเหตุ ผลไม่เป็นไปตามการแก้ตัวใด ๆ ทั้งสิ้น การที่ทำบาปทำความชั่วแล้วจะตะโกนก้องแก้ตัว ว่าฉันทำบุญฉันทำดี คนทั้งหลายเข้าใจฉันผิด คนทั้งหลายมากล่าวร้ายฉัน เช่นนี้ก็หาอาจเป็นไปตามคำบิดเบือนไม่ ฉะนั้นอย่าสั่งสมบาป เพราะบาปจะนำความทุกข์มาให้แน่นอน สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงภาษิตเตือนสติไว้ชัดเจน ด้วยพระมหากรุณาล้นพ้น ว่า **"ความสั่งสมบาปนำทุกข์มาให้"** เชื่อพระพุทธภาษิตเถิด แม้ไม่ปรารถนาจะต้องได้รับความทุกข์ที่หนักหนา อันเป็นผลของการสั่งสมบาป.

ผู้ที่อาจกล่าวได้ว่ามีกรรมหนักเผชิญอยู่โดยไม่รู้ตัว คือผู้ที่กำลังเสวยผลของกรรมดีที่ทำไว้แล้ว มีความพรั่งพร้อมด้วยสิ่งปรารถนาต้องการ จนเป็นเหตุให้ลืมตัว จนเป็นเหตุให้ไม่รู้จักพอ มีเท่าไหร่ก็ไม่พอ ได้เท่าไหร่ก็ไม่พอ ทะเยอทะยานอยากได้อยากมีให้ยิ่งขึ้น และก็ไม่คำนึงว่าจะต้องทำความชั่วความผิดเพียงใดเพื่อให้ได้สมดังปรารถนา คนประเภทนี้ที่กล่าวได้ว่ามีกรรมหนักเผชิญอยู่โดยไม่รู้ตัว ตราบใดที่ผลของความชั่วยังไม่ส่ง ยังไม่ปรากฏ ก็จะเดินติดอยู่กับความหลงผิด มีผลของบุญที่ทำไว้แล้วช่วยส่งเสริมให้มีความปรารถนาต้องการที่ยิ่งขึ้น และยิ่งขึ้น

โดยไม่รู้จักพอ บาปจะถูกสั่งสมให้มากขึ้น พร้อมกับจะนำทุกข์ให้เกิดตามมามากขึ้นเป็นลำดับ แน่นอน **"ความสั่งสมบาปนำทุกข์มาให้"** ไม่เชื่อพระพุทธภาษิต แล้วควรจะเชื่อคำใคร.

อย่าเข้าใจผิด ว่าชาตินี้มีบุญ สูงส่งด้วยฐานะทั้งเกียรติยศชื่อเสียงและทรัพย์สินเงินทองข้าทาสบริวาร ย่อมจะเป็นสุขไปตลอดทั้งชาติ จะคิดพูดทำอะไรอย่างใดก็สามารถทำได้โดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง แล้วก็คิดพูดทำไปตามอำนาจของกิเลส กรรมนั้นลี้ลับมหัศจรรย์นัก ไม่มีผู้รู้ว่าใครได้ทำกรรมใดที่เป็นบาปเป็นอกุศลจะให้ผลแรงร้ายเมื่อใด เพราะฉะนั้นจึงอย่าประมาท บางทีมือแห่งกรรมที่ชั่วร้ายอันตนได้ทำไว้กำลังจะถึงตัวเราแล้ว และมือนั้นถึงตัวเราเมื่อใด จับไว้ได้มั่นเมื่อใด เมื่อนั้นความหนักนักหนาที่จะทับถมลงบนชีวิตเรา ย่อมทำความทุกข์ทรมานให้เกิดแก่เราอย่างแสนสาหัส มีให้เราได้พบได้เห็นมาแล้วมากมายเมื่อเกิดแก่ชีวิตผู้อื่นสัตว์อื่น.

ทุกวันนี้มีความกลัวเกิดขึ้นในแทบทุกจิตใจ ว่าโลกที่เราอยู่นี้กำลังจะตกอยู่ในมหันตภัย ทุกชีวิตจะหนีไม่พ้น จะถึงซึ่งหายนะ กลัวกันเช่นนี้ก็มิใช่จะไม่ดีเสียทั้งหมด ดีเหมือนกัน ถ้าจะให้ความกลัวนี้นำไปให้สร้างบุญสร้างกุศลสร้างคุณงามความดี ให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เพราะพวกเราผู้เป็นพุทธศาสนิกชน มีสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสมเด็จพระบรมครูได้เรียนรู้มาเพียงพอแล้ว ว่าบุญกุศลความดีงามที่ทำแล้ว มี

แล้ว เพียงพอเท่านั้นที่จะพาให้หนีพ้นมือกรรม ที่ไล่ไขว่คว้าอยู่อย่างไม่หยุดยั้ง เราทุกคนมีบาปมีกรรมแน่นอนเช่นเดียวกับมีบุญมีกุศลแน่นอน ทั้งสองกรรมกำลังส่งผลติดตามเราอยู่ และกรรมปัจจุบัน คือกรรมที่กำลังทำขึ้นใหม่จะเป็นส่วนส่งเสริม แบ่งออกเป็นสองฝ่ายเช่นกัน คือกรรมปัจจุบันเป็นกรรมดี ก็จะส่งเสริมกำลังของกรรมดีในอดีต ที่กำลังวิ่งติดตามผู้ทำอยู่ ให้สามารถส่งผลดีให้ปรากฏทันตาทันใจ กรรมปัจจุบันเป็นกรรมไม่ดี ก็จะส่งเสริมกำลังของกรรมไม่ดีในอดีต ที่กำลังวิ่งติดตามผู้ทำอยู่ให้สามารถส่งผลไม่ดีให้ปรากฏทันตาทันใจ.

ถ้าเชื่อ ถ้ากลัวนักหนา ว่าบ้านเมืองของเรา จะเกิดมหันตภัย ทันเราเองได้พบได้เห็น ได้รับผลร้ายแรงแห่งมหันตภัยอันน่าสะพรึงกลัวนั้นด้วย ก็ขอให้เชื่อว่ามีทางเดียวที่จะรอดพ้น คือต้องพร้อมเพรียงกันประกอบกระทำกรรมดีที่ยิ่งใหญ่ ให้เต็มสติปัญญาความสามารถในวินาทีนี้ทีเดียว อย่ามัวแต่โจษขานกันอยู่โดยไม่ทำความดีใด อย่ามัวแต่กลุ้มอกกลุ้มใจหวั่นกลัวผองภัยกันอยู่ โดยไม่คิดหลบหลีกให้พ้นภัยมหันต์นั้น ด้วยการทำความดีให้พร้อมเพรียงกัน ให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เมื่อใดภัยร้ายมาถึงเข้าจริง ก็จะหนีไม่ทัน เมื่อนั้นก็ไม่รู้จะโทษใคร ไม่รู้จะโทษอะไร ที่จริงแล้ว ภัยทั้งหลาย ไม่ว่าเล็กน้อยหรือใหญ่ยิ่งเพียงใด มิได้เกิดแต่อะไรอื่น เกิดแต่กรรมไม่ดี ของเราทั้งหลายทั้งสิ้น.

ทุกวันนี้ มีความวุ่นวายเกิดขึ้นในแทบทุกวงการ ไม่เว้นแม้วงการพระพุทธศาสนาที่สุดประเสริฐ หลายเสียงกล่าวตรงกันว่า เกลียดกองโลภะซึ่งเป็นเหตุที่แท้จริงของความวุ่นวายทุกวันนี้ ความอยากมีอำนาจ อยากใหญ่อยากดัง ไม่คำนึงถึงความถูกผิด ไม่คำนึงถึงแม้พระเดชพระคุณของพระพุทธศาสนา ของพระมหากษัตริย์ จึงช่วยกันก่อความวุ่นวาย ไม่ช่วยกันแก้ความวุ่นวายทั้งของตนเอง และของผู้อื่น เกี่ยงกันที่จะช่วยกันแก้ แต่ไม่เกี่ยงกันที่จะช่วยกันก่อ ความวุ่นวายจึงไม่ถึงจุดจบ จึงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ลุกลามใหญ่โต อย่างน่าอเนจอนาถใจนัก เช่นนี้ที่เป็นการร่วมกันก่อกรรมไม่ดี ที่จะให้ผลเป็นความเลวร้ายรุนแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ และวันหนึ่งจะต้องร่วมกันรับผลร้าย อย่างแม้ปรารถนาจะหลีกหนีก็จะไม่พ้นไปได้เลย ผลที่หนักนัก จะทับถมให้จมในกองความทุกข์ทรมาน.

เราทุกคนต้องตาย และเมื่อถึงเวลานั้น อำนาจก็ตาม ความใหญ่ก็ตาม ความดังก็ตาม สมบัติมหาศาลก็ตาม หาติดตามผู้ตายแล้วไปได้ไม่ ที่น่ากลัวอย่างยิ่งก็คือ ชาติหน้าของทุกคนอยู่ติดกับชาตินี้ วินาทีเดียว เพียงหายใจออกแล้วไม่หายใจเข้า ก็อาจไปถึงชาติหน้าได้ แต่ชีวิตในชาติหน้าจะงดงามพรั่งพร้อม หรือชีวิตในชาติหน้าจะเป็นนรกอเวจี ชีวิตในชาติหน้าจะเป็นพรหมเทพสูงส่ง หรือชีวิตในชาติหน้าจะเป็นผีห่าซาตาน ก็อยู่ที่เจ้าของชีวิตจะตระเตรียมไว้ก่อนชาติหน้าจะมาถึง อย่าประมาทคิดว่ากำลังถูกขู่ ไม่ใช่เป็นการขู่ให้ตกใจกลัว แต่เป็นการ

นำความจริงมาบอกเล่า ด้วยความห่วงใยและหวังดี ที่ทุกวันนี้ควรได้รับความเชื่อถืออย่างยิ่ง เพื่อให้ชีวิตผ่านพ้นภพภูมินี้ ไปสู่ที่ที่มีความสุขความเจริญ.

ขณะนี้พระพุทธศาสนากำลังมีผู้ปฏิบัติพยายามทำให้เกิดภัยพิบัติ ที่เป็นที่กังวลห่วงใยกันอยู่เป็นอันมาก แต่อย่างไรก็ตาม ผู้รู้จักพระพุทธศาสนาตามความถูกต้องเป็นจริง จะไม่เป็นห่วงพระพุทธศาสนาว่าจะเป็นอันตราย จะไม่เป็นห่วงว่าพระพุทธศาสนาจะเศร้าหมองด่างพร้อย ด้วยการปฏิบัติเพื่อทำลายที่ชั่วร้ายใด ๆ ไม่ว่าจะของผู้ใด หรือของหมู่คณะใดก็ตาม เพราะพระพุทธศาสนามีความมหัศจรรย์หนักหนาเกินกว่าคนทั่วไปจะเข้าใจ จะไม่มีอำนาจใดทำให้เพชรคือพระพุทธศาสนาร้าวรานได้ อย่าว่าแต่จะให้ถึงแตกสลายเลย ผู้ตั้งตัวเป็นภัย เป็นศัตรูของพระพุทธศาสนานั่นแหละ ที่จะต้องรับกรรมที่หนักที่สุด อันเกิดแต่การมุ่งร้ายต่อพระพุทธศาสนา ขอจงเชื่อว่า นี้เป็นสัจจะเป็นความจริง แล้วอย่าแม้เพียงคิดที่จะแตะต้องพระพุทธศาสนาให้เศร้าหมอง เพราะความเศร้าหมองสิ้นราศีจะเกิดแก่ตัวเอง ทันตาทันใจที่สุดแน่นอน.

กรรมของผู้ปฏิบัติเป็นภัยต่อพระพุทธศาสนา เป็นกรรมที่มีผลร้าย ยิ่งกว่าผลของกรรมร้ายทั้งปวง ไม่มีบาปใดกรรมใดจะให้ผลหนักหนาเสมอด้วยบาปด้วยกรรมที่มุ่งร้ายทำลายพระพุทธศาสนา ในทางตรงกันข้าม ไม่มีบุญใดกรรมใดจะให้ผลงดงามเสมอด้วยบุญด้วยกรรมที่มุ่งเทิดทูนรักษาพระพุทธศาสนา นี้เป็น

ความจริง เชื่อไว้ดีกว่าไม่เชื่อ อย่าคิด พูด ทำ อะไรก็ตามที่เป็นการแตะต้องพระพุทธศาสนา ในทางชั่วร้าย อย่าประมาทว่าพระพุทธศาสนาก็เท่านั้น ไม่มีอำนาจ ไม่มีอิทธิฤทธิ์ ไม่มีมือเท้าแขนขา ไม่มีปากไม่มีเสียง จะทำอะไรใครได้.

พระพุทธศาสนาคือพระพุทธเจ้า คือสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า และสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานั้น ท่านยิ่งกว่าทรงมีอิทธิฤทธิ์ พระพุทธบารมียิ่งใหญ่เหนืออิทธิฤทธิ์ทั้งปวง ผู้ที่หาญไปแตะต้องด้วยเจตนามุ่งร้าย ไม่มีทางที่จะพ้นจากผลร้ายแรงแห่งกรรมนั้น พระเทวทัตถูกธรณีสูบ เพราะแตะต้องพระพุทธองค์ด้วยเจตนาร้าย ส่วนท่านพระองคุลิมาลฆ่าคนเป็นพัน สามารถบรรลุเป็นพระอรหันต์ สิ้นภพสิ้นชาติสิ้นทุกข์สิ้นเชิงได้ เพราะมีจิตใจนอบน้อมยอมรับ พระธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า สองกรณีนี้ขอให้ยกขึ้นพิจารณาให้ดี จะมั่นใจในพระพุทธบารมีที่เหนือบารมีใดทั้งหมด จะได้ความมั่นใจอันเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตนที่สุดว่า ไม่มีการทำบาปทำกรรมใด จะให้ผลร้ายแรงหนักหนาเท่ากับมุ่งทำลายพระพุทธศาสนา และไม่มีการทำบุญทำกรรมใด ที่จะให้ผลยิ่งใหญ่งดงามเท่ากับการมุ่งเทิดทูนรักษาพระพุทธศาสนา.

ทุกวันนี้เราทุกคนกำลังมีโอกาสดีที่สุดที่จะได้ทำบุญทำกรรมดีที่สุด ที่จะให้ผลงดงามยิ่งใหญ่ที่สุด แก่ตนเองก่อนแก่ใครอื่น เพราะพระพุทธศาสนา กำลังอยู่ในแวดวงของผู้เป็นภัย

จงอย่าเห็นแก่อะไรอื่นทั้งนั้น จงคิดพูดทำทุกอย่างให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เพื่อเทิดทูนรักษาพระพุทธศาสนา ศาสนาประจำชาติไทยของเรา ให้ห่างไกลพ้นมือมารน้อยใหญ่ทั้งปวงนี้ยิ่งกว่ากุศลทั้งปวง.

พระพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งมีความว่า **"โลกถูกจิตนำไป ถูกจิตชักไป สัตว์ทั้งปวงอยู่ในอำนาจแห่งจิตอย่างเดียว"** โลกมืดเพราะจิตที่นำโลกอยู่นั้นมืด จิตหยุดมืดเมื่อไร เมื่อนั้นโลกย่อมสว่าง แสดงถึงอิทธิพลยิ่งใหญ่ของจิต แต่จิตที่จะมีอิทธิพลเพียงนี้ ต้องเป็นจิตรวมกันของคนจำนวนมาก คือคนส่วนมากมีจิตมืด จึงจะทำให้โลกมืด คนส่วนมากมีจิตสว่าง จึงจะทำให้โลกสว่าง เปรียบก็เช่นดวงไฟน้อยแรงเทียน น้อยดวงไฟ ก็ทำให้สว่างน้อย มากแรงเทียน มากดวงไฟ จึงจะทำให้สว่างมาก.

จิตมืดคือจิตที่ไม่มีศีลไม่มีธรรมไม่มีคุณธรรมความดี จิตสว่างคือจิตที่มีศีลมีธรรมมีคุณธรรมความดี คุณธรรมความดีนั้นเกิดแต่ศีล ศีลที่มีพระพุทธศาสนสุภาษิตแสดงไว้ดังนี้ **"ศีลเท่านั้นเป็นเลิศในโลกนี้ ศีลเป็นกำลังไม่มีที่เปรียบ ศีลเป็นผู้นำทางอย่างประเสริฐสุด ศีลเป็นอาวุธสูงสุด"** คุณของศีลที่ท่านแสดงไว้มียิ่งกว่านี้มากนัก แต่เพียงเท่าที่ยกมา แม้เป็นเพียงส่วนน้อยก็ยังเพียงพอจะช่วยดับทุกข์ดับร้อนให้ใจเราให้กายเราทุกคน และดับทุกข์ดับร้อนให้ประเทศชาติที่รักของเราได้ ทุกคนจึงพึงตั้งใจให้สัจจะรักษาศีล ๕ ให้พร้อมเพรียงกัน ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

เพื่อช่วยคลี่คลายความทุกข์กายทุกข์ใจของตนเอง ของผู้เป็นที่รักและของสถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ พร้อมสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ พระผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ และพระราชโอรสธิดา ความน่าสะพรึงกลัวทั้งปวงที่ตั้งเค้ามืดมาแล้ว จักไม่ปรากฏเป็นความจริงได้แน่นอน ด้วยอานุภาพมหัศจรรย์แห่งศีล ที่พึงตั้งใจพร้อมเพียงกันรักษาให้จริง ตั้งแต่บัดนี้และตลอดไป.

ยามที่โลกมืด แผ่นดินร้อน ไม่มีที่พึ่งใดจะยิ่งใหญ่มหัศจรรย์เสมอพระพุทโธ พระพุทโธคำนี้ แต่ไหนแต่ไรมา ท่านใช้เป็นคำบอกทางผู้ที่ใกล้จะละโลกนี้ไป ปัจจุบันควรแก่การนำมาใช้ประจำชีวิต เพื่อให้เกิดแสงสว่างกลางความมืด เกิดความเย็นกลางความร้อน โลกจะสิ้นความมืด แผ่นดินจะสิ้นความร้อน แม้พระพุทโธสว่างเจิดจ้าชุ่มเย็นในจิตใจผู้คนจำนวนมาก.

จะโลภ จะโกรธ จะหลง ก็ให้มีสติหยุดยั้งไว้ให้ได้ด้วยพระพุทโธ ชีวิตจะมีความสว่างได้ในท่ามกลางความมืดมิดของโลกทั้งโลก พระพุทโธสูงสุด เป็นสิริมงคลที่สุดแก่ชีวิตจิตใจทุกผู้ทุกคน ไม่เลือกชาติชั้นวรรณะและศาสนา พระพุทโธจึงมีคุณนักหนา แก่ผู้อัญเชิญเทิดทูนไว้ในความรู้สึกนึกคิด ทุกลมหายใจเข้าออก.

สิ่งหนึ่งที่มีคุณนักหนา แก่ผู้นำไปใส่ไว้ในความรู้สึกนึกคิด

คือความตาย นึกถึงความตายไว้เถิด ให้ทุกลมหายใจเข้าออกเถิด นึกให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะเตรียมสร้างชาติใหม่ชีวิตใหม่ให้งดงาม ชีวิตนี้น้อยนัก ชีวิตชาติหน้ากำลังจะมาถึงแน่นอนแล้ว ใกล้เหลือเกินแล้ว ใกล้จริง ๆ ทุกย่างก้าวของเราทุกคนกำลังเข้าไปสู่ชาติหน้าอยู่อย่างไม่หยุดยั้ง วินาทีหนึ่งวินาทีใดก็ได้จริง ๆ ที่เราจะได้พบตัวเองในภพภูมิใหม่ หรือที่เรียกกันว่าชาติหน้านั่นเอง อย่าหลงคิดอย่างประมาท ว่าเรายังเด็กยังหนุ่มยังสาว ชาติหน้ายังอีกนานนักกว่าจะมาถึง คิดเช่นนี้เรียกว่าหลงแล้ว เด็กแรกเกิดก็ยังไปถึงชาติหน้าได้ คนหนุ่มคนสาวก็ไปถึงชาติหน้าได้ แต่เราไม่รู้ไม่เห็น ด้วยสายตาหรือด้วยความรู้ความเห็นของผู้มืดบอด ว่าชาติหน้ากำลังประชิดติดอยู่กับชาตินี้ของเราเพียงไหน นี้เป็นความจริงสำหรับทุกคน ผู้มีปัญญาจึงไม่หลงติดอยู่กับชาตินี้ ผู้มีปัญญาย่อมคิดได้ ถึงใคร ๆ ทั้งหลายจำนวนมากมาย ที่ร่วมชาตินี้อยู่กับเราวินาทีก่อนแท้ ๆ วินาทีนี้ไปเกิดในชาติใหม่ภพใหม่แล้ว ไปอยู่ในชาติหน้าเสียแล้ว จงมีปัญญาคิดเถิด.

คนเราเกิดมามีชีวิตที่เป็นทุกข์ด้วยกันทุกคน ไม่มียกเว้นแม้แต่คนเดียว แม้แต่ชีวิตเดียว คนก็เป็นทุกข์ สัตว์ก็เป็นทุกข์ คนใหญ่คนโตคนเล็กคนน้อยก็เป็นทุกข์ สัตว์ใหญ่สัตว์เล็กก็เป็นทุกข์ เกิดมาได้วันเดียวก็เป็นทุกข์ ใกล้จะตายก็เป็นทุกข์ ทุกข์มิได้เคยห่างผู้เกิดมาแล้วเลยสักชีวิตเดียว ความจริงเป็นเช่นนี้ น่าจะพากันคิดถึงความจริงไว้ให้เสมอ คิดจนเกิดความเมตตาในเพื่อนร่วมทุกข์ทั้งหลาย ไม่เมตตาแต่เพียงตนเอง และพรรคพวก

ของตนเองเท่านั้น.

ทุกคนควรพร้อมจะช่วยผ่อนคลายความทุกข์ให้กันและกัน อย่าคิดผิด ๆ ว่าเราเองก็เดือดร้อนหนักหนาอยู่แล้ว จะไปมัวเห็นอกเห็นใจคิดช่วยผู้อื่นอย่างไร อย่าได้คิดเช่นนี้ ไม่ถูกจริง ๆ ถูกอยู่ ที่เรากำลังมีทุกข์เช่นเดียวกับเขา คิดแต่เรื่องทุกข์ของตนเองก็หนักนักหนาอยู่แล้ว จะให้ไปเห็นใจคนอื่น คิดช่วยคนอื่นได้อย่างไร แต่การคิดเช่นนั้นไม่ใช่ทางช่วยตนเองให้พ้นทุกข์ หรือแม้เพียงให้คลายทุกข์ คิดเช่นนั้น จิตใจมีแต่จะหมกมุ่นอยู่ในความทุกข์ของตนเอง ไม่มีทางคลายความร้อนระอุที่กลุ้มรุมจิตใจ มีแต่จะเพิ่มให้หนักขึ้น สู้ส่งใจไปเมตตาในทุกข์ของผู้อื่นดีกว่า จะเยือกเย็นเป็นสุขได้ด้วยกันทั้งนั้น ซ้ำยังเป็นบุญเป็นกุศลด้วยเมตตา.

ปัญหาหนึ่งที่มักจะยกขึ้นรำพึงรำพันกันก็คือ อยากทำบุญแต่เงินไม่มี นี่ไม่ถูกเลย ไม่ถูกจริง ๆ บุญที่เกิดแต่การใช้เงินนั้นไม่ยิ่งใหญ่ไปกว่าบุญที่เกิดแต่ใจที่มีน้ำใจให้เป็นทานได้ทุกเวลา แก่ทุกบุคคล แก่ทุกชีวิต น้ำใจไหลรินติดต่อกันได้ บุญก็เกิดติดต่อส่งผลงดงามได้เช่นกัน ลองดูปฏิบัติตามดู แล้วจะได้เห็นว่าความร้อนระอุที่เผาลนชีวิตจิตใจอยู่ จะผ่อนคลายได้จริง ทั้งใจของเราและทั้งใจของเขา อำนาจของใจนั้นยิ่งใหญ่นัก สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าพระผู้ทรงตรัสรู้ ทรงเห็นโลก ทรงรู้โลกถูกต้องตามเป็นจริงทุกสิ่งทุกประการ จึงทรงมีพระพุทธดำรัสไว้

ว่า **"ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ทุกสิ่งสำเร็จด้วยใจ"** บุญก็สำเร็จด้วยใจเช่นกันไม่ยกเว้น.

ความเข้าใจผิดที่สร้างอย่างกว้างขวางในทุกวันนี้ว่า บุญเกิดแต่การใช้เงิน ก่อให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวายไปทุกหย่อมหญ้า ใช้เงินซื้อบุญ ความเข้าใจนี้เป็นอันตรายใหญ่ยิ่งนัก เงินอาจจะซื้อวัตถุสิ่งของได้ แต่เงินซื้อบุญไม่ได้ ใจเท่านั้นที่ซื้อบุญได้ ไม่มีเงินสักบาทเดียว แต่แม้มีใจที่มีน้ำใจใฝ่ในบุญจะย่อมซื้อบุญได้ คือย่อมหยิบยกกอบโกยบุญเป็นของตนได้ จากเหตุการณ์ที่ปรากฏทุกวันนี้ เห็นชัดว่ามีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่อยากได้บุญ แต่ไปได้ความเข้าใจผิดว่าบุญต้องได้จากการมีเงินแลกเปลี่ยน หรือมีเงินไปซื้อหา จึงยอมทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อมีเงินไว้ซื้อบุญ ความลำบากยากจนที่มีอยู่แล้วเพราะเศรษฐกิจของบ้านเมืองในยุคนี้สมัยนี้ตกต่ำ ยิ่งเพิ่มมากขึ้น ลำบากยากจนหนักขึ้น เพราะมุ่งหวังว่าจะสามารถใช้เงินซื้อบุญได้ ให้บุญส่งผลเป็นความมั่งมีศรีสุขได้ เรื่องเช่นนี้ เมื่อได้ยินได้ฟังว่าเกิดขึ้นกับเพื่อนร่วมทุกข์ของเราแล้วสลดสังเวชนัก กรรมอะไรหรือที่ทำให้ต้องมาได้รับผลเป็นความทุกข์เพียงนี้.

เงินซื้อบุญไม่ได้ ทั้งเงินยังอาจไปซื้อเอาบาปไปเป็นของตนอีกด้วย พึงระวังให้ดีเมื่อมีเงินเข้าไปเกี่ยวข้องในทุกกรณี สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระพุทธดำรัสเตือนไว้แล้วว่า **"เงินคืองูพิษ"** งูพิษมีโทษเพียงไร เมื่อนึกถึงพระพุทธภาษิต

นี้แล้ว พึงพิจารณาให้ถ่องแท้ อย่าปล่อยให้พระพุทธภาษิตผ่านหูผ่านตาไปเฉย ๆ โดยมิได้ไตร่ตรองพิจารณาด้วยดี จะเดือดร้อนเพราะงูพิษ.

เงินคืองูพิษ ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวเตือนไว้ ในสมัยพุทธกาลน่าจะมีผู้มีปัญญามีศรัทธาตั้งมั่นในพระพุทธองค์มาก จึงไม่ค่อยปรากฏผู้ถูกงูพิษร้ายมากรายนัก แต่ทุกวันนี้ ดูเหมือนพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะคนไทย จะมีศรัทธาไม่มั่นคงนักในสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงพากันละเลยพระพุทธภาษิตเตือนบทสำคัญนี้ ลืมอย่างสนิทก็ว่าได้ จึงไม่นึกถึงงูพิษเมื่อเห็นเงิน หรือเมื่อนึกถึงเงิน ก็เห็นภาพเงินมากมาย เป็นภูเขาเลากาให้ความมั่งมีเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี โดยหาได้นึกเห็นภาพงูพิษกองสูงทับกันอยู่อย่างน่าหวาดเสียว ที่เลื้อยเพ่นพ่านก็เลื้อยไป บ้างก็เกาะกลุ่มกันสงบอย่างดูชั้นเชิง ว่าจะได้ขบกัดเหยื่อใดให้ถูกกาลชีวิตอวสาน พึงพยายามกันอีกสักทีจะไม่ดีหรือ เห็นเงินให้แปลงรูปเงินเป็นงูพิษเพื่อชีวิตได้สวัสดีบ้าง.

ทุกวันนี้ตัวงูพิษจริง ๆ เกือบจะไม่หลงเหลือให้พบเห็น แต่พิษของงูยังร้ายแรงเต็มที่ ถ่ายทอดอยู่ในเงินทุกบาททุกสตางค์ ผู้มีปัญญาย่อมไม่ปฏิเสธความจริงนี้ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวยืนยันไว้ เพื่อให้เป็นเครื่องยับยั้งความโลภของมนุษย์ นั่นก็คือยับยั้งความหายนะของมนุษย์อันเกิดแต่ความโลภ.

ว่ากันตามจริง ความร้ายแรงที่เกิดแก่ชีวิตทั้งหลายทั้งปวงในทุกวันนี้ล้วนมีพิษร้ายของงูที่ถ่ายทอดไว้แล้วในเงินเป็นเหตุแทบทั้งสิ้น ทำบาปทำกรรมยิ่งใหญ่เพียงใดก็ทำได้ เพราะเงิน ถึงฆ่าถึงฟันกันก็ทำได้ เพราะเงิน ขายบ้านขายเมืองก็ทำได้ เพราะเงิน ขายตัวเองก็ทำได้ เพราะเงิน ขายชาติขายศาสนาของตนเองก็ทำได้ เพราะเงิน เมื่อคิดจะกอบโกยแต่เงิน ก็ควรคิดให้ไกลออกไปสักนิดว่า เงินจะให้ความเบิกบานสบายใจ ด้วยความสมปรารถนานานไปสักเพียงไหน ให้แน่ว่าไม่ใช่ยังไม่ทันใช้เงินนั้น เขาก็มาริบไปหมด มิหนำซ้ำตัวเองก็ยังต้องรับพิษของงูร้าย ต้องจองจำ ต้องถูกประจานความชั่วร้าย ต้องถูกเยาะเย้ย และที่สำคัญที่สุดคือ ต้องไปนรก เพราะกลอุบายแห่งการหาให้ได้ซึ่งเงินตรามหาศาล.

นักเรี่ยไรด้วยใจจริงที่เป็นบุญ อาจจะบาปได้ถ้าไม่คิดให้กว้างให้ไกลโดยควร ผู้ส่งเงินให้เราเป็นผู้พร้อมจะให้โดยไม่เดือดร้อนหรือ หรือเดือดร้อนด้วยความขาดแคลน แต่ไม่อาจแสดงออกได้ด้วยเหตุผลใดก็ตาม ผู้รับเงินไปจากเรา เป็นผู้มีใจซื่อสัตย์เป็นบุญเพียงพอจะรับเป็นมือแห่งบุญ ช่วยให้เงินนั้นไปเกิดประโยชน์ในพระพุทธศาสนาจริงหรือ นักเรี่ยไรด้วยใจจริงที่เป็นบุญ ก็ควรกลัวพิษของงู ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเตือนแล้วด้วย.

ไม่ใช่เป็นการต่อต้านการสร้างวัดวาอาราม หรือปูชนียสถานทั้งหลาย ที่เห็นว่าถ้าจะต้องขอให้บริจาค ก็พึงรอบคอบ

ให้อย่างยิ่ง อย่าให้เป็นการได้บุญเพราะสร้างพระ สร้างโบสถ์ สร้างศาลา แต่ได้บาปเพราะบีบคั้นจิตใจผู้ต้องยอมบริจาคเพราะความจำเป็นจำใจ เช่นเพื่อรักษาหน้าตนเองเป็นต้น การเป็นเหตุให้มีผู้อึดอัดเดือดร้อน เพราะถูกความกลัวเสียหน้า จึงต้องบริจาคแม้ค่ายาค่าน้ำค่าอาหารเยียวยาชีวิตครอบครัวให้ยืนยาว เป็นบาป ที่บุญไม่อาจลบล้างได้.

ทุกวันนี้นับว่าวัดวาอารามมีเพียงพอแล้ว การมุ่งบุญกุศลเกี่ยวกับวัด จึงควรจะพัฒนาวัด ให้ปรากฏเป็นความสะอาดตาร่มรื่น สงบเย็น โดยมีจุดมุ่งหมายให้สามารถชักนำผู้คนให้เข้าไปสู่วัดได้ด้วยความยินดีพอใจในสภาพที่สงบงาม ให้ความสบายตาสะอาดใจ อันจักเป็นทางนำให้วัดได้เป็นที่พัฒนาจิตใจด้วยธรรมะในพระพุทธศาสนา ที่เป็นคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทรงเป็นนักพัฒนาจิตใจที่แท้จริงและยิ่งใหญ่ที่สุด เหนือนักพัฒนาทั้งหลายที่มีอยู่.

เป็นความถูกแท้จริง ๆ ที่จะกล่าวว่า สมเด็จพระบรมศาสดาทรงเป็นนักพัฒนาจิตใจที่ใหญ่ยิ่งที่สุด ปรากฏให้เห็นเด่นชัดในพระธรรมคำทรงสอน ที่พัฒนาจิตใจได้ทุกระดับ ตั้งแต่จิตใจที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ให้ขึ้นสู่ระดับสูง และจิตใจที่อยู่ในระดับสูง ให้สูงยิ่งขึ้น เรื่องระดับของจิตใจนั้น แม้จะแลไม่เห็นด้วยสายตา แต่รู้ได้วัดได้ด้วยความรู้สึกสุขทุกข์ เศร้าหมองผ่องใส.

เรามีบุญนักแล้ว ที่ได้เข้ามาอยู่ในร่มเงาพระพุทธบารมี

ได้ศึกษาเล่าเรียนรู้พระธรรมคำทรงสอนแล้วพอสมควร และแม้ปฏิบัติตามที่เรียนรู้มา ก็ย่อมจะได้ประจักษ์แก่ใจ ในความเป็นนักพัฒนาจิตใจผู้ยิ่งใหญ่ ของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ใจเศร้าหมองก็ทรงพัฒนาให้ผ่องใสได้ ใจที่มืดมิดด้วยความคิดสกปรก ก็ทรงพัฒนาให้สว่างไสว ด้วยความคิดที่สะอาดสดใสได้ ไม่ใช่ด้วยพระปัญญาล้ำเลิศ และพระมหากรุณาสูงสุดกว้างใหญ่ไพศาล สัตวโลกจะไม่มีทางพ้นจากความมืดมิดสกปรกทุกข์ร้อนหนักหนาได้เลย เราท่านทั้งหลายพึงน้อมรับพระมหากรุณา รับพระปัญญา ที่โปรดประทานให้แก่โลกแล้ว รับไว้ให้เต็มความสามารถ ปฏิบัติตามพระธรรมคำทรงสอนให้จริง อย่าเหลาะแหละโลเล.

ถึงเวลาแล้ว ที่เราทุกคนจะต้องทำหน้าที่ผู้สืบทอดพระมหากรุณาคุณ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิ์คุณ ของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าให้เต็มกำลัง ให้เต็มสติปัญญาความสามารถ โลกทุกวันนี้ บ้านเมืองไทยทุกวันนี้ ร้อนมากมืดมาก แต่ไม่ว่าที่ใดจะร้อนสักเพียงไหน จะมืดสักเพียงไหน จะสกปรกสักเพียงไหน แสงแห่งพระปัญญาคุณก็สว่างเจิดจ้า และสามารถจะขับไล่ความมืดความร้อน ความสกปรกให้หมดสิ้นได้แน่นอน สำคัญที่ผู้นับถือพระพุทธศาสนาทั้งหลาย จะต้องเข้มแข็งจริงจัง ในการรับแสงแห่งพระปัญญาไปเป็นแสงแห่งตน ให้ตนของเราแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือเราที่เป็นพระ เป็นเณร เป็นพุทธบุตร เป็นพุทธศาสนิก ควรต้องปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติพระธรรม ให้จริง ให้สม่ำเสมอ ให้เป็นครูเป็น

แบบอย่างแก่ผู้คนทั้งหลาย แนะนำสั่งสอนญาติโยมให้เข้าไปสู่วัด ให้เห็นโทษของจิตใจที่ขาดศีลขาดธรรม ให้เห็นคุณของจิตใจที่มีศีลมีธรรม ตัวอย่างที่เกิดขึ้นทุกวันนี้มีมากมาย ควรเพียงพอจะให้เกิดความมั่นใจที่จะปฏิบัติเพื่อให้ตนเอง สวัสดีด้วยมีศีลมีธรรม.

ศีล ๕ เพียงพอสำหรับคนทั่วไป ที่จะนำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข และการจะเป็นผู้มีศีล ๕ ได้จริง ก็สำคัญเพียงให้อบรมใจให้มีน้ำใจต่อคนทั้งหลาย ต่อสัตว์ทั้งหลาย ความมีน้ำใจจะทำให้ไม่อาจทำร้ายจิตใจผู้อื่นได้ ดังนั้นผู้มีน้ำใจจึงไม่เบียดเบียนคนใดสัตว์ใด ทั้งร่างกายชีวิตจิตใจ อันเป็นศีลข้อที่ ๑ ผู้มีน้ำใจจึงไม่ทำให้ผู้ใดต้องสูญเสียทรัพย์สินเงินทองของข้าว อันเป็นศีลข้อที่ ๒ ผู้มีน้ำใจจึงไม่ข่มเหงน้ำใจมารดาบิดา สามีภริยา บุตรธิดาใครด้วยการผิดประเวณี อันเป็นศีลข้อที่ ๓ ผู้มีน้ำใจจึงไม่พูดเท็จหลอกลวงใครให้หลงผิด อันเป็นศีลข้อที่ ๔ ผู้มีน้ำใจจึงไม่ทำตนให้ขาดสติด้วยความมัวเมา เพราะความมัวเมาย่อมเป็นเหตุให้ทำความผิด ความเสื่อมเสียแก่ทุกคนได้ทุกอย่าง อันเป็นศีลข้อที่ ๕ ดังกล่าวมาคือศีล ๕ จะรักษาได้ด้วยความมีน้ำใจต่อตนเอง และต่อผู้อื่นสัตว์อื่นทั้งหลาย.

แม้เน้นความมีน้ำใจต่อกันและกันให้มาก ให้เป็นความจริงใจ จะสามารถพัฒนาจิตใจได้จริง จะสามารถแก้ปัญหาความร้อน ความวุ่นที่กำลังมีมากมายผิดธรรมดาอยู่ทุกวันนี้ ได้ด้วยพระธรรมคำทรงสอน ของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระผู้ทรงเป็นนักพัฒนาจิตใจที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในทุกยุคทุกสมัย

ทรงเป็นนักพัฒนาจิตใจไม่ว่ามืดมิดเศร้าหมองเพียงใด ให้บริสุทธิ์สว่างไสวเบิกบานได้ทั้งนั้น ขอจงเชื่อมั่นในความจริงนี้ เพื่อความมีสิริมงคลแก่ชีวิตตนเอง.

จุดมุ่งหมายสำคัญของพระพุทธศาสนา คือความมีจิตใจสบาย ผู้ใดไม่อาจทำใจให้สบายได้ แสดงว่าผู้นั้นยังไม่สามารถอัญเชิญพระพุทธศาสนาเข้าสู่จิตใจได้ ตราบใดจิตใจยังวุ่นวายอยู่ด้วยความทุกข์ความร้อน หรือความโลภ ความโกรธ ความหลง ตราบนั้นแสดงว่า ยังไม่เข้าถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา น่าเสียดายนัก เกิดมาได้พบพระพุทธศาสนา แต่ไม่พยายามน้อมรับคุณประโยชน์ยิ่งใหญ่ของพระพุทธศาสนาไว้เป็นของตน จะเรียกว่าเป็นผู้มีปัญญาไม่ได้.

ผู้มีปัญญา พึงพยายามเข้าใจความสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่ว่าอะไรทั้งนั้นไม่สำคัญเท่าความมีใจสบาย ที่พากันหาความสบายใจไม่ได้อยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะลืมความสำคัญของใจว่าคือความสบาย ใจต้องสบาย ไม่ใช่มีความห่วงความวิตกกังวลต่าง ๆ นานา ที่พากันเข้าใจผิดว่า ความทุกข์ ความร้อน ความคิดวุ่นวาย เป็นความจำเป็นที่จะช่วยแก้ไขความยุ่งยากมากน้อยในชีวิตได้ ขอให้พยายามแก้ความเข้าใจนี้เสียใหม่ ให้เป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง ว่าความสงบสบายใจ คือความสำคัญที่แท้จริงของชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกเรื่องทุกปัญหา จะคลี่คลายได้โดยง่าย เมื่อแก้ด้วยใจที่สบาย.

ในยามที่โลกมืด โลกร้อน โลกวุ่นวาย แทบหาจุดสงบ จุดสว่างไม่มี ขอให้ช่วยบอกกล่าวเล่าไปให้กว้างไกลที่สุด ให้ผู้คนน้อยใหญ่หยุดความคิดที่เร่าร้อนวุ่นวายด้วยการท่องพุทโธ พุทโธ พุทโธ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับใจ แล้วจะสบายได้จริง.

ความยุติธรรม คือ ความไม่มีอคติ นั่นก็คือความมีอคติเป็นความไม่ยุติธรรม อคติคือความลำเอียง หรือความไม่ยุติธรรมนั่นเอง มี ๔ อย่าง คือลำเอียงเพราะรัก ลำเอียงเพราะโกรธ ลำเอียงเพราะหลง ลำเอียงเพราะกลัว บุถุชนทุกคนย่อมมีความรัก ความโกรธ ความหลง ความกลัว แต่เมื่อมีหน้าที่ให้ความยุติธรรมแม้เป็นบุถุชน ก็ควรต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เรียบร้อยให้เต็มสติปัญญาความสามารถ เพื่อรักษาศักดิ์ศรีของตน อันคนหรือมนุษย์เรานั้น มีศักดิ์ศรีเป็นความสำคัญสำหรับชีวิต ไม่มีศักดิ์ศรี ย่อมไม่มีค่าควรแก่ความยกย่องเคารพของผู้คนทั้งหลายผู้มีปัญญา ผู้เป็นคนดี อาจจะเป็นที่ยกย่องของผู้ไม่มีศักดิ์ศรีด้วยกัน แต่นั่นก็ไม่อาจช่วยให้ตนมีศักดิ์ศรีได้.

ผู้รักษากฎหมาย ผู้เป็นใหญ่ในการปกครอง ผู้ชี้ขาดความถูกต้อง คือผู้ต้องมีความยุติธรรม ชี้ผิดเป็นผิด ชี้ถูกเป็นถูก ชี้ดีเป็นดี ชี้ชั่วเป็นชั่ว ไม่ควรชี้ผิดเป็นถูก ชี้ถูกเป็นผิด ชี้ดีเป็นชั่ว ชี้ชั่วเป็นดี พูดชัด ๆ ก็คือไม่ควรเข้าข้าง หรือไม่ควรปกป้อง ไม่ควรส่งเสริมผู้ผิดด้วยความรักชอบเป็นส่วนตัว หรือด้วยความปรารถนาต้องการสิ่งที่รักชอบ ซึ่งทุกวันนี้เป็นที่อื้ออึงอยู่ ว่าความลำเอียงเข้ามาทำลายศักดิ์ศรีของผู้ควรมีศักดิ์ศรี

เป็นอันมาก ผู้มีหน้าที่ให้ความยุติธรรมทั้งหลาย จงรักษาศักดิ์ศรีความเป็นคนดีของตนไว้ ให้เต็มสติปัญญาความสามารถ อย่าทำลายตน อย่าทำลายวงศ์สกุลของตน ให้สิ้นศักดิ์ศรี เพราะไม่ชี้ถูกให้เป็นถูก ไม่ชี้ผิดให้เป็นผิด ด้วยตกอยู่ใต้อำนาจความโลภ ความโกรธ ความหลง และความกลัว.

ผู้แก่ผู้เฒ่าเล่าสู่กันมา ว่าราวสมัยกรุงศรีอยุธยา มีผู้พิพากษายอดยุติธรรม พิพากษาให้ประหารชีวิตบิดาผู้บังเกิดเกล้าฐานฆ่าคนตาย มีการสันนิษฐานกันว่า ผู้พิพากษายอดยุติธรรมผู้นั้น น่าจะได้ไปเป็น พระยายมราชจ้าวแห่งนรกภูมิ เพราะรู้กันอยู่ว่า พระยายมราชนั้น มีอำนาจยิ่งใหญ่ เป็นที่เกรงขามมีความยุติธรรมหาผู้เสมอเหมือนไม่มี โทษของการสั่งประหารบิดาผู้บังเกิดเกล้าคือ ต้องตกนรก แต่การสั่งประหารแสดงความยุติธรรมเที่ยงแท้ ทำให้อยู่ในนรกโดยไม่ต้องรับอาญานรกทางกายเช่นสัตว์นรกทั้งหลายทั้งปวง แม้ข้อสันนิษฐานนี้เป็นจริงอำนาจของความยุติธรรมก็ยิ่งใหญ่นัก ตามไปพิทักษ์รักษาได้ถึงนรก แล้วอำนาจความไม่ยุติธรรมจักเป็นอย่างไรเล่า.

ทุกวันนี้สถาบันพระพุทธศาสนาที่สูงส่งประเสริฐสุดต้องการความหวังดีอย่างจริงใจจากพุทธบริษัททั้งปวง เพราะความหวังดีอย่างจริงนี้แหละ ที่จะเทิดทูนรักษาพระพุทธศาสนาให้เป็นคุณเป็นประโยชน์ ต่อไทยและต่อทุกชาติในโลกได้ เช่นนี้มิได้หมายความว่า พระพุทธศาสนาจะหมดสิ้นไปจากโลก แม้ไม่ได้รับความหวังดีจากพุทธบริษัททั้งหลาย พระพุทธศาสนาไม่มี

วันจะดับสูญไปจากโลกนี้แน่นอนที่สุด พระพุทธศาสนา อันหมายตรงถึง พระธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน จะมีอยู่ในโลกตลอดไปชั่วกัปกัลป์ ไม่ว่าผู้คนจะปล่อยจิตใจให้ตกต่ำจนไม่มีที่ว่างสำหรับพระธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วก็ตาม พระพุทธศาสนาไม่อยู่ในใจคน แม้สักคนเดียวแล้วก็ตาม แต่พระพุทธศาสนา คือพระธรรมคำทรงสอน จะมีอยู่ตลอดไปในโลก จะมีแสงสว่างส่องเจิดจ้าอยู่ตลอดไปทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลานาที จะน่าสลดสังเวชตรงที่ เมื่อถึงเวลาที่ผู้คนไม่มีที่ในจิตใจไว้รองรับพระธรรมคำทรงสอนแล้ว พระพุทธศาสนาก็จะหาเป็นประโยชน์แก่ผู้คนทั้งหลาย หรือแก่โลกได้ไม่.

ทุกวันนี้ ที่ผู้คนผู้ได้ชื่อว่าเป็นพระ เป็นเณร เป็นพุทธศาสนิก พากันเกือบจะไม่มีที่ในจิตใจให้พระพุทธศาสนาเลยแล้ว คุณอันยิ่งใหญ่เป็นมหัศจรรย์ของพระพุทธศาสนา ก็หาอาจช่วยให้แสงสว่างแก่จิตใจที่ใฝ่อยู่ในความมืดมิดต่ำทรามเหล่านั้นได้ไม่ พระพุทธศาสนา เป็นยอดกัลยาณมิตรที่แท้จริงของทุกชีวิตในโลก สำคัญที่ว่าจะมีผู้โฉดเขลาปัญญาตั้งสติ ตั้งใจ สละความบอดมืดนอบน้อมรับกัลยาณมิตรที่แท้จริง มากน้อยเพียงไร.

บ้านเมืองไทยของเรา อันหมายรวมถึงประเทศชาติไทย พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ สามสถาบันหลักชีวิตของเราชาวไทยทุกถ้วนหน้า จะตกอยู่ในความมืด ความร้อน ความร้ายแรง หนักขึ้น และหนักขึ้นแน่นอน แม้เราทั้งหลาย โดย

เฉพาะเราผู้เป็นพระ เป็นเณร ผู้มีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องทุ่มเทกำลังทั้งปวง ทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา เทิดทูนรักษาพระพุทธศาสนา ด้วยความหวังดีจริงใจ มิใช่ด้วยหวังเงินทองสมณะศักดิ์.

กฎหมายพระสงฆ์ ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงโปรดให้ตราไว้ ในข้อที่ ๑ ว่า มีพระราชกระแสให้นิยมการฟังธรรมยิ่งกว่าอามิสทาน อามิสทานที่เป็นเงินเป็นทองนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวไว้ ว่าเป็นงูพิษ และพิษของงูก็คือสิ่งที่จะทำลายชีวิตได้แน่นอน ที่ควรกลัวอย่างยิ่ง คือพิษของงูนั้นทำลายชีวิต แต่พิษของเงินทองนั้น ทำลายได้สิ้นทั้งชีวิต ทั้งชื่อเสียงเกียรติยศ พิษของเงินทองจึงน่ากลัวยิ่งกว่าพิษของงูพิษมากมาย เกินกว่าจะประมาณได้ ยิ่งเป็นพระ เป็นเณร ก็ยิ่งควรกลัวพิษของเงินของทองให้มากเป็นพิเศษ การจะอยู่ในเพศของสมณะ โดยเป็นที่รังเกียจ โดยไม่มีผู้ปรารถนาจะกราบไหว้นั้น ยิ่งกว่าถูกงูพิษจริงกัดตายหลายร้อยหลายพันเท่า.

เรื่องของคุณธรรมหรือความดีนี้สำคัญนัก สำคัญจริง ๆ โลกร้อนอยู่มากมายทุกวันนี้ก็มิใช่เพราะอะไรอื่น แต่เพราะจิตใจของผู้คนในโลกขาดคุณธรรม ขาดความดี และเมื่อขาดความดีก็ย่อมต้องมีสิ่งอื่นทดแทนให้เต็ม และสิ่งที่จะต้องเข้ามาทดแทนแน่นอนก็คือความไม่ดี ความไม่มีคุณธรรม ไม่มีศีล ไม่มีธรรม

แม้พระ เณร แม้ผู้เป็นพุทธศาสนิกในพระศาสนาที่สุดประเสริฐ คือพระพุทธศาสนา ก็ไม่พ้นจากเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาถูกแวดล้อมด้วยความสกปรกเศร้าหมอง จนทำให้ผู้มีปัญญารู้ไม่พอเกิดความเข้าใจผิดว่า พระพุทธศาสนาของเราใกล้จะมาถึงจุดจบ.

ทุกวันนี้ พระพุทธศาสนายังรุ่งเรืองสว่างเต็มที่อยู่ เหมือนเมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเริ่มประดิษฐานขึ้นในโลกเมื่อเกือบ ๓ พันปีมาแล้ว ไม่มีความเศร้าหมองเกิดขึ้นแม้เล็กน้อยเพียงใดในพระพุทธศาสนา น่าเสียดายที่สุด น่าใจหายที่สุด ที่พุทธบริษัททั้งหลาย ปล่อยปละละเลยจิตใจของตน จนทำให้จิตใจที่มีธรรมชาติประภัสสรต้องเศร้าหมอง เป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์ผ่องใสเต็มร้อยเปอร์เซนต์อยู่ทุกเวลานาทีมีจิตใจที่เศร้าหมองสกปรกของพวกเราผู้พ่ายแพ้แก่อำนาจกิเลสเข้าห่อหุ้มรุมล้อม จนปิดบังแสงรุ่งเรืองงดงามหาความงามใดเปรียบมิได้ของพระพุทธศาสนา ต้องห่างหายไปจากสายตา คือห่างหายไปจากความรู้เห็นของผู้เบาปัญญาทั้งหลาย อย่างน่าเสียใจที่สุดจริงๆ.

ขอฝากด้วยความเป็นห่วงจากใจจริง โปรดช่วยกันทุ่มเทความห่วงใยให้เยาวชน ให้เต็มที่เถิด ให้พวกเขาทั้งหลายรู้ค่าของจิตใจที่ดี จิตใจที่มีศีลมีธรรม ที่ห่างไกลจากอำนาจที่ชั่วร้ายของกิเลส โปรดช่วยกันให้จริงจังยิ่งขึ้นกว่าที่หลายฝ่ายได้มีเมตตาธรรมอยู่แล้ว คิด พูด ทำ สิ่งใดก็ได้ เพื่อยื้อแย่งเยาวชนทั้ง

หลายให้พ้นอำนาจชั่วร้ายของกิเลส คือความโลภ ความโกรธ ความหลง.

เราเป็นเมืองพระพุทธศาสนา อย่าให้ต้องเสียชื่อที่ไม่ปฏิบัติให้ถึงจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา คือความมีจิตใจที่ดีงาม มีความสุขสงบ เหตุด้วยไม่ตกอยู่ในอำนาจชั่วร้ายที่สุดของความโลภ ความโกรธ ความหลง เรายังเป็นปุถุชน ข้อนี้เข้าใจ แต่ขอให้พยายามโลภแต่น้อย โกรธแต่น้อย หลงแต่น้อย อย่าถึงกับยอมให้ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทำลายชาติไทยของเรา พระพุทธศาสนาของเรา และพระมหากษัตริย์ของเรา ช่วยกันให้สำเร็จในจุดนี้ให้ได้เถิด จะเป็นผู้มีคุณหาที่เปรียบมิได้.

จากพระพุทธประวัติ ได้เรียนรู้ว่า มีเทวดามาเนรมิตเป็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย ให้พระราชกุมารสิทธัตถะทอดพระเนตร ซึ่งกล่าวว่าเป็นการทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตายเป็นครั้งแรก ทรงได้รับความสลดสังเวชพระหฤทัยอย่างยิ่ง พระกรุณาท่วมท้นพระหฤทัย จนเป็นเหตุให้เสด็จออกจากเวียงวัง ทรงสละสิ้นทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นสมบัติของเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน ทรงสละแม้พระมเหสีและพระราชกุมารที่เพิ่งประสูติอันเป็นที่รักเพียงดวงพระหฤทัย เสด็จออกเป็นเพียงผู้ขอ มีข้าวปลาอาหารสำหรับเสวยจากการบริจาคของผู้คนที่ยากไร้ ที่บริจาคตามมีตามเกิด มิใช่เป็นอาหารดีที่เลิศรสงดงามเช่นที่มีในปราสาทราชวัง พระพุทธศาสนามีจุดเริ่มต้นที่ตรงนี้ ขอให้

สำเหนียกให้จงดี เพื่อให้เกิดความภูมิใจปีติโสมนัสหาที่ประมาณมิได้ ในพระพุทธศาสนาของเรา ในสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระผู้ทรงเป็นสมเด็จพระบรมครูของเรา ของมนุษย์และของพรหมเทพ กล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเริ่มต้นที่ตรงนี้ ตรงที่ได้ทอดพระเนตรเห็นภาพเนรมิตของเทวดา ทรงเกิดความสลดสังเวช และความเมตตาสัตวโลกพ้นจักพรรณนา จึงทรงมุ่งมั่นแสวงหาทางช่วย เพื่อให้สัตวโลกทั้งปวงพ้นจากสภาพที่ทอดพระเนตรเห็น คือความแก่ ความเจ็บ ความตาย ตรงนี้ที่เป็นต้นทาง ที่ทรงดำเนินไปสู่ความเพียรพยายามแสวงหาความสำเร็จจนทรงค้นพบ และทรงช่วยสัตวโลกจำนวนไม่น้อยให้ได้มีความสุขพ้นทุกข์ ตั้งแต่เล็กน้อยจนถึงสิ้นเชิง ตามควรแก่การปฏิบัติของตน ของตน.

เทวดาที่เนรมิตภาพคนแก่ คนเจ็บ คนตาย ให้พระราชกุมารสิทธัตถะได้ทอดพระเนตรเห็นเป็นครั้งแรก และพระพุทธประวัติกล่าวว่า ทรงสลดสังเวชพระหฤทัยอย่างที่สุด จึงเป็นจุดให้ได้ทรงตั้งพระพุทธศาสนาขึ้นในโลกได้ นั่นก็คือทรงชูประทีปให้ทั้งโลกสว่างไสวทั่วไปหมด บางท่านกล่าวถึงจุดนี้ไว้ชัดเจน ที่จะขอคัดมาไว้ในที่นี้ดังนี้ **“พระบารมีของพระพุทธเจ้านั้นรุ่งเรืองสว่างกลบแสงตะวัน อยู่ทุกหนทุกแห่ง ทุกเวลานาที ผู้ไม่มีตาหาเห็นไม่”** แม้ปรารถนาจะเห็นความงดงามแห่งแสงพระพุทธบารมี ที่รุ่งเรืองสว่างส่องโลกอยู่ ก็ต้องตั้งใจปฏิบัติตามที่ทรงสอนให้จริง.

พระคุณของพรหมเทพ ที่มีต่อเทวดาและมนุษย์ยิ่งใหญ่ไม่มีประมาณ เป็นการเข้าใจผิดแน่นอนที่พากันกล่าวว่า เพราะเทวดามาเนรมิตช่วย พระสิทธัตถะราชกุมาร จึงทรงพบทางสำเร็จ ความจริงต้องไม่ใช่เช่นนั้น เทวดาน่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในการนี้ เพื่อประกาศพระพุทธบารมีให้โลกรู้ ให้โลกเห็น ทั้งโลกมนุษย์และโลกเทวดา ว่าสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรานั้นทรงมีพระบารมีล้นฟ้า ไม่ว่าจะมีปัญหาใดเกิดขึ้นก็ทรงแก้ได้หมด อย่างงดงาม พ้นความสามารถของเทวดาและมนุษย์ใดทั้งสิ้น ดังเมื่อได้ทอดพระเนตรเห็นภาพเนรมิตแสดงความทุกข์ของ ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ก็ทรงสามารถแก้ได้ด้วยดี ควรแล้วมิใช่หรือที่ทั้งพรหมเทพ และมนุษย์ อมนุษย์เทิดทูนเป็นสมเด็จพระบรมครูผู้ยิ่งใหญ่.

แสงส่องใจ

(อันดับ ๑๘)

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา
วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ
อันดับ ๑๘.

"โลโกปตฺถมฺภิกา เมตฺตา เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก" พระพุทธศาสนสุภาษิตบทนี้ให้ความรู้สึกชัดเจน ว่าเมตตายิ่งใหญ่นัก แม้เมตตาไม่ยิ่งใหญ่จะเป็นเครื่องค้ำจุนโลกได้อย่างไรเล่า เพราะโลกนั้นมิใช่เล็ก มิใช่ยิ่งใหญ่ธรรมดา แต่ยิ่งใหญ่เป็นพิเศษทีเดียว ดังนั้น สิ่งที่จะค้ำจุนโลกได้ จึงต้องมีความยิ่งใหญ่เป็นพิเศษ มิได้น้อยกว่าความยิ่งใหญ่ของโลก และสิ่งนั้นคือเมตตา เมตตาจึงยิ่งใหญ่ที่สุด สำคัญที่สุด ควรเป็นที่ได้รับความเทิดทูนถนอมรักษาเหนือสิ่งอื่นใดทั้งนั้น.

โลกคือทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งมนุษย์ ทั้งสัตว์ ทั้งบุคคล ทั้งสิ่งของ ทั้งตัวเรา ทั้งตัวเขา กล่าวได้ว่าอะไรทั้งนั้นที่มีอยู่ เห็นได้อยู่ ล้วนเป็นโลก ตัวเขาก็คือโลก ตัวเราก็คือโลก ทั้งหมดทั้งสิ้นคือโลก ควรจะอัศจรรย์นักที่สิ่งเหล่านี้ทรงตัวอยู่ได้ ไม่สูญสลายไป ก็เพราะมีเครื่องค้ำจุน ที่คิดเพียงผิวเผินแล้วเป็นสิ่งเล็กน้อย คือความเมตตา.

เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก เมตตาใหญ่ยิ่งนักจริง ๆ สำคัญนักจริง ๆ เมตตาคือความปรารถนาดี ปรารถนาให้เป็นสุข คำที่คู่กับเมตตาคือกรุณา กรุณาที่เป็นความลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดความพ้นทุกข์ ได้เป็นสุข พูดไปแล้วเมตตากับกรุณาแยกกันไม่ได้ เหมือนเป็นคำเดียวกัน เพียงแต่ว่าเมตตาเป็นเหตุและกรุณาเป็นผล เมื่อมีเหตุต้องมีผล เป็นธรรมดาเสมอไป เช่นที่พูดกันเสมอว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังที่ปรากฏเป็นสัจธรรมในพระพุทธศาสนา.

ทุกวันนี้โลกมืด โลกร้อน โลกหวั่นไหว โยนตัวไปมา แสดงว่าโลกไม่ได้รับความค้ำจุนที่มั่นคง ได้รับความค้ำจุนที่ไม่เพียงพอ จะว่าโลกไม่ได้รับความค้ำจุนเสียเลยก็ไม่ถูก ยังมีความค้ำจุนโลกอยู่ในทุกวันนี้ แต่ว่าน้อยมาก น้อยเกินไป น้อยจนกระทั่งไม่อาจช่วยให้โลกมั่นคงอยู่ได้ โลกต้องหวั่นไหว ต้องหลุดลงสู่ที่ต่ำ ที่มืด ที่ร้อน เมื่อเปรียบกับในอดีต จะเห็นได้ชัดว่าในอดีตโลกได้รับความค้ำจุนอย่างเข้มแข็งมั่นคง เพียงพอจะยังโลกให้ดำรงมั่นอยู่ ไม่ตกลงสู่ที่ต่ำ ที่มืด ที่ร้อน ที่วุ่นวาย ที่เต็มไปด้วยความทุกข์ ความร้อน ความมืดมิด ความน่าสะพรึงกลัว แสนสาหัสยิ่งขึ้นทุกเวลานาที.

เราทุกคนมีส่วนรับผิดชอบในความทุกข์ ความร้อน ความโหดเหี้ยมอำมหิตน่าสะพรึงกลัว ที่ครองโลกอยู่ทุกวันนี้ เราทุกคนคือผู้มีเมตตาไม่เพียงพอจะเป็นกำลังค้ำจุนโลก มิให้ตกลงสู่

สภาพที่น่าประหวั่นพรั่นพรึงที่เกิดอยู่ในปัจจุบัน และนับวันจะมากขึ้น มากขึ้น อย่างไม่มีเวลาหยุดยั้ง ความจริงนี้น่าจะเห็นกันอยู่ชัดแจ้ง เพียงแต่ว่าไม่ยอมรับความจริง ไม่ยอมมองให้เห็น ไม่ยอมเชื่อ ว่าตนเองทุกคนมีส่วนในความตกต่ำของโลก ของตนเองและไปมุ่งโทษว่าเป็นความผิดของผู้อื่นเท่านั้น.

เราทุกคนปล่อยปละละเลยให้โลกตกลงสู่ที่ต่ำ ไม่ประคับประคองค้ำจุนไว้ด้วยพลังที่เข้มแข็งจริงจัง อันพลังที่จะประคับประคองโลกได้นั้น ต้องเป็นพลังของความดีเท่านั้น ไม่ใช่เป็นพลังอื่นใดทั้งสิ้น ความดีมีมากมายหลายประการ พ้นจะประมาณแต่อาจรวมลงได้ในจุดสำคัญที่สุด คือพลังของเมตตา เมตตาที่จะค้ำจุนโลกได้ ด้วยพลังค้ำจุนของเมตตา โลกจะลอยเด่นเป็นสง่าสว่างไสว ไกลทุกข์ไกลร้อนนานาประการ ดังเราทุกคนเคยพากันรู้สึก ว่าเคยพบผ่านมาแล้วในอดีต และมาหมดสิ้นในปัจจุบัน ในทุกวันนี้.

พลังของเมตตาเป็นพลังที่เข้มแข็งยิ่งใหญ่ที่สุด ที่จะสามารถประคับประคองค้ำจุนโลกไว้ได้ ให้มีความสุข ความสงบห่างไกลความทุกข์ร้อนวุ่นวาย หาความสุขความสบายไม่ได้ เช่นที่กำลังพากันได้รับอยู่ทุกวันนี้ แม้กรรมไม่หนักนักหนาก็น่าจะได้คิด และเชื่อว่าเราทุกคนขาดพลังแห่งความเมตตา จึงไม่สามารถช่วยค้ำจุนโลกให้อยู่ในที่ร่มเย็นเป็นสุขได้เท่าที่ควร ความขาดศีลขาดธรรมในทุกวันนี้ ของผู้คนมากมี คือความขาดเมตตา ไม่มี

เมตตาเพียงพอจึงผิดศีลได้ทุกข้อ ไปพิจารณาให้ดี ย่อมได้ความเข้าใจ ย่อมเห็นได้ว่าเป็นความจริง มีเมตตาหรือมีน้ำใจนั่นเอง ที่จะทำให้ไม่อาจผิดศีลได้ทุกข้อไป ตั้งแต่ข้อที่ ๑ เว้นจากการทำลายชีวิตทั้งปวง ข้อ ๒ เว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของมิได้อนุญาตให้ ข้อ ๓ เว้นจากความประพฤติละเมิดหญิงของผู้อื่น หญิงที่มิได้เป็นของตน คือมิใช่ภริยาตน ข้อ ๔ เว้นจากการกล่าวคำไม่จริง คือคำหลอกลวงผู้คนทั้งหลาย และข้อ ๕ เว้นจากการดื่มสุราเมรัยเครื่องดองของเมาทั้งนั้น ศีลในพระพุทธศาสนาทั้ง ๕ ข้อนี้ ที่ท่านเรียกว่าศีล ๕ จะรักษาได้สะอาดปราศจากความด่างพร้อยจริง ทุกเวลา เป็นปกติ เป็นนิจศีล ต้องมีเมตตาเป็นพลังสำคัญ.

ชีวิตเป็นที่รักอย่างที่สุดของทุกตัวคน ของทุกตัวสัตว์ ไม่ว่าคน ไม่ว่าสัตว์ จึงล้วนกลัวความตาย เราท่านทุกคนก็เช่นเดียวกัน มิได้มียกเว้น ที่กลัวความตาย กลัวความเจ็บปวดทรมาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จะทำให้ถึงชีวิต กลัวกันที่สุด ไม่มีผู้ใดอาจปฏิเสธความจริงนี้ แต่ถึงเช่นนั้น ด้วยความขาดเมตตาของคนเรา การเข่นฆ่าล้างผลาญชีวิตจิตใจกัน อย่างโหดเหี้ยมอำมหิต จึงเกิดขึ้นมิได้ว่างเว้น โดยเฉพาะทุกวันนี้ที่มากมายยิ่งกว่าเคยมีมาในอดีต เรียกได้ว่ามีการฆ่ากันราวกับผักปลา ใจคอของผู้ล่วงศีลข้อ ๑ นี้ น่าจะเป็นเช่นใจคอของผู้มีอาชีพทำอาหารพิเศษสุด จนโฆษณาชวนผู้รับประทานอย่างเปิดเผยครึกโครม อย่างลืมนึกถึงศีลข้อ ๑ ของพระพุทธศาสนาเสียสนิท

การโฆษณาว่าอาหารร้านนี้ใช้ปลาเป็น ๆ ใช้กุ้งเป็น ๆ หรือใช้ปูเป็น ๆ จึงปรากฏให้เห็นดาษดื่นไปทั้งบ้านทั้งเมืองก็ว่าได้ จนมีผู้บ่นแล้วบ่นเล่าว่า เราเป็นเมืองพระพุทธศาสนาแท้ ๆ ไม่น่าทำสิ่งที่น่าอายเลย ประกาศความไม่มีศีลไม่มีธรรมของตนอย่างเปิดเผยกลางบ้านกลางเมืองได้อย่างไม่รู้สึกรู้สม น่าจะเห็นชัดด้วยกันว่าต้นเหตุสำคัญจริง ๆ คือความไม่มีเมตตา จึงไม่มีพลังของเมตตายับยั้งการกระทำละเมิดศีลข้อ ๑ ได้อย่างไม่ตะขิดตะขวงใจเช่นนี้.

เวลาล้างมือ หรือล้างภาชนะ ในอ่างน้ำ ทุกคนคงจะเคยเห็นมดตัวน้อย ๆ วิ่งหลบสายน้ำวุ่นวายอยู่ พ้นบ้างไม่พ้นบ้าง คือรอดจากอ่างน้ำขึ้นมาได้บ้าง หรือรอดหลุดหายลงทางน้ำไปพร้อมกับสายน้ำบ้าง แม้ให้ความสังเกตจริง ๆ จะเห็นความกลัวตายของเจ้าสัตว์น้อยที่มีร่างกายเล็กบางกว่าเส้นด้ายก็มี แม้เฝ้าดูและลองคิดถึงจิตใจของสัตว์น้อยนั้นที่กำลังเผชิญกับความตายที่น่ากลัวที่สุดสำหรับเขา ทั้ง ๆ ที่สำหรับเราผู้เป็นมนุษย์เห็นปราศจากความหมาย เป็นเรื่องขี้ผง ร่างกายเล็กน้อยแลแทบไม่เห็นชีวิตจะมิยิ่งนิดน้อยขึ้นไปอีกหรือ จะมีความหมายอะไรเล่ากับความเป็นหรือความตาย บี้เสีย ตบเสีย ก็แลไม่เห็นซากแล้วเรียกว่าก็เท่านั้นเอง จะอยู่จะตายมดยุงก็ไม่มีความหมายอะไรหรอก ความเจ็บความคันที่มนุษย์ได้รับจากพวกเขาต่างหากที่ไม่น่าทน นี่เป็นความคิดที่เกิดแต่ความไม่มีเมตตาแท้ ๆ ลองนึกถึงตัวเองของเราทุกคนดูบ้าง ว่าเคยรู้สึกเช่นนี้หรือไม่ หรือแม้ไม่

เคยสนใจเลย ไม่เคยนึกเลย ถึงความรักชีวิตของสัตว์ทั้งปวง แต่นั่นก็คือความไม่มีเมตตาที่เพียงพอจะแผ่ไปถึงชีวิตน้อย ๆ เหล่านั้น อาจจะมีอยู่เฉพาะตนเองและบรรดาผู้เป็นที่รักยิ่งของตนเท่านั้น เช่นนี้ ก็คือความไม่มีเมตตา ไม่มีเมตตาแน่นอน.

เมตตาตนเองนั้นสำคัญมาก มิได้น้อยกว่าเมตตาผู้อื่นสัตว์อื่น แต่ไม่ควรเข้าใจผิดว่า การเมตตาตนเองคือความเห็นแก่ตัวหรือความเห็นแก่ได้ อย่างไรก็ตาม เข้าใจผิดกันมาก ในเรื่องเมตตาตนเอง ควรทำความเข้าใจให้ถูกต้องจึงจะดีจึงจะได้ประโยชน์ เมตตาตนเองที่ถูกแท้ คือการคิดพูดทำทุกอย่างเพื่อให้ตนเป็นคนดี พ้นจากความชั่วร้ายทั้งน้อยใหญ่ ความปรารถนาดีต่อตนเองเช่นนี้คือความปรารถนาดี ปรารถนาให้เป็นสุข ที่เป็นเมตตาโดยตรง เป็นเมตตาที่ยิ่งกว่าเมตตาอื่นใด.

ทุกวันนี้เราพากันขาดเมตตาตนเองมากมาย แต่คิดว่ากำลังคิดพูดทำด้วยเมตตาตนเอง เป็นต้นว่าเราต้องแสวงหาเงินทองของข้าวไว้เป็นสมบัติของตนให้เพียงพอก่อน โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะเป็นการเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่นมากน้อยเพียงใด เช่นนี้ไม่ใช่เป็นการเมตตาตนเอง แม้ว่าจะเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐีขึ้นมาได้เพราะความคิดเมตตาตนเอง โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น เช่นนี้เป็นการเห็นแก่ได้ เห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นการไม่เมตตาทั้งตนเอง และใครอื่นทั้งนั้น.

เมตตาที่มีความหมายว่า ปรารถนาให้เป็นสุขนั้น มีจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดคือใจ ใจจริงต้องมีความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข จำเป็นต้องขอเน้นให้ชัดเจน ว่าต้องมีความปรารถนาจากใจจริงจึงจะเป็นเมตตา เสแสร้งแสดงออกด้วยกิริยาวาจาหาเป็นเมตตาไม่ เป็นการแสร้งแสดงว่าเมตตาเท่านั้น เรียกว่าเป็นการหลอกลวงให้มีผู้เข้าใจผิดและยกย่องชื่นชมโสมนัสว่าเป็นผู้มีเมตตา เช่นนี้มิได้เป็นความดีงามแห่งจิตใจของผู้แสดง ตรงกันข้ามเป็นความไม่ดีงามเลยแห่งจิตใจของผู้คิดแสดงออกเป็นการหลอกลวงผู้อื่นเช่นนั้น คนหลอกลวงจะเป็นคนดีได้อย่างไร คนมีใจไม่เมตตาแต่แสร้งแสดงให้ผู้อื่นเห็นเป็นเมตตา ก็จะเป็นคนดีไม่ได้ เป็นคนมีเมตตาไม่ได้.

ในพระพุทธศาสนาท่านสอนว่าให้แผ่เมตตาให้ตนเองก่อน แล้วจึงแผ่ให้ผู้อื่นสัตว์อื่น และท่านยังเปรียบว่าเหมือนจะให้เงินทองของข้าวแก่ใคร ตนเองก็ต้องมีเงินทองของข้าวก่อน ไม่เช่นนั้นจะเอาอะไรไปแบ่งให้ผู้อื่น มีผู้ตีความผิดไปมากในจุดนี้ จึงทำให้ปฏิบัติไม่ถูก ปฏิบัติไม่เกิดผล ไม่เป็นความเมตตาที่ถูกแท้ จึงไม่อาจแผ่ไปสู่ผู้คนและสรรพสัตว์ได้ โลกจึงขาดเมตตาเป็นเครื่องประดับประคอง ให้โลกมีความร่มเย็นเป็นสุขพอสมควร แทนที่จะมีผู้เมตตา กลับมีแต่ผู้คิดว่าเมตตา ซึ่งที่จริงเป็นความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ แต่คิดว่าต้องมีเมตตาตนเองก่อนเพื่อเผื่อแผ่ให้ผู้อื่นต่อไป ซึ่งที่จริงเป็นความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ ซึ่งจะไม่มีการแบ่งปันสิ่งที่ได้มา เพราะความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ให้ผู้อื่นได้

เลย เป็นที่สังเกตรู้กันอยู่ ว่าคนเห็นแก่ได้นั้นยากจะมีความพอ ได้เท่าไหร่ก็ไม่พอ เช่นนี้จะแบ่งปันไปให้ผู้อื่นได้อย่างไร.

คนเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้นั้น จะมีจิตใจที่แตกต่างจากคนไม่เห็นแก่ตัวไม่เห็นแก่ได้ ตรงที่จะมีใจวุ่นวายเร่าร้อนและมีใจสงบเย็นเป็นสุขต่างกัน คนเห็นแก่ได้ คนไม่รู้จักพอ จะร้อนรนกระวนกระวายแสวงหาไม่รู้จักหยุด ย่อมเหน็ดเหนื่อยวุ่นวายมิใช่น้อย ในการไม่มีเวลาพักความปรารถนาต้องการแสวงหา ส่วนคนไม่เห็นแก่ได้ คนรู้จักพอ เปรียบก็เหมือนคนมีเวลาหยุดพักการกอบโกย ได้พักเหนื่อยบ้าง ได้มีโอกาสเตรียมอาบน้ำชำระล้างกายให้สะอาดสบายแล้วนอนนั่งให้มีความสุขบ้าง หายเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากการแสวงหา ที่ปราศจากการพักผ่อนบ้าง.

เมตตากรุณา ความปรารถนาให้เป็นสุข และความช่วยให้พ้นทุกข์ สองประการนี้ที่เป็นหนึ่ง เป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน เพราะมีความปรารถนาให้เป็นสุขเป็นเหตุ จึงยังให้เกิดผลคือความช่วยให้พ้นจากทุกข์ เหตุและผลคู่นี้มิได้เกิดแต่อะไรอื่นเกิดแต่สิ่งใหญ่ยิ่งที่สุดมีความสำคัญที่สุด คือใจ ที่พระพุทธศาสนาแสดงไว้ชัดเจน ว่าใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ทุกสิ่งสำเร็จด้วยใจ ผู้มีเมตตากรุณาคือผู้มีน้ำใจ ทั้งยังให้น้ำใจนั้นเป็นทานอีกด้วย แม้ปราศจากทานน้ำใจ หรือไม่มีการให้น้ำใจเป็นทานได้แล้ว ย่อมไม่มีเมตตา ไม่มีกรุณา คือไม่มีความปรารถนาดีต่อผู้ใด ความกรุณาก็ไม่มีตามมาด้วยเช่นกัน เพราะดังกล่าวแล้ว

ทั้งคู่นี้เป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน ไม่มีเหตุย่อมไม่มีผล กรุณาจะไม่เกิดแม้เมตตาไม่มี และแม้มีเมตตาจริงใจ เป็นทานน้ำใจแล้ว กรุณาต้องเกิดตามมาแน่นอน นอกเสียจากว่าเมตตาที่แสดงออกนั้นไม่จริงใจ มิใช่เป็นทานน้ำใจ จึงจะไม่มีกรุณาตามมาเป็นผล.

ทุกวันนี้เมตตาหายาก กรุณาจึงหายากด้วย ดังที่พูดกันอยู่ทั่วไป ว่าสมัยนี้ผู้คนแล้งน้ำใจ อะไรทั้งนั้นที่เกิด จึงไม่นำให้มีความร่มเย็นเป็นสุข มีแต่นำให้มีความทุกข์ความร้อน ความเศร้าโศกเสียใจอย่างหนักหนา เกินกว่าจะควรเป็นได้ในเมืองพระพุทธศาสนา เช่นสยามประเทศของเรานี้ แม่พ่อฆ่าลูก ลูกฆ่าแม่พ่อ ครูข่มขืนศิษย์ เด็กอายุขวบสองขวบก็ถูกข่มขืนได้ ก็ถูกทำร้ายถึงเป็นถึงตายได้ เพียงเพื่อได้เงินเล็กน้อยก็ฆ่ากันได้ วิธีทำร้ายกันในยุคนี้สมัยนี้น่าสลดสังเวชใจเหลือที่จะกล่าว เหลือที่จะเชื่อ ว่าเกิดได้แล้วจริงในบ้านเมืองพระพุทธศาสนาของเรา เหตุเพราะอะไรเล่า เพราะคนแล้งน้ำใจ ไร้เมตตา ไม่ปรารถนาจะค้ำจุนใครทั้งสิ้น มีแต่จะให้ได้ประโยชน์ตนเท่านั้น สนองกิเลสของตนเท่านั้น ใครจะทนทุกข์ทรมานเดือดร้อนอย่างไรก็ช่าง.

การฆ่าตัวตายทุกวันนี้ ที่มีมากกว่าปกติ ไม่เพียงเกิดจากความทุกข์ร้อนมากมายหนักหนาที่ท่วมทับชีวิตจิตใจเท่านั้น แต่ที่จริงเกิดเพราะความไม่มีเมตตาด้วย ไม่สงสารจิตใจผู้ที่จะต้องได้รับจากการฆ่าตัวตายของเราด้วย แม้คิดสักนิดย่อมจะเห็นความ

ใจดำไม่มีเมตตาของบรรดาผู้ฆ่าตัวตายทั้งหลาย ไม่นึกสักนิดเลยว่าถ้าตนเป็นลูก เมื่อลูกต้องตายไปอย่างน่าสยดสยอง จิตใจแม่พ่อจะเป็นอย่างไร สงบเป็นสุขอยู่ได้เช่นนั้นหรือ น่าจะเคยอ่านพบข่าว หรือไม่ก็น่าจะเคยเห็นภาพในหนังสือพิมพ์ พ่อแม่ที่ฟูมฟายใจแทบขาดตามไป เมื่อเห็นศพของลูกหลาน โดยเฉพาะที่ฆ่าตัวตาย และก็จะอีกนานนักหนากว่าความโศกเศร้าแสนสาหัสจะจบสิ้นไปตามกาลเวลา คนฆ่าตัวตายนั้นบาปหลายต่อทีเดียว บาปที่ทำกับตนเองก็แน่นอน ทำกับตนได้หนักหนา ถึงทำลายชีวิตให้จบสิ้น อย่างเจ็บปวด จะไม่บาปได้อย่างไร เพียงเบียดเบียนทำร้าย ไม่ถึงประหัตประหารผลาญชีวิตก็ยังต้องเป็นบาป และแม้เป็นการฆ่าคนถึงตาย ยิ่งคนนั้นเป็นตนเองด้วย ก็พึงรู้เถิด ว่ากรรมนั้นหนักหนา จะหนีผลของกรรมไม่พ้นแน่นอน และอย่าประมาทว่าผลของกรรมไม่น่ากลัว รับได้สบาย ก็ถ้ารับผลของกรรมไม่ดีได้สบายจริง ไฉนจึงทนรับความทุกข์ในชาตินี้ไม่ได้ ต้องพาตัวหนีไปให้พ้นด้วยการฆ่าตัวตายเล่า ทุกข์ในชาตินี้ที่พากันได้รับ คือผลของกรรมที่ทำไว้เองแน่นอน คิดให้ดี ๆ เถิด จะได้ไม่ฆ่าตัวตาย จะได้ไม่ต้องไปรับความทุกข์แสนสาหัสอีกในภพชาติหน้า ที่มีแน่อย่าสงสัย.

การฆ่าตัวตายเป็นการแสดงความมีใจไร้เมตตาอย่างยิ่ง ไม่สงสารตัวเองก็แย่อยู่แล้ว แต่ยังดี ยังไม่เป็นไร เพราะคิดเสียว่าไม่อยากให้ตัวเองรับความทุกข์แสนสาหัสในชีวิตต่อไป ลองหนีไปชีวิตอื่น อาจจะสบายกว่า คิดเช่นนี้ ก็พอเข้าใจ ว่าเพราะ

เมตตาตัวเองผิด คือคิดว่าเมตตา คิดว่าจะช่วยให้พ้นทุกข์ แต่ที่แท้กำลังพาไปสู่ความทุกข์ที่มากมาย และยาวนานกว่า เป็นหลายภพหลายชาติแน่นอน หนักหนาแน่นอน เป็นการทำบาปหลายต่อ ทำตัวเองให้จบสิ้นชีวิตอย่างผิดธรรมดา อย่างโหดร้ายทารุณ และทำให้ผู้อยู่หลังให้ทุกข์โศก มากน้อย หนักเบา ตามใจที่ผูกพันของผู้นั้นที่มีต่อเรา ถ้าเป็นมารดาบิดา การตายจากของลูกหลานคือความทุกข์แสนสาหัส เช่นนี้ ก็เท่ากับการฆ่าตัวตายของผู้เป็นลูกหลาน เป็นการทำบาปหนักต่อผู้มีพระคุณที่รักใคร่ มีใจผูกพันต่อเรา เป็นการก่อทุกข์ให้จิตใจท่านเหล่านั้นนั่นคือบาปแน่นอน เป็นบาปที่เกิดพร้อมกับบาปที่ทำร้ายตนเองที่ประหัตประหารผลาญชีวิตตนเอง เป็นบาปหนักแน่.

ทุกวันนี้มีการฆ่าตัวตายกันมาก ฆ่ากันด้วยวิธีต่าง ๆ ล้วนน่าประหวั่นพรั่นพรึง ล้วนไม่น่าเชื่อว่าจะกล้าทำกันได้กับชีวิตตนเหมือนผู้ฆ่าและผู้ถูกฆ่าเป็นคนละคนกัน เป็นศัตรูที่ร้ายแรงของกันและกัน ความจริงมีอยู่ อย่าลืมเสีย จำไว้ให้มั่น อาจจะช่วยให้ไม่เป็นผู้ร้ายใจอำมหิตโหดเหี้ยมถึงขนาดฆ่าชีวิตหนึ่งได้และชีวิตนั้นก็คือชีวิตของตนเอง ถ้าเรารู้ว่าใครคนหนึ่งเป็นผู้ร้ายฆ่าคนตาย และใครคนนั้นเข้ามาใกล้กับเรา เราจะรังเกียจหวาดกลัวใครคนนั้นสักเพียงไหน เมื่อใดจิตใจเศร้าหมองทุกข์ร้อนแสนสาหัส หมดอาลัยตายอยากในชีวิต ขอให้คิดถึงความจริงนี้ ผู้ที่ฆ่าคนได้เป็นผู้ที่น่ารังเกียจ น่าเกลียดกลัวที่สุดของคนทั้งหลายไม่ยกเว้นแม้แต่ตัวเราเอง แล้วควรหรือที่เราจะมาเป็นคนผู้นั้นเสีย

เอง แก้ไขด้วยวิธีอื่นเถิด มีมากมายหลายวิธีนัก แก้แล้วให้เกิดความสุขให้จริง ไม่ใช่แก้แล้วกลับต้องพบทุกข์ที่หนักยิ่งไปกว่าทุกข์ที่ตั้งใจหนี เพื่อหนีให้ได้ถึงกับยอมเป็นผู้ร้ายใจอำมหิต ประหัตประหารผลาญชีวิตอันเป็นที่รักที่สุด คือชีวิตตนเอง วิธีรุนแรงร้ายกาจ ขนาดยอมเป็นฆาตกรร้าย นอกจากไม่อาจช่วยให้พ้นทุกข์ดังมุ่งมั่น ยังจะพาไปพบทุกข์ที่หนักหนายิ่งกว่าหลายเท่าพันทวี.

ท่านแสดงไว้ว่า ผู้ที่ฆ่าตัวตายจะต้องฆ่าตัวตายไปอีก ๕๐๐ ชาติ นั่นก็คือจะต้องพบความทุกข์แสนสาหัสจนทนไม่ได้ ถึงต้องฆ่าตัวตายเช่นในชาติที่ทำแล้วนี้อีก ๕๐๐ ชาติเป็นอย่างน้อยกระมัง ไม่ควรจะไม่เชื่อ ไม่ควรจะไม่กลัว เพราะแม้ต้องพบเข้าจริง ความทุกข์จะใหญ่ยิ่งจนทนไม่ได้แน่นอน จะต้องทนทุกข์ทรมานจิตใจในการที่จะต้องหยิบอาวุธร้ายขึ้นเชือดเฉือนทำลายชีวิตตนเอง น่ากลัวนัก น่าตกใจนัก และเชื่อว่าทุกคนที่ฆ่าตัวตายมาแล้ว ก่อนจะทำกรรมอำมหิตโหดเหี้ยมนั้น จะกลัวแสนกลัว จิตใจจะทรมานเกินกว่าจะพรรณนาได้แน่นอน แล้วจะยอมให้พบชีวิตเช่นนั้นอีกถึง ๕๐๐ ครั้งทีเดียวหรือ ข้อสำคัญพอชีวิตหลุดจากร่าง ก็มิใช่ว่าจะสิ้นทุกข์ที่คิดหนี ไม่ใช่แน่นอน ทันทีที่ชีวิตหลุดออกจากร่างด้วยการกระทำจากจิตใจที่โหดเหี้ยมและเศร้าหมองแสนสาหัสจะต้องไปมีชีวิตใหม่ที่แสนทุกข์ อาจจะยิ่งไปกว่าที่หนีในชาตินี้ด้วยวิธีฆ่าตัวตาย.

กลัวความทุกข์เพียงไร ก็ให้กลัวการฆ่าตัวตายให้ยิ่งกว่าเถิด เพราะการฆ่าตัวตาย ที่เข้าใจกันว่าจะเป็นการหนีทุกข์ได้นั้นไม่จริงเลย เป็นการนำไปพบทุกข์ที่เลวร้ายยิ่งขึ้นต่างหาก มีความทุกข์หนักหนาก็ให้คิดถึงความจริงไว้ ว่าจะต้องไม่มีการฆ่าตัวตายด้วยวิธีใดทั้งสิ้น เพราะการฆ่าตัวตายเป็นการกระทำของผู้ที่หมดบุญวาสนาแล้วจริง ๆ จึงพ่ายแพ้แก่อำนาจของมารร้าย ที่เรียกร้องชักชวนให้เป็นฆาตกรใจโหด และโทษเด็ดขาดของฆาตกรนั้นก็น่าจะรู้อยู่ ว่ารุนแรงหนักหนา น่าสะพรึงกลัวที่สุด นักโทษประหารเพราะฆ่าเขาตาย ตกอกตกใจเพียงไร เมื่อได้รับคำพิพากษา ผู้ที่ฆ่าตัวตายจะต้องพบคำพิพากษาเช่นเดียวกันในทันทีที่ชีวิตออกจากร่างนี้ ถ้าเป็นโทษประหารเหมือนในโลกมนุษย์ ก็จะต้องถูกประหารซ้ำแล้วซ้ำเล่าถึง ๕๐๐ ครั้ง ๕๐๐ ชาติ ลองคิดให้เห็นภาพที่น่ากลัวเถิด แล้วจะสงสารตัวเองที่สุดถ้าจะคิดหนีทุกข์ด้วยการฆ่าตัวตาย.

สงสารคนอยู่ข้างหลังเถิด อย่าให้ต้องเห็นภาพปราศจากชีวิตที่เกิดจากการประหัตประหารตัวเองเลย อย่าเป็นคนไร้เมตตาทำร้ายจิตใจบรรดาผู้อยู่หลังที่รักใคร่ห่วงใยเรานักหนา เป็นต้นว่าแม่พ่อพี่น้อง จะทุกข์จะยากเพียงไรก็ให้มีเมตตาไว้ อย่าก่อทุกข์ให้จิตใจผู้คนที่รักเราหวังดีต่อเรา หรือที่ต้องพึ่งพาอาศัยเราเลย ถึงสิ้นเนื้อประดาตัวก็มิใช่ว่าจะไม่มีทางกลับตั้งตัวใหม่ได้อีกครั้งหนึ่ง มีอะไรแน่นอนที่ไหน ทุกสิ่งไม่เที่ยง มีเกิดแล้วก็มีดับ สุขเกิดยังดับได้ ทุกข์เกิดก็ต้องดับได้เช่นเดียวกัน อย่าลืมความ

จริงอันเป็นสัจธรรมนี้ สำคัญอย่างเดียว ต้องไม่คิดว่าทุกข์จะต้องดับด้วยความตายเท่านั้น ทุกข์ไม่ว่ามากไม่ว่าน้อยดับด้วยความตายไม่ได้ ไม่ว่าตายตามธรรมดาหรือตายด้วยการประหัตประหารผลาญชีวิตตนเอง ก็ไม่อาจทำให้ความทุกข์ดับได้ นี้เป็นความจริงที่สุด ฉะนั้น อย่าหนีทุกข์ด้วยความตาย ทุกข์จะติดตามไปหลายภพชาติ.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงหนีทุกข์พ้นแล้วแน่นอน เด็ดขาด มิใช่ด้วยความตาย แต่ด้วยธรรมะสูงสุดที่ทรงตรัสรู้ เราผู้นับถือพระพุทธศาสนาไม่น่าเลยที่จะพึ่งอาวุธร้ายเช่นมีด เช่นปืน เช่นยาฆ่าแมลง เพราะนั่นนอกจากไม่เป็นที่พึ่งพาพ้นทุกข์ได้จริงแล้ว ยังเป็นมือมารร้ายฉุดกระชากลากลงสู่นรกอเวจี ลากไปมีภพภูมิใหม่ที่น่าสะพรึงกลัวที่สุด เพราะเต็มไปด้วยความน่าสะพรึงกลัวอย่างยากจะเชื่อได้ นึกถึงภาพผู้ที่ล่วงหน้าไปแล้วด้วยการพึ่งอาวุธร้ายนานาชนิด เลือดท่วม น่าเกลียดน่ากลัว จะละโลกนี้ไปทั้งทีให้สวยงามจะดีกว่าแน่.

จะจริงเพียงไรไม่ทราบได้ แต่หลาย ๆ คนเคยเล่า ว่าฝันเห็นเพื่อนฝูงที่ตายไปด้วยการถูกประหัตประหาร ในฝันเลือดท่วมตัวผู้เสียชีวิตแล้วนั้น ความเจ็บปวดแสนสาหัสแสดงให้เห็นทั้งด้วยเสียงครวญคราง ด้วยเสียงอ้อนวอนขอความช่วยเหลือ นอกจากนั้นบรรดาผู้ชอบการเชิญวิญญาณมาทรง เพื่อไต่ถามสุขทุกข์ วิญญาณในร่างทรง หรือร่างทรงนั่นเอง ก็จะแสดงกิริยา

ท่าทางเหมือนเมื่อก่อนจะดับชีวิตไป เป็นต้นว่าแขนหัก ก็จะใช้มือข้างหนึ่งประคับประคองแขนอีกข้างหนึ่งไว้ บอกกล่าวกับผู้ไปขอพบ ว่าเจ็บปวดอย่างนั้นอย่างนี้ เช่นนี้เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เมื่อมีการทำบุญใส่บาตรหรือถวายสังฆทาน เจ้าภาพจะจัดยาถวายพระ ตามอาการของโรคของความเจ็บปวดที่ผู้ล่วงลับไปแล้วเป็น ทำให้น่าสงสัยอยู่ว่าตายอย่างไรจะไปสู่ภพภูมิใหม่ในลักษณะอย่างนั้น อย่างไรก็ตาม ผู้รู้บางท่านกล่าวว่า เพราะผู้ตายผูกใจอยู่ว่าตนเจ็บอย่างนั้นปวดอย่างนี้ แล้วก็ยังมีความรู้สึกเจ็บปวดอยู่เช่นนั้น โดยไม่รู้ว่าตนได้พ้นจากสภาพนั้นแล้ว เพราะได้ตายแล้ว ตามที่เชื่อกันว่าตรงนั้นตรงนี้ที่มีอุบัติเหตุไม่หยุด คนตายไม่ขาดจากอุบัติเหตุตรงที่นั้น จนถึงได้มีการทำบุญอุทิศให้วิญญาณที่เสียชีวิตบริเวณนั้น เพื่อให้ไปเสียให้พ้น ให้ไม่คอยเอาชีวิตผู้อื่นต่อไปไม่หยุดหย่อน บางทีก็ถึงกับเล่ากันว่าคนตายก่อนวิญญาณจะเฝ้าที่ตรงนั้นตรงนี้อยู่ ต้องหาวิญญาณไปแทนตนจึงจะไปจากที่นั้นได้ จริงเท็จอย่างไรจะไม่พูดถึง เพราะเป็นสิ่งซึ่งพ้นสายตา พ้นความรู้ถูกแท้ของผู้เป็นบุถุชนคนธรรมดาที่ไม่มีญาณหยั่งรู้ ไม่มีตาทิพย์หูทิพย์ที่จะทำให้ได้เห็นได้ยินสิ่งลี้ลับทั้งปวงในโลกนี้ ควรเชื่อเพียงว่าทำบุญอุทิศให้ผู้ตายนั้นถูกต้องดี ทำได้เพียงไรก็ทำไปเถิด วิญญาณจะรับได้เพียงไรก็แล้วแต่วาสนาบารมี แล้วแต่ภพภูมิที่สถิตอยู่ก็แล้วกัน ที่แน่นอนก็คือผู้ทำบุญทำทาน ไม่ว่ามุ่งอุทิศให้ผู้ใดก็ตาม ผู้ทำย่อมได้รับผลแห่งบุญที่ทำนั้นด้วยตนเองแน่นอน.

บุญกุศลที่เป็นเครื่องนำให้มีความสุข ห่างพ้นจากทุกข์ได้มากน้อยหนักเบาตามควรแก่เหตุ คือตามควรแก่กรรม หรือบุญกุศลที่ได้ทำ ทำน้อยก็ได้ผลน้อย ทำมากจึงจะได้ผลมาก แต่สำคัญที่สุดที่ควรทำความเข้าใจให้ชัดให้ถูก ว่าบุญกุศลจะให้ผลมากน้อยเพียงไร อยู่ที่ความมากน้อยแห่งใจของผู้ทำ ใจใดมีศรัทธามากในการทำบุญทำกุศล แม้ปัจจัยคือเงินทองของข้าวจะมีน้อยตามฐานะ ผลก็จะมากได้ เสมอด้วยกำลังแห่งศรัทธาในใจ ผู้มีความทุกข์ที่ลำบากมากมายอยู่แล้วเรื่องทรัพย์สินเงินทองย่อมไม่สามารถทุ่มเททำบุญทำกุศลเพื่อกอบกู้ฐานะของตน นั่นไม่ใช่เรื่องสำคัญ ไม่ใช่เหตุที่ควรทำให้ท้อแท้ ว่าไม่มีทางจะทำบุญให้มากเพียงพอจะให้เกิดผลแก่ชีวิตที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก ใจต่างหากที่สำคัญที่สุด ที่จะสามารถกอบกู้ทุกสิ่งทุกอย่างให้คืนสู่ความสว่างไสวไกลมืดไกลทุกข์นานาประการได้ ใจเท่านั้นเป็นใหญ่ ทุกสิ่งสำเร็จได้ด้วยใจจริง ๆ มีบุญที่สุดที่ได้เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนาแล้ว อย่าท้อแท้ทอดทิ้งชีวิตอยู่ในเงื้อมมือมารร้ายทั้งหลายเลย จะต้องไม่ฆ่าตัวตาย จะต้องไม่ฆ่าใคร ๆ ให้ตาย เพราะนั่นคือวิธีสร้างทุกข์ให้มากขึ้น ให้หนักหนาขึ้น ให้ร้ายแรงขึ้น ไม่ใช่ทำให้ความทุกข์บรรเทาเบาบางหรือหมดสิ้นไป ขอให้กลัวชีวิตหลังความตายให้จงหนัก เพราะน่ากลัวนัก น่ากลัวที่สุด อย่าได้ประมาทเลย อย่าได้ประมาทเป็นอันขาด.

บุญช่วยได้ทุกเรื่อง นั่นก็คือความดีช่วยได้ทุกเรื่อง บุญมีการทำได้หลายวิธี แต่ไม่ใช่วิธีทำบาปให้เป็นบุญ การฆ่าไม่ว่า

ฆ่าใคร ฆ่าเขาฆ่าเราเป็นบาปทั้งสิ้น จะเป็นเหตุเป็นผลเป็นบุญอันอาจช่วยให้พ้นทุกข์พ้นภัยไม่ได้แน่นอน ความไม่รู้ของเราผู้เป็นบุถุชนทั้งหลาย ทำให้คิดไปได้ผิด ๆ ว่าชีวิตนี้ทุกข์นัก แก้ไม่ได้แล้วก็ตายเสียดีกว่า จะได้พ้นทุกข์ จะได้พ้นความอับอายขายหน้า จะได้ไปมีชีวิตใหม่ที่ไม่ต้องทรมานด้วยความทุกข์เช่นที่กำลังได้พบอยู่ในชีวิตนี้ คิดเช่นนี้ผิดมาก จะให้ผลน่ากลัวมากเมื่อผลมาถึงแล้วก็อย่าคิดว่าจะหนีพ้นอีกเลย ความทรมานที่จะต้องได้รับในชีวิตใหม่ที่มิใช่ชีวิตของมนุษย์ จะหมดสิ้นหนทางช่วยตัวเองให้พ้นได้ จะทนทุกข์ทรมานหนักหนาน่าสงสารเพียงไรไม่อาจอธิบายให้ชัดเจนได้ แต่อาจกล่าวได้ว่า อย่าเสี่ยงไปพบชีวิตเช่นนั้นเลย ช่วยตัวเองในชาตินี้ ในชีวิตนี้เถิด ด้วยการอย่าหนีทุกข์ด้วยการทำลายชีวิตตนหรือชีวิตใคร อย่าทำเช่นนั้น ถ้าคิดจะทำก็ให้เตือนตนเองให้หนัก ให้แรง ว่าจะโง่ไปถึงไหน หนีชีวิตอันเป็นทุกข์ ด้วยการฆ่าตัวตายเป็นการกระทำของคนโง่ที่สุดโง่จริง ๆ ความทุกข์หลังชีวิตที่ละร่างนี้ไปแล้วจะหนักหนาที่สุด.

มีความจริงที่ไม่น่าเชื่อ แต่ควรเชื่ออย่างยิ่ง คือถูกเขาฆ่าดีกว่าฆ่าเขา ทำนองเดียวกับถูกเขาด่าว่าอย่างหยาบคาย ดีกว่าเป็นผู้ด่าว่าเขาอย่างหยาบคาย หรือเป็นผู้ถูกเขาขโมยดีกว่าเป็นผู้ขโมยเขา อีกนัยหนึ่งก็คือคนอื่นไม่ดีก็เป็นความไม่ดีของเขา เราอย่าไม่ดีจะดีกว่า เราอย่าไม่ดีจะดีกว่า เราอย่าไม่ดีจะดีกว่า ควรจำอย่างยิ่ง.

ท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร แห่งวัดถ้ำขาม สกลนคร เคยเล่าให้ศิษยานุศิษย์ฟัง ว่าศิษย์ผู้หนึ่งของท่านมีความทุกข์ใจมาก เพราะถูกขอยืมเงินไปสองแสนบาท ซึ่งในเวลากว่า ๒๐ ปีมาแล้วนับว่าจำนวนมาก สัญญาว่าจะใช้คืนเมื่อนั่นเมื่อนี่ แต่ถึงเวลานานแล้วก็ไม่ได้คืน จำเป็นต้องใช้ ไปขอคืนก็ปฏิเสธบิดพลิ้วต่าง ๆ นานา เจ้าของเงินจำเป็นต้องใช้จริง ๆ แต่ก็ไม่สามารถขอคืนได้ ได้อ้อนวอนขอให้ท่านอาจารย์ท่านช่วยภาวนาให้ได้เงินคืนเพราะจำเป็นต้องใช้จริง ๆ ไม่ได้คืนต้องแย่แน่ ท่านอาจารย์ท่านเล่าว่าท่านได้ตอบไปตามความจริง ว่าท่านช่วยอะไรไม่ได้หรอกนอกจากจะบอกวิธีให้ช่วยตัวเอง ทำเองตามท่านบอกแล้วจะได้เงินจำนวนนั้นคืนแน่ และท่านก็บอกวิธีให้เขา และเขาก็ทำตามและเขาก็ได้รับเงินคืนตามจำนวนที่ให้ยืมไป วิธีที่ท่านอาจารย์ฝั้นท่านบอกศิษย์ของท่านเพื่อให้ได้เงินคืนก็คือ ทุกครั้งเมื่อสวดมนต์ไหว้พระแล้ว ให้อธิษฐานจิตขอให้ผู้เป็นลูกหนี้นำเงินจำนวนนั้นมาคืนเถิด อธิษฐานจิตให้แน่วแน่ แล้วก็หยุดความคิดถึงเงินนั้นให้เด็ดขาดไป เพ่งจิตไปที่คำภาวนา พุทโธ พุทโธ พุทโธนั่นเองภาวนาไปเรื่อย ๆ จะกี่วันกี่เดือนกี่ปีแล้วแต่จิตของเขาจะรวมได้เมื่อไร จิตรวมเมื่อไร ก็เมื่อนั้น จะได้เงินคืนตามจำนวนที่เขาขอยืมไป ท่านอาจารย์ท่านเล่าว่าเพียงวันสองวันเท่านั้น ศิษย์ของท่านก็ทำได้สำเร็จ เขามาหาท่านอย่างยิ้มแย้มแช่มชื่นมีความสุข และเล่าให้ท่านฟังว่าเขาได้เงินสองแสนที่ให้ยืมไปกลับคืนครบถ้วนแล้ว หลังจากทำตามที่ท่านอาจารย์สอน ท่านบอกว่าเขาเล่าว่า เมื่อเขาอธิษฐานแล้ว ก็หยุดคิดถึงเงิน หยุดคิดถึงคำ

อธิษฐาน ตั้งใจภาวนา พุทโธ พุทโธ พุทโธเท่านั้น จนกระทั่งวันที่ ๒ หรือวันที่ ๓ ต่อมาจิตก็สงบ เกิดความสว่างไสว และลูกหนี้ก็นำเงินมาใช้ให้ครบถ้วน ไม่บิดพลิ้วอีกต่อไป เขาก็ได้ใช้เงินนั้นสบายใจ ไม่เดือดร้อนอีกต่อไป ท่านอาจารย์ท่านเบิกบานแจ่มใสเมื่อสอนศิษย์ต่อไป ว่าให้พากันช่วยตัวเองตามวิธีง่าย ๆ ที่ท่านแนะนำเถิด จะได้ไม่เดือดร้อนเรื่องเงินขาดอีกต่อไป.

ทุกวันนี้ ที่จริงไม่อยากจะพูดอีก เพราะมันเหมือนปัญญาอ่อน ที่นำเรื่องที่เป็นที่รู้กันอยู่มาพูดแล้วพูดอีก แต่ก็จำเป็นต้องพูด ทุกวันนี้จนกันหนักหนา การชุมนุมของพวกคนจนมีอยู่ไม่ว่างเว้น การชุมนุมจะให้อะไรได้หรือ นอกจากจะเป็นจริงตามที่เล่าขานกันว่าได้ค่าจ้างจากพรรคนั้นพรรคนี้ จึงมีการชุมนุมไม่ว่างเว้นแทบทุกวันไปทีเดียว เอาเป็นว่าจะด้วยเหตุใดก็ตามการชุมนุมของพวกที่ประกาศตนเป็นคนจนเกิดอยู่เป็นประจำแล้วในบ้านเมืองเรา โดยไม่เคยมีมาก่อน มีผู้เล่าว่าค่ำคืนจะมีเสียงร้องรำทำเพลงเปิดเครื่องเสียงดังครึกครื้นอยู่บนถนนสายต่าง ๆ จึงรู้เพียงว่าทุกวันนี้บ้านเมืองมีผู้ยากจนมาปรากฏตัวมากในเมืองหลวง นัยว่าเพื่อขอให้นักปกครองหรือรัฐบาลนั่นเองช่วยให้หายยากหายจนโดยเร็วด้วย เพราะทนจะไม่ไหวอยู่แล้ว จะพากันอดตายหมดแล้ว ทำให้นึกถึงท่านพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ที่ท่านสอนวิธีให้ศิษย์ของท่าน และได้ผลมาแล้วจริงตามที่ท่านเล่าธัมมะของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นมีผลสูงสุดแก่ผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติระดับไหนก็จะได้ผลในระดับนั้น เมื่อเราพากัน

รู้สึกว่ามาถึงหนทางตันแล้ว ไม่รู้จะช่วยตัวเองให้ผ่านพ้นเหตุการณ์เลวร้ายได้อย่างไรแล้ว ก็ควรจะมีปัญญาช่วยตนเอง ด้วยการทำใจให้มีธัมมะตามที่สมเด็จพระบรมครูทรงสอน และก็อย่าใจร้อนให้ผลเกิดทันใจ เหมือนพอปลูกมะม่วงปุ๊บ ก็จะให้ออกลูกปั๊บ มันเป็นไปไม่ได้ ต้องรอเวลาให้ต้นมะม่วงนั้นเติบโตพอจะมีลูกได้เสียก่อน การปฏิบัติธรรมก็เช่นกัน เริ่มปฏิบัติด้วยการทำจิตใจให้ดีงาม โลภให้น้อย โกรธให้น้อย หลงให้น้อย และเมื่อเริ่มแล้ว ก็ให้ระมัดระวังให้ดำเนินไปจริงด้วยดี ดั่งรดน้ำต้นมะม่วงที่ปลูกใหม่ การภาวนาพุทโธ เช่นที่ท่านอาจารย์ฝั้นท่านบอกลูกศิษย์ของท่านนั้น เป็นวิธีที่ไม่น่าจะยากเกินไปสำหรับผู้ใด ก็น่าจะใช้วิธีของท่าน ตั้งใจนึกถึงท่านเพื่อใช้วิธีของท่าน ขอบารมีท่านมาเทิดทูนพระพุทธบารมีแล้วปฏิบัติเถิด คำอธิษฐานขอให้หายลำบากยากจนคงจะเกิดผลสำเร็จ เช่นที่ผู้อธิษฐานขอให้ได้เงินใช้หนี้ ที่ท่านอาจารย์ฝั้นท่านเล่าให้ฟังแล้ว.

ในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร มีพระพุทธปฏิมาประธานพระพุทธชินสีห์แทนพระพุทธองค์ เช่นเดียวกับที่วัดทั้งหลายมีพระพุทธปฏิมาแทนพระองค์ การเข้าไปสู่พระอุโบสถด้วยใจมุ่งมั่นกราบไหว้พระพุทธปฏิมาประธาน จักได้รับสิริมงคลยิ่งใหญ่ แม้น้อมใจให้พ้นจากวัตถุเครื่องหมาย แต่น้อมใจไปถึงสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งแม้จักเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วแต่หาได้ทรงสูญสิ้นเป็นความว่างเปล่าไปไม่ พระพุทธบารมียังแผ่ปกคลุมโลกอยู่ ยังสว่างรุ่งเรืองอยู่ทุกหนทุกแห่ง เพียงแต่ผู้ไม่มีตาธรรมหาอาจเห็นได้ไม่.

ในทุกพระอุโบสถ มีพระพุทธบารมีสว่างรุ่งเรืองอยู่ ผู้มีตาแห่งธรรม หรือจะเรียกว่าตาทิพย์ก็ใช่ ย่อมแลเห็นความงดงามนั้นแน่นอน ย่อมรับรองได้แน่นอน ว่าพระพุทธบารมีเมื่อทรงดำรงพระชนม์อยู่กับเมื่อเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว มิได้แตกต่างกันแม้แต่น้อย ความแตกต่างอยู่ที่มนุษย์ผู้อาจสัมผัสได้หรืออาจสัมผัสไม่ได้เท่านั้น นี้เป็นความจริง ที่ขอให้พากันภูมิใจในความได้เป็นมนุษย์และได้พบพระพุทธศาสนา อย่าทำตนเป็นคนไร้ปัญญา ไร้วาสนาบารมี ไม่รู้ไม่ชี้ ในพระพุทธบารมีที่มีจริงและยิ่งใหญ่ พระพุทธบารมีที่ไม่มีบารมีใดเทียบได้.

ผู้ที่เป็นมันสมองของชาติ ขอให้ใช้มันสมองของท่านให้เกิดผลยิ่งใหญ่ เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และแก่ประเทศชาติ แก่สถาบันพระพุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ศึกษาให้เข้าใจชัดแจ้งถูกแท้ในพระพุทธบารมี เพื่อให้เกิดกำลังใจอัญเชิญพระพุทธบารมีให้เกิดสว่างไสวในประเทศชาติของเรานี้ ให้สามารถขจัดปัดเป่าความร้ายแรงที่กำลังครอบคลุมทำความมืดมิดให้เกิดทั่วทุกหนแห่ง ขออย่าได้ประมาท ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย นี้เป็นความจริง.

ความประมาทเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นความประมาทที่ใหญ่ยิ่งที่สุด ให้ผลร้ายได้รุนแรงหนักหนาที่สุด ขออย่าได้คิดว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อที่เกินความจริง ไม่เกินความจริง และอาจจะไม่ถึงความจริงเสียด้วยซ้ำไป พระพุทธบารมียิ่งใหญ่นักและบ้านเมืองของเรายามนี้ต้องการพระพุทธบารมีมาช่วยแก้ไขให้

กลับคืนสู่ปกติสุขอย่างยิ่ง ที่แก้กันไม่สำเร็จ อาการทรุดหนักลงเป็นลำดับ ก็เพราะไม่สนใจในความจริงที่ยิ่งใหญ่นี้ ที่ว่าพระพุทธบารมีเท่านั้นแก้ได้ มาพึ่งพระพุทธบารมีกันเถิด อัญเชิญพระพุทธบารมีมาช่วยดับทุกข์ดับร้อน ดับความชั่วร้ายทั้งหลายเถิด ความมืดมิดน่าหวาดกลัวจะได้บรรเทาเบาบางลง.

จงสวดมนต์ไหว้พระด้วยจิตใจที่สงบและจริงจัง อย่าสักแต่ปากสวดแจ้ว ๆ ไป แม้ไม่เข้าใจความหมายของพระพุทธมนต์ที่สวด ก็ให้ระลึกไว้เสมอไปว่า พระพุทธศาสนาคือคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มีหลักสำคัญที่ควรให้ความสนใจปฏิบัติตามให้จริง คือ ๑. การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ๒. การทำกุศลให้ถึงพร้อม และ ๓. การชำระจิตของตนให้ผ่องใส.

อะไรที่ไม่ดีขอจงพยายามอย่าทำ พยายามให้เต็มสติปัญญาความสามารถ อย่าทำความไม่ดีใด ๆ ทั้งนั้น อะไรที่ดีขอจงพยายามทำ พยายามให้เต็มสติปัญญาความสามารถ อย่ายอมปล่อยจิตใจให้เศร้าหมองด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง พยายามทำใจให้ผ่องใสให้เต็มสติปัญญาความสามารถ.

ความผ่องใสของใจมิได้เกิดแต่อะไรอื่น เกิดแต่ไม่คิดปรุงแต่งให้ความโลภเกิด ความโกรธเกิด ความหลงเกิด ได้เห็นได้ยินได้กลิ่นได้ลิ้มรสได้สัมผัสอะไรเมื่อใด จงมีสติ อย่าประมาท ไม่คิดปรุงแต่งให้เห็นดีเห็นงามหรือเห็นน่าเกลียดน่ากลัว และไม่

คิดปรุงแต่งให้เห็นเป็นตัวเราของเรา พยายามตั้งสติตั้งใจให้จริงจังว่าเรากำลังทำเช่นนี้เพื่ออัญเชิญพระพุทธบารมีมาช่วยกอบกู้ประเทศชาติของเราให้พ้นภัยพิบัติ ด้วยวิธีที่ถูกแท้ของชาวพุทธขอจงช่วยกันเถิดก่อนที่จะสายเกินไป พระพุทธบารมียิ่งใหญ่จริง ๆ อัญเชิญมาให้จริงโดยพร้อมเพรียงกัน จักมีวันได้พบความร่มเย็นเป็นสุขอีกครั้งหนึ่งแน่.

ความสำคัญของการได้กราบไหว้บูชาสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเพียงผ่านพระพุทธปฏิมาเครื่องหมายแทนพระองค์นั้น อยู่ที่ต้องน้อมใจนึกให้ลึกซึ้งที่สุดด้วย ว่าทรงสูงส่งประเสริฐสุดเหนือพรหมเทพและมนุษย์จริง ๆ ขอย้ำคำนี้ ไม่มีผู้ใดจะเปรียบเสมอเหมือนพระพุทธองค์ได้อีกแล้วจริง ๆ ผู้ไม่เคยรู้สึกลึกซึ้งในความจริงนี้ ต้องกล่าวได้แน่นอนว่ามีบุญน้อยมากหรือไม่มีบุญก็ได้.

ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนาแล้ว ไม่มีใจเทิดทูนลึกซึ้งในสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ได้ประโยชน์สูงสุดแก่จิตใจเลย น่าเสียดาย น่าสงสารที่สุดจริง ๆ แต่ยังไม่สายเกินไป ขอให้น้อมใจนึกถึงความประเสริฐเลิศล้ำของสมเด็จพระบรมครูของเราเถิด ในบัดนี้ ในวินาทีนี้ก็ได้ ก็ยังดียังจะมีโอกาสช่วยตนเองให้ได้มีบุญที่ยากจักได้มาด้วยวิธีอื่น จากผู้อื่นนั่น ก็เพราะไม่มีผู้ใดอื่นจะสอนเราให้รู้จักคุณธรรมสำคัญที่สุดได้เสมอเหมือนพระพุทธองค์ ความกรุณาก็ตาม ความมีปัญญาก็ตาม ความบริสุทธิ์ก็ตาม ผู้ใดอื่นยากจักสอนให้ เพราะสมเด็จ

พระบรมศาสดาเท่านั้นที่ทรงมีพระมหากรุณาคุณ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ พร้อมบริบูรณ์ เต็มที่ ไม่มีขาดตกบกพร่องแม้เล็กน้อยเพียงใด พระคุณทั้งสามประการนี้ที่ทำให้ทรงเหนือพรหมเทพและมนุษย์ ได้ทรงเป็นสมเด็จพระบรมครูผู้ทรงสอนพรหมเทพและมนุษย์.

ผู้เป็นพุทธศาสนิก เป็นพุทธมามกะ เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาทุกวันนี้ค่อนข้างจะไม่เป็นจริง คือใจไม่เป็น เป็นแต่ปากเสียมากกว่า ซึ่งน่าเสียดายมาก น่าเสียดายอย่างที่สุด เหมือนมีมรดกล้ำค่าที่ปู่ย่าตายายมอบให้ รับไว้สักแต่ว่ารับ ไม่มองให้เห็นค่าสูงส่งของมรดกนั้น วันหนึ่งก็จักหมดสิทธิ์ในความเป็นเจ้าของ จะลำบากยากจน ดังทุกวันนี้ที่พากันจนความดี เป็นคนสิ้นเนื้อประดาตัว ต้องเป็นโจรผู้ร้ายปล้นฆ่า ทำให้เกิดเหตุการณ์น่าสยดสยองในบ้านเมืองเรามิได้ว่างเว้นมากขึ้นเป็นลำดับ เมื่อพ้นจากภพภูมินี้ ก็จักพากันไปมีชีวิตใหม่ที่ลำบาก ที่เรียกกันว่าตกนรกหมกไหม้ในชาตินี้ ก็ยังหนักหนาน้อยกว่าที่จะต้องพบในชาติต่อไปที่เราจะไปถึงในไม่ช้านี้.

ขอหวังว่าจะประพฤติงดงามตามคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า สมเด็จพระบรมครูของเรามั่นคงรักษาความดีไว้ให้เต็มที่ สิ่งใดไม่ดีอย่าทำ ที่เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาข้อแรกคือ การไม่ทำบาปทั้งปวง ทำแต่ความดีที่เป็นหัวใจข้อสองของพระพุทธศาสนา และพยายามทำใจให้ผ่องใส อันเป็นหัวใจข้อสามของพระพุทธศาสนา โลก

กำลังมืดเข้า ร้อนเข้าทุกวันเวลา จงเป็นผู้มีปัญญารักษาตัวให้รอด โดยปฏิบัติตามคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมครูผู้เลิศล้ำไม่มีที่เปรียบให้จงได้ และเมื่อใคร ๆ พบความมืดความร้อนความทุกข์แสนสาหัส เราจักเป็นสุขอยู่ได้แน่นอน ด้วยอานุภาพของพระรัตนตรัยอันสูงสุด.

การยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงอะไรก็ตามที่ไม่ถูกต้องไม่งดงามให้เป็นความถูกต้องเป็นความงดงาม ควรถือเป็นหน้าที่ของทุกคน ที่จะจัดการเสียกับชีวิตตนเองเป็นอันดับแรก และแผ่น้ำใจไปช่วยผู้อื่นด้วย เมื่อมีโอกาสได้ทำ ไม่ละทิ้งโอกาสที่เปิดให้ทำความดี ในทางตรงกันข้าม ไม่ถือโอกาสที่เปิดให้ทำความชั่ว.

การปฏิบัติอยู่ในศีลในธรรม คือการไม่ละทิ้งโอกาสที่เปิดให้ทำความดี โอกาสไม่เปิดอยู่เสมอไป ทั้งที่ให้ทำดีและให้ทำชั่วควรต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ไม่มีการทำดีในเรื่องใดจะเสมอการทำดีเพื่อพระพุทธศาสนา และไม่มีการทำชั่วใดจะเสมอการทำชั่วต่อพระพุทธศาสนา บุญและบาปในการทำเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจึงมากมายหนักหนา ไม่มีการทำอื่นใดเสมอเหมือน ขอให้มั่นใจในความจริงนี้ เพื่อจะได้รักษาชีวิตให้สวัสดีได้ ทั้งของตนเอง และของเพื่อนร่วมทุกข์ทั้งหลาย.

ทุกวันนี้ ชีวิตทั้งปวงตกอยู่ในความมืดมิดที่ไม่เคยเป็นมาก่อน และผู้เป็นพระถูกตำหนิมากอยู่ ว่าไม่ทำหน้าที่ให้สมกับเป็นผู้สืบพระพุทธศาสนา ที่มีจุดมุ่งหมายสูงส่งประการหนึ่ง ว่าจะ

ให้เกิดความสุขสงบแก่จิตใจ ความร้อนเร่าอย่างยากจะหาที่เปรียบได้ทุกวันนี้ แสดงชัดแจ้งถึงความไม่ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์เท่าที่ควรของผู้มีหน้าที่ ขอให้นึกถึงข้อนี้ให้มากที่สุด แล้วพยายามให้พุทธศาสนิกพวกเราเข้าใจความสำคัญอย่างยิ่งของพระธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่นก็คือ **“ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ทุกสิ่งสำเร็จด้วยใจ”.**

เครื่องปรุงแต่งใจให้ดีให้ชั่ว ให้สุขให้ทุกข์ คือความคิด มีสติรู้ให้ทุกเวลา ว่าใจเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ ถ้าเป็นทุกข์ก็ให้รู้ว่าความคิดกำลังเป็นเหตุให้เป็นทุกข์ ต้องเปลี่ยนความคิดขณะนั้นให้ทันทีที่สติรับรู้ วิธีเปลี่ยนที่พึงทำสำหรับคนทั่วไป ก็เพียงนึกถึง **“พุทโธ”** เท่านั้น ก็จะหยุดเหตุแห่งความทุกข์ได้ เมื่อเหตุหยุดผลย่อมหยุด ความทุกข์ย่อมสงบลงพร้อมกับความไม่ปรุงคิดให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง อันเป็นความทุกข์ที่แท้แน่นอน ในกรณีนี้ สติสำคัญที่สุด สติจะทำให้รู้ว่ากำลังคิดให้เป็นสุขหรือเป็นทุกข์ สติจะทำให้รู้ว่ากำลังจะทำดีหรือทำชั่ว และเมื่อรู้ว่าความคิดปรุงแต่งจะเป็นเหตุให้ทำได้ทั้งดีทั้งชั่ว สติที่รู้ว่ากำลังจะทำสิ่งใดดีหรือชั่ว ก็จะสามารถตัดสินใจได้ ว่าจะตกลงใจทำดีหรือทำชั่ว ถ้าตกลงใจจะไม่ทำชั่ว ก็จงเปลี่ยนความคิดด้วยวิธีตรงไปตรงมาง่าย ๆ คือหยุดความคิดที่จะทำชั่วนั้นด้วยมุ่งไปคิดถึงอะไรอื่น ที่เป็นมงคลแก่ชีวิตที่สุด คือพุทโธ ให้ผลง่าย ให้ผลเร็ว คือหยุดความคิดปรุงแต่งที่ชั่วร้ายได้ทันทีทันใดจริง ๆ ไม่เชื่อก็ควรลอง.

ไม่มีผู้ใดจะคิดดีคิดชั่วได้พร้อมกันในวินาทีเดียวกัน ในระยะเวลาเดียวกัน จะไม่คิดชั่วก็ต้องคิดดีให้ได้ทันที ความคิดชั่วเกิดขึ้นเมื่อใด แม้พิจารณาให้ดี จะรู้ว่าความไม่สบายใจจะเกิดพร้อมกันทันที ผู้มีปัญญาไม่ปรารถนาความทุกข์ ย่อมไม่ปรารถนาให้มีความคิดไม่ดีเกิดแก่ตน ย่อมหาทางช่วยจิตใจให้พ้นจากความไม่สงบไม่สบาย ก็ขอให้รับรู้ทางสำคัญนั้นเถิด ว่ามิใช่ต้องทำอะไรอื่นที่ยุ่งยากลำบากลำบนหนักหนา เพียงท่องพุทโธ พุทโธ ให้นานพอสมควรเท่านั้น ทำให้สม่ำเสมอเท่านั้น ไม่นานนักก็จะได้รู้ตัวว่าได้รับผลอันเป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา คือความสงบสุข และเมื่อปฏิบัติจนได้รับผลดังกล่าวก็จะสามารถเห็นทางปฏิบัติต่อไปให้ได้ถึงความพ้นทุกข์แม้ยิ่งใหญ่ยิ่งขึ้นเป็นลำดับ จนถึงความพ้นทุกข์สิ้นเชิง อันเป็นยอดปรารถนาของผู้มีปัญญา.

คิดให้ประจักษ์ชัดแจ้งแก่จิตใจไว้ให้เสมอ ว่ามุ่งอะไรในชีวิต ถ้าเป็นความคิดที่มุ่งศึกษาธรรมะ ก็จงตั้งใจศึกษาให้จริง ถ้ามุ่งให้ชีวิตได้พบความสงบ ก็จงตั้งใจอบรมให้ความสงบเกิดให้ได้ ถ้าคิดจะให้เป็นการสิ้นเคราะห์สิ้นโศก ก็จงปฏิบัติให้ได้ผลสำเร็จดังปรารถนา และไม่ใช่จะกล่าวเกินความจริง ที่จะยืนยันรับรองว่าพระพุทธศาสนาแสดงทางสิ้นเคราะห์สิ้นโศกไว้อย่างจะให้เกิดผลจริงแน่ เป็นการนำชีวิตไปสู่ความสงบสุขได้จริง สำคัญที่ผู้ปรารถนาผลนั้น ต้องปฏิบัติให้ถูก ปฏิบัติให้จริง.

โลกทุกวันนี้ คือชีวิตผู้คนทุกวันนี้ เร่าร้อนรุนแรง ด้วยอำนาจของกิเลสโลภ โกรธ หลง ความลำบากยากจนทุกหนทุกแห่งก็ตาม ความโหดเหี้ยมอำมหิตอย่างน่าประหวั่นพรั่นพรึงยิ่งนักก็ตาม ความไม่มีหิริโอตตัปปะ ไม่มีละอายไม่มีเกรงกลัวต่อบาปก็ตาม อันเป็นเหตุแห่งความเร่าร้อนของโลกมนุษย์อย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ล้วนเกิดแต่กิเลสสำคัญ โลภะ โทสะ โมหะทั้งสิ้น.

คิดให้ดีจะเห็นโทษที่ร้ายกาจน่าสะพรึงกลัวที่สุดของกิเลส แล้วไฉนจึงพากันไม่กลัวกิเลส ไฉนจึงไม่คิดปกปักรักษาชีวิตของตนให้พ้นอำนาจของกิเลส ไฉนจึงประมาทนัก ยอมตกอยู่ใต้อำนาจของกิเลสทุกเวลานาทีทีเดียว ความไกลกิเลสคือความเป็นมงคลเหนือมงคลใดทั้งสิ้น จะพิทักษ์รักษาให้พ้นภัยอันตรายทั้งหลายทั้งปวง.

เรามีบุญเป็นพิเศษที่เกิดเป็นมนุษย์และได้พบพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม้ได้มาบวชเรียนศึกษาปฏิบัติตามคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระผู้ประเสริฐสูงสุด ทรงเป็นผู้สอนที่ไม่มีที่เปรียบ ทั้งของมนุษย์และของพรหมเทพ จงพยายามคิดให้เกิดความภูมิใจความปีติโสมนัสยินดี ในความมีบุญหนักหนาของตนเถิด เป็นสิ่งที่ควรภูมิใจที่สุด และเป็นสิ่งที่ควรเป็นกำลังใจให้พระปฏิบัติสมเป็นพระ ให้เป็นพระดีพระแท้ มิใช่เป็นพระสักแต่ครองผ้ากาสาวพัสตร์เท่านั้น

ไม่มีศีล ไม่มีธรรม ไม่มีวินัย เช่นที่สมเด็จพระบรมครูทรงวางไว้.

เราชาวพุทธทั้งหลาย ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ มีเวลาไม่นานนักสำหรับประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลในธรรมในพระวินัย ขอจงทำใจให้เข้มแข็ง รักษาความเป็นพระดีเป็นความดีไว้ให้งดงาม ในภายหน้าเมื่อมาระลึกถึง จะเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่ง และจะเป็นบุญเป็นกุศลสำคัญประการหนึ่งสำหรับปกปักรักษาให้ห่างไกลภัยพิบัตินานา ขอให้เชื่อให้มั่น ว่าการทำดีเพื่อพระพุทธศาสนานั้นเป็นบุญเหนือบุญทั้งหลายอื่น และในทางตรงกันข้าม การทำชั่วในพระพุทธศาสนาเป็นบาปเหนือบาปทั้งหลายอื่น อย่าประมาทเป็นอันขาด.

สำหรับผู้ได้ถือเพศเป็นพระ ทุกวินาทีต้องปฏิบัติเป็นพระ ขอให้เตือนตนเองแรง ๆ เมื่อจะย่อหย่อนอ่อนแอในการปฏิบัติตามศีลตามธรรมตามพระวินัย ว่าจะมาบวชทำไมถ้าไม่เป็นพระจริง ไม่เป็นพระแท้ ไม่เป็นพระดี เป็นคนชั่วยังดีกว่าเป็นพระปลอมพระเก๊ อันพระปลอมพระเก๊ หรือพระไม่มีศีลไม่มีธรรมไม่มีพระวินัยนั้นเป็นทั้งคนชั่วด้วย เป็นทั้งพระชั่วด้วย อันความเคารพศรัทธาของญาติโยมนั้น เคยมีผู้กล่าวให้ได้ยิน ว่าไหว้พระบวชใหม่สนิทใจเพราะท่านคงยังมีศีลของพระพร้อมอยู่ ความมีศรัทธาของญาติโยมมีเช่นนี้ จงสำนึกให้ดี อย่าให้ศรัทธานี้เปลี่ยนแปลงเลวร้ายไปกว่านี้เป็นอันขาด จะเป็นการทำบุญยิ่งใหญ่ไว้ในพระพุทธศาสนา.

สำหรับพระนวกะทั้งหลาย แม้จะพร้อมเพรียงกันทำแม้เพียงชั่วระยะเข้าพรรษา จะเป็นกำลังขจัดปัดเป่าความทุกข์ความร้อนที่กำลังครองแผ่นดินไทยของเราให้บรรเทาเบาบางลง เป็นกุศลสำหรับผู้ทำบุญทั้งหลายนั้นสืบไป ให้ได้เป็นกำลังส่งเสริมให้ได้ทำบุญทำกุศลทำคุณงามความดีไปทั้งชีวิต.

ความสำคัญที่สุดสำหรับชีวิตเราทุกคน คือเวลาที่จะอยู่ต่อไปในโลกนี้ จะเหลือไม่นานแน่นอน เป็นคนฉลาด มีปัญญา ขอให้นึกถึงความจริงนี้ไว้ให้เสมอ เวลาที่เราจะได้มีชีวิตอยู่ต่อไปในโลกนี้ มีอยู่น้อยนิดเดียว นั่นก็คือเวลาที่เราจะได้ทำความดีและทำความไม่ดีเหลืออยู่อีกไม่นานเลย นาทีนี้หรือนาทีหน้าเราอาจจะไปพบตัวเองอยู่ในภพภูมิใหม่ หรือที่เรียกกันว่าชาติหน้าก็ได้ ส่วนใครจะพบตัวเองในสวรรค์วิมานหรือในนรกอเวจีก็แล้วแต่กรรมที่ทำไว้ในชาตินี้ด้วย.

ขออย่าได้เสี่ยงกับการเลือกชีวิตใหม่ คือขออย่าได้ลังเลสงสัย ว่านรกสวรรค์จะมีจริงหรือ การทำกรรมจะมีผลให้ต้องได้รับแน่หรือ อย่าลังเลสงสัย นรกมีจริง สวรรค์มีจริง แน่นอน ทำดีในชาตินี้ก็จะได้ไปมีความสุขในสวรรค์แน่นอน ทำชั่วในชาตินี้ก็จะได้ไปเป็นทุกข์ในนรกแน่นอน ขอยืนยันด้วยความรู้ความแน่ใจ จึงขอให้เชื่อ เชื่อเพื่อความปลอดภัยของชีวิตแต่ละคน คนมี ผีก็มี เปรตก็มี เทวดาก็มี เช่นเดียวกับสัตว์หมูหมากาไก่ก็มี ให้เห็นกันอยู่นั่นแหละ เพียงแต่บางกรณีมีทิพยจักษุ คือตาทิพย์ จึงจะเห็นได้ ผู้ไม่มีทิพยจักษุแม้ปรารถนาความสวัสดี

ก็ไม่พึงปฏิเสธความมีอยู่ของสวรรค์นรก คือเทวดานางฟ้าและสัตว์นรก.

ในสมัยพุทธกาล พระโมคคัลลานเถระได้เล่าถึงเปรตที่ท่านเห็นเมื่อลงจากเขาคิชกูฏ ว่ามีสภาพเหมือนงูเหลือม ยาวประมาณ ๒๕ โยชน์ มีเปลวเพลิงลุกรุ่งโรจน์ตลอดทั้งตัว สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงมีพระพุทธดำรัสรับว่า ทรงเห็นเช่นเดียวกัน และได้ทรงเล่าถึงบุพกรรม คือกรรมที่เปรตนั้นได้ทำมาในอดีต ตั้งแต่ครั้งศาสนาพระกัสสปพุทธเจ้า ว่าครั้งนั้นเปรตเป็นโจร ได้ทำการปล้นเศรษฐีเผาเรือน เผานา ตัดเท้าโคของเศรษฐีถึงอย่างละ ๗ ครั้ง ทั้งยังเผาพระคันธกุฎีที่เศรษฐีสร้างถวายพระกัสสปพุทธเจ้าอีกด้วย เมื่อตายแล้วไปเกิดในนรกอเวจี มาในสมัยพุทธกาลนี้ได้เกิดเป็นเปรต ชื่อว่าอชครเปรต มีเพลิงเผาไหม้อยู่ที่เขาคิชกูฏ ในที่สุดแห่งพระพุทธดำรัส สมเด็จพระบรมศาสดาได้ตรัสพระคาถา แปลความว่าดังนี้ **“ก็คนพาลมีปัญญาทราม เมื่อทำกรรมทั้งหลายที่เป็นบาป ย่อมไม่รู้สึก เขาจึงเดือดร้อนเหมือนถูกไฟเผา เพราะกรรมทั้งหลายของตน”**.

บรรดาผู้นับถือพระพุทธศาสนาทั้งหลาย ควรต้องรู้พระพุทธศาสนาอย่างดี คือต้องรู้จริง ข้อสำคัญที่สุด คือต้องปฏิบัติศาสนา คือปฏิบัติตามพระธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้มีธรรมะที่ใจอย่างเพียงพอ คืออย่างพอคุ้มกายคุ้มใจตนเองได้เป็นอย่างน้อย ให้เป็นคนดี มีศีล ๕ เป็นอย่างต่ำ.

ศีลนี้จักคุ้มครองได้ทั้งโลก ดังพระพุทธศาสนสุภาษิตแสดงไว้ว่า **"สีลํ โลเก อนุตฺตรํ อันแปลว่า ศีลเป็นเยี่ยมในโลก"** และยังมีขยายความสำคัญของศีลออกได้เป็นต้นดังนี้ ศีลเป็นที่พึ่งเบื้องต้น เป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย เป็นประมุขของธรรมทั้งปวง นั่นก็คือความดีทั้งปวงเกิดแต่ความมีศีล ไม่มีศีลความดีใด ๆ ก็ยากจักเกิดได้ ความไม่ดีใด ๆ ก็เกิดได้ทั้งนั้น.

โลกทุกวันนี้มีผู้คนที่ขาดศีลเป็นส่วนมากแน่นอน จึงปรากฏความเดือดร้อนวุ่นวายไปแทบทุกหย่อมหญ้า ภัยร้ายแรงนานาเกิดขึ้นไม่ว่างเว้น ทั้งภัยจากธรรมชาติคือจากดินฟ้าอากาศ และภัยโดยตรงจากมนุษย์ ที่จริงแล้วภัยทั้งหลายเกิดจากมนุษย์ทั้งสิ้น มนุษย์เป็นผู้ใช้จิตใช้ใจบงการให้เกิดภัยทั้งหลายทั้งนั้น เพราะมนุษย์ทุกวันนี้มีจิตใจที่ไม่ดีมากมายอย่างไม่น่าเชื่อ ประกอบกรรมชั่วร้ายรุนแรงไม่หยุดหย่อน จึงย่อมต้องได้รับผลของกรรมที่ได้ประกอบกระทำ ตรงตามเหตุที่ทำแน่นอน.

ภัยต่าง ๆ ที่เกิดในทุกวันนี้ ไม่ใช่เฉพาะที่หนึ่งที่ใด แต่เป็นไปทั่วทั้งโลก นี้คือผลชั่ว ผลแห่งกรรมชั่ว ผู้ที่ทำชั่วจักต้องได้รับ ไม่ว่าจะเป็นผู้ทำชั่วไว้แต่เมื่อใดก็ตาม ถึงเวลาที่ความชั่วส่งผล คือกรรมส่งผล ก็ไม่มีอำนาจใดจักต้านทานหรือปกปักรักษาได้ มีอำนาจเดียวเท่านั้นที่จักสกัดกั้นผลกรรมชั่วไว้ได้ คือ อำนาจของความดี.

ความดีทั้งปวงเกิดแต่ความมีศีล กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความไม่ดีทั้งปวงเกิดแต่ความไม่มีศีล ความไม่ดีทั้งปวงนั้นรวมถึง ความน่าสะพรึงกลัวทั้งปวงที่ต้องเผชิญอยู่ทุกวันนี้ด้วย ดังนั้น ควรจักพากันไม่ลืมนึกถึงเหตุที่แท้จริงของความน่าสะพรึงกลัวทั้ง หลายทั้งปวง ว่าคือความไม่มีศีล.

มีศีลให้เสมอกัน ความแตกแยกจักไม่มี ไม่ว่าบุคคลใด บุคคลหนึ่ง ไม่ว่าหมู่คณะใดองค์กรไหน ไม่ว่าที่เล็กที่ใหญ่ แม้ มีศีลเสมอกันความแตกแยกย่อมไม่มี สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมา สัมพุทธเจ้าของเรา ทรงมีพระปัญญายิ่ง เหนือพรหมเทพเหนือ มนุษย์ ทรงวางศีลไว้ให้เป็นเครื่องรักษามิให้เกิดความแตกแยก ให้ศีลที่เสมอกันเป็นเหตุแห่งความมีสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงพึงพร้อมเพรียงกันรักษาศีลให้เสมอกันเถิด ความแตกแยกจัก ได้หมดสิ้นไป ความวิวาทจักได้ไม่มี.

พระพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งมีความว่าดังนี้ **"ท่านทั้ง หลายจงเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดย ความปลอดภัย จงเป็นผู้พร้อมเพรียงมีความประนีประนอมกัน เถิด นี้เป็นพระพุทธานุศาสนีย"** ตามพระพุทธานุศาสนียนี้ ย่อมให้ความเข้าใจชัดแจ้ง ว่าภัยจักเกิดแต่ความแตกแยก ความ ไม่มีภัยจักเกิดแต่ความไม่แตกแยก ฉะนั้นอย่าแตกแยกกันเลย ให้ศีลเป็นเหตุแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเถิด บุญกุศลจัก ใหญ่ยิ่งนัก จักดับทุกข์ดับร้อนทั้งปวงได้.

ทั้งบรรพชิต ทั้งคฤหัสถ์ ความแตกแยกใด ๆ แม้มีอยู่ จงให้หมดสิ้นไปด้วยอานุภาพยิ่งใหญ่ของความมีศีลเสมอกัน ยึดถือเทิดทูนศีลไว้เป็นสำคัญ ทำลายความขวางกั้นใด ๆ ให้หมดสิ้น ให้มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รอยร้าวฉานใดให้หายสิ้น เพื่อสามารถสลายความน่าสะพรึงกลัวที่คุกคามอยู่ให้หมดสิ้นได้โดยเร็ว.

แสงส่องใจ

(อันดับ ๑๙)

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา

วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ
อันดับ ๑๙.

"โจทิตา เทวทูเตหิ เย ปมชฺชนฺติ นาณวา เต ทีฆรตฺตํ โสจนฺติ หีนกายูปคา นรา" พระพุทธภาษิตบทข้างต้นนี้ แปลความว่า คนเหล่าใด อันเทวทูตตักเตือนแล้ว ยังประมาทอยู่ คนเหล่านั้นเข้าถึงกายอันเลว ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน.

ปัจจุบันเทวทูตเตือนคนทุกเหล่าอยู่เนือง ๆ การเตือนของเทวทูตก็คือ การนำความเจ็บความตาย ความสูญเสียมากมายมหาศาลมาปรากฏให้รู้ให้เห็นมากมายอย่างไม่เคยมีมาก่อน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งหลังสุดที่กล่าวว่าเป็นการสะเทือนโลก ก็เป็นการเตือนของเทวทูต มีผู้เล่าว่าดูโทรทัศน์เหมือนไม่ใช่เรื่องจริง เหมือนเป็นเรื่องการแสดงของภาพยนตร์ เป็นเรื่องที่เหลือเชื่อ.

ผู้แทนเทวทูตนั้นอยู่ในรูปมนุษย์ และได้เตือนมนุษย์พวกเราอยู่แล้วตั้งแต่ในอดีต เมื่อเกือบร้อยปีมาแล้วผู้ใหญ่โจษจันกันนักหนา ว่าจะมีไฟบรรลัยกัลป์มาล้างโลก เด็ก ๆ ก็วาดภาพไฟ

ลุกไหม้บ้านเรือนและผู้คนอย่างน่ากลัวที่สุด ส่วนผู้ใหญ่ผู้บอกเล่าเรื่องนี้จะรู้อย่างไร เด็กไม่อาจเข้าใจได้ แต่สำหรับเด็กน่ากลัวมาก แต่เด็กก็คือเด็ก ความกลัวก็จบลงเพียงกลัวเท่านั้น ไม่ได้คิดให้ไกลออกไปว่าควรเตรียมตัวเตรียมชีวิตอย่างไร สำหรับรับไฟบรรลัยกัลป์ที่น่ากลัวที่สุด ที่จะมาล้างโลกให้วอดวายไม่หลงเหลือ เด็กเชื่อและเด็กกลัวว่าจะเกิดขึ้นจริง แต่ผู้ใหญ่น่าจะพูดกันไปโดยไม่มีความรู้สึกว่าการเกิดขึ้นของข่าวน่าตระหนกตกใจนี้คือคำเตือนของเทวทูต.

มาทุกวันนี้เทวทูตตักเตือนบ่อยมาก และก็ได้รับความไม่แยแสจากผู้ได้รับการตักเตือนมากอย่างไม่น่าเชื่อ จะเตือนได้ก็เตือนไป ยากจะหาผู้สนใจในคำเตือนนั้น มันรุนแรงหนักหนาเพียงไรก็ปล่อยให้ผ่านไปอย่างไม่รับรู้ อาจจะเป็นเพราะคนสมัยนี้ไม่ค่อยได้รับคำชี้แนะจากผู้ใหญ่มากเหมือนคนสมัยก่อน คนสมัยก่อนค่อนข้างจะให้ความสนใจกับคำเตือน ที่จะเรียกว่าเป็นคำเตือนของเทวทูตก็ดูจะดีมาก เทวทูตแปลว่าทูตจากสวรรค์ อะไรจากสวรรค์ย่อมถือว่าเป็นของสูงเป็นของดี จนแม้จะตายไปเกิดใหม่ก็ยังปรารถนาจะได้ไปสวรรค์กันเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น คนสมัยก่อนจึงค่อนข้างสนใจคำเตือนของเทวทูต.

การสนใจในคำเตือนของเทวทูตมีผลดี เพราะทำให้ไม่ประมาทมากนักกับการดำเนินชีวิตในโลกนี้ เรียกว่ากลัวบาปกลัวกรรมกลัวนรกนั่นเอง กลัวนรกก็เท่ากับกลัวความตายที่จะต้องมาถึงไม่เวลาใดก็เวลาหนึ่งเมื่อความตายมาถึง แม้ทำไม่ดีนั่นก็

หมายความว่าความตายจะพาไปนรก ได้รับความทุกข์แสนสาหัส เพราะคนสมัยก่อนเชื่อว่านรกมี เด็กเล็กก็เชื่อว่านรกมี เพราะผู้ใหญ่เชื่อ ผู้ใหญ่สอน ให้กลัวนรก ให้กลัวต้องเป็นเปรตที่มีปากเท่ารูเข็ม มีมือเท่าใบลาน มีตัวสูงเท่ายอดตาล อดอยากปากแห้งหิวโหยกรีดร้องอยู่ในยามค่ำคืนที่มืดสนิทน่าสะพรึงกลัวยิ่งนัก.

ผู้ใหญ่สมัยโบราณของไทยสอนให้เด็กไม่ล่วงเกินผู้ใหญ่ เพราะไม่เช่นนั้นจะไปเกิดเป็นเปรต แม้เพียงเด็กทารกจะยกมือขึ้นตีแม่ตีพ่อด้วยความโกรธเคือง ด้วยเรื่องใดก็ตาม ก็จะได้รับคำเตือนทันที อย่านะ ตีแม่ตีพ่อมือจะโตเท่าใบลาน และเด็กก็คุ้นเคยรู้จักใบลานดี เพราะสมัยนั้นทุกบ้านเรือนใช้พัดใบลานที่มีขนาดใหญ่กว่ามือของคนมากมายนัก เด็กย่อมนึกภาพออกว่าแม้มีมือเท่าใบลานจะน่ากลัวน่าเกลียดเพียงไหน นี่เป็นวิธีหนึ่งของการสอนเด็กไม่ให้ล่วงเกินผู้มีพระคุณยิ่งใหญ่ คือผู้เป็นแม่พ่อ.

เทวทูตที่มาตักเตือนในสมัยโบราณอีกอย่างหนึ่งก็มีให้เด็กกลัว ได้ผลในการอบรมเด็กให้เคารพผู้ใหญ่ โดยเฉพาะที่เป็นแม่พ่อมีความสำคัญเป็นพิเศษสำหรับทุกชีวิต เด็กล่วงเกินผู้ใหญ่ด้วยกิริยาก็ไม่ได้ ด้วยวาจาก็ไม่ได้ ผู้ใหญ่จะทำตัวเป็นเทวทูตตักเตือนมิได้ขาดปาก เด็กว่าผู้ใหญ่ไม่ได้ ถ้าเด็กว่าผู้ใหญ่โดยเฉพาะว่าแม่ว่าพ่อ ปากจะเท่ารูเข็ม กินข้าวกินปลาไม่ได้ และเด็กนั้นวาดภาพในใจเก่งนัก จึงกลัวนักที่จะเห็นปากของตนมีขนาดเท่ารูเข็ม.

สมัยโบราณคนมีเท้าบวมโตกันไม่น้อย ผู้ใหญ่จะถือโอกาส

เป็นเทวทูตเตือนลูกหลานทันที นั่นแหละเพราะเตะแม่เตะพ่อ ซึ่งอาการนี้มักจะเกิดแก่เด็กบางคนที่ไม่ได้ดังใจแล้วเต้นเร่าใช้เท้าเตะแม่เตะพ่อ เพื่อให้ได้อย่างใจ ให้แม่พ่อตามใจ คนโบราณไม่สอนโดยขาดเหตุผล จะบอกจะสอนอะไรลูกหลานจะมีเหตุผลยกให้เห็นจริงเห็นจัง ให้เด็กเกิดความกลัว เมื่อกลัวแล้ว ก็ไม่กล้าจะทำผิดตามความต้องการที่เกิดแต่อารมณ์รุนแรงต่าง ๆ นานาของตน.

ที่จริง คำเตือนของแม่พ่อหรือของผู้ใหญ่ทั้งหลายเปรียบได้ดั่งคำเตือนของเทวทูตนั่นเอง ใครเล่าจะรู้ว่าที่ผู้ใหญ่ท่านสอนไว้เหมือนเป็นคำขู่ต่าง ๆ นานา นั้นมิใช่ความจริง เปรตที่รู้กันว่ามีอยู่แม้ในทุกวันนี้ ที่มีปากเล็กเท่ารูเข็มกินอะไรไม่ได้ อาจจะเกิดจากผู้น้อยที่มีวาจาล่วงเกินผู้มีพระคุณก็ได้ ความทนทุกข์ทรมานของเปรตก็ตาม ของสัตว์นรกก็ตาม ที่เชื่อกันว่ามีจริงอาจจะเกิดจากความไม่สำนึกในบุญคุณของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะของผู้บังเกิดเกล้าคือแม่พ่อ สมัยนี้น่ากลัวมาก เพราะทำกันมากรุนแรงโหดร้ายล่วงเกินร่างกายและชีวิตจิตใจของผู้ใหญ่ของแม่พ่อโดยผู้ทำจะรู้หรือไม่รู้ จะเชื่อหรือไม่เชื่อว่าตนกำลังทำบาป การกระทำนั้นก็เป็นบาป ที่จะให้ผลเป็นบาปแน่นอน เป็นผลร้ายแน่นอน ผีเปรตคนพิกลพิการเกิดจากผลแห่งบาปนั้นมากมายแน่นอน อย่าได้ประมาท อย่าได้ไม่แยแสคำเตือนจากเทวทูต ที่มีอยู่ทุกวันเวลา ให้รู้ให้เห็นอยู่ชัดเจนเสมอ.

ความตายที่เกิดขึ้นให้รู้ให้เห็นในแต่ละวันมีไม่น้อย นั่นคือ

การเตือนของเทวทูต ผู้ไม่ประมาทย่อมยอมรับคำเตือนนั้น อย่างน้อยก็ยอมรับเป็นครั้งคราวว่าวันหนึ่งความตายนั้นจะมาถึงตน เพราะทุกคนรู้ด้วยกันทั้งนั้น ว่าไม่มีใครที่จะไม่ตาย ทุกคนต้องตาย ไม่วันใดวันหนึ่งต้องตายแน่นอนทุกคนไป รวมทั้งตนเองของทุกคนด้วย เพียงแต่คิดแบบไม่จริงจัง ว่าวันหนึ่งเราจักต้องตายนั้นไม่พอ ต้องเชื่อให้เกิดเป็นคำเตือนใจตนเองไว้ให้เสมอ จึงจะถือได้ว่าไม่ประมาท คิดว่าเราก็ต้องตายวันหนึ่งเพียงวันละครั้งสองครั้งไม่พอ ปราชญ์ท่านสอนไว้ว่าต้องคิดทุกลมหายใจเข้าออกจึงจะกล่าวได้ว่าไม่ประมาท.

การภาวนาพุทโธไว้ทุกเวลาเป็นการห้ามใจไม่ให้ถูกความโลภ ความโกรธ ความหลง เข้าครอบงำ แต่จะใช้คำว่าเราต้องตาย เราต้องตาย แทนคำพุทโธไม่ได้ ไม่เกิดผลดีอย่างไร เพราะคำพุทโธนั้นสูงส่งศักดิ์สิทธิ์ที่สุด แต่ความตายน่ากลัว เป็นที่เกรงกลัวอย่างยิ่ง พึงตั้งข้อสังเกตให้ดี ให้ถูกต้อง คำภาวนาสำคัญที่สุด จะใช้คำส่งเดชไม่ได้ นอกจากไม่ให้คุณยังจะให้โทษอีกด้วย จะคิดถึงความตายต้องมีเหตุผล แต่ที่ถูกต้องนั้นควรต้องคิดถึงไว้ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับลมหายใจเข้าออก.

การภาวนาพุทโธ นอกจากจะเป็นการสร้างมงคลให้แก่ชีวิตจิตใจแล้ว ยังเป็นการห้ามใจมิให้มีความคิดที่ไม่ควรมี เป็นความคิดที่ก่อให้เกิดกิเลสนานาประการ ทั้งความโลภ ความโกรธ ความหลง เกิดได้แต่ความคิดทั้งสิ้น มิได้เกิดแต่อะไรอื่น ไม่คิดให้โลภจะไม่โลภ ไม่คิดให้โกรธจะไม่โกรธ ไม่คิดให้หลงจะ

ไม่หลง คิดให้เป็นบุญก็จะเป็นบุญเกิด คิดให้เป็นบาปก็จะเป็นบาปเกิด ความจริงเป็นเช่นนี้ ท่านสอนให้ภาวนาพุทโธก็เพื่อให้บุญเกิด เพื่อไม่ให้บาปเกิด.

การนึกถึงความตาย ที่ท่านสอนให้นึกถึงให้มากที่สุด ให้ทุกลมหายใจเข้าออกได้เป็นดี นั้นท่านมิได้หมายความว่าให้มีคำภาวนาว่า ตาย ตาย ตาย แทนคำพุทโธ แต่ท่านหมายความว่าให้มีสติรู้อยู่ทุกลมหายใจเข้าออก ว่าทุกชีวิตเกิดแล้วต้องตาย ไม่มียกเว้นชีวิตใดที่ไม่ต้องตาย ไม่ว่าคน ไม่ว่าสัตว์ ทั้งสัตว์ใหญ่สัตว์เล็กต้องตายทั้งสิ้น ท่านให้มีสติระลึกรู้ความจริงดังนี้ ไว้ทุกลมหายใจเข้าออก ให้รู้อย่างมีสติ มิใช่ให้ภาวนาเช่นภาวนาพุทโธ ขอให้พยายามทำความเข้าใจให้ได้ในความแตกต่างกัน ของการภาวนาพุทโธกับการรู้ว่าเกิดแล้วต้องตาย เราจักต้องตายแน่นอนวินาทีใดวินาทีหนึ่งก็ได้ ไม่จำเป็นต้องแก่เท่านั้นจึงจะตาย ไม่จำเป็นต้องเจ็บไข้หนักหนาเท่านั้นจึงจะตาย ไม่จำเป็นต้องถูกยิงถูกฟันหรือถูกระเบิดทำลายเท่านั้นถึงจะตาย มีจำนวนไม่น้อยที่นอนหลับไปดี ๆ ก็ไม่กลับตื่นขึ้นมาอีกเลย ละโลกนี้ไปเสียแล้วทิ้งให้ผู้ไม่เคยระลึกรู้ความจริงที่เที่ยงแท้ที่สุด ว่าทุกชีวิตต้องตายต้องเศร้าโศกเสียใจ ตกอกตกใจเป็นหนักหนาในการจากไปของผู้เป็นที่รัก จึงควรไม่ลืม จำความจริงที่สำคัญที่สุดประการนี้ไว้คือทุกชีวิต ไม่ว่าเขาไม่ว่าเราวันหนึ่งต้องตาย เพียงหายใจออกแล้วไม่หายใจเข้าอีก เท่านั้นความตายก็มาถึงแล้ว.

ที่จริงที่ได้อ่านกันอยู่ขณะนี้เป็นเพียงการเตือนเพียงเบา ๆ

เทวทูตได้ทำหน้าที่เตือนอยู่ก่อนแล้ว หนักหนาที่สุดแล้วในเหตุการณ์สะเทือนโลก เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔ และก่อนหน้านั้นเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ เทวทูตผู้เมตตาก็ได้เตือนแล้วในเหตุการณ์ดินถล่มที่เพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นการเตือนอย่างแรง การเตือนเบาะ ๆ นั้นเทวทูตทำอยู่แล้วทุกเวลานาทีการละโลกนี้ไปของแต่ละชีวิต แต่ละนาที แต่ละชั่วโมง แต่ละวัน ที่ปรากฏให้รู้ให้เห็นกันอยู่ไม่ว่างเว้น เป็นการเตือนจากเทวทูตเพียงเบา ๆ ด้วยการจากไปเพียงทีละคนสองคนตามธรรมดา ด้วยการเจ็บไข้ได้ป่วยธรรมดา การจากไปทีเดียวพร้อมกันจำนวนเป็นพันเป็นหมื่น อย่างฉับพลันทันทีที่อเมริกาก็ตาม ที่เมืองไทยของเราก็ตาม เป็นการจากไปที่เป็นการเตือนครั้งยิ่งใหญ่จากเทวทูต น่าที่จะฟังคำเตือนนี้ด้วยดีที่สุด ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตตนเองให้มากที่สุด.

น่าเสียดายไม่ใช่น้อย ที่น่าจะมีไม่กี่คนที่รับคำเตือนจากเทวทูตอย่างไม่ประมาท อย่างน้อยนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งแก่ตนเอง คือเมื่อรู้เห็นการเจ็บการตายของชีวิตใดก็ตาม ให้น้อมนึกถึงตนเองว่าจะหนีสภาพเช่นนั้นไม่พ้น ต้องเป็นไปเช่นเดียวกัน ไม่วันใดก็วันหนึ่ง ไม่เวลาใดก็เวลาหนึ่ง ไม่เร็วก็ช้าจะต้องละโลกนี้ไป และก็เช่นเดียวกับเมื่อรู้เห็นการละโลกนี้ของผู้อื่น คือหาอาจรู้ได้ไม่ ว่าพ้นจากโลกนี้ไปแล้ว จะไปสู่โลกไหน มีสภาพอย่างไร แตกต่างกันที่ว่าไม่รู้โลกใหม่สภาพใหม่ของชีวิตอื่นเมื่อละโลกนี้ไปแล้ว พูดง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ก็คือเมื่อผู้ใดผู้หนึ่งละโลกนี้ไปเราไม่รู้ว่าเขาไปไหน ทุกข์สุขอย่างไรเราไม่อาจรู้ได้ทั้ง

สิ้น แต่แม้เป็นตัวเราเอง เมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ไม่รู้ก็เหมือนรู้ ว่าชีวิตใหม่เป็นอย่างไร แต่จักรู้เมื่อไปปรากฏขึ้นที่โลกนั้นแล้ว เมื่อมีชีวิตในภพภูมิใหม่แล้วเท่านั้น นั่นก็คือในภพชาติใหม่ ตนเองจะรู้สุขรู้ทุกข์แน่นอน แม้ส่วนมากจะไม่รู้ว่าตนเคยเกิดเป็นอะไร เป็นใคร มาในภพชาติก่อนก็ตาม.

การไม่รู้ว่าอดีตชาติเราเคยเกิดเป็นใคร หรือเป็นอะไร ไม่ใช่เรื่องใหญ่ ไม่ใช่เรื่องสำคัญ เรื่องใหญ่เรื่องสำคัญนั้น อยู่ที่เราจะรู้สุขรู้ทุกข์ที่ได้รับในภพชาติใหม่นั้นแน่นอน ไม่ใช่ไม่รู้ไปพร้อมกับไม่รู้ว่า อดีตชาติเคยเกิดเป็นใคร ความสำคัญอยู่ที่เป็นสุขจะรู้เป็นทุกข์จะรู้ นี่แหละที่สำคัญนักแก่จิตใจ แก่ชีวิตใหม่ทั้งปวง.

ด้วยอำนาจของกรรมที่กระทำไว้ คนอาจเกิดมาจากการเป็นสัตว์ได้ เป็นหมูหมากาไก่ได้ เป็นช้างม้าวัวควายได้ ที่นำมาพูดเช่นนี้ไม่ใช่จะแสดงว่าเป็นผู้มีญาณหยั่งรู้อะไร ๆ ถึงขนาดนั้น แต่เพราะได้ผ่านเรื่องราวที่ท่านผู้รู้จริงท่านเล่าถึงชีวิตในอดีตชาติของท่านไว้ให้เป็นเทวทูตเตือนใจลูกหลานผู้อยู่หลังทั้งหลาย เช่น พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตะมหาเถระ ก็ได้เคยเล่าถึงอดีตชาติของท่านที่เคยเกิดเป็นไก่ หลวงปู่ชอบ ฐานสโม เคยเป็นพญานาค ท่านพระอาจารย์ขาว อนาลโย เคยเป็นช้าง และท่านก็เคยเล่าถึงความเป็นไปในภพชาตินั้น ๆ ที่ท่านต้องหลงพลัดไปเป็นสัตว์ ความสุขความทุกข์ของท่านในสภาพสัตว์ท่านรู้ชัดในยามนี้ และเพราะท่านปฏิบัติตามรอยพระพุทธบาทอย่างจริงจัง ท่านจึงรู้ได้

ด้วยระลึกได้แม้เมื่อเกิดมาใหม่ในชาตินี้แล้ว ได้เป็นมนุษย์แล้ว พ้นจากสภาพความเป็นสัตว์เช่นในอดีตชาติแล้ว.

หลวงปู่ชอบ ฐานสโมนั้น แม้ภพชาตินี้ของท่านก่อนที่จะละสังขารไป ท่านเคยเล่าไว้ถึงความคารวะที่ท่านได้รับจากพญานาคทั้งหลาย ผู้เคยเป็นบริษัทบริวารของท่านเมื่อถือชาติเป็นพญานาค เรื่องราวนี้เป็นที่รู้กันกว้างขวางในบรรดาผู้เป็นศิษยานุศิษย์ของท่าน ท่านเล่าไว้เรื่องหนึ่งซึ่งเป็นที่สนใจมากเพราะสามารถพึ่งท่านได้มากมายจากเรื่องที่ท่านเล่านั้น คือท่านเล่าถึงเรื่องการขาดแคลนน้ำของหมู่บ้านหนึ่งในสมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ผู้คนได้รับความเดือดร้อนจากการขาดน้ำมีมากเพียงไหนย่อมเป็นที่รู้กันดีอยู่แล้วแม้ในปัจจุบัน ท่านได้รับอาราธนาให้ไปเหยียบที่นั้นเพื่อให้เกิดสิริมงคลพ้นความลำบาก ฝนฟ้าได้ตกต้องตามฤดูกาล ท่านเล่าว่าเมื่อท่านไปถึงที่นั้น พญานาคได้พากันมาให้น้ำตามที่ใจท่านปรารถนา ประโยคที่ท่านเล่าก็คือ **"พวกเขามากันทั้งครอบครัวเลย พ่นน้ำฟู่ ๆ ฝนตกใหญ่ ได้น้ำมากมายไปทั่ว"** ประโยชน์ที่พากันถือได้จากบารมีของหลวงปู่ชอบท่านจนถึงทุกวันนี้ก็คือ เมื่อใดขาดน้ำ จะพากันตั้งจิตอธิษฐาน อัญเชิญบารมีหลวงปู่ท่านให้ขอพญานาค ที่ก็ไม่รู้ไม่เห็นเหมือนกันว่ามีอยู่ที่ไหน แต่ก็ขอให้หลวงปู่ท่านเชิญมาให้น้ำ กล่าวกันว่าได้รับความสำเร็จดังมุ่งมาดปรารถนา ไม่รู้ฝนฟ้ามาจากไหนทันตาทันใจจริง ๆ เป็นสิ่งเหลือเชื่อ แต่ผู้มีปัญญาจะถือว่าแม้มีแต่คุณกับเสมอตัว ไม่มีโทษ เชื่อไว้ก็จะฉลาดกว่าผู้ไม่เชื่อและประกาศตนเป็นคนฉลาด ไม่เชื่อถือในเรื่องที่เหลือเชื่อ แม้ไม่มีโทษอย่างใด.

การเล่าเรื่องในอดีตชาติของครูอาจารย์ต่าง ๆ เช่นที่ว่าท่านเคยเกิดเป็นนั่นเป็นนี่ ที่ล้วนเป็นความลำบากต่ำต้อยกว่าความเป็นมนุษย์ในชาตินี้ของท่านอาจถือได้ว่านั่นเป็นเทวทูต ที่มาเตือนให้ไม่ประมาทในเรื่องที่เกี่ยวกับตน จะได้กลัวชีวิตข้างหน้าในภพภูมิข้างหน้า เมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ว่าแม้ไม่เร่งทำดีให้เพียงพอสำหรับเกิดเป็นมนุษย์ อาจจะต้องไปเสวยภพภูมิในชาติข้างหน้าที่ต่ำช้า แม้กระทั่งตกนรกอเวจีก็ยังเป็นไปได้ ไม่เพียงเกิดเป็นสัตว์นานาชนิดเท่านั้น เทวทูตมีอยู่ทุกแห่งหน ทุกเวลานาทีที่เตือนเราทุกคนอยู่ จงอย่าประมาทจนไม่คิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นให้รู้ให้เห็นทุกเมื่อเชื่อวันนั้น คือคำเตือนของเทวทูตผู้เมตตาปรารถนาจะช่วยมิให้เราตกไปสู่ที่ชั่ว ที่ร้าย จงมีสติ รู้ให้ชัดแก่ใจ เมื่อได้รับรู้รับเห็นเหตุการณ์เลวร้ายทั้งหลาย ว่าเทวทูตกำลังเตือนแล้ว ว่าเราเองอาจจะตกอยู่ในสภาพเช่นนั้นได้ ฉะนั้นต้องไม่ประมาท ต้องเตรียมตัวเตรียมใจให้ดีจริง เพื่อเป็นเกราะกันภัยมิให้เกิดขึ้นแก่ชีวิต.

ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนา ได้อ่านเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ย่อมต้องเคยผ่านเรื่องที่แสดงไว้ชัดเจนว่าไม่มีที่ว่างใดในโลกนี้ แม้เพียงปลายเข็มจักปักลงไปก็ไม่มี ที่ไม่เคยเป็นที่รองรับกระดูกของเราแต่ละคน นั่นคือการแสดงว่าเราทุกคนเวียนว่ายตายเกิดมานับภพนับชาติไม่ถ้วน ล้มหายตายจากไปบนผืนแผ่นดินนี้ จนกระดูกไม่มีที่ว่างแม้เท่าปลายเข็มจะปักลง ท่านไม่ได้กล่าวว่านั่นเป็นเพียงกระดูกคน เพราะกระดูกของเราเมื่อเป็นสัตว์ก็จมอยู่บนผืนแผ่นดินนี้ทั้งหมด คิดถึงความจริงนี้ ให้เพียงดัง

เทวทูตมาเตือนเถิด จักได้ไม่ประมาท จักได้กลัวการกลับมาเกิดที่อาจจะในภพชาติของสัตว์ที่ต่ำต้อย จักได้หลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่จักทำให้ต้องได้รับทุกข์แสนสาหัสอีกต่อไปนานนัก.

คิดให้ดีจักเห็น ว่าเทวทูตเตือนเราทุกคนอยู่ทุกวินาทีอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย ไม่ท้อแท้ แม้การเตือนนั้นจักไม่ได้รับความสนใจแทบจักกล่าวได้ไม่ผิดว่าไม่ได้รับความสนใจจากผู้ใดเลย เตือนได้ ก็เตือนไป ก็ไม่ได้ทำให้รู้สึกตัว เร่งไม่ประมาทต่อไป ยังคงประมาทอยู่อย่างเดิมไม่ว่าเทวทูตจักเตือนมากมายหนักหนาเพียงใด ตัวอย่างที่เห็นอยู่ใหม่ ๆ ก็คือดินถล่มที่น้ำก้อ เพชรบูรณ์ ผู้คนล้มตายพร้อมกันจำนวนมาก อย่างไม่เคยเกิดขึ้นในบ้านเมืองพุทธศาสนาของเรามาก่อน เราผู้มิได้ร่วมเป็นร่วมตายครั้งนั้นด้วย ก็เพียงตื่นเต้นตกใจในเหตุการณ์น่าประหวั่นพรั่นพรึงที่เกิดขึ้น หาได้นึกให้ลึกซึ้งลงไปสักเล็กน้อยไม่ ว่าเราจะประสบพบเหตุการณ์เช่นนั้นด้วยตนเองบ้างหรือไม่ และเมื่อใด จักเกิดขึ้นกับเราอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัวเลยก็ได้ ในวินาทีใดวินาทีหนึ่งก็ได้ ดังที่หลายครอบครัว หลายชีวิตได้ประสบ ได้เป็นเทวทูตเตือนเราเตือนเขาเตือนคนทั้งหลาย ให้ไม่พึงประมาท เพราะเพียงหายใจเข้าแล้วไม่หายใจออก หรือหายใจออกแล้วไม่หายใจเข้าเท่านั้นชีวิตในโลกนี้ก็จบสิ้น แม้กลัวตายกันนักก็พึงนึกถึงความจริงนี้ ที่น่ากลัวเพียงใด กลัวเพียงใดก็ไม่อาจหนีพ้นได้ ต้องเผชิญแน่นอนไม่วันใดก็วันหนึ่ง ไม่เร็วก็ช้า อาจจะรู้ตัวว่ากำลังตกอยู่ในมือของความตาย เพราะความเจ็บไข้ครั้งสุดท้ายที่รู้อยู่ หรืออาจจะไม่รู้ตัวล่วงหน้าเลยสักน้อย ความตายมาถึงอย่างฉับพลันทันที เช่น

กรณีที่น้ำก้อ เพชรบูรณ์ แผ่นดินล่มที่โคลนตมถล่มทลาย มือแห่งความตายคว้าไปเสียมากมายหลายร้อยชีวิต บ้างก็กำลังนอนหลับสนิทไม่รู้เนื้อรู้ตัวเลยสักนิด ว่าจะเป็นการได้หลับครั้งสุดท้ายในชีวิตการเป็นคน ๆ หนึ่งนี้.

การเตือนของเทวทูตที่มีมากมาย ให้เข้าหูเข้าตาเราทั้งนั้นมากมีพ้นพรรณนา แต่เราหารู้ไม่ว่านั่นคือคำเตือนของเทวทูตผู้เมตตา ที่จริงแล้วเทวทูตมีเมตตานัก มีกลวิธีมากมายนักสำหรับใช้ช่วยเตือนคนทั้งหลาย แต่หาได้เข้าใจกันไม่ หาได้รู้ไม่ว่ามีเทวทูตเต็มไปทั้งโลก เตือนคนทั้งโลกอยู่อย่างไม่ท้อแท้เบื่อหน่ายใช้กลวิธีร้อยแปด ทั้งน่ารักน่าหลง ทั้งน่าเกลียด ทั้งน่ากลัว น่าจะเช่นเดียวกับยมทูตที่มีมากมายแน่ ยมทูตคือทูตแห่งความตายคนจะตายท่านก็ว่าต้องมียมทูตมารับ มาพาไปสู่แดนแห่งความตาย ยมทูตน่าจะแตกต่างกับเทวทูตตรงที่ยมทูตพาไปสู่แดนแห่งความตาย แต่เทวทูตพยายามนำไปสู่แดนแห่งความสุขแห่งเทวดาเพราะเทวทูตเตือนสติอยู่ทุกเวลา ทุกรูปแบบ เพื่อให้มีผู้เชื่อปฏิบัติรักษาตนให้ได้ไปสู่แดนแห่งเทวะ คือสวรรค์ หรือที่มีความสุขนั่นเอง.

ผู้รู้จักคิดบางคนเล่าถึงความรู้สึกให้ฟังว่ารู้สึกว่า สัตว์ทั้งหลาย โดยเฉพาะคือหมาที่พบเห็นใกล้ชิดกับมนุษย์อยู่แทบทุกเวลาทุกที่ทาง หมาที่น่ารักน่าเอ็นดูมีมากขึ้นในปัจจุบัน มีการซื้อขายกันด้วยราคาแพงมาก แต่ก็มีผู้ยินดีพอใจซื้อหาไปเลี้ยงดูใกล้ชิดสนิทสนมกับตน เกือบจะเรียกได้ว่ากินด้วยกันนอนด้วยกันกับคน

คำชื่นชมสัตว์รู้ภาษาน่ารักเหล่านั้นก็คือรู้ภาษาคน อย่างกับคนน่าจะไม่ผิดแม้จะคิดว่าเทวทูตส่งสัตว์ที่ชื่นชอบของมนุษย์มาเตือนสติเราให้ได้คิด ว่าบางทีหมาน้อยน่ารักเหล่านั้นจะเป็นเครื่องมือของเทวทูตที่ส่งมาให้เตือนสติมนุษย์ ใครเล่าจะรู้ว่าหมาที่รู้ภาษาราวกับเป็นคนนั้น ที่แท้ก็คือผู้เคยเป็นคน แต่ประมาททำกรรมอันเป็นเหตุนำให้ชีวิตใหม่ในชาตินี้ตกต่ำน่าสลดสังเวช ใครเล่าที่จะรู้ขณะที่มันแสดงกิริยาน่ารักน่าเอ็นดู ส่งเสียงอื๊ดอ๊าดเหมือนพูดคุยนั้น มันก็กำลังพยายามจะพูดจะบอกให้มนุษย์รู้ ว่ามันก็คือคนในครั้งหนึ่ง แต่ต้องมาอยู่ในร่างของสัตว์ ที่ยังไม่ลืมความเป็นมนุษย์ของตน แม้นึกสงสัยว่าสัตว์น้อยนั้นที่แท้เคยเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับเราแล้ว ให้มีสติ เตือนตนเอง ว่าจะไม่ประมาททำกรรมที่จะนำให้ไปเกิดต่ำต้อยเช่นสัตว์ทั้งหลายอันเทวทูตส่งมาเตือนอยู่มากมาย เต็มไปทั่วบ้านทั่วเมือง.

เทวทูตอาจส่งสัตว์ที่สวยงามรู้ภาษาน่ารัก มาเตือนสติผู้ได้พบได้เห็นได้มีใจเอ็นดูสงสารรักชอบอย่างผูกพันแน่นหนา หมาก็ตามลิงก็ตาม ที่มีความรู้ภาษาน่ารัก ทำอะไร ๆ ได้เหมือนคน เห็นแล้ว เอ็นดูรักชอบแล้ว ควรไม่ลืมนึกไปพร้อมกันด้วยมีสติ ว่าเทวทูตส่งมาเตือนแล้ว ให้เราอย่าประมาท ให้เร่งใช้กำลังจิตใจที่ยังไม่เลอะเลือนเพราะวัย หรือเพราะโรคภัยไข้เจ็บใช้ความเข้มแข็งที่ยังมีอยู่ควบคุมตนอย่าให้ประมาท เทวทูตตักเตือนแล้ว ต้องไม่ประมาท ต้องไม่ยอมให้ตกอยู่ใต้อำนาจความประมาท และทำกรรมที่จะนำไปสู่ภพชาติของสัตว์ต่าง ๆ ที่ใจตนไปผูกพันรักชอบ เพราะเคยมีที่ท่านเล่ากันมาว่าเห็นลูกหมา

น่ารัก ใจผูกติดอยู่กับความน่ารักนั้น ไม่เห็นก็นึกถึง นึกรักนึกชอบ นึกห่วงใยใฝ่หาอยู่ บังเอิญต้องเสียชีวิตในระหว่างนั้น ความผูกพันแห่งจิต นำให้ไปเกิดเป็นหมา คิดว่านี่มิใช่คำขู่ของท่านผู้ที่นำเรื่องนี้มาเล่า.

เห็นสัตว์นานาชนิด ไม่ว่าสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ จะรักจะชอบ หรือจะรังเกียจเกลียดชังอย่างไรก็ตาม มีความสำคัญที่พึงไม่ประมาท นั่นก็คืออย่าปล่อยใจให้ผูกพันกับสัตว์เหล่านั้น ไม่ว่าจะทั้งทางดีหรือทางชั่ว ทางรักหรือทางเกลียด เพราะแม้บังเอิญต้องตายในระหว่างใจผูกพันแน่นหนาอยู่ ย่อมยากจะพ้นการไปมีชีวิตใหม่ที่พัวพันอยู่กับสัตว์นั้น น่ากลัวนัก น่ากลัวว่าอาจจะหลงหลุดไปมีภพชาติใหม่ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสิ่งที่ใจไปผูกพันยึดมั่นอยู่.

ผู้ใหญ่ไทยนั้นท่านเก่ง ท่านฉลาดรู้อะไร ๆ หลายอย่างที่เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ผู้ยอมเชื่อและปฏิบัติ เช่นท่านสอนให้ผู้กำลังมีครรภ์ ให้หารูปเด็กที่น่ารักสวยงามไปดูบ่อย ๆ ให้ติดตาติดใจ มีเหตุผลว่าเพื่อให้เด็กที่เกิดมาสวยงามเหมือนรูปเด็กที่ผู้กำลังตั้งครรภ์เฝ้าดูอยู่ตลอดเวลา จนถึงคลอด เรื่องความผูกพันของใจจึงสำคัญ ให้ผลจริง ไม่ใช่ไม่จริง จึงไม่ควรประมาทเห็นเรื่องของใจ ของความคิด เป็นเรื่องไม่สำคัญ เป็นเรื่องเล็ก การคิดว่าเรื่องของใจไม่สำคัญ เรื่องของความคิดไม่สำคัญ นี่แหละที่พาคนให้ลำบากกายลำบากใจเสียหนักหนามาแล้ว ฉะนั้นอย่าประมาท ฟังเทวทูตท่านตักเตือนให้ดี และเชื่อบ้างจะได้ไม่เป็น

ไปตามพระพุทธภาษิตที่ว่า **“คนเหล่าใดอันเทวทูตตักเตือนแล้ว ยังประมาทอยู่ คนเหล่านั้นเข้าถึงกายอันเลว ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน”.**

พระพุทธภาษิตกล่าวถึงกายอันเลว ที่จักเกิดแต่ผู้เทวทูตตักเตือนแล้วยังประมาทอยู่ นั่นคือการทรงเตือนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยพระกรุณาคุณ อันเป็นหนึ่งในพระคุณสำคัญสามประการ คือพระกรุณาคุณ พระปัญญาคุณและพระวิสุทธิคุณ พระธรรมคำทรงสอนนั้นอาจถือได้ไม่ผิดว่าเป็นเทวทูตที่ทรงส่งมาไว้ในโลกมนุษย์นี้ เพื่อให้ตักเตือนเราผู้ยังยิ่งอยู่ด้วยความประมาท กายอันเลวที่ทรงกล่าวมีความหมายกว้างขวางนัก หมายได้ถึงผู้คนพิการในรูปลักษณ์ต่าง ๆ ตลอดถึงสัตว์เดรัจฉานที่มีมากมายหลายจำพวก แต่ขึ้นชื่อว่าเป็นสัตว์แล้ว แม้จะน่ารักน่าเอ็นดูเพียงไร ก็ไม่อาจพ้นได้จากพวกมีกายอันเลว ที่ทรงแสดงในพระพุทธภาษิต ไม่อาจพ้นจากความเศร้าโศกสิ้นกาลนานดังในพระพุทธภาษิต เช่นเดียวกับผู้พิการ ไม่มียกเว้นผู้ใด รวมอยู่ในผู้มีกายอันเลว ในพระพุทธภาษิตทั้งนั้น.

ฟังเทวทูตตักเตือนแล้ว อย่าประมาท เพราะคำเตือนนั้นเป็นความถูกแท้ทุกประการ เร่งรักษาตัวให้พ้นจากสภาพที่เทวทูตเตือน เพื่อรักษาตนมิให้ต้องไปมีกายที่เลว เป็นคนพิกลพิการเป็นสัตว์ เป็นผีสางเปรตอสุรกาย ที่ล้วนเกิดได้ต่าง ๆ กันด้วยเหตุจากการประมาทไม่ฟังคำเตือนของเทวทูต นี้เป็นเรื่องควรกลัว นั่นก็คือควรกลัวความเกิดยิ่งกว่ากลัวความตาย ความ

เกิดนั้นน่ากลัวอย่างที่สุด น่ากลัวเกินกว่าน่ากลัวอะไรทั้งนั้นทั่ว ๆ ไปลืมนึกถึงความเกิดใหม่ ไปห่วงแต่ความตาย กลัวความตายนักหนา จักเป็นการถูกต้องและมีปัญญาที่สุดแม้จักกลัวความตายเพราะกลัวความเกิดใหม่ เพราะไม่แน่ใจว่าจักไปเกิดในสภาพใด ลำบากยากแค้นเพียงไหน ถึงตกนรกหรือไม่ ถึงไปเป็นสัตว์นานาประเภทหรือไม่ ไม่มีประโยชน์ถ้าวนเวียนคิดหวาดกลัวอยู่เพียงเท่าที่กล่าว ไม่มีสติคิดให้ไกลต่อไป ซึ่งควรคิดอย่างยิ่ง ว่าควรไม่ประมาท ควรเร่งปฏิบัติตามพระธรรมคำทรงสอนในสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า อย่างมีความเชื่อมั่นในความทรงตรัสรู้ คือทรงรู้แจ้งโลก ว่าที่ทรงสอนทั้งหมดไม่มีผิดจากความถูกต้อง ไม่มีผิดจากความเป็นจริงเลย เป็นต้นที่ทรงแสดงว่าทำเช่นไรจะเป็นสุขในภพภูมิของตน ทั้งในปัจจุบันทั้งในอนาคตหลังละโลกนี้ไปแล้ว ทำเช่นไรจะเป็นทุกข์ในภพภูมิของตนทั้งในปัจจุบัน ทั้งในอนาคตหลังละโลกนี้ไปแล้ว.

ชาติหน้ามีจริง เช่นเดียวกับชาติก่อนก็มีจริง ไม่ใช่จะมีแต่ชาติปัจจุบันเท่านั้น ความดีความชั่วคือบุญกุศล บาปอกุศลได้ทำกันมาแล้วจริงในอดีตชาติ อดีตชาติมีมากมายนับไม่ถ้วนว่ากี่แสนกี่โกฏิชาติ และผลแห่งบุญบาปที่ทำกันไว้ก็ยังติดตามให้ผลแก่ผู้ทำแล้วจริง เช่นเดียวกับที่จะติดตามให้ผลต่อไป ไม่เพียงในชาตินี้เท่านั้น แต่จะสืบเนื่องยาวนานไปในชาติหน้า ชาติหน้าและชาติหน้า อีกนับชาติไม่ถ้วน แม้ไม่อาจปฏิบัติให้ไกลทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง อันเป็นการโดยเสด็จสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่นที่พระอรหันตสาวกทั้งหลายท่านได้ทำสำเร็จลุล่วง

สมดังปรารถนาแล้ว ท่านจึงพ้นแล้วจากการต้องไปถือภพชาติใหม่ หรือการต้องไปเกิดใหม่ เป็นทุกข์ด้วยการเกิดอีกไม่จบสิ้นนั่นเอง.

คิดว่าหลายคนแล้วที่เข้าใจดีว่า **"ชีวิตนี้น้อยนัก"** เพราะชีวิตที่ผ่านมาแล้วในอดีตมากมายหลายภพชาติ มีทั้งชาติที่เป็นเทวดา เป็นมนุษย์ เป็นผีสางนางไม้เปรตอสุรกาย ตลอดถึงเป็นสัตว์ใหญ่สัตว์เล็ก สัตว์น่ารักสัตว์น่ากลัว น่าเกลียด นี้เป็นอดีตของมนุษย์ทุกถ้วนหน้า ไม่มีใครจะอาจปฏิเสธได้จริงจังว่าอดีตชาติไม่มี ผู้พยายามปฏิเสธคือผู้ไม่ใช้เหตุผล ซึ่งมีโทษสำหรับการไม่ใช้เหตุผลในเรื่องชาติก่อนชาติหน้า เพราะจะทำให้ไม่เห็นชัดในความจริง ว่ากรรมในอดีตที่ทำให้คนเราเกิดมาแตกต่างกันทั้งฐานะ ชาติตระกูล รูปร่างหน้าตา กิริยามารยาท สติปัญญา ความสุขความทุกข์ ล้วนมีเหตุมาแต่กรรมที่ได้กระทำกันมาในอดีต อันนับภพนับชาติไม่ถ้วน นี้แสดงว่ากรรมที่ทำล้วนย่อมส่งผลแน่นอน ไม่วันใดก็วันหนึ่ง หมายถึงวันในภพชาติเดียวกับที่ทำกรรมนั้น หรือวันในภพชาตินี้ และจะต่อไปในวันในภพชาติข้างหน้า ข้างหน้า ข้างหน้า ต่อไปไม่จบสิ้น จนกว่าจะชดใช้กันหมดไป และจบสิ้นด้วยการไกลกิเลสสิ้นเชิง ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป.

ชาตินี้ของทุกชีวิตมีอยู่เพื่อรับผลบุญที่ทำมาในอดีตด้วย ในปัจจุบันด้วย และรับผลบาปที่ทำมาในอดีตด้วย ในปัจจุบันด้วยอีกเช่นกัน สรุปลงได้ว่าเกิดมาแล้วก็เลือกที่เกิดอีกไม่ได้ เลือก

ลบกรรมที่ทำแล้วไม่ได้ ทำแล้วเป็นอันทำแล้ว ให้ผลตรงตามเหตุที่ทำ คือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ตรงตามเหตุที่แท้จริงเสมอ ไม่พึงสงสัย จึงน่าจะไม่พึงสงสัยด้วยว่าเราทุกคนคงไม่ได้คิดเลือกชาติเกิดมาก่อน มาเกิดในชาตินี้อย่างไม่รู้เรื่องรู้ราวอะไรเลย แต่ทุกคนสามารถแก้ตัวเตรียมสร้างชาติหน้าของตนได้ ปรารถนาความสุขหรือความทุกข์ เตรียมได้ ข้อควรสรุปเพื่อให้พากันเชื่อถือได้ดังนี้ คือเลือกชาตินี้ให้เป็นเช่นนั้นเช่นนี้ไม่ได้แล้ว เพราะเกิดเสียแล้วตามกรรมที่ทำไว้โดยไม่ทันได้เลือก ประมาททำไปจึงเป็นไปตามเหตุแห่งความประมาทนั้น เป็นผลที่ให้มีทั้งคนต่างชาติตระกูล ต่างฐานะ ต่างสติปัญญาความสามารถ แต่เราทุกคนเลือกเกิดใหม่ได้ ให้มีความสุขความเจริญได้ด้วยการปฏิบัติให้ได้เช่นสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงสอนไว้ ที่เข้าใจง่าย และสรุปได้คือ หัวใจพระพุทธศาสนาสามประการดังนี้ ๑. การไม่ทำบาปอกุศลทั้งปวง ๒. การทำบุญกุศลให้ถึงพร้อม และ ๓. การชำระจิตของตนให้ผ่องใส.

วิธีสร้างทารกในครรภ์ให้สวยงามด้วยรูปลักษณ์ ท่านแนะนำให้ดูรูปที่น่ารักของเด็กน้อย ๆ ให้ดูไว้เรื่อย ๆ เมื่อถึงเวลาคลอดทารกที่เกิดมาจะมีหน้าตาน่ารักน่าเอ็นดู งดงามเช่นในรูปที่ผู้เป็นมารดาเฝ้าดูอยู่ตลอดเวลาที่ทารกอยู่ในครรภ์ และวิธีสร้างจิตใจทารกให้สูงส่งงดงามมีศีลมีธรรมมีพระพุทธศาสนาประจำใจ ท่านแนะนำให้ผู้เป็นมารดาบิดาทำบุญทำกุศล ให้สวดมนต์ไหว้พระให้สม่ำเสมอ ทำจิตทำใจให้เบิกบานสบาย อย่าคิดพูดทำที่

ก่อกวนจิตใจตนให้เร่าร้อนรุนแรง อบรมเมตตาให้มาก เห็นอะไร ได้ยินอะไรพยายามควบคุมจิตใจให้อ่อนโยน อย่าโกรธเกรี้ยวรุนแรง พยายามปลงใจให้ได้เมื่อต้องประสบพบความไม่ถูกหูไม่ถูกตา ไม่ถูกใจ แม้หนักหนาเพียงไหนนึกถึงความจริงไว้ให้ได้ ว่าอะไรที่เกิดขึ้นในจิตใจเราขณะมีลูกน้อยอยู่ในครรภ์ อะไรนั้นจะซึมซาบลงในใจในสายเลือดของทารกน้อยแน่นอน จักเป็นนิสัยที่แก้ยากต่อไปของทารกนั้นเมื่อเติบโตตามวัย เมื่อถึงเวลานั้นจักโทษว่าเป็นความผิดร้ายของเด็กไม่ได้ เป็นความผิดของผู้เป็นมารดาผู้ให้สายเลือดเลี้ยงชีวิตทารกน้อยจนเติบใหญ่อยู่ในครรภ์เวลาถึง ๘ - ๙ เดือน มากพอจะอบรมบ่มนิสัยเด็กให้ดีให้ชั่วได้ตามความเป็นจริงแห่งจิตใจผู้เป็นมารดา ดังนั้น ท่านจึงสอนผู้มีทารกอุบัติในครรภ์ให้ทำจิตทำใจให้ดีที่สุด ให้มีบุญมีกุศลมากมายที่สุด และพยายามคิดพูดกับเด็กน้อยในครรภ์ให้ดีที่สุด ปรารถนาให้เด็กเป็นอย่างไรเมื่อลืมตามองโลกได้แล้ว ผู้เป็นมารดาต้องส่งใจปรารถนานั้นไปยังทารก และต้องทำสม่ำเสมอ ให้เป็นความรู้สึกจากใจจริง และผู้เป็นมารดาต้องระลึกไว้ให้มั่น ว่ากำลังทำหน้าที่สำคัญที่สุด เปรียบดังมีภาชนะสะอาดใสอยู่ในมือ เพื่อรองรับน้ำสะอาดควรแก่การดื่มกินอย่างปราศจากโรคภัย แม้เล็กน้อยเพียงไร ระลึกไว้ด้วยว่าความคิดก็ตาม กิริยาวาจาก็ตาม แม้รุนแรงด้วยอารมณ์โกรธเกลียดเร่าร้อน ไร้เมตตา ดังกล่าวทั้งหมดเกิดขึ้นในจิตใจในกิริยาวาจาของผู้เป็นมารดาทารกในครรภ์เมื่อไร เมื่อนั้นเท่ากับผู้เป็นมารดาได้ถ่ายเทความสกปรกโสโครกที่อยู่ในมือตนลงสู่ภาชนะที่สะอาดและงดงาม ที่เปรียบได้ดั่งทารก

น้อยในครรภ์นั่นเอง ความสกปรกทั้งปวงจะถูกถ่ายทอดเข้าสู่จิตใจที่บริสุทธิ์สะอาด ให้เต็มไปด้วยความน่ารังเกียจทั้งนั้น อันผู้เป็นมารดานั่นเองทำให้เป็นไป ผู้ใหญ่สมัยก่อนท่านจึงฉลาดนัก เราเป็นลูกหลานของท่าน พึงน้อมรับความคิดและคำแนะนำของท่าน ให้เต็มสติปัญญาความสามารถ จักได้สบายใจไม่เร่าร้อนด้วยความไม่ได้ดีของบุตรธิดา.

“ชนเหล่าใด อันเทวทูตตักเตือนแล้ว ยังประมาทอยู่ คนเหล่านั้นเข้าถึงกายอันเลว ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน” เทวทูตตักเตือนทุกคนอยู่ทุกเวลานาที มิได้ว่างเว้น ทุกหนทุกแห่ง และทุกรูปแบบ แม้สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เคยทรงได้รับการตักเตือนจากเทวทูต ตั้งแต่ยังทรงเป็นเจ้าชายสิทธัตถะพระราชกุมารหนึ่งผู้ประทับอยู่ในท่ามกลางความเพลิดเพลินเจริญตาเจริญใจ ท่านกลางทิพยสมบัติทั้งปวง และท่ามกลางผู้เพียงนางฟ้านางสวรรค์ แต่มิได้ทรงประมาทเมื่อเทวทูตถวายการตักเตือนด้วยวิธีหนึ่งซึ่งเหมาะกับพระองค์ในขณะนั้น และเหมาะกับการที่จะได้ทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณต่อไปในอนาคต เหตุที่ไม่ทรงประมาทจึงทรงสามารถพ้นจากกายอันเลว จากความเศร้าโศกทั้งสิ้น ไม่ต้องทรงพบความเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป และทรงนำผู้ไม่ประมาทตามเสด็จไปสู่ความพ้นทุกข์ได้อีกด้วย จนในทุกวันนี้ ที่มิได้เสด็จอยู่แล้ว ประทานไว้แต่เทวทูตในพระธรรมคำทรงสอน.

เทวทูตมาเตือนเจ้าชายสิทธัตถะด้วยภาพของคนแก่ คนเจ็บ และคนตาย ที่มิได้เคยทอดพระเนตรเห็นมาก่อนหน้านั้นเลย ตลอดพระชนม์ชีพทรงได้เห็นแต่คนหนุ่มคนสาว คนแข็งแรงร่าเริง ไม่มีความทุกข์ความเจ็บไข้ จึงเพิ่งจะทรงได้คิดเมื่อทอดพระเนตรเห็นภาพของเทวทูต ทรงสลดพระราชหฤทัยอย่างยิ่งด้วยพระมหากรุณาซึ่งไม่มีที่เปรียบได้ ทำให้เสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ คือเสด็จออกเป็นนักบวช ทรงสละสิ้นทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นเครื่องให้ความสุข ทรงมุ่งมั่นปฏิบัติหาทางช่วยทุกข์ของคนทั้งปวง ทรงใช้เวลา ๖ ปี ตั้งแต่พระชนมมายุ ๒๙ และทรงพบความสำเร็จเมื่อพระชนม์มายุ ๓๕ ด้วยทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ทรงพบทางไปสู่ความพ้นทุกข์สิ้นเชิง ที่ได้เสด็จไปตามทางนั้นจนบรรลุจุดหมายสูงสุด ไม่ต้องทรงกลับมาพบความเกิดแก่เจ็บตายอีกต่อไป เป็นทางที่โปรดประทานไว้ให้สัตวโลกจนทุกวันนี้ ให้ผู้ไม่ประมาทอาจหนีพ้นความทุกข์ของการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ตามเสด็จพระพุทธองค์ไปได้ ในขณะที่ผู้ประมาทย่อมคงต้องวนเวียนอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์ของการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ต่อไปชั่วกาลนาน.

อันผู้ที่เทวทูตตักเตือนแล้ว ยังตั้งอยู่ในความประมาท เปรียบได้ดังผู้ที่กำลังเดินอยู่บนหนทางที่เต็มไปด้วยภัยร้ายนานาประการ แม้ไม่รอบคอบในการเดิน ไม่ฟังเสียงเตือนจากเทวทูตที่กึกก้องอยู่ตลอดเวลาจากพระธรรมคำทรงสอนแห่งสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่โปรดประทานไว้ให้เป็นเทวทูต

ผู้เมตตา ทำหน้าที่ตักเตือนสัตวโลกผู้อยู่ในห้วงแห่งมหันตทุกข์ทั้งหลาย เดินอย่างไรจึงจะพ้นภัยนานาประการ เทวทูตในพระธรรมคำทรงสอน แสดงไว้ละเอียดชัดเจนด้วยพระมหากรุณาแห่งสมเด็จพระบรมครู ผู้ประมาทนั้นไม่ได้ประมาทเพียงในชาตินี้ แม้ตั้งแต่ชาติในอดีตก็ต้องได้ประมาทมาแล้ว ผลที่ปรากฏในชาตินี้ชีวิตนี้ของผู้ประมาทเหล่านั้น ก็คือจักได้ชีวิตที่สกปรก ทุกข์ยากแสนสาหัส กล่าวได้ว่าผู้ประมาทไม่เชื่อคำตักเตือนของเทวทูต คือทุกคนที่ต้องมาเกิดอยู่ในชาตินี้ภพนี้ แตกต่างกันเพียงเป็นผู้ที่ประมาทน้อยบ้าง ประมาทมากบ้างเท่านั้น.

ผู้ใดประมาทมากเมื่อได้ฟังคำเตือนของเทวทูตในอดีตชาติที่ยาวนาน ก็ไม่อาจรู้ได้ว่าผู้นั้นประมาทมาแต่ชาติใดภพใด จะรู้ได้ในชาตินี้ของบุคคลนั้นเท่านั้น ที่รู้ได้ก็เหมือนเห็นผู้ที่เนื้อตัวเปรอะเปื้อนสิ่งปฏิกูลส่งกลิ่นเหม็นตลบ ย่อมรู้ได้ว่าผู้นั้นได้ตกลงไปในหลุมมูตรคูถ เทวทูตตักเตือนแล้วประมาทก็เช่นกัน ไม่ฟังเสียงเทวทูตเตือน ว่าให้เว้นการเข้าไปตรงนั้นตรงนี้ก็ไม่ฟัง ย่อมมีโอกาสก้าวตกลงไปในบ่อมูตรคูถ อีกนัยหนึ่งก็คือไม่ปฏิบัติตามพระธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ย่อมเหมือนมีชีวิตสกปรกโสโครก มีกลิ่นเน่าเหม็นเป็นที่น่ารังเกียจของคนดีคนสะอาดทั่วไป.

อย่าดื้อกับเทวทูต ซึ่งอัญเชิญพระธรรมคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประกาศ อย่าประมาท

ไม่เชื่อฟังคำตักเตือนที่มีค่าสูงสุดนั้น เพราะเป็นคำเตือนที่เทวทูตอัญเชิญมาจากคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมครู แม้จะไม่เชื่อไม่ฟังจักประมาท ก็ควรคิดดูให้เห็นเป็นจริงเป็นจังขึ้นในความคิดว่ากำลังจะก้าวตกลงไปในหลุมมูตรคูถแล้ว ถ้าก้าวตกลงไปเมื่อใดก็เมื่อนั้นแหละที่เนื้อตัวผมเผ้าจะเต็มไปด้วยความสกปรกที่น่าสะอิดสะเอียนขนลุกขนพองสยองเกล้า ส่งกลิ่นน่าคลื่นเหียนอาเจียนที่สุด มูตรคูถจะเข้าปากเข้าคอพร้อมกับเข้าหูเข้าตา คิดดูว่ารับไหวหรือ จักเป็นเช่นนั้นจริง หรืออาจจะยิ่งกว่าก็ได้ เมื่อชีวิตยิ่งกว่าสกปรกตกต่ำแบบตกลงไปในหลุมมูตรหลุมคูถที่อาจชำระให้สะอาดหมดจดอีกครั้งได้โดยไม่ลำบากนัก จักหนักหนาอยู่ก็แต่เพียงความรู้สึกขยะแขยงไม่รู้จบรู้สิ้น จนกินไม่ได้นอนไม่ได้ทีเดียว.

ผู้ตกลงไปในหลุมมูตรหลุมคูถ จนมูตรคูถท่วมหัวท่วมหูเข้าปากเข้าคอ อาเจียนแล้วอาเจียนอีก ก็ไม่หนักหนาเท่าผู้เกิดมามีชีวิตที่ต่ำช้าสกปรก ลำบากยากแค้นแสนสาหัสกับการเผชิญชีวิตที่ตกต่ำห่างไกลจากผู้คนทั้งหลายเขาหนักหนา เพราะจักมีเวลาพ้นสภาพเช่นนั้นได้ง่ายเมื่อไร ยิ่งหลงไปเกิดเป็นสัตว์ใหญ่เช่นช้างม้าวัวควาย โดยที่รู้ตัวอยู่ตลอดเวลาว่าเดิมนั้นตนเป็นใครจักยิ่งทรมานจิตใจเพียงไหนเล่า ผู้เป็นคนอยู่ดีกินดีทุกวันนี้ เห็นเขาคุมช้างเข้ามาเดินขอทานในกรุงแล้ว ยังกระเทือนหัวใจหนักหนา ยิ่งมาได้เห็นภาพบาดเจ็บแสนสาหัสก่อนถึงต้องตายไปอย่างทรมานทรกรรม หัวใจเรายังแทบตามช้างไป แล้วเราจะรู้หรือ

เล่าว่าใจช้างจะเป็นเช่นไร เจ็บปวดรวดร้าวทรมานเพียงไหน ใครเล่าจะรู้ว่าก่อนจักต้องมาเกิดเป็นช้าง หรือเป็นสัตว์ที่น่าสงสารทั้งหลาย เขาจักเคยเกิดเป็นผู้ที่ประมาทเพียงไร แม้เทวทูตจักตักเตือนแล้ว เขาก็อาจจะเป็นผู้ประมาทอย่างยิ่ง จนถึงได้กระทำสิ่งซึ่งผลักไสให้ไปสู่ภพภูมิที่น่ากลัวที่สุด น่าสลดสังเวชที่สุด ทนทุกข์ทรมานที่สุด ทั้งยังยาวนานนักหนา เช่นชีวิตของบรรดาช้างทั้งหลายเป็นต้น เราอย่าพากันประมาทเลย เทวทูตเตือนแล้วด้วยชีวิตช้างที่น่าสงสารเป็นต้น อย่าประมาทกับการเตือนของเทวทูต ชีวิตภายหน้าจักได้เป็นสุข จักได้ไม่เข้าถึงกายอันเลวคือกายของเปรต ของผี ของสัตว์ และของคนที่พิกลพิการน่าเกลียดน่าชัง จักได้ไม่เศร้าโศกสิ้นกาลนาน.

แสงส่องใจ

(อันดับ ๒๐)

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา

วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

แสงส่องใจ
อันดับ ๒๐.

น หิ สาธุ โกโธ. ความโกรธไม่ดีเลย นี้เป็นพระพุทธศาสนสุภาษิต ภาษิตในพระพุทธศาสนา ศาสนาประจำชาติไทยที่มีความประเสริฐสุด ไม่มีที่เปรียบเสมอ เหตุเพราะเป็นศาสนาเพียงหนึ่งเดียวที่เกิดแต่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า สมเด็จพระบรมครูที่ทรงแสดงสอนทางไปถึงความพ้นทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง ไม่กลับต้องมีความทุกข์อีกเลยแม้แต่น้อย.

ทางไปถึงความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงได้จริง ที่สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงสอนไว้ ให้แก่สัตวโลกทั้งปวงนั้น สมเด็จพระบรมครูได้ทรงพระพุทธดำเนินทางสายนั้นได้บรรลุถึงจุดหมายปลายทาง คือความพ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิงแล้วด้วยพระองค์เอง.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระผู้ทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาขึ้นในโลกเมื่อ ๒๕๙๐ ปีมาแล้ว ได้ทรงแสดงไว้แจ้งชัดว่าความทุกข์ของโลก เป็นเหตุให้ทรงมีพระ

มหากรุณาท่วมท้นพระพุทธหฤทัย ทำให้ทรงดิ้นรนแสวงหาทางดับทุกข์นั้น จึงทรงพบพระพุทธศาสนา ได้ทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาขึ้นในโลก ให้เป็นแสงส่องโลกขจัดความทุกข์อันเกิดเป็นความมืดครอบงำโลกอยู่ หรือจะกล่าวก็ได้ว่า ความมืดที่ครองโลกอยู่นั้นเกิดแต่ความทุกข์ของสัตวโลกทั้งปวง ที่มากมายท่วมท้นพ้นจะพรรณนา รวมทั้งเหตุหนึ่งคือความโกรธที่พุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้ มีความว่า **"ความโกรธครอบงำนรชนใด ความมืดมนย่อมมีเมื่อนั้น"**.

คำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาไม่มีผิด ก็เพราะได้ทรงปฏิบัติแล้วด้วยพระองค์เอง ทรงได้รับผลแล้วด้วยพระองค์เอง จึงได้ทรงนำมาสอน ให้สัตวโลกทั้งหลายได้รู้ตามพระองค์ คำสอนของผู้รู้จริงด้วยปัญญา ที่สอนด้วยความมีกรุณาปรารถนาจะให้ความรู้แก่ผู้อื่นจริง ย่อมไม่มีผิด คำทรงสอนแห่งองค์สมเด็จพระบรมศาสดาก็เช่นเดียวกัน ไม่มีผิด ย่อมให้ผลดีแก่ผู้เชื่อฟังและปฏิบัติตาม โดยปราศจากผลเสียแน่นอน.

ผู้รู้จริงในเรื่องใดสิ่งใด มีเจตนาจริงที่จะแสดงความจริงนั้นให้มีผู้รู้ตาม มีความรู้ความเข้าใจภาษาที่พูดที่เขียนเพียงพอย่อมสามารถให้ความรู้ที่ถูกต้องได้ แต่มิใช่ว่า ผู้ได้ยินได้ฟังจะสามารถรับได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ทุกคนไป ด้วยเหตุนี้เมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้วใหม่ ๆ ได้ทรงลังเลพระพุทธหฤทัย ที่จะทรงแสดงสิ่งที่ทรงรู้ให้แก่ผู้คนทั้งหลาย ธรรมที่ทรงตรัสรู้นั้นลุ่มลึก ยากแก่ความเข้าใจ ทรงท้อพระพุทธ

หฤทัยที่จะทรงถ่ายทอดต่อไป แต่ด้วยพระมหากรุณาพ้นกรุณาของผู้ใดทั้งสิ้น ทำให้ทรงคิด ว่าอาจจะมีบ้างที่พอจะเข้าใจ และได้ประโยชน์ จึงทรงตัดสินพระพุทธหฤทัยที่จะทรงแสดงธรรมที่ทรงตรัสรู้ พระพุทธศาสนาจึงเริ่มเค้าขึ้นในบัดนั้น.

พระพุทธศาสนาได้เริ่มต้นก่อเค้าแล้ว เมื่อทรงตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ และทรงแสดงพระธรรมที่ทรงตรัสรู้ในพระปฐมเทศนา คือพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตรที่ทรงแสดงโปรดท่านปัญจวัคคีย์ โยคีทั้ง ๕ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้กรุงพาราณสี ท่านโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมในเมื่อฟังพระธรรมเทศนากัณฑ์แรกของพระพุทธองค์จบลง โดยได้ทรงมีพระพุทธดำรัสบอก ว่าท่านโกณฑัญญะได้รู้แล้ว คือได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว ต่อจากนั้นอีก ๕ วัน ทรงแสดงพระอนัตตลักขณสูตร แก่ท่านปัญจวัคคีย์ และทุกองค์ได้ความบริสุทธิ์ไกลกิเลสสิ้นเชิงตามเสด็จสมเด็จพระบรมครูในกาลนั้น พระรัตนตรัยจึงเกิดขึ้นครบบริบูรณ์ ทั้งพระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสังฆรัตนะ.

น หิ สาธุ โกโธ ความโกรธไม่ดีเลย. เป็นหนึ่งในพระพุทธศาสนสุภาษิต ที่ย่อมเห็นด้วยกันทุกคนแน่นอน ความโกรธไม่ดีทุกคนรู้ แต่แทบทุกคนเหมือนไม่รู้ แทบทุกคนไม่ได้ให้ความสนใจที่จะไม่โกรธ อีกนัยหนึ่งก็คือแทบทุกคนก็ว่าได้ ไม่สนใจที่จะขจัดความไม่ดีให้พ้นชีวิตจิตใจตน ให้จริงจัง แต่มักจะมุ่งไปจัดการกับความโกรธ คือความไม่ดี ที่มีในผู้อื่นเสียมากกว่า เห็นได้

จากที่มักจะมีการวิพากษ์วิจารณ์กันว่า คนนั้นขี้โกรธ ไม่ดี คนนี้ขี้โกรธ ไม่ดี มักไม่ค่อยจะมีการกล่าวถึงความโกรธของตนเองอย่างจริงใจ ว่าเป็นความไม่ดีและก็เพราะพากันไปเพ่งเล็งความโกรธ หรือความไม่ดีของผู้อื่น ความโกรธจึงยังเต็มไปแทบทุกชีวิตจิตใจ ก่อให้เกิดความทุกข์ความร้อนแผดเผาอยู่ทุกหนทุกแห่งทุกเวลานาที ในทุกผู้ทุกคน เพราะกิเลสนั้น ไม่ว่าความโลภหรือความโกรธ หรือความหลง ต้องแก้ของตนเอง ที่ตนเองไปแก้ของผู้อื่น ที่ผู้อื่น หาเกิดผลได้ไม่.

"ความโกรธทำจิตให้กำเริบ" นี้เป็นโทษอีกประการหนึ่งของความโกรธที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนสุภาษิต จิตกำเริบก็คือจิตรุนแรงขึ้นกว่าปกติ กล่าวได้ว่าโกรธเกิดขึ้นเมื่อใด ในผู้ใด ในเรื่องใด ด้วยเหตุใด จิตของผู้นั้นจะร้อนรุนแรง ร้ายกาจรุนแรงขึ้นพร้อมกันในทันที การทำร้ายกัน ถึงการทำลายชีวิตกัน มีความโกรธเป็นเหตุอยู่มากมาย เช่นนี้น่าจะเห็นชัดตามความในพระพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า **"ความโกรธไม่ดีเลย"**.

"ความโกรธไม่ดีเลย" ด้วยเหตุผลประการหนึ่งก็คือเพราะ **"ความโกรธทำจิตให้กำเริบ"** คือรุนแรงหนักหนาในทางไม่ดี ความโกรธที่รุนแรงขึ้นเมื่อใด สามารถทำความร้ายรุนแรงได้นานาประการเมื่อนั้น ดังที่ท่านแสดงไว้ในพระพุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่งความว่า **"ผู้โกรธจะผลาญสิ่งใด สิ่งนั้นทำยากก็เหมือนทำง่าย"** ฟังความนี้แล้วให้พึงกลัว คือกลัวโทษของความโกรธให้จงหนัก ด้วยความโกรธเพียงวูบเดียว ก็ต้องกลายเป็น

ผู้ร้ายฆ่าคนได้ อาจต้องรับโทษประหารชีวิตได้ คนดี ๆ คนหนึ่ง กลายเป็นผู้ร้ายฆ่าคนตายต้องโทษประหารได้ ก็เพราะดังความในพระพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า **"ผู้โกรธจะผลาญสิ่งใด สิ่งนั้นทำยากก็เหมือนทำง่าย"** จริงหรือมิใช่ที่ว่า **"ความโกรธไม่ดีเลย"**.

นึกถึงผู้ตกอยู่ใต้อำนาจของความโกรธ จนทำสิ่งที่ทำยากเหมือนทำง่าย ฆ่าได้แม้บุตรธิดาภริยาหรือสามีผู้เป็นที่รัก ฆ่าได้แม้มารดาบิดาที่มีพระคุณเหนือเศียรเกล้าเหนือชีวิตจิตใจ เมื่อวูบหนึ่งของความโกรธผ่านพ้นไปแล้ว จิตสงบจากความกำเริบแล้ว ร่างไร้ชีวิตไร้วิญญาณของผู้เป็นที่รักที่มีพระคุณท่วมท้นก็นอนสงบนิ่งอยู่เบื้องหน้าแล้ว พระพุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่งก็มีความหมายรับรองโทษของความโกรธไว้ชัดเจนดังนี้ คือ **"ภายหลังเมื่อความโกรธหายแล้ว เขาย่อมเดือดร้อนเหมือนถูกไฟไหม้"**.

ทุกวันนี้ มีผู้เดือดร้อนเหมือนถูกไฟไหม้อยู่จำนวนไม่น้อย ทุกคนรู้แน่ แต่มักจะเพียงรู้มิได้คิดให้ลึกซึ้งลงไป ว่าคนพวกนั้นร้อนเหมือนถูกไฟไหม้ด้วยเหตุใด ความรู้นี้จึงไม่เป็นประโยชน์เท่าที่ควรแก่ผู้รู้ทั้งหลาย คือไม่เป็นเครื่องเตือนสติให้เห็นโทษของความโกรธ ไม่เป็นเครื่องสอนใจตนเองให้กลัวโทษของความโกรธ ไม่เร่งหลีกหนีให้พ้นโทษที่น่ากลัวนั้น ความโกรธจึงยังมีอำนาจเหนือจิตใจตน โดยมิได้ลดน้อยถอยลงด้วยความกลัว อันจักเป็นเหตุให้มุ่งมั่นหลีกหนีให้พ้นความกลัว อันเกิดแต่ความโกรธ.

"ความโกรธไม่ดีเลย" และไม่ใช่ความโกรธของผู้อื่นเท่านั้นที่ไม่ดี ความโกรธของตนเองก็ไม่ดี และสำหรับตนเอง ความโกรธของผู้อื่น แม้ไม่ดีเพียงไร ความโกรธของตนเองยิ่งไม่ดีกว่ามากมายนัก เป็นโทษกว่ามากมายนัก แน่นอน แต่พากันคิดผิดเข้าใจผิดไปเสียหมด เวลาตนเองโกรธจึงลืมคิดไปว่าเป็นความไม่ดี เพราะไม่มุ่งเพ่งเล็งปรุงแต่งไป ว่าเขาทำอย่างนั้น เขาพูดอย่างนั้น ซึ่งล้วนทำให้เราเกิดความโกรธ เป็นความผิดความไม่ดีของเขา พุ่งความคิดไปโทษผู้อื่นจนไม่มีความคิดหลงเหลือให้เห็นความโกรธในตนเอง จึงลืมคิดไปด้วยว่า ความโกรธของตนก็คือความไม่ดีของตน และลืมคิดให้รู้แก่ใจ ว่าความโกรธที่เกิดแก่ตนทุกครั้งไป ไม่ใช่ความไม่ดีของผู้ใดอื่น แต่เป็นความไม่ดีของตนเอง แน่นอน ใคร่ขอให้จำไว้ให้มั่น ว่าความโกรธไม่มีคุณมีแต่โทษ ใครโกรธคนนั้นมีความไม่ดีเกิด เสมอไป.

ผู้ที่ขาดสติ แม้ความโกรธเกิดขึ้นนักหนาเพียงใด ก็จะไม่รู้สึกตัว ว่าความโกรธเกิดแล้ว และความโกรธแม้ยิ่งมาก โทษก็ยิ่งมาก ความไม่ดีก็ยิ่งมาก จิตก็ยิ่งกำเริบรุนแรงมาก จะผลาญสิ่งใดก็ทำได้ง่าย ๆ แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ใหญ่โตมีโทษหนักหนาเพียงใดก็ตาม ความโกรธที่มากมายย่อมทำลายได้ง่าย ๆ ย่อมผลาญได้ง่าย ๆ แต่เมื่อทำลงไปแล้วนั่นแหละ จะเหมือนถูกไฟไหม้เมื่อความโกรธสงบลงหายไปแล้วจากจิตใจ ความร้อนใจที่เกิดแต่ความสำนึกผิดในสิ่งที่ได้กระทำลงไปด้วยความโกรธ ก็เพียงพอทำเนา กาลเวลาพอทำให้บรรเทาเบาบางถึงสงบสิ้นได้ แต่

ความร้อนใจที่เกิดแต่อาญาที่จะได้รับเพราะโทษที่กระทำลงไปแล้วจะไม่มีทางแก้ไขได้เลย.

โกรธเขา ฆ่าเขา เราก็ย่อมสิ้นอิสรภาพเมื่อถูกจับได้ เราก็อาจต้องคำพิพากษาให้ต้องตายตกตามเขาไป ก่อนตาย ความร้อนจะแผดเผาจิตใจให้ทนทุกข์ทรมานเพียงใด แม้ไม่เคยได้พบความรู้สึกนั้นด้วยตนเอง แต่แม้ลองนึกดูก็น่าจะเข้าใจ น่าจะหวาดกลัว พยายามอย่าให้ต้องได้รับความร้อนแผดเผาจะดีกว่า นั่นก็คือขณะนี้ที่ความโกรธยังไม่เกิดแก่จิตใจ ความคิดปรุงแต่งให้ความโกรธเกลียดยังไม่มี ก็ให้เตรียมตัวเตรียมใจให้เต็มที่เถิด ง่าย ๆ ก็คือรับรู้วิธีสำคัญที่ให้เกิดผลเป็นความไม่ตกเป็นทาสของความโกรธ วิธีนั้นก็คือให้ควบคุมความคิดของตนให้ดี เมื่อตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส กายได้สัมผัสถูกต้อง ใจได้รู้อารมณ์ ให้ควบคุมสติให้มั่นไม่ปล่อยให้ความคิดปรุงแต่งไปในทางที่จะก่อให้เกิดความโกรธ นั่นก็คือคิดอย่างไรจะโกรธก็พยายามควบคุมสติ อย่าคิดอย่างนั้น.

ความคิดสำคัญนัก แต่สติก็สำคัญที่สุด เพราะต้องมีสติจึงจะรู้ทันความคิดของตนว่าเป็นไปอย่างไร คิดปรุงแต่งไปให้ความโลภเกิด หรือให้ความโกรธเกิด หรือให้ความหลงเกิด สติจะทำให้รู้ได้ถึงความคิดดังกล่าว ไม่มีสติจะทำให้ไม่รู้ ดังนั้น พึงอย่าลืมว่าสติสำคัญ พึงรักษาสติไว้ให้มั่น และวิธีรักษาสติที่ง่ายประการหนึ่ง ก็คือให้หาหลักผูกสติไว้ อย่าให้หลุดลอยเลื่อนไหล

ไปตามสบาย หลักสำคัญที่สุดเป็นหลักแห่งมหามงคลที่แท้จริง คือหลักพระพุทโธ นั่นก็คือพยายามให้ใจ ให้สตินั่นเอง ติดอยู่กับหลักพระพุทโธ คือท่องพุทโธไว้ให้ทุกเวลานาทีที่ไม่วุ่นวายหนักหนาอยู่ด้วยธุรกิจการงานที่ต้องใช้ความคิด ใช้สมอง นั่นแหละคือการฝึกสติ หรือฝึกใจให้อยู่กับที่ อยู่กับหลักพระพุทโธ ทำไปเถิด สติจะมั่นคงขึ้นเป็นลำดับ การรู้ทันความคิดจะเกิดตามมาพร้อมกันเป็นคุณสำคัญแก่ชีวิต อย่างแท้จริง.

สติมีมากเพียงไร การควบคุมระวังความคิดปรุงแต่งมิให้เป็นไปอย่างไม่ถูกไม่ควรจะทำได้ดีขึ้น นั่นก็คือ จะไม่วุ่นวายมืดมนเศร้าหมองด้วยกิเลสสามกองสำคัญ คือโลภะ โทสะ โมหะ เพราะกิเลสสามกองนี้ แม้มีอยู่เต็มบ้านเต็มเมืองเต็มโลก ก็หาได้มีขามีเท้าที่จะวิ่งไปหาใครได้ไม่ ต้องถูกยื้อยุดฉุดเข้าไป จึงจะเข้าไปได้ นั่นก็คือต้องมีความคิดปรุงแต่งยื้อยุดฉุดเต็มแรง ความเดือดร้อนเศร้าหมองจึงจะเกิดได้ พร้อมกับที่ความโลภ ความโกรธ ความหลง ถูกกระชากลากถูเข้าสู่จิตใจ ที่วุ่นอยู่กับความคิดปรุงแต่งมากมาย.

พระพุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่ง มีความว่า **"ความโกรธก่อความพินาศ"** คิดให้เห็นจริงตามความหมายของพระพุทธศาสนสุภาษิตบทนี้เถิด แล้วจะเห็นภัยอันแรงร้ายน่าสะพรึงกลัวยิ่งนักของความโกรธ ที่ไม่ดีเลย เพราะความโกรธก่อความพินาศ เป็นโทษที่รุนแรงหนักหนาของความโกรธหรือมิใช่ เราพูดถึงความโกรธกันอยู่เป็นประจำ จนเป็นเรื่องธรรมดา โดยหาได้นึกให้ลึก

ลงไปถึงโทษที่แท้จริงของความโกรธไม่ น่าจะพยายามนึกไว้ ดังได้นำมาแสดงไว้บ้างในหนังสือเล่มนี้ เพราะทุกวันนี้ อำนาจร้ายแรงของความโกรธกำลังครอบงำโลก ครอบงำบ้านเมือง อยู่อย่างมากมายอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน โทษของความโกรธจึงรุนแรงหนักหนา ที่หาได้มีผู้รู้ผู้เห็นเท่าไรนัก ว่าความเดือดร้อนวุ่นวายที่ทำความเดือดร้อน ทำความเสื่อมเสีย ทำความหายนะให้เกิดอยู่อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนนั้น เกิดแต่เหตุที่แท้จริงประการหนึ่ง คือความโกรธ ที่ไม่ดีเลย.

ความเคยชินกับคำว่า ความโกรธทำให้ไม่เห็นเป็นความสำคัญ คือไม่เห็นว่าความโกรธเป็นความสำคัญ เป็นเรื่องสำคัญ เมื่อไม่เห็นความสำคัญของความโกรธ ก็ย่อมเป็นธรรมดาที่จะไม่สนใจกับความโกรธ โดยเฉพาะของตนเอง ไม่สนใจให้ถูกต้องให้เพียงพอ จะเรียกว่าไม่สนใจเลยกับความโกรธของตนเองก็ไม่ผิด อยากโกรธก็โกรธ อยากทำอะไรเพราะความโกรธก็ทำ ไม่คิดหน้าคิดหลังถึงผลร้ายที่จะตามมา ทำไปง่าย ๆ ไม่ว่าหนักว่าเบา ไม่ว่ารุนแรงเพียงไหน ตรงตามพระพุทธศาสนสุภาษิตที่มีความว่า **“ผู้โกรธจะผลาญสิ่งใด สิ่งนั้นทำยากก็เหมือนทำง่าย”** คิดสักนิดเท่านั้นก็จะเห็น ว่าโทษของความโกรธ หรืออำนาจของความโกรธร้ายแรงนัก น่ากลัวนัก.

“ผู้โกรธจะผลาญสิ่งใด สิ่งนั้นทำยากก็เหมือนทำง่าย” ความหมายของคำว่า **“ทำยาก”** ในที่นี้ น่าจะมุ่งถึงที่ว่า **“ไม่ควรทำอย่างที่สุด ไม่น่าทำอย่างที่สุด”** จะด้วยเหตุผลใดก็ตาม

ความไม่น่าทำอย่างที่สุด ไม่ควรทำอย่างที่สุด ก็คือสิ่งที่ทำยาก ดังเช่นการทำร้ายมารดาบิดา จนกระทั่งถึงประหัตประหารผลาญชีวิต พระพุทธศาสนสุภาษิตก็มี ว่า **"ผู้โกรธย่อมฆ่ามารดาของตนได้"** ทุกคนย่อมรู้ดี ว่าเป็นสิ่งไม่น่าทำที่สุด เป็นสิ่งไม่ควรทำที่สุด แต่ก็ปรากฏว่ายุคนี้สมัยนี้ทำกันได้ ปรากฏเป็นข่าวอยู่เนือง ๆ มิได้เกิดแต่เหตุใด เกิดแต่ความโกรธทั้งสิ้น เช่นนี้แล้วจะไม่ควรกลัวอำนาจของความโกรธหรือ เช่นนี้แล้ว จะไม่เห็นชัดแก่จิตใจอีกหรือว่า **"ผู้โกรธจะผลาญสิ่งใด สิ่งนั้นทำยากก็เหมือนทำง่าย"**.

เราเป็นพุทธศาสนิก นับถือพระพุทธศาสนา มีพระพุทธศาสนาเป็นที่รัก ได้รับการอบรมสั่งสอนเสมอมา ให้กลัวกิเลสสำคัญ ๓ กอง คือ โลภะ โทสะ โมหะ หรือความโลภ ความโกรธ ความหลง และจริง ๆ แล้วจะพากันรู้สึกว่าที่เกิดง่ายที่สุดเกิดบ่อยที่สุด คือความโกรธ ซึ่งทั่ว ๆ ไปส่วนมากไม่สนใจในเรื่องนี้เท่าไรนัก เห็นเป็นเรื่องเล็ก ไม่สำคัญ ไม่น่าเป็นห่วง จึงไม่มีผู้สนใจจริงจังที่จะแก้ไข ที่จะรอบคอบในการจัดการกับความโกรธที่เกิดขึ้นในใจตน เกี่ยวกับผู้นั้นบ้างผู้นี้บ้าง เรื่องนั้นบ้างเรื่องนี้บ้าง สำคัญบ้างไม่สำคัญบ้าง เป็นเรื่องเล็กบ้างใหญ่บ้าง ความรู้สึกเช่นนี้เป็นอันตรายอย่างยิ่ง คือจะนำภัยอันตรายให้เกิดได้ ทั้งหนักเบา ทั้งแก่ตน และทั้งแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ตลอดถึงแก่ประเทศชาติพระพุทธศาสนา จึงพึงคิดให้ดี.

อย่าเห็นเรื่องของความโกรธเป็นเรื่องเล็ก ที่ไม่สำคัญ เพราะความโกรธเป็นเหตุให้เกิดโทสะ กิเลสสำคัญกองหนึ่ง ความโกรธจึงสำคัญมิได้น้อยกว่ากิเลสอีก ๒ กอง คือโลภะความโลภ และโมหะความหลง และอาจจะให้โทษหนักหนากว่าก็เป็นได้ เพราะความโกรธได้รับความใส่ใจน้อยมาก ปล่อยปละละเลยให้เกิดขึ้นมิได้ว่างเว้น มิได้คำนึงถึงให้รอบคอบเพียงพอ ยอมให้ความโกรธฉุดกระชากไปให้ทำความไม่ควรได้ต่าง ๆ นานา จนกระทั่งแม้สิ่งที่ทำยาก ไม่ควรทำ ไม่น่าทำ หรือกระทั่งไม่ควรทำที่สุด ไม่น่าทำที่สุด ก็ยังทำได้ด้วยอำนาจของความโกรธ ในขณะเป็นผู้โกรธอย่าลืม พึงระลึกไว้เสมอว่า **“ผู้โกรธจะผลาญสิ่งใด สิ่งนั้นทำยากก็เหมือนทำง่าย”**.

พระพุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่ง ซึ่งชี้ชัดถึงโทษของความโกรธ มีความว่า **“ผู้เกิดความโกรธแล้ว เป็นผู้ฉิบหาย”** อันคำว่าฉิบหายที่ท่านนำมาใช้แสดงแจ้งชัดทีเดียวถึงโทษที่รุนแรงอย่างยิ่ง คำที่นำมาใช้อธิบายโทษนั้นจึงเป็นคำที่หยาบแรง ที่นำมาพูดถึงนี้มิได้มีเจตนาอื่น นอกจากเจตนาจะเตือนให้แรงเหมือนกันว่าให้ระวังโทษของความโกรธให้จงหนัก อย่าปล่อยให้ความโกรธครอบงำใจ จนลืมตัว ลืมเขา ลืมเรา ความลืมตัวหรือลืมเขาลืมเรา นี้มีโทษหนักหนานัก หนักหนาจริง ๆ.

ความลืมตัว ลืมเขาลืมเรา ก็เช่นลืมว่าเมื่อเปรียบกับท่านผู้เป็นใหญ่ ตนต้องไม่ลืมว่าตนเป็นคนเล็ก ที่ต้องให้ความ

เคารพคารวะในความเป็นใหญ่ของท่าน ไม่ก้ำเกินด้วยกิริยาวาจาหรือการกระทำคำพูด แม้เมื่อความโกรธเกิด ไม่ว่าจะโกรธเพราะคิดว่าท่านผู้เป็นใหญ่ทำผิดคิดร้ายต่อตนเพียงใด ก็ต้องไม่ลืมตัว ต้องรู้ภาวะฐานะของตัว และภาวะฐานะของท่านผู้เป็นใหญ่ หยุดยั้งกิริยาวาจาที่ไม่ดีไม่งาม ที่เป็นการก้ำเกินความเป็นใหญ่ของท่านให้ได้ นี้เป็นความยาก เพราะความโกรธมีอิทธิพลรุนแรง ต้องอาศัยการอบรมจิตใจตนเองไว้เสมอ ก่อนความโกรธจะครอบงำใจ เพราะเมื่อความโกรธเกิดแล้ว คือผู้โกรธแล้วย่อมไม่รู้เหตุไม่รู้ผล ไม่รู้ความผิดความถูก นอกจากจะอบรมใจตนไว้อย่างดีพอสมควร ตั้งแต่ยังมีใจที่ไม่มีความโกรธเท่านั้น.

ผู้น้อยก้ำเกินผู้ใหญ่ด้วยเหตุใดก็ตาม รวมทั้งเหตุคือความโกรธ มีภาษาเรียกกันว่า ล่วงล้ำก้ำเกินผู้ใหญ่ แต่ถ้าผู้ใหญ่ที่มีความโกรธเป็นต้น ทำให้คิดพูดทำต่าง ๆ ต่อผู้น้อย ผู้ด้อยอำนาจวาสนาบารมีกว่า มีภาษาเรียกว่า เบียดเบียน รังแก ขาดเมตตา ใช้อำนาจที่ไม่ถูกไม่ควร ต่อผู้ไม่มีทางสู้ ผู้ใหญ่รังแกผู้น้อยนั้น ปกติแล้ว มีผู้ตำหนิผู้ใหญ่ที่ทำเช่นนั้นด้วยอำนาจของความโกรธ เป็นต้น ยิ่งกว่าตำหนิผู้น้อยที่ล่วงล้ำก้ำเกินผู้ใหญ่ด้วยอำนาจของอารมณ์ต่าง ๆ เช่นความโกรธ ที่จริงถึงแม้ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ได้เปรียบในการใช้อำนาจวาสนาเหนือผู้น้อย แต่ผู้น้อยได้เปรียบกว่าผู้ใหญ่ที่ปฏิบัติอย่างขาดเมตตา มีการข่มขู่เบียดเบียนด้วยวิธีต่าง ๆ เพราะผู้น้อยจะได้รับความเห็นใจ ผู้ใหญ่จะได้รับคำครหานินทาตำหนิติเตียนด้วยความเห็นใจผู้น้อย เหตุ

หนึ่งก็เพราะผู้น้อยไม่มีทางสู้ หรือมีทางสู้ก็ไม่กล้าสู้ เพราะกลัวภัยที่ใหญ่ยิ่งขึ้นไปอีก จากผู้ใหญ่ผู้มีอำนาจวาสนาบารมีสูงกว่าผู้น้อยแม้ต้องระวังตัวอย่างยิ่งเพียงไร มิให้ตกอยู่ใต้อำนาจความโกรธ ผู้ใหญ่ยิ่งต้องระวังตัวยิ่งกว่า ยิ่งต้องอบรมจิตใจให้หนักให้ไม่ลืมตัวว่าเป็นผู้ใหญ่ต้องไม่รังแกผู้น้อย แม้จะรู้จะเห็นการปฏิบัติอย่างขาดคารวะ อย่างไม่ถูกไม่ชอบไม่สมควรเพียงใดของผู้น้อย.

พระพุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่งแสดงถึงความไม่รู้ผิดชอบชั่วดี หรือความถูกความผิดของผู้ถูกความโกรธครอบงำ ว่าดังนี้ **“ผู้โกรธย่อมไม่เห็นธรรม”** คือไม่รู้ผิดไม่รู้ถูก ไม่รู้ชั่วไม่รู้ดี ซึ่งหมายถึงด้วยว่าไม่รู้ผลดีผลร้ายที่จะเกิดตามมาจากการคิดพูดทำด้วยความโกรธ ใครจะได้รับผลดีผลร้ายเพียงใด ก็ไม่รู้ ตนจะได้รับผลร้ายหนักหนาเพียงไร ก็จะไม่รู้ มุ่งแต่จะให้กิริยาวาจาเป็นไปตามอำนาจของความโกรธเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงมีพระพุทธศาสนสุภาษิตเตือนไว้ว่า **“ความโกรธก่อความพินาศ”** และ **“ผู้เกิดความโกรธแล้วเป็นผู้ฉิบหาย”** เห็นได้ว่าโทษของความโกรธมิใช่เบาอย่างที่เข้าใจกัน อันเป็นเหตุให้พากันปล่อยปละละเลยความโกรธที่เกิดแก่ตนมิได้ว่างเว้น เห็นเป็นเรื่องเล็ก ไม่มีความหมาย ซึ่งผิดนัก ผิดที่สุด.

อันที่จริง ก็น่าเห็นใจผู้โกรธที่ถูกล่วงล้ำก้ำเกิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ที่ต่ำต้อยด้อยกว่า แต่เมื่อพูดกันด้วยธรรมะ

ธรรมะซึ่งผู้นับถือพระพุทธศาสนามีบุญยิ่งนัก ที่ได้มาศึกษา มารู้จักคำทรงสอนของสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระผู้ทรงไกลแล้วสิ้นเชิงจากความเศร้าหมองของความโกรธ ก็ควรจะพยายามเชื่อพระพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า **“ความโกรธไม่ดีเลย”**.

ความโกรธนั้นเป็นเหตุแห่งโทสะ หนึ่งในกองสำคัญ ๓ กอง คือโลภะ โทสะ โมหะ พระพุทธศาสนสุภาษิตจึงมีแสดงไว้ว่า **“โทสะมีความโกรธเป็นสมมติฐาน”** ผู้จะพ้นความเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในความทุกข์ได้ จะต้องเป็นผู้ไกลกิเลสทั้ง ๓ กอง ได้อย่างสิ้นเชิง ดังนั้นความโกรธจึงเป็นสิ่งต้องกำจัด ก่อนจะสามารถไกลกิเลสกองโทสะได้อย่างสิ้นเชิง ทุกวันนี้มีผู้แสดงความปรารถนาจะไม่กลับมาเวียนว่ายตายเกิดค่อนข้างมาก ก็ขอหวังว่าจะเข้าใจถึงความสำคัญอันเป็นโทษของความโกรธ และพยายามกำจัดให้บรรเทาเบาบาง จนหมดสิ้นไปให้ได้ เพื่อถึงเป้าหมายสูงสุด คือความไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป.

ทุกวันนี้พากันมีทุกข์ พระพุทธศาสนาแสดงทางแห่งความสุขไว้ในพระพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่ง ซึ่งขอเชิญมาเป็นกำลังใจให้กำจัดความโกรธ นั่นคือ **“ฆ่าความโกรธได้อยู่เป็นสุข”**.

นอกจากที่ว่า **“ฆ่าความโกรธได้อยู่เป็นสุข”** พระพุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่งก็กล่าวไว้มีความว่า **“ฆ่าความโกรธได้ไม่เศร้าโศก”** คิดเพียงเล็กน้อยย่อมจะเห็นความยิ่งใหญ่ของคุณ

แห่งความไม่โกรธ อาจจะมีผู้ไม่แน่ใจในพระพุทธศาสนสุภาษิตต่าง ๆ นี้ ก็น่าจะทดลองพิสูจน์ด้วยตนเอง และน่าจะนึกถึงสรณะทั้งสาม ในพระพุทธศาสนา คือพระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสังฆรัตนะ สรณะที่ไม่มีอื่น นอกจากทั้งสามรัตนะนี้เท่านั้น พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่เป็นอริยสงฆ์ มิใช่สมมติสงฆ์ สามรัตนะนี้เท่านั้นเป็นสรณะ ที่พึ่งที่แท้จริง นั่นก็คือ การเชื่อถือปฏิบัติตามรัตนะทั้งสามนี้ ให้คุณให้ความถูกต้องสถานเดียว ไม่มีให้โทษ ไม่มีผิด ท่านจึงใช้คำสรณะสำหรับเฉพาะพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ไม่ใช้กับผู้ใดอื่น หรืออะไรอื่นทั้งสิ้น.

ในพระพุทธศาสนา หรือผู้นับถือพระพุทธศาสนา ไม่นำคำสรณะไปใช้หมายถึงใครอื่น หรือสิ่งใดอื่น นอกจากพระรัตนตรัยที่ประกอบด้วยพระพุทธ พระธรรม พระอริยสงฆ์ เพราะรัตนะทั้งสามนี้เท่านั้น ที่ไม่ให้ทุกข์โทษภัยใดเลย ทุกยุคสมัยทุกกาลเวลา สรณะทั้งสามนี้ไม่มีโทษภัย มีแต่คุณยิ่งใหญ่พ้นพรรณนาด้วยเหตุที่มีแต่ความใสสะอาดบริสุทธิ์จริงในสามรัตนะนี้ ความอยุติธรรมลำเอียงหามีไม่ ความรู้ถูกบ้างผิดบ้างก็ไม่ใช่เป็นคุณสมบัติของทั้งสามรัตนะนี้ โลภ โกรธ หลง ไม่มีแล้วซึ่งอิทธิพลที่จะก่อผลเป็นทุกข์โทษภัย แก่ผู้เข้าใกล้เกี่ยวข้อง มีแต่ความเมตตาปรารถนาดี มีความจริงใจให้แก่สัตวโลกทั้งปวง นี้เป็นคุณสมบัติที่เป็นสรณะได้ จึงกล่าวว่าไม่มีอื่นที่เป็นสรณะในโลกนี้ นอกจากพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น.

พระพุทธเจ้าก็ตาม พระธรรมคำทรงสอนของพระองค์ก็ตาม พระอริยสงฆ์ผู้ไกลแล้วจากความโลภ โกรธ หลงก็ตาม ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้ใด ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งเป็นคนสูงและเป็นคนต่ำ ทั้งเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี และเป็นยาจกยากจนเข็ญใจ ทั้งเป็นคนดีและเป็นคนเลว ไม่ว่าเป็นมิตรหรือเป็นศัตรูมุ่งร้ายทำลายก็ตาม ก็จะไม่ได้รับผลตอบแทนจากพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ด้วยร้ายแม้เพียงเล็กน้อยนัก วางใจได้ทุกขณะจิต ทุกเวลานาที ในสรณะที่แท้จริง คือพระรัตนตรัย.

พระพุทธองค์ไม่เคยทรงยุยงนินทาว่าร้ายกล่าวโทษผู้ใด ไม่ว่าจะเป็นมิตรหรือเป็นศัตรู เป็นผู้ผิดหรือเป็นผู้ถูก ทรงมีให้แต่พระเมตตาอย่างท่วมท้น พระธรรมคำทรงสอนอันเป็นผลงานของพระพุทธองค์เกิดแต่ความทรงตรัสรู้ จึงเป็นไปเช่นเดียวกับ องค์พระผู้ทรงตรัสรู้พระผู้ได้ทรงแสดงพระธรรมนั้น ไว้ให้ประดิษฐานอยู่คู่โลก คู่แผ่นดิน พระอริยสงฆ์ผู้สาวกของพระพุทธองค์รับพระธรรมคำทรงสอนไว้เป็นครู ดูแลรักษาเทิดทูนคำทรงสอนไว้ได้อย่างสะอาดหมดจดห่างไกลความผิดศีล ผิดพระธรรมวินัย จนทุกวันนี้ ใครหรือจะไม่ยอมรับ ว่าพระรัตนตรัยเท่านั้นที่ท่านเป็นสรณะได้ ผู้คนทั้งหลาย เทพยดาทั้งหมด แม้ยังไม่ไกลกิเลสแล้วสิ้นเชิง ก็หาอาจเป็นสรณะได้ไม่ นี่เป็นความจริงแท้แน่นอน.

สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า สมเด็จพระบรม

ครู พระผู้ประเสริฐเหนือใครทั้งหลาย พระผู้ทรงตรัสรู้โลก คือ ทรงรู้แจ้งชัด ทรงรู้ถูก ทรงรู้จริง ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างในโลกทั้งปวง ความทุกข์ความร้อนเกิดแต่อะไรก็ทรงทราบสิ้น ทรงชี้ทางไปสู่ความไกลทุกข์ ตั้งแต่ทุกข์เพียงเล็กน้อย จนถึงทุกข์ที่ใหญ่ยิ่งที่สุด ตั้งแต่ไกลได้เพียงชั่วครั้งชั่วคราว จนถึงไกลได้สิ้นเชิงคือตลอดกาล จักไม่มีความทุกข์ใดอีกต่อไป พระพุทธศาสนาพาไปสู่ชัยชนะอย่างยิ่งใหญ่ เหนือชัยชนะทั้งปวง จึงเป็นที่ปรารถนาของผู้มีปัญญาทั้งปวงในชัยชนะนั้น อันจักให้ความสุขเป็นที่สุด จึงเป็นการชี้ให้เห็นชัดเจนว่าพระพุทธศาสนา หรือพระรัตนตรัย ให้แต่ความสุข ไม่ให้ความทุกข์แก่ผู้ใดแม้แต่น้อยแน่นอน.

สรณะของเราผู้นับถือพระพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่สูงส่งที่สุด คือสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่มีผู้เปรียบเสมอพระองค์ได้ ในโลกทั้งสาม ความทรงไกลกิเลสเครื่องเศร้าหมองอย่างสิ้นเชิงทั้ง ๓ กอง คือทั้งกองโลภะ กองโทสะ กองโมหะ ทำให้ทรงสูงสุดงดงาม เหนือความงามทั้งปวง พระปัญญาสว่างเจิดจ้า ปราศจากเครื่องบดบังให้เศร้าหมองแม้แต่น้อย อันปัญญานั้นเป็นคุณสำคัญสำหรับความเป็นมนุษย์ พูดง่าย ๆ ก็คือเป็นคนฉลาดสำคัญอย่างยิ่ง และคนจะฉลาดได้มากน้อยเพียงไร ก็ขึ้นอยู่กับความโกรธด้วยเหมือนกัน พระพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งกล่าวถึงความโกรธกับปัญญาว่าดังนี้ **“ความโกรธเป็นอารมณ์ของคนมีปัญญาทราม”** หมายความว่าผู้มีปัญญาทรามมีความโกรธอยู่เสมอ อยู่เป็นนิจ ในทางตรงกันข้ามก็คือผู้มี

ปัญญายิ่งมีความโกรธที่เบาบาง นั่นก็คือพยายามลดละความโกรธให้มากที่สุด จะมีปัญญามากขึ้นได้ตามกำลังที่เบาบางของความโกรธ.

พระพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้มีความว่า **"ผู้โกรธย่อมไม่รู้อรรถ"** ก็คือไม่รู้จักประโยชน์ ผู้โกรธ ผู้ไม่รู้จักประโยชน์ก็คือผู้ไม่ฉลาด ไม่มีปัญญา จะเรียกว่าผู้โง่ คนโง่ก็ไม่ผิด การจะทำตนให้เป็นคนฉลาดก็มีวิธีดังกล่าว คือพยายามอย่าโกรธ โกรธให้น้อยลง น้อยลง มีสติรู้ไว้ให้เสมอ ว่าโกรธเมื่อใดให้พยายามจัดการกับความโกรธนั้น อย่าให้มากขึ้น อดทนไว้ให้เต็มที่ อย่าให้โกรธน้อยกลายเป็นโกรธมาก แต่จงพยายามให้โกรธมากลดลงเป็นโกรธน้อย ด้วยการใช้เหตุผลคือใช้ปัญญานั่นเอง ช่วยไม่ให้โกรธมากขึ้น แต่ให้โกรธน้อยลง คาถาศักดิ์สิทธิ์ที่น่านำมาใช้สู้กับความโกรธ ที่ไม่ยากนักก็มีอยู่ จะสำเร็จผลแม้ตั้งใจจริงที่จะใช้คาถาศักดิ์สิทธิ์นี้ นั่นก็คือเกิดความโกรธเมื่อใดให้ท่องคาถานี้ทันที ว่า **"เราโง่ เราโง่ เราโง่ คนขี้โกรธ เป็นคนโง่ เราโกรธ เราก็โง่ เราก็โง่"**.

ความโกรธจะเกิดได้เมื่อต้องพบกับความไม่ได้ดังใจ คนทำไม่ถูกใจ พูดไม่ถูกใจ ทั้งที่ไม่สมควรจะทำเช่นนั้น ไม่สมควรจะพูดเช่นนั้น เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์เช่นนี้ ให้มีเมตตามาเป็นเครื่องช่วย พร้อมกับให้ใช้เหตุผลที่ถูกที่เป็นจริง คือคนเราเกิดมาไม่เหมือนกัน เกิดด้วยกรรมที่ต่างกัน จะให้ทุกคนคิด พูด ทำ ให้เหมือนใจเราได้อย่างไร บางคนเกิดในเครื่องแวดล้อมที่

ดีงาม บางคนเกิดในเครื่องแวดล้อมที่ต่ำต้อย การอบรมไม่เสมอกัน กิริยาวาจาแตกต่างกัน จะไปหวังให้ได้ดังใจเสมอไป ก็เท่ากับขาดเหตุผลอย่างยิ่ง ไม่ฉลาดอย่างยิ่ง เพราะไม่มีทางจะเป็นไปได้ มีแต่จะทำให้จิตใจของเราเศร้าหมอง ไม่เป็นสุข ขาดเมตตาแม้แต่ต่อตัวเอง และต่อเพื่อนร่วมทุกข์ ที่คิดพูดทำไม่ได้ดังใจเราด้วย ไม่เมตตาตัวเองนั้นตรงที่สุด เพราะพระพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งก็ยังกล่าวว่า **"ความมักโกรธย่อมอยู่เป็นทุกข์"** ทำตัวให้เป็นทุกข์ด้วยการไม่ละความโกรธ ก็คือ การไม่เมตตาตนเองก่อนไม่เมตตาใครอื่น.

"ญาติมิตรและสหายย่อมหลีกเลี่ยงคนมักโกรธ" นี้ก็เป็นพระพุทธศาสนสุภาษิตอีกบทหนึ่ง ที่ชี้โทษของความโกรธ ไม่มีผู้ใดชอบสมาคมกับคนขี้โกรธ เพราะไม่ทำให้เกิดความสบายใจได้เลย และใครเล่าปรารถนาความไม่สบายใจ ไม่มีแน่ แม้ตัวเองจะก่อกวนให้ผู้อื่นไม่สบายใจด้วยกันทุกคน แต่ยากนักที่จะหนีพ้นความไม่สบายใจจากคนมักโกรธ คนมักโกรธมีอยู่ทุกที่ ทุกสังคม อาจจะเป็นตัวเราเอง หรืออาจจะเป็นคนใดคนหนึ่งที่รวมอยู่เป็นพวกเราหมู่เรา ถ้าต้องการจะรักษาใจตนเองมิให้เกิดความโกรธตามผู้ที่ต้องประสบพบผ่าน ท่านก็แสดงสอนไว้ในพระพุทธศาสนสุภาษิตว่า **"พึงตัดความโกรธด้วยความข่มใจ พึงตัดความโกรธด้วยปัญญา"**.

อีกวิธีหนึ่งที่พึงนำมาใช้เพื่อตัดความโกรธ ตั้งแต่ให้ลดน้อยจนถึงให้หมดได้สิ้นเชิง คืออบรมเมตตาให้มากที่สุด เพราะเมตตา

เป็นเครื่องหยุดยั้งความโกรธอันเกิดแต่การกระทำคำพูดที่ไม่ถูกไม่ควรของคนทั้งหลายได้ ความโกรธนั้นดังพระพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า **“ความโกรธก่อความพินาศ”** และจะเป็นความพินาศเฉพาะตัวผู้โกรธก็หาไม่ แต่จะเป็นความพินาศของหลายผู้หลายคน แม้ความพินาศของบ้านของเมืองก็เกิดได้เมื่อความโกรธเกิดขึ้นแล้ว และมากมายขึ้นแล้วด้วยความคิดปรุงแต่งอย่างมืดมนของผู้โกรธที่ถูกความโกรธครอบงำอย่างเต็มที่ เพราะ **“ความโกรธครอบงำนรชนเมื่อใด ความมืดมนย่อมมีเมื่อนั้น”** นั่นก็คือผู้ถูกความโกรธครอบงำแล้วปัญญาย่อมมืดมิด ทำให้ไม่รู้อรรถ คือประโยชน์ ไม่รู้ธรรม คือไม่รู้ความถูกต้อง เมื่อปัญญามืดมิดแล้ว ประโยชน์ไม่รู้แล้ว ความเสียประโยชน์ก็ย่อมไม่รู้เช่นกัน ไม่รู้ธรรมคือไม่รู้ความถูกต้องเป็นต้นว่าไม่รู้ว่าใครดีใครชั่ว ใครเป็นมิตรใครเป็นศัตรู ใครมุ่งร้ายใครมุ่งดี ไม่รู้ทั้งสิ้น เพราะความมืดมิดแห่งจิตใจ แห่งปัญญาย่อมให้ผลร้าย แม้รุนแรงที่สุดได้ ดังที่ว่าให้ความพินาศได้ ความโกรธจึงไม่ดีเลย เปลี่ยนความโกรธให้เป็นเมตตาให้ทันเวลาก่อนที่ทุกอย่างจะสายเกินไปเถิด.

ทุกคนเกิดมาแล้วต้องตาย ใครจะตายเมื่อไรก็ไม่รู้ เพราะความตายเกิดกับทุกคนได้ทุกเวลานาที ผู้ที่ตายไปทั้งที่ความโกรธยังไม่บรรเทาเบาบาง ชีวิตข้างหน้าย่อมมืดมิด ปัญญาย่อมต่ำทราม จะอยู่ในสภาพใดก็ต้องเป็นสภาพที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนาเป็นที่รังเกียจของคนทั้งปวง จักมีแต่ความทุกข์ ไร้ยศศักดิ์ เสื่อมทั้งทรัพย์ สิ้นทั้งปัญญา จะหาความสุขได้ที่ไหน เริ่มต้นฆ่าความโกรธที่คุกรุ่นอยู่ไม่ว่างเว้นเสียเถิด อย่าให้ลุกลามเป็นไฟ

แผดเผาให้ทุกข์ทรมานแสนสาหัสต่อไปเลย จะเผากว้างใหญ่ไพศาลออกไปเพียงไรก็ได้แน่นอน ถ้าเราไม่ใช่คนอำมหิตโหดเหี้ยมจนเกินไป อาฆาตพยาบาทด้วยความโกรธจนเกินไป จนทนเห็นผลร้ายแรงอันเกิดแต่ความโกรธของเราไม่ได้.

"พึงตัดความโกรธด้วยปัญญาเถิด" ปัญญาที่สำคัญก็คือมีสติเตือนตนเอง ว่าเราจะรักษาตัวเรามิให้เศร้าโศก รักษาคนทั้งโลกด้วยมิให้ถูกไฟแห่งความโกรธของเราเผาไหม้ เพราะใครก็ตาม เมื่อความโกรธเกิดแล้ว ย่อมเป็นไฟเผาไหม้ทั้งตนเอง ทั้งผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย เป็นบาปกรรมที่ไม่ทำย่อมดีกว่า ย่อมไม่พาไปสู่ภพชาติใหม่ที่น่าสะพรึงกลัว และย่อมไม่ทำให้ภพชาติปัจจุบันเป็นภพชาติที่อ้างว้างว้าเหว่ เพราะดังพระพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า **"ญาติมิตรและสหายย่อมหลีกเลี่ยงคนมักโกรธ"** มาเป็นคนที่แวดล้อมด้วยญาติมิตรที่รักเถิดจะดีกว่าด้วยการ **"ฆ่าความโกรธ"** เสียเดี๋ยวนี้.

เราคนไทย มีสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสรณะ มีสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สองพระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ เป็นแบบอย่างอันงามเลิศ จงน้อมรับมหามงคลแห่งองค์สรณะ และแห่งพระผู้ทรงเป็นแบบอย่างอันงามเลิศนี้เถิด.

ประมวลพระศาสนธรรมสำคัญ

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
พระชนมายุ ๑๐๐ พรรษา
วันที่ ๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

หมวด "ชีวิต"

มนุษย์ ที่แปลอย่างหนึ่งว่า ผู้มีจิตใจสูง คือ มีความรู้สูง ดังจะเห็นได้ว่าคนเรามีพื้นปัญญาสูงกว่าสัตว์ดิรัจฉานมากมาย สามารถรู้จักเปรียบเทียบในความดี ความชั่ว ความควรทำไม่ควรทำ รู้จักละอาย รู้จักเกรง รู้จักปรับปรุงสร้างสรรค์สิ่งที่เรียกว่าวัฒนธรรม อารยธรรม ศาสนา เป็นต้น แสดงว่ามีความดีที่ได้สั่งสมมา โดยเฉพาะปัญญาเป็นรัตนะ ส่องสว่างนำทางแห่งชีวิต ถึงดังนั้นก็ยังมีความมืดที่มากำบังจิตใจให้เห็นผิดเป็นชอบ ความมืดที่สำคัญนั้นก็คือ กิเลสในจิตใจและกรรมเก่าทั้งหลาย.

คำว่า ชีวิต มิได้มีความหมายเพียงแค่ความเป็นอยู่แห่งร่างกาย แต่หมายถึง ความสุข ความทุกข์ ความเจริญ ความเสื่อม ของบุคคลในทางต่าง ๆ ด้วย บางคนมีปัญหาว่า จะวาดภาพชีวิตของตนอย่างไรในอนาคต หรืออะไรควรจะเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต และจะไปถึงจุดมุ่งหมายนั้นหรือ ที่นึกที่วาดภาพนั้นไว้ด้วยอะไร ปัญหาที่ถามคลุมไปดังนี้ น่าจะตอบให้ตรงจุดเฉพาะบุคคลได้ยาก เพราะไม่รู้ว่าทางแห่งชีวิตของแต่ละบุคคลตามที่กรรมกำหนดไว้เป็นอย่างไร และถ้าวาดภาพของชีวิต

อนาคตไว้เกินวิสัยของตนที่จะพึงถึง แบบที่เรียกว่า สร้างวิมานบนอากาศ ก็จะเกิดความสำเร็จขึ้นมาไม่ได้แน่ หรือแม้วาดภาพชีวิตไว้ในวิสัยที่พึงได้พึงถึง แต่ขาดเหตุที่จะอุปการะให้ไปถึงจุดหมายนั้น ก็ยากอีกเหมือนกันที่จะเกิดเป็นความจริงขึ้นมา.

เราเกิดมาด้วยตัณหา ความอยากและกรรม เพื่อสนองตัณหาและกรรมของตนเอง ตัณหาและกรรมจึงเป็นตัวอำนาจหรือผู้สร้างให้เราเกิดมา ใครเล่าเป็นผู้สร้างอำนาจนี้ ตอบได้ว่าคือตัวเอง เพราะตนเองเป็นผู้อยากเองและเป็นผู้ทำกรรม ฉะนั้นตนนี้เองแหละเป็นผู้สร้างให้ตนเองเกิดมา อนุมานดูตามคำของผู้ตรัสรู้นี้ในกระแสปัจจุบัน สมมติว่าอยากเป็นผู้แทนราษฎร ก็สมัครรับเลือกตั้งและหาเสียง เมื่อชนะคะแนนก็เป็นผู้แทนราษฎร นี่คือความอยากเป็นเหตุให้ทำกรรม คือทำการต่าง ๆ ตั้งแต่การสมัคร การหาเสียง เป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุให้ได้รับผล คือได้เป็นผู้แทน.

ความเปลี่ยนแปลงของชีวิตหรือของโลก เป็นทุกข์ประจำชีวิตหรือประจำโลก ไม่เป็นเรื่องแปลกประหลาดอันใด เมื่อจะสรุปกล่าวให้สั้น ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ทั้งสี่นี้ย่อลงเป็นสอง คือความเกิดและความดับ ซึ่งเป็นสิ่งที่สกัดหน้าสกัดหลังของโลก ของชีวิตทุกชีวิต นี่เรียกคติธรรมดา แปลว่า ความเป็นไปตามธรรมดา ความไม่สบายใจทุก ๆ อย่าง พระพุทธเจ้าทรงชี้ว่าเป็นทุกข์ ทุกคนคงเคยประสบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รัก พลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รัก ปรารถนาไม่ได้สมหวัง เกิดทุกข์โศก

ต่าง ๆ นี่แหละพระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่าเป็นทุกข์ โลกหรือชีวิตประกอบด้วยทุกข์ดังกล่าวมาแล้ว ฉะนั้น ทุกข์จึงเป็นความจริงที่โลกหรือทุกชีวิตต้องเผชิญ.

ชีวิตคนเราเติบโตขึ้นมาดำรงชีวิตอยู่ได้ ด้วยความเมตตากรุณาจากผู้อื่นมาตั้งแต่เบื้องต้น คือ เมตตา กรุณา จากบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ญาติสนิท มิตรสหาย ถ้าไม่ได้รับความเมตตา ก็อาจจะสิ้นชีวิตไปแล้ว เพราะถูกทิ้ง เมื่อเราเติบโตมาจากความเมตตา กรุณา ก็ควรมีความเมตตา กรุณา ต่อชีวิตอื่นต่อไป วิธีปลูกความเมตตา กรุณา คือ ต้องตั้งใจปรารถนาให้เขาเป็นสุข ตั้งใจปรารถนาให้เขาปราศจากทุกข์ โดยเริ่มจากเมตตาตัวเองก่อน แล้วคิดไปถึงคนใกล้ชิด คนที่เรารัก จะทำให้เกิดความเมตตาได้ง่าย แล้วค่อย ๆ คิดไปให้ความเมตตาต่อคนที่ห่างออกไปโดยลำดับ.

ตนรักชีวิตของตนสะดุ้งกลัวความตายฉันใด สัตว์อื่นก็รักชีวิตตน และสะดุ้งกลัวความตายฉันนั้น ฉะนั้นจึงไม่ควรฆ่าเอง ไม่ควรใช้ให้ผู้อื่นฆ่า อนึ่ง ตนรักสุขเกลียดทุกข์ฉันใด สัตว์อื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์ฉันนั้น จึงไม่ควรสร้างความสุขให้ตนเอง ด้วยการก่อความทุกข์ให้แก่คนอื่น.

คติธรรมดาที่ไม่มีใครเกิดมาในโลกนี้จะหนีไปให้พ้นได้ ก็คือ ความแก่ ความตาย แต่คนโดยมากพากันประมาทเหมือนอย่างว่าไม่แก่ ไม่ตาย น่าที่จะรีบทำความดี แต่ก็ไม่ทำ กลับ

ไปทำความชั่ว ก่อความเดือดร้อนให้แก่กันและกัน ต่างต้องเผชิญทุกข์เพราะกรรมที่ต่างก่อให้แก่กันอีกด้วย ฉะนั้น ก็น่าจะนึกถึงความแก่ ความตายกันบ้าง เพื่อจะได้ลดความมัวเมา และทำความดี.

การฆ่าตัวตาย เป็นการแสดงความอับจนพ่ายแพ้หมดหนทางแก้ไข หนทางออกอย่างอื่น สิ้นหนทางแล้ว เมื่อฆ่าตัวก็เป็นการทำลายตัว เมื่อทำลายตัวก็เป็นการทำลายประโยชน์ทุกอย่างที่พึงได้ในชีวิต ในบางกลุ่ม บางหมู่ เห็นว่าการฆ่าตัวตายในบางกรณี เป็นเกียรติสูง แต่ทางพระพุทธศาสนาแสดงว่าเป็นโมฆกรรม คือ กรรมที่เปล่าประโยชน์ เรียกผู้ทำว่า คนเปล่า เท่ากับว่าตายเปล่า ๆ ควรจะอยู่ทำอะไรให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้ ก็หมดโอกาส.

การแก้ปัญหาของคนเรา ถ้าป้องกันไว้ก่อนแก้ไม่ทัน หรือแก้เมื่อปัญหายังเล็กน้อยจะง่ายกว่า เหมือนอย่างดับไฟกองเล็กง่ายกว่าดับไฟกองโต ถ้าเป็นผู้ที่สนใจธรรมะบ้าง ก็จะหาหนทางปฏิบัติได้ถูกต้อง ดังที่พระพุทธเจ้ายกขึ้นแสดงว่า ธรรมะพันเกี่ยวข้องกับตัวเราเองทุก ๆ คน ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ผู้ชายหรือผู้หญิง ถ้าตั้งใจมั่นในการประพฤติธรรมให้พอเหมาะแก่ภาวะของตนเอง ก็จะทำตนให้พ้นจากความทุกข์ภัยพิบัติได้ ถ้าไม่ปฏิบัติก็อาจจะเผลอพลั้งพลาด และถ้าไม่รู้วิธีแก้ปัญหาด้วยธรรมะ ก็อาจจะทำให้หลุดพ้นจากบ่วงปัญหาได้ยาก ฉะนั้น ถ้าสนใจพระ

ธรรมบ้าง ก็จะมีเครื่องป้องกันแก้ไขให้พ้นจากความทุกข์ ดังคำกล่าวที่ว่า พระธรรมคุ้มครอง.

หมวด "คน"

มารดา บิดา เป็นทิศเบื้องหน้า ครู อาจารย์ เป็นทิศเบื้องขวา บุตรภรรยา เป็นทิศเบื้องหลัง มิตรสหาย เป็นทิศเบื้องซ้าย คนรับใช้หรือผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นทิศเบื้องต่ำ สมณพราหมณ์ เป็นทิศเบื้องบน ถ้าทิศทั้งหลายดังกล่าวไม่ดีเสียโดยมาก ก็ยากที่จะให้ใคร ๆ ที่อยู่ระหว่างกลางดีอยู่ฝ่ายเดียว.

เมื่อมองไปเบื้องหน้าไม่มีบิดา มารดา เป็นที่ยึดเหนี่ยว มองไปเบื้องขวาก็ไม่พบครู อาจารย์ที่จะอบรมแนะนำ มองไปเบื้องหลังก็ไม่พบญาติพี่น้องผู้หวังดี มองไปเบื้องซ้ายก็ไม่มีสหายที่เป็นกัลยาณมิตร มองไปเบื้องล่างก็ไม่พบผู้ที่รับใช้ให้ความช่วยเหลือ มองไปเบื้องบนก็ไม่พบสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดี ซึ่งจะเป็นผู้ชี้ทางที่ถูกให้ ตรงกันข้าม มองไปทางทิศไหนก็พบแต่โรงหนัง โรงละคร สถานอบายมุขต่าง ๆ และบุคคลต่าง ๆ ที่ชักนำไปทางเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จะเป็นเหตุชักจูงกันไปในทางเสื่อมเสียต่าง ๆ แต่ถ้าทิศทั้งหลายดีอยู่โดยมาก ก็ยากจะเสื่อมเสียได้.

การเลี้ยงดูเด็กให้เติบโต ควรทำความเข้าใจว่ามี ๒ อย่าง คือเลี้ยงร่างกาย และเลี้ยงดูจิตใจ เพราะความเติบโตของเด็กทั้งทางร่างกาย และทางจิตใจ จะมุ่งเลี้ยงร่างกายแต่ทอดทิ้งทางจิตใจ ย่อมเป็นความบกพร่องอย่างสำคัญ ไม่ควรถือตามคำปัดว่า เลี้ยงกันได้แต่กาย ใจเลี้ยงไม่ได้ ใจที่อาจเลี้ยงไม่ได้คือใจที่แข็ง หรือเติบโตเป็นตัวของตัวเองในทางที่ถูก หรือผิดเสียแล้ว แต่จิตใจที่ยังอ่อน ยังจะเติบโตต่อไป ถ้าผู้ปกครองบำรุงเลี้ยง ให้อาหารใจที่ดีอยู่เสมอแล้ว ภาวะทางจิตใจของเด็กก็จะเติบโตขึ้นในทางที่ดี ทั้งนี้เกี่ยวแก่การอบรมดี ให้เด็กได้เสวนาคือซ่องเสพคบหา คุ้นเคยกับบุคคล และสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่ชอบที่ถูกต้อง เมื่อเด็กได้รับการเลี้ยงดูให้มีร่างกาย จิตใจ เติบโตขึ้นสมดุลกัน ก็จะเติบโตดีขึ้นเรื่อย ๆ.

ในการแก้ปัญหาเยาวชน บุคคลที่เป็นทิศสำคัญๆ ทุกฝ่ายของเยาวชนแต่ละคน จึงจำเป็นต้องร่วมมือกัน ตั้งตนของตนเองไว้โดยชอบ ให้เป็นทิศที่ดีตามฐานะที่เกี่ยวข้อง และอันที่จริง ไม่ใช่แต่เยาวชนเท่านั้น ทุก ๆ คนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เมื่อทิศต่าง ๆ โดยรอบตนดีอยู่ ก็ย่อมจะชักนำกันไปในทางที่ดีได้ แต่มีข้อแตกต่างกันอยู่ว่า สำหรับเด็กหรือเยาวชนนั้น ยังเป็นผู้เยาว์ สติปัญญาจำต้องอาศัยทิศรอบตนที่ดี ซึ่งผู้ใหญ่จำต้องทำตนให้เป็นทิศของเด็ก และช่วยสร้างทิศที่ดีให้แก่เด็ก.

คนวัยรุ่น กำลังเจริญด้วยพลัง กำลังทะยานกาย ทะยานใจ เหมือนน้ำตกแรง เมื่อไม่สมหวัง มักจะทำอะไรแรง จึงมัก

พลาดได้ง่าย และถ้าพลาดลงไปในห้วงอะไรที่แรงๆ แล้ว ก็อันตรายมาก เหมือนอย่างไปเล่นสนุกกันที่น้ำตก อาจเผลอพลาดตกลงไปกับน้ำตกที่โจนลงไปจากหน้าผาสูงชัน ข้อสำคัญควรป้องกันไว้ก่อนดีกว่าแก้ หรือถ้าต้องแก้ ก็ต้องแก้เมื่อยังเล็กง่ายกว่าแก้เมื่อโตใหญ่ เหมือนอย่างดับไฟกองเล็ก ง่ายกว่าดับไฟกองโต.

ไม่ควรเชื่อใจตนเองเกินไป เพราะอาจไม่มีเหตุผล ถ้าใจนั้นถูกบังคับหรือท่วมทับเสียแล้ว ควรหารือกับท่านผู้สามารถให้เหตุผลที่ถูกต้องได้ ทั้งเมื่อสนใจในพระธรรมอยู่ พระธรรมอาจให้เหตุผลแก่ตนได้กระจ่าง พร้อมทั้งชี้ทางปฏิบัติได้ถูกต้อง.

ผู้ที่มีความคิดน้อย ย่อมนิยมชมชื่นในปัญญาแห่งมนุษย์ในปัจจุบัน และเหยียดดูถูกบูรพชนของตนเอง แต่ผู้ที่มีวิจารณญาณ ย่อมพินิจนับถือบูรพชน หรือโบราณชนเป็นอย่างดี โดยฐานะที่เป็นผู้ร่วมก่อกำเนิดศิลปวิทยา และประดิษฐ์วัตถุ หรือในศิลปวิทยานั้น ๆ ได้ มนุษย์อีกคนหนึ่งไม่สามารถคิดเช่นนั้นได้ เมื่อเห็นว่าเหมาะดีแล้ว ก็นำเอาไปใช้ ไปศึกษา และปฏิบัติตาม กล่าวโดยเฉพาะศิลปวิทยา หมู่หรือคณะ หรือว่าบุคคลที่บรรลุความเจริญ จำต้องนับถือความรู้ของกันและกัน จำต้องศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ของกันและกัน เพราะเหตุนี้ ผู้มุ่งความเจริญจึงพากันพยายามศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ตามกำลังความสามารถ เหล่านี้เป็นข้อแสดงถึง ความเอาอย่างหรือความตามกันในความรู้ แม้ในทางความประพฤติก็เช่นเดียวกัน.

คนเราทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ ต้องทำ ต้องพูด อยู่ทุก ๆ วัน เด็กหรือผู้ใหญ่ที่มีสติ เมื่อทำอะไร พูดอะไรไปแล้ว ก็ระลึกได้ว่า ได้ทำอะไรหรือพูดอะไร ผิดหรือถูก เรียบร้อยหรือไม่เรียบร้อย เป็นต้น จะทำ จะพูดอะไร ก็มีความระลึกนึกคิดก่อนว่า ดีหรือไม่ดี อย่างโบราณสอนให้นับสิบก่อน คือ ให้นึกให้รอบคอบก่อนนั่นเอง ในขณะที่กำลังทำ กำลังพูด ก็รู้ตัวอยู่เสมอ ไม่หลงลืมตัว ไม่เผลอตัว บางคนมีปัญญาความรู้ดีแต่ขาดสติ ทำพูดอะไรผิดพลาดได้ อย่างที่พูดกันว่า ฉลาดแต่ไม่เฉลียว จึงสมควรหัดให้มีสติรอบคอบ.

คนที่เมา ประมาทขาดสติ ขาดสัมปชัญญะ อาจผิดศีลได้ทุกข้อ อาจทำชั่ว ทำผิดได้ทุกอย่าง และเมื่อประมาทเสียแล้ว ก็เป็นคนหลงอย่างเต็มที่ ไม่รู้จักเหตุผล ความควรไม่ควร ไม่รู้จักดีชั่ว ถูกผิด จะพูดชี้แจงอะไรกับคนเมาหาได้ไม่ คนเมาประมาท จึงเป็นผู้ที่ควรเมตตา กรุณา หรือควรสงสาร เหมือนคนตกน้ำที่ทิ้งตัวเองลงไป ช่วยตัวเองก็ไม่ได้ หรือเหมือนดื่มยาพิษฆ่าตัวเอง.

คนที่ถือกำเนิดเป็นคนนั้น ยังไม่จัดเป็นคนโดยสมบูรณ์ เพราะเหตุเพียงเกิดมามีรูปร่างเป็นคน ต่อเมื่อมีการปฏิบัติประกอบด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดี สมกับความเป็นคน จึงเรียกว่าเป็นคนโดยธรรม เมื่อมีธรรมของคนสมบูรณ์ จึงจะชื่อว่าเป็นคนโดยสมบูรณ์ แม้คำในหิโตปเทศก็กล่าวว่า การกิน การนอน ความกลัว และการสืบพันธุ์ของคน และดิรัจฉานเสมอกัน

แต่ธรรมของคน และดิรัจฉานเหล่านั้นแปลกกว่ากัน เว้นจากธรรมเสีย คนก็เสมอกับดิรัจฉาน.

คนเราโดยมาก มีภายนอกและภายในไม่ตรงกัน เช่นภายนอกรักษามารยาทอันดีต่อกัน แต่ภายในคิดไม่ดีต่อกัน เช่นคิดทำร้ายประหัตประหารกัน หรือบางทีภายในใจ ไม่มีวัฒนธรรมเลย ทั้งที่ภายนอกแสดงว่ามีวัฒนธรรมต่อกัน เป็นการตีหน้าซื่อแต่ใจคด เรื่องเช่นนี้มีมานานแล้ว จนมีคำกล่าวมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ว่า สัตว์ดิรัจฉานอ่านง่าย ส่วนมนุษย์อ่านยาก เพราะมีชั้นเชิงมากนัก เหมือนอย่างป่ารกชัฏ ไม่รู้ว่าสิงสาราสัตว์ซ่อนอยู่ที่ไหนบ้าง.

คนที่มุ่งประโยชน์เฉพาะตนเท่านั้น ไม่เกื้อกูลใคร เป็นจำพวกเห็นแก่ตนโดยส่วนเดียว เป็นคนคับแคบ ไม่ประพฤติการเป็นคุณประโยชน์แก่ใคร อาจเจริญด้วยประโยชน์ปัจจุบัน มีทรัพย์เฉพาะตน แต่เป็นคนไม่มีประโยชน์แก่คนอื่น หรือแก่หมู่คณะ เรียกว่าเป็นคนมีความคิดแคบสั้น เพราะหลักของการอยู่ร่วมกัน เมื่อคนอื่นพากันเป็นทุกข์เดือดร้อน จะเป็นสุขอยู่ได้อย่างไร ฉะนั้น คนฉลาดจึงมีความคิดยาว และกว้างออกไป เมื่อตนเองได้ประโยชน์มีความสุข ความเจริญ ก็ทำการที่เป็นประโยชน์ แผ่ความสุขให้แก่ผู้อื่น ตามที่เกี่ยวข้องและตามสามารถ อันจะเป็นประโยชน์ในภายหน้า.

โดยปกติคนเราย่อมมีหมู่คณะ และถ้อยทีอาศัยซึ่งกันและ

กัน จึงต้องมีการปลูกไมตรี ผูกมิตรไว้ในคนดี ๆ ด้วยกันทั้งหลาย เมื่อมีไมตรี มีมิตรก็เชื่อว่ามีผู้สนับสนุน ทำให้ได้รับความสะดวกในกิจที่พึงทำ ผู้ขาดไมตรี ขาดมิตร ก็เท่ากับขาดผู้สนับสนุน แม้จะมีทรัพย์ มีความรู้ความสามารถ แต่ก็คับแคบเหมือนอย่างมีแต่ตนผู้เดียว ยากที่จะได้รับความสะดวกในกิจการ อย่าว่าแต่บุคคลต่อบุคคลเลย แม้แต่ประเทศต่อประเทศ ก็จำต้องมีไมตรีต่อกัน.

คนที่ฉลาดย่อมมีความคิดยาวออกไปถึงกาลข้างหน้า ทำในสิ่งที่ให้ประโยชน์สำหรับเด็ก ๆ โดยปกติย่อมมีอนาคตของชีวิตอยู่อีกมาก การศึกษาเล่าเรียนในบัดนี้ ก็เพื่อสร้างอนาคตของชีวิตให้มีความสุขความเจริญ ถ้าทุกคนไม่มีอนาคตภายหน้า ก็ไม่จำเป็นต้องศึกษาเล่าเรียน แต่เพราะทุกคนต่างมีอนาคต จึงต้องพากันศึกษาเล่าเรียน และทำกิจการต่าง ๆ เพื่อให้มีความสุขความเจริญ ในอนาคต.

คนหนึ่ง ๆ มีหน้าที่หลายอย่าง เมื่อเรารู้จักหน้าที่ของตนดีอยู่ และปฏิบัติให้เหมาะแก่หน้าที่ ก็จะรักษาไว้ได้ ทั้งบ้าน ทั้งเมือง ทั้งศาสนา ทั้งตนเอง ทั้งผู้อื่น สามารถรักษาปกติภาพซึ่งเป็นศีลตามวัตถุประสงค์ และรักษาปกติสุข ซึ่งเป็นอานิสงส์ของศีล โดยสรุป ศีลนี้แหละเป็นมนุษยธรรม เพราะทำให้ผู้มีศีล ได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์โดยธรรม คิดดูว่าคนไม่มีหิริโอตตัปปะ ไม่รู้จักผิดชอบ ประพฤติต่ำทราม ควรจะเรียกว่ามนุษย์ได้อย่างไร.

ไม่ควรมองออกไปแต่ภายนอก แต่ควรมองเข้ามาดูภายในด้วย คือภายในครอบครัว เพราะเด็กต้องจำเจอยู่ในครอบครัว จึงเสวนากับบุคคลและสิ่งแวดล้อมในครอบครัวเป็นส่วนมาก ถ้ามีพี่เลี้ยง ก็ควรเลือกพี่เลี้ยงที่ดี โดยเฉพาะพวกผู้ใหญ่ของเด็ก เช่น บิดามารดา ต้องประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก เด็กย่อมเฝ้าผูกปัญหาสงสัย และคิดแก้ปัญหาในบุคคล และสิ่งรอบ ๆ ตัวอยู่เสมอ และคอยลอกเลียนดำเนินตามสิ่งที่ตนได้เห็นและผู้ใหญ่นั่นเอง เป็นตัวอย่าง เมื่อประสงค์จะให้เด็กดี จึงจำต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กด้วย.

คนโดยมากมักเข้าใจผิด ในผลของความดี คือมักไปเข้าใจผลพลอยได้ว่าเป็นผลโดยตรง และมักมุ่งผลพลอยได้เป็นสำคัญ เมื่อไม่ได้ผลเป็นวัตถุจากการทำความดี ก็จะบ่นว่าทำดีไม่เห็นจะได้อะไร รักษาศีลไม่เห็นร่ำรวยอะไร เป็นเพราะไม่เข้าใจว่า ผลของความดีคืออะไร ผลของความดี คือความหลุดพ้น ผู้ทำความดี ย่อมแสดงถึงว่าเป็นผู้ที่มีจิตหลุดพ้นจากความเห็นแก่ตัว มีจิตกว้างขวางออกไปโดยลำดับ และเห็นว่าการให้สำคัญกว่าการรับ และย่อมบำเพ็ญความดีเพื่อความดี มิใช่เพื่อผลตอบแทนใด ๆ เป็นสำคัญ.

ผู้ให้อภัยง่าย ก็คือ ไม่โกรธง่ายนั่นเอง ดังนั้น ผู้ที่ปรารถนาจะฝึกจิตไม่ให้โกรธง่าย จึงควรต้องฝึกตนให้เป็นผู้มีเหตุผล เคารพเหตุผล นั่นคือให้คิดหาเหตุผล เพื่อให้เกิดความ

เห็นอกเห็นใจผู้ที่ตนอยากจะโกรธ เมื่อเห็นอกเห็นใจด้วยเหตุผลแล้วจะได้ไม่โกรธ จะได้อภัยให้ในความผิดพลาด หรือบกพร่องของเขา กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ให้คิดหาเหตุผลเพื่อให้เกิดเมตตาในผู้ที่ตนอยากจะโกรธนั่นเอง.

หมวด “คนดี”

อันคนที่ทำงาน ที่เป็นคุณให้เกิดประโยชน์ ย่อมจะต้องประสบถ้อยคำถากถาง หรือการขัดขวางน้อยหรือมาก ผู้มีใจอ่อนแอก็จะเกิดความย่อท้อ ไม่อยากที่จะทำความดีต่อไป แต่ผู้ที่มีกำลังใจ ย่อมจะไม่ท้อถอย ยิ่งถูกค่อนแคะก็ยิ่งจะเกิดกำลังใจมากขึ้น คำค่อนแคะกลายเป็นพาหนะที่มีเดชะแห่งการทำความดี แม้พระพุทธเจ้า ก็ยังถูกคนที่ริษยามุ่งร้ายจ้างคนให้ตามด่าว่าในบางครั้ง.

การที่จะให้ใครช่วยเหลือทำอะไร ต้องเลือกคนที่มีปัญญาที่รู้จักผิดถูก ควรไม่ควร มิใช่ว่าถ้าเขามุ่งดีปรารถนาดีแล้ว เป็นมอบการงานให้ทำเรื่อยไป เพราะถ้าเป็นคนขาดปัญญา แม้จะทำด้วยความตั้งใจช่วยจริง แต่ก็อาจจะทำการที่เป็นโทษแม้อย่างอุกฤษฏ์ก็ได้.

คนเรานั้น นอกจากจะมีปัญญาแล้ว ยังต้องมีความคิดอีกด้วย จึงจะเอาตัวรอดได้จากอันตรายต่าง ๆ ในโลก วิสัยของบัณฑิตคือคนที่ฉลาดนั้น ย่อมไม่ยอมแพ้หรืออับจนต่อเหตุการณ์ทั้งหลายที่รัดรึงเข้ามา ย่อมใช้ความคิดคลี่คลายเอาตัว

รอดปลอดภัยให้จงได้ และเป็นธรรมดาอยู่ที่คนฉลาดกว่า ย่อมเอาชนะคนที่ฉลาดน้อยกว่าได้.

คนโง่นั้น เมื่อยังยอมอาศัยปัญญาของคนฉลาดอยู่ ก็ยังพอรักษาตนอยู่ได้ แต่เมื่อโง่อวดฉลาดขึ้นมาเมื่อใด ก็เกิดวิบัติเมื่อนั้น และเมื่อถึงคราวคับขันซึ่งจะต้องแสดงวิชาเอง คนโง่ก็จะต้องแสดงโง่ออกมาจนได้ ฉะนั้น ถึงอย่างไรก็สู้หาวิชาใส่ตนให้เป็นคนฉลาดขึ้นเองไม่ได้ ทั้งคนดีมีวิชา ถึงจะมีรูปร่างไม่ดีก็จะต้องได้ดีในที่สุด.

คนที่อ่อนแอ ย่อมแพ้อุปสรรคง่าย ๆ ส่วนคนที่เข้มแข็งย่อมไม่ยอมแพ้ เมื่อพบอุปสรรคก็แก้ไขไป รักษาการงานหรือสิ่งมุ่งจะทำไว้ด้วยจิตใจที่มุ่งมั่น ถืออุปสรรคเหมือนอย่างสัญญาณไฟแดง ที่จะต้องพบเป็นระยะ ถ้ากลัวจะต้องพบกับสัญญาณไฟแดงตามถนนซึ่งจะต้องหยุดรถ ก็จะไปข้างไหนไม่ได้ แม้การดำเนินชีวิตก็ฉันนั้น ถ้ากลัวจะต้องพบอุปสรรค ก็ทำอะไรไม่ได้.

ธรรมดาผู้เป็นบุถุชน ความปรารถนาต้องการ ย่อมบังเกิดขึ้นได้เสมอ วิธีปฏิบัติที่ถูกต้องก็คือ เมื่อความปรารถนาต้องการเกิดขึ้นเมื่อใด ให้ทำสติพิจารณาใจตนเองอย่างผู้มีปัญญาอย่าคิดเอาเองว่า ใจเป็นอย่างไร จะต้องพบความจริงแน่นอนว่า ใจเป็นทุกข์ ใจเร่าร้อน ด้วยอำนาจความปรารถนาต้องการที่เกิดขึ้นนั้น ใจจะไม่สงบเย็นด้วยอำนาจความปรารถนาต้องการที่เกิดขึ้นโดยเด็ดขาด.

วิธีดับความปรารถนาต้องการ ก็คือ หัดเป็นผู้ให้บ่อย ๆ ให้เสมอ ๆ การให้กับการดับความปรารถนาต้องการ จะเกิดขึ้นพร้อมกันเสมอ ถ้าการให้นั้นเป็นการให้เพื่อลดกิเลส คือความโลภในใจตน มิได้เป็นการให้เพื่อหวังผลตอบแทนที่ยิ่งกว่า.

มีคนไม่ใช่น้อยที่เรียนรู้มากมาย อะไรดี อะไรชั่ว รู้ทั้งนั้น แต่ไม่ทำดี หรือทำ ก็ทำสิ่งไม่ดี เรียกว่าใช้ความรู้นั้นช่วยตนเองไม่ได้ ก็เพราะขาดความเคารพในธรรมที่รู้ คือไม่ปฏิบัติให้สมควรแก่ความรู้นั่นเอง.

พระพุทธศาสนา สอนให้คนเข้าใจในกรรมนั้น ไม่ได้สอนให้คนกลัวกรรม เป็นทาสของกรรม หรืออยู่ใต้อำนาจกรรม แต่สอนให้รู้จักกรรม ให้ควบคุมกรรมของตนในปัจจุบัน กรรมคือการอะไรทุกอย่างที่คนทำอยู่ทุกวัน ทุกเวลา ประกอบด้วยเจตนา คือ ความจงใจ.

ทุกคนในโลกต่างต้องถ้อยที ต้องพึ่งอาศัยกันในทางใดทางหนึ่งทั้งนั้น จึงควรปฏิบัติตนในทางที่จะชื่อว่า รักษาไว้ทั้งตนทั้งผู้อื่น คือด้วยวิธีที่แต่ละคนตั้งใจปฏิบัติกรณียะ คือกิจของตน ควรทำหน้าที่ของตนให้ดี และด้วยความมีน้ำใจที่อดทนไม่คิดเบียดเบียนใคร มีจิตเมตตา มีเอ็นดูอนุเคราะห์ เมื่อตั้งใจปฏิบัติกรณียะ กอปรด้วยมีน้ำใจดังกล่าว ก็ชื่อว่ารักษาทั้งตนทั้งผู้อื่น เป็นผู้รักษาไว้ได้ทั้งหมด.

หน้าที่ของคนเราที่จะพึงปฏิบัติต่อชีวิต ร่างกาย คือ บริหารรักษาให้ปราศจากโรค ให้มีสมรรถภาพ และรีบประกอบประโยชน์ให้เป็นชีวิตดี ชีวิตที่อุดม ไม่ให้เป็นชีวิตชั่ว ชีวิตเปล่าประโยชน์ (โมฆชีวิต) และในขณะเดียวกัน ก็ให้กำหนดรู้คติธรรมดาของชีวิต เพื่อความไม่ประมาท พระพุทธเจ้าตรัสห้ามมิให้ทำลายชีวิตร่างกาย ถ้าจะเกิดความอยาก ความโกรธ ความเกลียด ในอันที่จะทำลายชีวิตร่างกาย ก็ให้ทำลายความอยาก ความโกรธ ความเกลียดนั้นแหละเสีย.

คนที่มีบุญนั้น บุญย่อมคอยจ้องที่จะเข้าช่วยอยู่แล้ว เพียงแต่เปิดโอกาสให้เข้าช่วย คือเปิดใจรับนั่นเอง การเปิดใจรับก็คือ เปิดอารมณ์ที่หุ้มห่อออกเสียแม้ชั่วขณะหนึ่ง ด้วยสติที่กำหนดทำใจตามวิธีของพระพุทธเจ้า เมื่อบุญได้โอกาสพรั่งพรูเข้ามาถึงใจ หรือโผล่ขึ้นมาได้แล้ว จิตใจจะกลับมีความสุขอย่างยิ่ง อารมณ์ทั้งหลายที่เคยเห็นว่าดีหรือร้าย ก็จะกลับเป็นเรื่องธรรมดาโลก.

คนที่ทำดีไม่น้อย เป็นทุกข์เพราะการทำดีของตน ที่ไม่กล้าที่จะทำดีก็มี แต่คนทำดีที่ยังเป็นทุกข์ดังกล่าว ก็เพราะยังทำไม่ถึงความดีแห่งจิตใจของตนเอง จิตใจจึงยังทำไม่ถึงความดีแห่งจิตใจของตนเอง จิตใจจึงยังมีความยินดียินร้ายไปตามอารมณ์ที่มากระทบจากคนทั้งหลาย หากได้เล็งเห็นว่า เรื่องของคนทั้งหลายนั้นเป็นเรื่องของโลก ถ้าตนเองมีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหว ก็ไม่ต้องเป็นทุกข์เพราะเรื่องของคนอื่น การปฏิบัติทำ

จิตใจของตนให้มั่นคงดังนี้ เป็นการสร้างความดีให้แก่จิตใจ เป็นตัวความดีที่เป็นแก่นแท้ของความดีทั้งหลาย ซึ่งจะป้องกันความทุกข์กระทบกระเทือนใจได้ทุกอย่าง.

ความดีนั้น เกิดจากกรรม (การงาน) ที่ดี ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ความว่า คนเป็นคนดีเพราะกรรม เป็นคนย่อยยับก็เพราะกรรม ฉะนั้น เมื่อละเลิกกรรมที่ชั่วผิด ทำกรรมที่ดีที่ชอบ ก็ได้เป็นคนดีแล้ว แต่คนที่ทำกรรมชั่วผิด แม้จะได้รับบัญญัติ (แต่งตั้ง) ว่าดีอย่างไร ก็หาชื่อว่าเป็นคนดีไม่ ผู้ที่รู้และค้านเป็นคนแรกก็คือตนนั่นเอง เว้นไว้แต่จะมีตาใจบอดไปเสียแล้วด้วยความหลงตนไปอย่างยิ่งนั่นแหละ จึงจะไม่รู้.

อันความดีนั้น ย่อมเป็นอาภรณ์ เป็นอิสริยยศ (ยศคือความเป็นใหญ่) ของคนดี เพราะคนดีย่อมเห็นความดีนี้แหละเป็นยศอันยิ่งใหญ่ และย่อมพอใจประดับความดีเป็นอาภรณ์ จึงกล่าวได้ว่า ความดีนั้น เป็นอิสริยาภรณ์ของคนดี.

หมวด "กรรม"

กรรม แปลว่า กิจที่คนกระทำ คำว่า ทำ หมายถึงทั้งทำด้วยกาย อันเรียกว่า กายกรรม ทั้งด้วยวาจา คือพูด อันเรียกว่า วจีกรรม ทั้งด้วยใจ คือคิด อันเรียกว่า มโนกรรม บางทีเมื่อพูดกันว่าทำ ก็หมายถึงทำทางกายเท่านั้น ส่วนทางวาจา เรียกว่าพูด ทางใจเรียกว่า คิด แต่เรียกรวมได้ว่าเป็นการกระทำทุกอย่าง เพราะจะพูดก็ต้องทำ คือ ทำการพูด จะคิดก็ต้องทำ คือ ทำการคิด จึงควรเข้าใจว่าที่นี้ คำว่า ทำ ใช้ได้ทุกทาง.

ความเชื่อกรรม ถ้าเชื่อให้ถูกทาง ก็จะแก้ความเชื่อโชคลางต่าง ๆ ได้เป็นอันมาก และสำหรับคนเรา มีปัญญาสร้างกรรมใหม่ ๆ ขึ้นได้ดี ๆ มีพระธรรมของพระพุทธเจ้าปฏิบัติรักษาอยู่ ก็เป็นผู้มีสรณะกำจัดทุกข์ภัยต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี.

ทางพระพุทธศาสนาสอนให้ทุก ๆ คนพิจารณาให้ทราบหลักกรรมเนือง ๆ เพื่อเป็นผู้ไม่ประมาท พยายามละกรรมชั่ว ประกอบแต่กรรมดี เพราะทุก ๆ คน สามารถละกรรมที่ชั่ว ประกอบแต่กรรมที่ดีได้ การที่ยังปฏิบัติดังกล่าวไม่ได้ ก็เพราะ

ยังประมาท มิได้พิจารณาให้รู้ตระหนักในหลักกรรม และไม่เชื่อกรรม ไม่เชื่อผลของกรรม ไม่เชื่อว่าความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน ต่อเมื่อเป็นผู้ไม่ประมาท และมีศรัทธา ความเชื่อดังกล่าว จึงจะละกรรมชั่ว ทำกรรมดีได้ตามสมควร.

ทุก ๆ คนทำกรรมใดไว้ กรรมนั้นย่อมให้ผลในปัจจุบันบ้าง ในภายหน้าบ้าง ในเวลาต่อ ๆ ไปบ้าง ตามแต่กรรมนั้น ๆ จะหนักเบาอย่างไร ท่านเปรียบเหมือนอย่างยืนอยู่บนที่สูง และโยนสิ่งต่าง ๆ มีก้อนหิน ก้อนดิน กิ่งไม้ ใบหญ้าลงมา ของที่มีน้ำหนักมากย่อมตกลงสู่พื้นดินก่อน ส่วนกรรมที่หนักน้อยกว่า หรือเบากว่า จะให้ผลตามหลัง.

คนมีอำนาจเหนือกรรม อาจควบคุมกรรมของตนได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่า จะต้องควบคุมจิตเจตนาของตนได้ด้วย โดยตั้งมั่นแน่วแน่อยู่ในธรรม เช่น เมตตา สติ ปัญญา สัจจาธิษฐาน เป็นต้น อันเป็นส่วนจิต และศีล อันหมายถึงตั้งเจตนาเว้นการที่ควรเว้น ทำการที่ควรทำในขอบเขตอันควร.

ผู้ที่ทำกรรมดีอยู่มากเสมอ ๆ จึงไม่ต้องกลัวกรรมชั่วในอดีต หากจะมีกุศลของตน จะชูช่วยให้มีความสุข ความเจริญสืบต่อไป และถ้าได้แผ่เมตตาจิตอยู่เนือง ๆ ก็จะระงับคู่เวรอดีตได้อีกด้วย ระงับได้ตลอดถึงปัจจุบัน.

ทุกคนต้องรับผิดชอบต่อกรรมของตนเอง จะป้ายไปให้

คนอื่นไม่ได้ คนทำดีจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตามก็เป็นคนดี เพราะกรรมของตน ใครจะรู้หรือชื่นชมหรือไม่ก็ตาม ตัวผู้ทำรู้สึกตัวเองว่าทำดี คนที่ทำไม่ดี เช่น ประพฤติจนเกะกะระราน เป็นหัวขโมย ก็เป็นคนชั่วเพราะกรรมของตน ใครจะรู้หรือไม่ก็ตาม ตัวผู้ทำเองก็รู้สึกว่าตัวทำชั่ว อาจจะป้ายความผิดให้ผู้อื่นด้วยการหลอกให้คนอื่นเข้าใจผิด แต่จะหลอกตัวเองไม่ได้ ตัวเองย่อมรู้สึกสำนึกตัวเองอย่างเต็มที่ ฉะนั้น เมื่อทำดีทำชั่วแล้ว จึงปัดดีปัดชั่วออกไปให้พ้นตัวเองไม่ได้ เพราะรู้สึกตัวเองอยู่ทางจิตของตน ใครจะแย่งดีไป จะใส่ชั่วให้ ก็ไม่ได้ นอกจากจะหลอกให้คนอื่นเข้าใจผิดเท่านั้น.

พระพุทธศาสนาแสดงเรื่องกรรมไว้ เพื่อให้รู้ว่ากรรมเป็นเหตุวิบาก คือผลตั้งแต่ถือกำเนิดเกิดมา และติดตามให้ผลต่าง ๆ ต่อชีวิต ทำนองลิขิตนั่นแหละ แต่กระบวนการของกรรมที่ทำไว้มีความสลับซับซ้อนมาก ทั้งเกี่ยวกับเวลาที่กรรมให้ผล และข้อสำคัญที่สุดคือ เกี่ยวกับความประพฤติปฏิบัติของแต่ละบุคคลในปัจจุบัน คือ ทางพระพุทธศาสนาสอนให้ไม่เป็นทาสของกรรมเก่า เช่นเดียวกับให้ไม่เป็นทาสของตัณหา แต่ให้ละกรรมชั่ว กระทำกรรมดี และชำระจิตของตนให้บริสุทธิ์สะอาด ตามหลักพระโอวาท ๓ หรือกล่าวโดยทั่วไป มีกิจอะไรก็ตาม ควรทำก็ทำ โดยไม่ต้องนั่งรอ นอนรอ ผลของกรรมเก่าอะไร.

คนส่วนมากยังมีความเชื่อว่า มีผู้ดลบันดาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ขึ้น แต่ทางพระพุทธศาสนาได้แสดงว่า คนมีกรรมเป็น

ของตน จะมีสุขหรือทุกข์ก็เพราะกรรม ผู้คนเลยหันมากลัวกรรม กรรมจึงคล้ายเป็นผู้เคราะห์ร้ายที่ถูกเข้าใจในทางร้ายอยู่เสมอ กรรมจึงกลายเป็นอดีตที่น่ากลัว พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้คนกลัวกรรม ไม่ได้สอนให้ตกเป็นทาสของกรรม หรืออยู่ใต้อำนาจของกรรม แต่สอนให้รู้จักกรรม ให้มีอำนาจเหนือกรรม ให้ควบคุมกรรมของตนในปัจจุบัน.

กรรม คือการทำอะไรทุกอย่างที่คนทำอยู่ทุกวันทุกเวลาประกอบด้วยเจตนา คือความจงใจ หลักใหญ่ของพระพุทธศาสนามุ่งให้พิจารณาให้รู้จักปัจจุบันกรรมของตนว่า อะไรดีอะไรชั่ว อะไรควรหรือไม่ควร เพื่อที่จะได้เว้นกรรมที่ชั่วที่ไม่ควรเพื่อจะทำกรรมที่ดีที่ควร พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสไว้ว่า บุคคลสามารถที่จะละกรรมที่ชั่ว กรรมที่ไม่ดีได้ จึงได้ตรัสไว้ให้ละกรรมที่ชั่ว ทำกรรมที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงว่า คนมีอำนาจเหนือกรรม อาจควบคุมกรรมของตนได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่า ต้องควบคุมจิตเจตนาของตนได้ด้วย โดยตั้งมั่นแน่วแน่อยู่ในธรรม เช่น เมตตา สติ ปัญญา สัจจาธิษฐาน และศีล.

กรรมเก่า คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และมโน หรือใจ กล่าวคือ ร่างกายที่ประกอบด้วยอายตนะทั้งหกนี้ คือตัวกรรมเก่า เป็นกรรมเก่าที่ทุก ๆ คนมองเห็น นอกจากนี้ ยังเป็นวัตถุที่ตั้งแห่งกรรมใหม่ทั้งปวงอีกด้วย เพราะกรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจะเป็นกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ก็อาศัยกรรมเก่านี้แหละเป็นเครื่องมือกระทำ.

ตา หู มิใช่จะมีไว้เฉย ๆ ต้องดูต้องฟัง แล้วก็ให้เกิดกิเลส เช่น ราคะ (ความคิดความยินดี) โทสะ (ความขัดเคือง) โมหะ (ความหลงใหล) ให้เกิดขึ้นขณะที่ร่างกายเจริญวัยหนุ่มสาว ก็ยิ่งเป็นสื่อของราคะ โทสะ และเป็นสื่อแห่งกรรมต่าง ๆ ตามอำนาจของจิตใจที่กำลังระเริงหลง จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมปกครอง จะปล่อยเสียหาได้ไม่ ถ้าตนเองควบคุมตนเองได้ก็เป็นวิเศษที่สุด แต่ถ้าควบคุมตนเองไม่ได้ ก็ต้องมีผู้ใหญ่ เช่น บิดามารดา และผู้ใหญ่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควบคุมให้อยู่ในระเบียบวินัยที่ดีงาม ให้เกิดสำนึกว่า เรานี้เกิดมาเพื่อทำความดี.

เวร คือความเป็นศัตรูกันของบุคคลสองคน หรือสองฝ่าย เพราะฝ่ายหนึ่งก่อกรรมเสียหายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายนั้นก็ผูกใจเจ็บ และคิดแก้แค้นตอบแทน เวรจึงประกอบด้วยบุคคลสองคน หรือสองฝ่าย คือผู้ก่อความเสียหาย ผู้รับความเสียหาย บุคคลที่สองหากผูกใจเจ็บแค้น จึงเกิดความเป็นศัตรูกันขึ้น นี่แหละเวร.

เวร เกิดจากความผูกใจเจ็บแค้นของบุคคลที่สอง คือผู้รับความเสียหาย ถ้าบุคคลที่สองไม่ผูกใจเจ็บ ก็ไม่เกิดเป็นเวร การเกิดเวรเพราะบุคคลที่สองเป็นสำคัญ เมื่อใครมาทำความล่วงเกินเล็ก ๆ น้อย ๆ ต่อเรา เราไม่ผูกอาฆาต เขาและเราก็ไม่เกิดเป็นศัตรูกัน คือไม่เกิดเป็นคู่เวรกันนั่นเอง เหมือนอย่างตบมือข้างเดียวไม่เกิดเสียง.

หมวด "ความสุข"

อันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต มีอยู่เป็นอันมากที่บังเกิดขึ้นโดยไม่รู้ไม่คิดมาก่อน แต่เมื่อเป็นเหตุการณ์ที่จะต้องเกิด ก็เกิดขึ้นจนได้ ถ้าหากใครมองดูเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างของเล่น ๆ ไม่จริงจัง ก็ไม่เกิดทุกข์เดือดร้อน หรือจะเกิดบ้างก็เกิดอย่างเล่น ๆ ถ้าจะหนีเหตุการณ์เสียบ้าง ก็เหมือนอย่างหนีไปเที่ยวเล่น หรือไปพักผ่อนเสียคราวหนึ่ง.

พื้นแผ่นดิน แม่น้ำ ภูเขา ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ คนเรามีปัญญาถมทำเป็นถนน ขุดให้เป็นแม่น้ำลำคลอง ทำสะพานข้ามแม่น้ำใหญ่ สร้างทำนบกั้นน้ำ ขุดอุโมงค์ลอดทะเลภูเขา เรียกว่าใช้กรรมปัจจุบันปรับปรุงธรรมชาติฉันใด ความขรุขระของชีวิตเพราะกรรมเก่าก็ฉันนั้น เหมือนความขรุขระของแผ่นดินตามธรรมชาติ คนเราสามารถประกอบกรรมปัจจุบัน ปรับปรุงสกัดกั้นกรรมเก่า เหมือนอย่างสร้างทำนบกั้นน้ำ เป็นต้น เพราะคนเรามีปัญญา.

ทุกคนต้องการความสุข ความสบาย ด้วยกันทั้งนั้น แต่ทุกคนก็ยังไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการ เพราะใจยังมีความปรารถนา

ต้องการ หรือความโลภ นี้แหละอยู่เป็นอันมาก โดยที่ไม่พยายามทำให้ลดน้อยลง เห็นจะด้วยมิได้คิดให้ประจักษ์ในความจริงว่า ความโลภ คือเหตุใหญ่ประการหนึ่ง ซึ่งนำให้ทุกข์ ให้เดือดร้อน ให้ไม่มีความสุขความสบายใจกันอยู่อย่างมากมายทั่วไปในทุกวันนี้ แม้ทำสติพิจารณาให้ดี จะเห็นได้ไม่ยากนัก.

การเพ่งดูผู้อื่น ทำให้ตนเองไม่เป็นสุข แต่การเพ่งดูใจตนเองทำให้เป็นสุขได้ แม้กำลังโกรธมาก หากเพ่งดูใจตนเองให้เห็นว่ากำลังโกรธมาก ความโกรธก็จะลดลง เมื่อความโกรธน้อย หากเพ่งดูใจตนเองให้เห็นว่า กำลังโกรธน้อย ความโกรธก็จะหมดไป จึงกล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะมีอารมณ์ใดก็ตาม โลภ หรือ โกรธ หรือหลงก็ตาม หากเพ่งดูใจตนเองให้เห็นอารมณ์นั้นแล้ว อารมณ์นั้นจะหมดไป ได้ความสุขแทนที่ ทำให้มีใจสบาย.

ความดิ้นรนเพื่อให้ได้สมดังปรารถนาต้องการ มิใช่ความสุข มิใช่ความสงบ แต่เป็นความทุกข์ เป็นความร้อน เป็นความวุ่นวาย มีคนเป็นจำนวนไม่น้อย ที่ทั้งชีวิตไม่ได้พบความสุขความสงบเลย เพราะมัวปล่อยใจให้เป็นทาสของความโลภ ไม่รู้จักทำสติพิจารณาให้เห็นโทษของความโลภ แล้วพยายามละเสียดับเสีย.

ทุกข์ แปลว่า สิ่งที่ดำรงคงอยู่ได้ยาก แต่มีความหมายเป็นปฏิเสธว่า ดำรงทนอยู่ไม่ได้ทีเดียว คือ ต้องเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ เพราะทุกอย่างในโลกต้องเปลี่ยนแปลงไป ไม่สามารถ

ดำรงอยู่ได้ตลอดกาล สิ่งที่เคยมี เคยเป็น ต้องแปรเปลี่ยนไป เมื่อจิตใจรับไม่ได้กับความเปลี่ยนแปลงที่มีถึง จึงทำให้เกิดความไม่พอใจ ไม่สบายใจ ก็เลยกลายเป็นความทุกข์ ตามความหมายสามัญ คำว่าทุกข์ตามความหมายสามัญ หมายถึงความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ตรงข้ามกับความสุข ฉะนั้น เมื่อพูดถึงความทุกข์ จึงมักเข้าใจกันตามหลักสามัญดังกล่าว.

ในภาษาไทย เมื่อพูดว่าทุกข์ ก็หมายกันว่า คือความไม่สบายใจ แต่ในทางพุทธศาสนา ยังหมายถึง ความคงทน ที่อยู่คงที่ไม่ได้ ต้องแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไปด้วย ในโลกนี้มีอะไรเล่าที่ตั้งอยู่คงที่โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ดวงอาทิตย์ และดวงดาวทั้งหลาย ตลอดจนโลกก็ไม่หยุดคงที่ ปี เดือน วัน คืน ก็ไม่หยุดคงที่ ชีวิตก็ไม่หยุดคงที่ ทุก ๆ คนเกิดมาแล้วก็เติบโตขึ้นเรื่อย เป็นเด็กเล็ก เด็กใหญ่ เป็นหนุ่ม เป็นสาว โดยลำดับ และก็ไม่หยุดเพียงเท่านี้ ยังเปลี่ยนแปลงต่อไปเป็นผู้ใหญ่ เป็นคนแก่ จนถึงวันสุดท้ายของชีวิต.

เรื่องที่เป็นความไม่สบายกาย ไม่สบายใจทั้งหมด จับเข้าหลัก ๑ คือทุกข์ เรื่องที่เป็นความไม่ดีทั้งหมด จับเข้าหลัก ๒ คือสมุทัย เรื่องที่เป็นความสุขสงบเย็นทั้งหมด จับเข้าหลักที่ ๓ คือนิโรธ เรื่องที่เป็นความดีทั้งหมด จับเข้าหลัก ๔ คือมรรค เมื่อคิดตั้งหลักใหญ่ไว้ดังนี้ จะทำอะไรก็คิด ตรวจดูให้ดีว่า นี่เป็นสมุทัยก่อทุกข์ หรือเป็นมรรคทางสุขสงบ หัดคิดหัดหาเหตุผลดังนี้อยู่เสมอ เป็นการหัดให้เกิดความเห็นชอบ เมื่อเห็นชอบ

ก็เชื่อว่าพบทางที่ถูก เข้าทางที่ถูก ซึ่งใช้ได้กับทุกเรื่อง.

พระพุทธเจ้าได้ตรัสเตือนให้เกิดสติขึ้นว่า ความทุกข์นี้มีเพราะความรัก มีรักมากก็เป็นทุกข์มาก มีรักน้อยก็เป็นทุกข์น้อยจนถึงไม่มีรักเลย จึงไม่ต้องเป็นทุกข์เลย แต่ตามวิสัยโลกจะต้องมีความรัก มีบุคคลและสิ่งที่รัก ในเรื่องนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้มีสติควบคุมใจ มิให้ความรักมีอำนาจเหนือสติ แต่ให้สติมีอำนาจควบคุมความรัก ให้ดำเนินในทางที่ถูกและให้มีความรู้เท่าทันว่า จะต้องพลัดพรากรักสักวันหนึ่งอย่างแน่นอน เมื่อถึงคราวเช่นนั้นจักได้ระงับใจลงได้.

อันความรักหรือที่รัก เมื่อผู้ใดมีร้อยหนึ่ง ผู้นั้นก็มีทุกข์ร้อยหนึ่ง รักเก้าสิบ แปดสิบ เจ็ดสิบ หกสิบ ห้าสิบ เป็นต้นจำนวนทุกข์ก็มีเท่านั้น ถึงแม้มีรักเพียงอย่างหนึ่ง ก็มีทุกข์อย่างหนึ่ง ต่อเมื่อไม่มีรักจึงจะไม่มีทุกข์ ผู้หมดรักหมดทุกข์นั้นพระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า **“เป็นผู้ไม่มีโศก ไม่มีธุลีใจ ไม่มีคับแค้น”**

ทางออกจากทุกข์นั้นคือ ต้องรับรู้ความจริง ต้องป้องกันมิให้ถลำลึกลงไปในทางแห่งทุกข์ คือควบคุมตัณหามิยอมให้ฉุดชักใจไปได้ และถ้าถลำใจลงไปแล้ว ต้องพยายามถอนใจขึ้นให้จงได้ด้วยปัญญา เพราะเมื่อทุกข์เกิดขึ้นที่จิตใจ ก็ต้องดับจากจิตใจ และจิตใจของทุกคนอาจสมมติกล่าวได้ว่า เป็นธรรมชาติกายสิทธิ์ ไม่มีอะไรจะมาทำลายได้ นอกจากจะยอมจนใจของตัวเองเท่านั้น ถ้าทำใจให้เข้มแข็งก็จะเกิดพลังใจขึ้นจนสามารถต่อสู้

ต่าง ๆ ขจัดขับไล่ตัณหาออกไปเสียก่อน ความทุกข์ต่าง ๆ ก็จะออกไปพร้อมกัน.

ชีวิตในชาติหนึ่ง ๆ กับทั้งสุขทุกข์ต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะกรรมที่แต่ละตัวตนทำไว้ ฉะนั้น ตนเองจึงเป็นผู้สร้างชาติ คือความเกิด และความสุขทุกข์ของตนแก่ตน หรือผู้สร้างก็คือตนเอง แต่มิได้ไปสร้างใครอื่น เพราะใครอื่นนั้น ๆ ต่างก็เป็นผู้สร้างตนเองด้วยกันทั้งนั้น จึงไม่มีใครเป็นผู้สร้างให้ใคร และเมื่อผู้สร้างคือตนสร้างให้เกิด ก็เป็นผู้สร้างให้ตายด้วย ทำไมผู้สร้างคือ ตนเองจึงสร้างชีวิตที่เป็นทุกข์เช่นนี้เล่า ปัญหานี้ตอบว่าสร้างขึ้นเพราะความโง่ ไม่ฉลาด คือไม่รู้ว่าการสร้างนี้ก็คือสร้างทุกข์ขึ้น ถ้าเป็นผู้รู้ฉลาดเต็มที่ ก็จะไม่สร้างสิ่งที่เกิดมาต้องตาย.

การที่จะดูว่าอะไรดีหรือไม่ดี ต้องดูให้ยืดยาวออกไปถึงปลายทาง มิใช่ดูเพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ และไม่มัวพะวงติดอยู่กับสุข ทุกข์ หรือความสนุก ไม่สนุกในระยะสั้น ๆ เพราะจะทำให้ก้าวหน้าไปถึงเบื้องปลายไม่สำเร็จ คนเราซึ่งเดินทางไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง ต้องหล่นเรี่ยเสียหายอยู่ในระหว่างทางเป็นอันมากเพราะเหตุต่าง ๆ ดังเช่นที่เรียกว่า ชิงสุกก่อนห่ามบ้าง ถืออิสระเสรีบ้าง ฉะนั้น การหัดเป็นคนดี มีเหตุผลที่ถูกต้องจึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับทุก ๆ คน และจะเป็นคนมีเหตุผลก็เพราะสัมมาทิฏฐิ คือมีความเห็นถูกต้อง.

หมวด "บุญ"

บุญ แปลตามศัพท์ว่า ชำระ ฟอกล้าง ท่านแสดงว่าแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ บุญที่เป็นส่วนของเหตุ ได้แก่ความดีต่าง ๆ เรียกว่าเป็นบุญ เพราะเป็นเครื่องชำระฟอกล้างความชั่ว บุญส่วนที่เป็นผลคือความสุข บุญที่เป็นส่วนเหตุ คือความดีเกิดจากการกระทำ ถ้าอยู่เฉย ๆ ไม่ทำก็ไม่เกิดเป็นบุญขึ้น การทำบุญนี้เรียกว่า บุญกิริยา จำต้องมีวัตถุ คือ สิ่งเป็นที่ตั้ง และสิ่งเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทางพุทธศาสนาแสดงโดยย่อ ๓ อย่าง คือ บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา บุญคือความดีทั้ง ๓ ข้อ อันจะเป็นเครื่องชำระล้างความชั่ว ตลอดถึงรากเหง้าของความชั่ว.

กุศล แปลว่ากิจของคนฉลาด หมายถึง ความดีเช่นเดียวกับบุญ อกุศล แปลว่า กิจของคนไม่ฉลาด หมายถึงความชั่ว เช่นเดียวกับบาป สรุปความว่าผลของบุญ คือความดีนั้น คือความสุขที่เกิดจากความบริสุทธิ์ใจ เพราะการทำบุญคือความดีโดยตรง มุ่งชำระฟอกล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ สะอาดจากโลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งเป็นอกุศล เรียกว่า ทำบุญเพื่อบุญ หรือทำความดีเพื่อความดี แต่ละคนลองหัดทำบุญเพื่อบุญ

จะได้ความสุขอันเกิดจากความบริสุทธิ์ใจ ซึ่งเป็นความสุขอย่างบริสุทธิ์ในปัจจุบันที่ทำ.

ความดีมีอยู่ที่ตัวเราเอง ซึ่งเป็นคนดีขึ้นเพราะทำดี เมื่ออยากดูหน้าตาของความดี ก็จงส่องกระจกดูหน้าตาเราเอง จะรู้สึกภูมิใจซึ่งแฝงอยู่ในใบหน้า ในสายตาอันส่องเข้าไปถึงจิตใจที่ดี อาจมีความอิ่มใจในความดีของตนเป็นอย่างมาก แต่ถ้าตัวเราเองทุกคนทำไม่ดีต่าง ๆ ก่อให้เกิดทุกข์ร้อนเสียหายแก่ใคร ๆ ก็จะเป็นที่ติฉินนินทา เพราะการทำนั้นก่อให้เกิดโทษ นี่คือความชั่วที่มีอยู่ที่ตัวเราเอง ซึ่งเป็นคนชั่วเพราะทำชั่ว เมื่ออยากดูหน้าตาของความชั่ว ก็จงส่องกระจกดูหน้าของตัวเราเอง จะรู้สึกถึงความอัปยศอดสู ความปิดบังซ่อนเร้นแฝงอยู่ในใบหน้า ในสายตาอันส่องเข้าไปถึงจิตใจที่ไม่ดี อาจมีความเศร้าสร้อยตำหนิตนเองรังเกียจตนเอง.

เมื่อทำดีก็ได้ผลดีทันที เมื่อทำชั่วก็ได้ผลชั่วขึ้นทันที อันผลดีผลชั่วที่ได้ทันทีนี้ ก็คือความเป็นคนดี ความเป็นคนชั่ว เมื่อทำดีก็เป็นคนดีขึ้นมาทันที เมื่อทำชั่วก็เป็นคนชั่วทันที ตนเองจะรู้หรือไม่รู้ ผู้อื่นจะรู้หรือไม่รู้ ก็ไม่เป็นเหตุเปลี่ยนแปลงสัจจะคือความจริงดังกล่าวนี้ได้ แต่ว่าผลคือความเป็นคนดี ความเป็นคนชั่วดังกล่าวนี้ เป็นของละเอียด ถ้าไม่ใช้ปัญญาพิจารณาแม้ตนเองก็ไม่รู้.

การให้ทาน มีความหมายอย่างกว้างว่า การสละบริจาค

สิ่งของอะไรแก่ใคร ๆ หรือแก่องค์การอะไร ๆ ด้วยการให้เปล่า มิใช่เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยน หรือให้เช่า และมีความหมายตลอดถึงการให้กำลังกาย กำลังวาจา กำลังความคิด ความรู้ช่วยในทางต่าง ๆ สรุปแล้วมี ๒ อย่าง คือ อามิสทาน ให้พัสดุสิ่งของอันเป็นกำลังทรัพย์ภายนอกต่าง ๆ ธรรมทาน ให้ธรรมอย่างบอกศิลปวิทยาให้ บอกทางของความดีความชั่ว.

ทาน คือการให้ การสละกำจัดความโลภ ทานที่นับว่าจะอำนวยผลอันไพบูลย์ ต้องประกอบด้วยเจตนาสมบัติ ถึงพร้อมด้วยเจตนา คือเจตนาดี ตั้งแต่ก่อนให้ และให้แล้ว ศีล ได้แก่เจตนางดเว้นความชั่ว ตามองค์สิกขาบทที่ท่านบัญญัติไว้ ผู้มีศีลย่อมปรากฏเป็นผู้มีการงาน วาจา และอาชีพอันชอบ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ให้อภัยแก่สรรพสัตว์ ย่อมได้รับความปลอดภัยเป็นผล ผู้มีศีลย่อมได้รับผลคือความงามด้วยประการทั้งปวง ภาวนาได้แก่การปฏิบัติอบรมให้สมาธิ และปัญญาเกิดขึ้น การปฏิบัติอบรมให้เกิดสมาธิ เรียกว่า สมถภาวนา ได้แก่ การปฏิบัติหัดจิตให้แน่วแน่ ด้วยการบังคับจิตให้คิดเป็นอารมณ์เดียว บุญที่เกิดจาก ทาน ศีล ภาวนา สมบูรณ์พร้อม ย่อมนำให้เกิดความสุขแช่มชื่นตราบเท่าถึงสิ้นชีวิต.

ศีลเป็นตัวปกติภาพของคนโดยแท้ แต่คนโดยมาก มักควบคุมตัวเองไว้ไม่ได้ จึงรักษาปกติภาพของตนไว้ไม่ได้ พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติศีลเป็นขอบเขตของความประพฤติไว้ เพื่อช่วยให้คนรักษาปกติภาพของตนไว้นั่นเอง ส่วนที่ต้องรับจาก

พระนั้น ก็เป็นเพียงวิธีการชักนำอย่างหนึ่ง เพราะโดยตรงศีลนั้นต้องรับจากใจของตนเอง คือใจของตนเองต้องเกิดวิรัติทั้ง ๓ ข้อ เมื่อใจมีวิรัติขึ้น แม้เพียงข้อใดข้อหนึ่ง ก็เกิดเป็นศีลขึ้นทันที วิรัติ ๓ นั้นคือ ความเว้นได้ในทันทีที่เผชิญหน้ากับวัตถุ ๑ ความเว้นได้ด้วยตั้งใจถือศีลไว้ ๑ และความเว้นได้เด็ดขาดทีเดียว ๑.

เมื่อจักถือศีลก็ไม่ต้องไปที่ไหนอื่น ถือที่กาย วาจา จิตนี้แหละ วัดก็ดี ป่าก็ดี เป็นอุปกรณ์ที่ให้ความสะดวกแก่การถือเท่านั้น เพราะฉะนั้น เมื่อหวังจะถือให้สะดวก จึงสมควรไปวัดเข้าป่า หรือสถานที่อันสมควรอื่น ๆ พระพุทธเจ้าทรงแสดงศีลเป็นคำสอน ศีลคือปกติกาย วาจา และจิต ถ้าปล่อยกายวาจา จิตให้ผิดปกติ แม้จะรับสิกขาบท ๕ ข้อก็ตาม ถ้าไม่ปฏิบัติตามสิกขาบท ก็ถือศีลไม่ได้ เพราะสิกขาบทหยาบกว่าศีลเมื่อทำดีอย่างหยาบ ๆ ไม่ได้ แล้วจะทำดีอย่างละเอียดได้อย่างไรการรับศีลนั้นแม้จะเป็นการรับจากพระภิกษุ แต่ถ้าเป็นการรับเพียงด้วยปาก ใจไม่ได้คิดงดเว้นอะไร ก็ไม่เกิดเป็นศีลได้ ตรงกันข้าม ถึงแม้มิได้รับศีลจากพระภิกษุ แต่มีใจงดเว้น ก็เกิดเป็นศีลได้.

ศีลธรรม สามารถระงับภัยต่าง ๆ ได้แน่ โดยเฉพาะภัยที่คนก่อให้เกิดแก่กันเอง ภัยที่คนก่อขึ้นนี้ อาจทำให้ดินฟ้าอากาศแปรปรวนไปได้ด้วย เช่น เมื่อตัดต้นไม้ทำลายป่าเสียหายกันโดยมาก ไม่ปลูกขึ้นทดแทนให้พอกัน ก็ทำให้เกิดความแห้งแล้ง

เป็นต้น ฉะนั้น คนเรานี้เองเมื่อไม่มีศีลธรรม ก็เป็นผู้ก่อภัยให้เกิดแก่กัน ตลอดถึงเป็นผู้ก่อความวิปริตแปรปรวนแห่งธรรมชาติได้ด้วย ต่อเมื่อพากันตั้งใจอยู่ในศีลธรรม ความปกติสุขย่อมเกิดขึ้นตลอดถึงธรรมชาติดินฟ้าอากาศ ย่อมเป็นไปโดยปกติ ทั้งคนอาจปรับปรุงธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ขึ้นได้ด้วย.

พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้ทุกคนมีศีล และมีจิตใจงาม เพราะจะมีความสุข และอยู่ด้วยกันเป็นสุขจริง ๆ ทุก ๆ คน ต้องการความสุขด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครปฏิเสธ แต่ทำไมไม่เดินในทางของความสุข ไปเดินในทางของความทุกข์ แล้วก็ร่ำร้องว่า ไม่มีความสุข.

ข้อวิตกว่า ถือศีลไม่ร่ำรวยนั้น ไม่ร่ำรวยในทางสุจริตจริง ถ้าคิดดูโดยรอบคอบจักเห็นว่า ศีลเป็นข้อยกเว้นจากการถือเอาในทางทุจริต จึงไม่ได้ทางนั้นตรงตัวอยู่แล้ว แต่ก็ไม่ทำให้เสียหายยากจนเพราะทุจริตของตน ทั้งส่วนตัวทั้งส่วนรวม และเมื่อตั้งใจประกอบอาชีพโดยชอบ ด้วยความไม่ประมาท ก็จักตั้งตนได้โดยลำดับ ผู้ที่มาถือเอาในทางทุจริต ถึงจะร่ำรวยขึ้นก็เหมือนปลวกอ้วน เพราะกัดเสากัดฝาเรือน ปลวกกัดเรือนยิ่งมาก ยิ่งอ้วนขึ้นเท่าไร เรือนก็ใกล้พังเข้าไปเท่านั้น จนอาจพังครืนลงไป ฉะนั้น โภคทรัพย์จะสมบูรณ์พูนเพิ่ม ก็เพราะพากันประกอบกระทำในทางที่ชอบ ที่สุจริต และไม่ทำตัวเป็นปลวกอ้วน.

ที่ว่าถ้ามัวถือศีลธรรมจะอยู่ในหมู่คนไม่ได้ จะต้องหลบไปอยู่คนเดียวเท่านั้น จึงผิดไปเสียแล้ว เพราะเมื่อพิเคราะห์ดูตามเป็นจริงแล้ว กลับเห็นว่า จะต้องหลบไปอยู่คนเดียวเพราะไม่ถือศีลธรรมมากกว่า คนที่อยู่ด้วยกันได้เพราะถือศีลธรรมต่อกัน แม้หมู่โจรจะปล้นคนอื่นก็ต้องไม่ปล้นกันเอง จึงคุมกันเป็นหมู่อยู่ด้วยกันได้ แปลว่าต้องมีศีลธรรมต่อกันนั่นเอง.

ศีลและธรรม เป็นที่ตั้งแห่งความไม่ประมาท ศีลเป็นเหตุให้งดเว้นไม่ทำสิ่งที่เป็นโทษ ธรรมเป็นเครื่องบำรุงจิตให้งดงาม สร้างอัธยาศัยนิสัยที่ดี ศีลเป็นเหตุให้งดเว้นไม่ทำสิ่งที่เป็นโทษ ถ้ามีเพียงศีลก็มีเพียงงดเว้นได้จากโทษ แต่ก็ยังมิได้ทำความดี ถ้ามีธรรมอยู่ด้วย จึงจะนำให้คุณความดี และทำให้จิตใจงาม ดังเช่น ไม่ฆ่าสัตว์ เพราะมีศีล และเกื้อกูลสัตว์ด้วยเมตตากรุณา เพราะมีธรรม ความเมตตา กรุณา ซึ่งเป็นธรรมจึงอยู่คู่กับการไม่ฆ่าสัตว์ คือ มีศีล.

การหัดทำสมาธิอยู่เสมอ ให้จิตได้สมาธิที่ดีขึ้น และออกไปทำงานก็ใช้สมาธิในการทำงาน คือไม่ใช้สมาธิมากำหนดอยู่ในกรรมฐานข้อใดข้อหนึ่ง นำสมาธินั้นกำหนดในงานที่ทำ งานที่ทำนั้นจะดีขึ้น เพราะว่าพลังของสมาธินั้นเป็นอันเดียวกัน คือความที่มีจิตตั้งมั่นแน่วแน่ เมื่อน้อมไปตั้งอยู่ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้ว ก็จะตั้งอยู่ในเรื่องนั้นได้มั่นคง เอาสมาธินั้นมาตั้งในงานที่ทำ ก็จะทำงานได้ดี และได้ตัวปัญญา อันเป็นผลของสมาธิ เมื่อมีสมาธิในการทำงาน ทำให้สามารถปฏิบัติงานได้ดี เมื่อจะ

ทำอะไรก็ใช้สมาธิทำสิ่งนั้น ก็ได้ปัญญาในสิ่งที่ทำนั้นทุกอย่าง.

พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนให้พิจารณาดูตัวเอง ดูกาย ดูวาจา ดูใจ ดูจิตตนเองเหมือนอย่างใช้แว่นส่อง ส่องดูหน้าตัวเอง ซึ่งคำสั่งสอนของพระองค์ในข้อนี้ ก็ทรงมุ่งถึงให้ใช้ปัญญาของตนเองนี่แหละ พิจารณาเหมือนอย่างใช้แว่นส่องพิจารณาหน้าของตนเอง และในการนี้ก็อาศัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ตรัสสอนให้ปฏิบัติดังนี้.

เมื่อปฏิบัติหัดจิตให้น้อมมาในทางกุศลแล้ว คือตรึกตรองนึกคิดมาในฝ่ายกุศลมาก จิตก็จะตั้งอยู่ในฝ่ายกุศลมาก และก็จะทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิได้ง่าย จึงตรัสเปรียบไว้ว่า เหมือนอย่างคนเลี้ยงโคที่ต้อนโคเลี้ยงไปในปลายฤดูร้อน ท้องนาก็ไม่มีข้าวกล้า ก็ปล่อยโคให้เที่ยวหากินไปตามสบาย ไม่ต้องกลัวว่าโคจะไปแวะเวียนกินข้าวกล้าของชาวนา จิตก็เช่นเดียวกัน เมื่อได้ฝึกหัดปฏิบัติให้น้อมมาทางกุศลมาก ก็จะตั้งอยู่ในกุศลมากอยู่ตัวอยู่ในทางกุศลมาก.

อาหารที่เป็นของจิตโดยตรงนั้น ก็คือธรรมที่เป็นคุณเกื้อกูล เช่นว่าเมื่อได้ทำทานก็ได้ปีติได้สุขในทาน จิตก็ดื่มปีติสุขที่เกิดจากทาน และเมื่อทานที่บริจาค ที่ทำไปนั้นขัดเกลาโลภะมัจฉริยะในจิต เมื่อโลภะมัจฉริยะเบาบางลง จิตก็บริสุทธิ์ผ่องใสก็เกิดสุขปีติอันเกิดจากความบริสุทธิ์ จิตก็ได้ดูดดื่มปีติสุขอันเกิดจากความบริสุทธิ์นั้น.

หมวด "เมตตา"

ความเมตตา เป็นธรรมที่ทำให้คนเรามีคุณธรรม เมตตาคือความคิดความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ผู้ที่มีเมตตาคือผู้ที่มีความเป็นมิตร ตรงกันข้ามกับศัตรู ซึ่งมีจิตพยาบาทมุ่งร้าย เมตตาตรงข้ามกับโทสะ พยาบาท เมตตาเป็นเครื่องอุปถัมภ์ แต่โทสะ พยาบาท เป็นเครื่องทำลายล้าง เมื่อเรามีความเมตตาต่อกัน ย่อมคิดที่จะเกื้อกูลกันให้มีความสุข ผิดพลาดไปบ้างก็ให้อภัยกัน แต่ถ้าขาดเมตตาต่อกันแล้ว ก็จะมีแต่การทำลาย มีความพยาบาท ใครทำความไม่พอใจให้ ก็จะตอบแทนด้วยความไม่พอใจเช่นกัน จึงควรมีเมตตาต่อกัน เพื่อสังคมที่เป็นสุข.

เมตตา ความมีจิตเย็นสนิทด้วยความปรารถนาสุขแก่ผู้อื่นสัตว์อื่น เป็นความรักที่เย็นสนิทไม่ใช่ร้อนรน เหมือนอย่างมารดารักบุตรธิดา ถ้าได้อบรมเมตตาให้มีประจำจิตใจ ก็จะเป็นอาหารใจที่วิเศษ เพราะเมื่อใจได้บริโภคเมตตาอยู่เสมอ จะเป็นจิตใจที่ระงับโทสะพยาบาท มีความสุขเย็น ทำให้ร่างกายมีความสุขเย็นไปด้วย ดังในคำว่า ทำใจให้สบาย ร่างกายก็สบาย แม้จะขาดวัตถุไปมากหรือน้อย ก็ไม่เป็นทุกข์.

เมตตากรุณา เป็นความรู้สึกตรงกันข้ามกับความโกรธ การเจริญเมตตาจึงเป็นการแก้ความโกรธที่ได้ผล ผู้เจริญเมตตาอยู่เสมอ เป็นผู้ไม่โกรธง่าย ทั้งยังมีจิตใจเยือกเย็นเป็นสุข ด้วยอำนาจของเมตตาอีกด้วย.

วิธีปลูกเมตตา คือคิดตั้งปรารถนาให้เขาเป็นสุข และคิดตั้งปรารถนาให้เขาปราศจากทุกข์นั้นเป็นกรุณา ทีแรกท่านแนะนำให้คิดไปในตนเองก่อน แล้วให้คิดเจาะจงไปในคนที่รักนับถือ ซึ่งเป็นที่ใกล้ชิดสนิทใจ อันจะหัดให้เกิดเมตตา กรุณาได้ง่าย ครั้นแล้ว ก็หัดคิดไปในคนที่ห่างใจออกไปโดยลำดับ จนในคนที่ไม่ชอบกัน เมื่อหัดคิด โดยเจาะจงได้สะดวก ก็หัดคิดแผ่ใจออกไปด้วยสรรพสัตว์ไม่มีประมาณทุกถ้วนหน้า เมื่อหัดคิดได้ดังกล่าวบ่อย ๆ เมตตากรุณาจะเกิดขึ้นในจิตใจ.

ชีวิตของทุกคน ดำรงอยู่ได้ด้วยอาศัยเมตตากรุณาของผู้อื่นมาตั้งแต่เบื้องต้น ตั้งแต่บิดา มารดา ครู อาจารย์ พระมหากษัตริย์ และรัฐบาล ญาติมิตรสหาย เป็นต้น ถึงไม่ถูกใครฆ่าก็ไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้เลย เหมือนอย่างมารดา บิดา ทิ้งทารกไว้เฉย ๆ ไม่ถนอมเลี้ยงดู ไม่ต้องทำอะไรทารกจะสิ้นชีวิตไปเอง ฉะนั้น เมื่อทุก ๆ คนมีชีวิตเจริญมาได้ด้วยความเมตตากรุณาของท่าน ก็ควรปลูกเมตตากรุณาในชีวิตอื่นสืบต่อไป.

หมวด "ชัยชนะ"

พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงสอนว่า ทรงมีพุทธานุภาพให้ผู้นับถือไปรบกับใครแล้วก็ชนะ หรือว่าไปแข่งขันอะไรกับใครแล้วก็ชนะ มีพุทธานุภาพที่จะทำให้ไม่ต้องเจ็บ ไม่ต้องตาย มีพุทธานุภาพที่จะทำให้พ้นจากผลกรรมของตนที่พึงได้รับ ปัดเป่าให้พ้นจากผลร้ายอันจะเกิดจากผลกรรมที่ตนเองทำไว้ได้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนว่า ทุกคนมีกรรมเป็นของตน ทำกรรมดีจักได้ดี ทำกรรมชั่วจักได้ชั่ว เพราะฉะนั้น ถ้าพระองค์ไปทรงช่วยได้ว่าทำกรรมชั่ว แล้วไม่ต้องได้ชั่ว ธรรมที่พระองค์ทรงสอนไว้ กลับกลายเป็นไม่จริง ไม่ใช่เป็นสัจธรรม ธรรมที่เป็นตัวความจริง.

พระพุทธเจ้าได้ทรงชนะ คือทรงชนะพระหฤทัยของพระองค์เองแล้ว ด้วยพระบารมีคือความดีที่ทรงสร้างมาจนบริบูรณ์ ใครมีเรื่องจะต้องผจญใจก็ให้ระลึกถึงพระพุทธเจ้า ผู้ทรงพิชิตมารดังกล่าวนี้เถิด จะสามารถชนะใจตนเอง และจะเอาชนะเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ แต่ขอให้ระลึกถึงด้วยความตั้งใจจริงจนเกิดความสงบ แล้วจักเห็นหนทางชนะขึ้นเองอย่างน่าอัศจรรย์.

ผู้ชนะนั้น มักเข้าใจว่า ตนเองเป็นผู้ได้ แต่โดยที่แท้เป็นผู้เสีย คือเสียไมตรีจิตของอีกฝ่ายหนึ่งไปหมดสิ้น หรือจะเรียกว่าได้ก็คือได้เวร เพราะผู้แพ้ก็จะผูกใจเพื่อจะเอาชนะต่อไป จึงเป็นอันว่าไม่ได้ความสุขด้วยกันทั้งสองฝ่าย ส่วนผู้ที่ละได้ทั้งแพ้และชนะ จึงจะได้ความสงบสุข ทั้งนี้ก็ด้วยการไม่ก่อเรื่องที่จะต้องเกิดมีแพ้มีชนะกันขึ้น แต่เมื่อจะต้องให้มีเรื่องให้แพ้ฝ่ายหนึ่งชนะฝ่ายหนึ่ง ก็ควรจะต้องมีใจหนักแน่นพอที่จะเผชิญได้ทุกอย่าง.

ทางที่ถูก ควรจะเอาชนะอุปสรรคในทางที่ชอบ และพยายามรักษาส่งเสริมความดีของตน คิดให้เห็นว่า เราทำความดีก็เพื่อความดี มิใช่เพื่อให้ใครชม ใครจะชมหรือติ เราก็ยังไม่ควรรับหรือปฏิเสธ ควรนำมาคิดสอบสวนตัวเราเองดู เพื่อแก้ไขตัวเราเองให้ดีขึ้น แต่ไม่รับมาเป็นเครื่องหลอกตัวเองว่าวิเศษเพราะเขาชม หรือเลวทรามเพราะเขาติ เขาจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา เราจะดีหรือไม่ดี ก็อยู่ที่การกระทำของเราเอง.

โดยมากอุปสรรคต่าง ๆ เป็นเรื่องหยุมหยิมเล็กน้อย ไม่มีสาระ แต่มักจะรับเข้ายึดถือเป็นอารมณ์กวนใจให้เดือดร้อนไปเองจนถึงให้ทอดทิ้งความดี ถ้าเป็นอย่างนี้ก็ไม่ใช่เป็นความฉลาดแต่เป็นความเขลาของเราเอง และทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นผู้แพ้ ส่วนการชนะนั้น ก็มิได้ประสงค์ให้ชนะในทางก่อเวรแต่มุ่งให้เอาชนะตนเอง คือชนะจิตใจที่ใฝ่ชั่วของตน และเอาชนะเหตุการณ์แวดล้อมที่มาเป็นอุปสรรคแห่งความดี เพื่อที่จะรักษาและเพิ่มพูนความดีของตนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น.

มาร แปลว่า ผู้ฆ่า ผู้ทำลายล้าง มารข้างนอก คือผู้มุ่งทำลายล้างด้านนอก มารข้างใน คือกิเลสในใจของตนเอง เป็นต้นว่าความรัก ความชัง ความหลง ซึ่งบังใจเราไม่ให้เกิดปัญญาในเหตุผล เมื่อชนะมารในใจของตนได้แล้ว มารข้างนอกก็ทำอะไรไม่ได้.

ความดีที่จะทำให้สำเร็จการชนะนั้น ก็ต้องใช้ปัญญาค้นหา คือวิธีชนะที่จะไม่ต้องเบียดเบียนใคร เป็นความดีชั้นตรี ถ้าเป็นการชนะชนิดเกื้อกูลเขาอีกด้วย โดยเฉพาะทำให้เขาซึ่งเป็นคนไม่ดี เลิกละความไม่ดีของเขา หรือกลับเป็นคนดีก็นับว่าเป็นความดีชั้นโท ส่วนความดีชั้นเอก ก็คือ ความดีที่ชนะความชั่วของตนเอง.

สมัยนี้มีผู้ชอบกล่าวว่า เงินไม่มี เกียรติไม่มี นั่นไม่ใช่ความถูกต้อง เป็นความรู้สึกของคนบางคนเท่านั้น เงินกับเกียรติมิใช่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิใช่เป็นสิ่งที่แยกจากกันมิได้ คนไม่มีเงิน แต่เกียรติก็มีอยู่ ความสำคัญอยู่ที่ว่า เงินที่มีหรือที่ได้มานั้น เป็นเงินที่จะทำให้เกียรติยศชื่อเสียงสิ้นไปหมดไปหรือไม่ ควรจะพิจารณาให้รอบคอบในเรื่องนี้ โดยเฉพาะผู้ที่ยังคำนึงถึงชื่อเสียงเกียรติยศของตน และของวงศ์ตระกูล.

การรักษาเกียรติ เป็นการรักษาธรรมอย่างหนึ่ง จะก้าวหน้าหรือถอยหลังด้วยเกียรติ หรือเพื่อเกียรติ ก็เป็นสิ่งที่พึงสรรเสริญเท่ากัน ดังเรื่องราชสีห์ถอยหลังให้แก่สุกรตัวเปื้อนคูถ (อุจจาระ) ไม่ยอมต่อสู้ด้วย ในนิทานสุภาษิต.

แสงส่องใจ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

เล่ม ๒